RESPONSIO AD INQUISITIONEM I. LAUNOII PARISIENSIS THEOLOGI IN...

Norbert Caillieu, Serafino : da#Gesù Maria

RESPONSIO

AD INQVISITIONEM I. LAVNOII PARISIENSIS THEOLOGI IN PRIVILEGIA PRÆMONSTRATENSIS ORDINIS.

Per R. P. F. NORBERTVM CAILLIEV *Facultatis Parisiensis Doctorem Theol. Archimonasterij Præmonstratensis Priorem.*

PARISIIS,
Apud FREDERICVM LEONARD,
viâ Iacobæâ, ad insigne Scuti Veneti.
M. DC. LXI.

Posuerunt in Cœlum os suum; & lingua eorum transiuit in terra. Psal. 72.

S. Augustinus Epist. 162. *Quòd si tanta & aduersùs Primam Sedem seditio nasceretur, vt nonnulli damnare iam vellent quos volebat illi differri, quantò meliùs à talibus inquieta & impacata molientibus, quàm à totius orbis communione dissentiretur?*

INDEX.

HONORII III. EPISTOLA Encyclica ad Archiepiſcopos, Epiſcopos, & alios Prælatos.

HONORIVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Venerabilibus fratribus Archiepiſcopis, Epiſcopis, & dilectis filiis aliis Eccleſiarum Prælatis, ad quos litteræ iſtæ peruenerint, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Benefaciens Dominus bonis & rectis corde, dilectos filios Præmonſtratenſis Ordinis in via mandatorum ipſius inoffensè currentes, tanquam populum acceptabilem ſibi numero & merito ampliauit, eiſque de rore cæli & terræ pinguedine benedicens, dilatauit locum tentorij eiuſdem Ordinis, & pelles tabernaculorum eius extendit. Sed quia, dolentes referimus, in via hac qua ambulant, ſuperbi contra eos laqueos extendentes, imò velut torrentes iniquitatis irruentes in eos, ipſos bonis ſuis, quæ ſoli Domino ſunt dicata, non ſolùm nequiter defraudare, (cum filij huius ſæculi prudentiores filiis lucis in generatione ſua ſunt) verumetiam iniquitate potentes violenter ſpoliare*

nituntur. Et quod grauius est, nonnulli de iis qui eos debuerant in Christi visceribus chariùs amplexari & fauorabiliùs confouere, ipsos in manus persequentes priuilegia quæ ipsis à Sede Apostolica, suis exigentibus meritis, sunt indulta, gestiunt penitùs eneruare: dicendo illa fuisse omnino in generali Concilio reuocata, vel aliàs intellectum priuilegiorum ipsorum ita maligna interpretatione ad libitum peruertendo, quòd nisi os iniqua loquentium obstruatur, nihil restet, quin prædicti fratres priuilegiorum suorum penè penitùs fructu frustrentur; per quod illi non tam eisdem fratribus, quàm nobis iniuriari probantur, dum contra Sedis Apostolicæ indulgentias memoratos fratres temerè perturbare præsumunt; molientes contra nostræ plenitudinem potestatis, dum indulta nostra irreuerenter impugnant. Nos igitur qui prædictos fratres speciali prærogatiua dilectionis & gratiæ amplexamur, vtpote qui Domino iugiter offerentes suorum vitulos labiorum, non solum vobis, sed etiam vniuersali Ecclesiæ piis intercessionibus intemperaliter suffragantur, Nolentes huiusmodi vexationibus eorum sabbati amaritari quietem, quos potius tenemur omnimodis consolari, Vniuersitatem vestram monemus & hortamur attentè, ac per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus prædictos fratres ob reuerentiam Diuinam & nostram

habentes in visceribus charitatis eis priuilegia & indulgentias Apostolicæ Sedis eisdem concessas inuiolabiliter conseruetis, & faciatis ab aliis conseruari, salua moderatione Concilij generalis; Videlicet, ut de alienis terris à tempore prædicti Concilij acquisitis & de cætero acquirendis, exsoluant Decimas Ecclesiis, quibus ratione prædiorum antea soluebantur, nisi aliter cùm eis duxerint componendum. Aliàs quoque prædictos fratres ab incursibus malignorum taliter defendatis, quòd defensores iusticiæ ac pietatis probemini amatores, Deúmque vobis propitium, & Nos reddatis exindè fauorabiles & benignos. DATVM Laterani tertio Nonas Martij. Pontificatus nostri Anno tertio.

AD IOANNEM LAVNOIVM Inquiſitorem Præfatio.

In qua præcipui eius defectus compendiosè referuntur.

GRAVITER & iniquo animo maledicta tua pateremur, *Inquiſitor*, ſi te ſciremus iudicio magis, quàm morbo animi petulantiâ iſtâ vti. Scilicet liber ille tuus Parlamenti Aquenſis authoritate dudum proſcriptus, & frigidæ, ſine ſale, ſine ratiocinio, modò in huius, modò in illius Ordinis Religioſi priuilegia, vt vocas, *Inquiſitiones*, ac denique inaudita tua quidlibet ridiculè carpendi prurigo, temeritas, atquè licentia de te abundantiſſimè enuntiant, lucéque ipsâ clarius oſtendunt quæ tua mens, & quàm ſtolidè criticus genius tuus.

Facis igitur, cùm in Ordines ſacros tantâ animi tui contentione debaccharis atque deblateras; facis, inquam, non quod

merentur ij, ſed quod ſoles: adeò vt ne-mo mirari debeat, ſi malè de illis, malè de ſupremo Vniuerſalis Eccleſiæ Capite lo-quaris; quippè ſat notum omnibus, qui tecum vel minimùm ſunt conuerſati, te, licet ſexagenario grandiorem, necdùm tamen benè loqui poſſe.

Atque eapropter id conſilij cœpera-mus, *Inquiſitioni* tuæ ne verbo reſpondere quidem, id in ea potiſſimùm attendentes, *Genio parentis totam eſſe refertam*; Scopis diſ-ſolutis, huc illuc ſine arte, ſine ordine diſſi-lientibus; Exaggerationibus ſupra dicendi modum, ſupra rei naturam, ſupra fidem pueriliter grauantibus; Mendaciis, Suf-foſſionibus; Iniuriis; Impoſturis; Ma-ledictis, non perſonæ, non ordini, non ſupremæ authoritati parcentibus; Cita-tionibus importunis, aut extra rem lon-gè vagantibus, aut ſuum authorem veluti proprio gladio iugulantibus; Ratiociniis imperitis, atque homine vel tantiſper dia-lectico, nedum Pariſienſi Theologo indi-gnis; Dictione non ſibi conſtanti; Ac de-nique intolerabili rerum alienarum, ſibi licet ignotiſſimarum, effutitione: Hæc enim omnia, (cùm præter auerſionem ſui, nihil apta ſint Lectoribus ingerere) con-

temptu longè efficaciùs, quàm quouis argumento confutari ſolere non dubitabamus.

Acceſſerat, videri te de farina eſſe hominum illorum, quos validiſſima reſponſa cautiores non faciunt, indè amplioris audaciæ, impudentioriſque temeritatis argumenta deſumentes, vndè confuſionis æternique ſilentij documenta, ſi vel minimùm cordati eſſent, capere debuerant. Sic enim tu, reſponſionibus licet Quatremarij attritus; Valleſij ſtilo vehementi ad extrema deductus, ſupremarum denique Arreſtis Curiarum tanquàm........damnatus; quaſi omnia ſucceſſiſſent ex votis, de te non cogitantes ad pugnam prouocas, tot plagis nihilò factus prudentior.

Hæc, inquam, & ſimilia quamplurima nos à reſpondendo penitùs auerterant; donec è prouinciarum Canonicis viſitationibus, in quibus annos integros fuimus occupati, à menſibus non ita multis in patriam reduces *ſuperbia tua ſemper aſcendens*, atque Inquiſitionibus Inquiſitiones, iurgia iurgiis cumulans oppoſitam in ſententiam adduxit, ſuaſitq; efficaciter ne *veritatem in iniuſtitia*, ſic *detineri* diutiùs, ac tam atrociter à ſuo vindice violari, ſineremus impunè.

Tu igitur, ſi qua cordati animi, ſi qua bonæ mentis in te ſintillula remanſerit, teſtimonio per nos veritati perhibendo, noſtriſque confutationibus, hanc excita, & emendare.

Sed ad rem priuſquàm veniamus, operæ pretium videtur intolerabilem iudicij tui errorem ipſo in operis tui limine expreſſum hîc verbo detegere: nimirùm hoc verſu Dauidico *Inquiſitioni* tuæ præludis; *Scuto circundabit te veritas eius; non timebis à timore nocturno: à ſagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incurſu & dæmonio meridiano.*

Quo quidem textu quàm groſſè & ineptè ad propoſitam tibi materiam abutaris, nemo non videt: quaſi verò inuiolabilis Petræ firmitatem aduersùs hæreticos atque inferi portas defendendam, (quod vnicum cuique ſanè intelligenti ex textu à te aſſumpto in mentem venire poteſt) & non Sacerdotis Conſtantienſis ad illam-ipſam Petram alliſi infirmitatem incautè propalandam ſuſciperes. Quaſi verò verſiculus iſte non de Petri Cathedra longè germaniùs, quàm de tua ideali peſtilentiæ cathedra, aduersùs ipſos Petri ſucceſſores erigente ſe, deberet intelligi.

Vide ergò quàm inconcinnè tuæ cantilenæ præcinas; atque ex tuis defectibus hîc veluti compendio prænotatis, euidentiusque omnium ante oculos responsione nostrâ sigillatim exponendis, castigandisque, Criticum dediſce carmen, bisque repetito Pitagoricorum quinquennio vtere, quò purior atque emendatior in lucem prodire queas. Vale itaque, & tace, si fortè potes: Donec Exterarum Nationum Concanonici nostri, quorum documentis armisque aduersùm te hîc non vtemur, confusioni tuæ cumulum imponant.

AD LECTOREM.

Vbi de Operis instituto, ac dispositione.

QVÆ *Inquisitor* in indigesta sua farragine, sine ordine, sine metodo collegit, hęc mihi visa sunt ad duo Capita reuocari posse, quorum alterum *facti*, alterum veluti *Iuris* non incongruè fortè diceretur.

Quæ *facti* sunt, ea Præfatione ad Cæsarem Laudunensem Episcopum, Ducem, & Parem Franciæ, Inquisitor absoluit; quâ sinceritate & fide, discutietur à nobis.

Quæ verò sunt *Iuris*, illa viginti duobus Capitibus, Obseruationibus tredecim, Conclusione, & duobus Addendis tanquàm nouis centonibus ad vestes detritas, ipse complectitur; quorum singulis quantâ fieri poterit breuitate respondebimus, inordinatam Inquisitoris dispositionem sequuturi: quippè satiùs esse duximus, & ad suspicionem omnem molestiam

que à Lectorum animis tollendam efficaciùs, eius quo cum agimus, veſtigiis exactiſſimè inſiſtere, quàm, metodo licet puriori, vel eorum, quæ animaduerſione digna eſſent, quædam intacta relinquere; vel in diuerſa ſimul, (cum Cenſor in vno capite, quod Inquiſitor in alio) diſtrahere, diſtorquere, & confundere Lectoris attentionem.

Cæterùm confutationis argumenta longè latéque non quæram, ſed è re ipſa, ex ipſius cauſæ viſceribus, ex verbis vt plurimùm ſententiiſque Inquiſitoriis: id enim Inquiſitori familiare eſt, vt *proprio in ſermone* frequens capiatur.

AD

IOANNIS LAVNOII PARISIENSIS THEOLOGI

Inquisitionem in priuilegia Præmonstratensis Ordinis Responsio.

CAPVT I.

Quæ facti sunt sincerè referuntur, atque ad præfationem inquisitoriam respondetur.

VIx Cæsar ex Estreeorum familia Laudunensis Episcopus anno salutis millesimo sexcentesimo quinquagesimo quinto, ipsâ vigiliâ Natiuitatis Domini (diebus videlicet aliquot à consecratione sua) solemni ritu ac pompâ in Cathedralem Ecclesiam fuerat exceptus, cum ecce aduersùs exemptos classicum sonat, ac bel-

lum regularibus indicit. Statuitque, à *Minimis* & *Minoribus* incipiendo, maiorum etiam Ordinum priuilegia & immunitates impetere, ac si posset, euertere: quâ grati animi testificatione in Apostolicam sedem, á qua beneficio singulari tàm recèns fuerat affectus, ipse diiudicet. *Minimorum* igitur & *Minorum* Ecclesias adit, in iisque Venerabile Sacramentum molitur visitare, violento conatu, sterili ac vano effectu.

Nec verò multò post, mense nimirùm Februario anni 1656. nostri Sammartinenses, quò illustrem inter cæteros gratulationis & reuerentiæ Episcopo nouo significationem darent, eum vnà cum Estreeo Comite ipsius fratre ad prandium constituunt inuitare. Verùm ne iurgiis ac tumultibus ab Episcopo innouandis hâc suâ inuitatione viam aperirent, sciscitantur priùs ab Episcopi familiaribus ipsius mentem, & nùm esset idem in Ecclesia sancti Martini attentaturus, quod heri & nudius-tertiùs apud *Minimos* & *Minores* attentarat? Responsio est vnanimis, rediisse videlicet Episcopum ad mitiorem mentem ac tranquilliora consilia, spondentque aduersùs im-

munitates nihil omninò moliturum. Atque hoc accepto responso, Estreei, & quotquot ad Estreeorum pertinebant familiam, inuitantur ad prandium.

Die igitur à nostris assignatâ ad Monasteriũ sancti Martini horâ circitèr vndecimâ Estreei veniunt, &, vt Ecclesiasticis probisque viris in more positum est, Ecclesiam imprimis ingrediuntur, ac coram summo altari (super quo repositum erat ciborium, quò panis Eucharisticus à Sacerdote distribueretur postulantibus) genuflectunt, atque aliquantisper orant. Verùm, proh dolor! occasione victus Episcopus à prece surgit, atque à Priore Sammartinensi stolam postulat. Cui Prior, ad quid stola, Illustrissime Domine? Nec mora, statim altari aduolat Episcopus, ibique non lotis manibus, sine stola, sacram, in qua tremenda fidei nostræ mysteria continebantur, Pixidem assumit, & ad astantes conuersus, efformatâ cruce benedictionem impertit: ac dein itur ad prandium. Circa cuius finem, ecce ab Estreeorum familiaribus & domesticis fores Conuentus omnes recluduntur, atque vtriusque sexûs personis tumultuosè irrumpentibus, ad

omnia regularia loca, & ad ipſa Monaſterij penetralia latè aditus aperitur. quod noſtri tanquàm nouum & ante id tempus inauditum ægrè admodùm ferentes, Epiſcopum orant obſecrantque, ne loca ſacra, primordiales Ordinis Norbertini Conſtitutiones, priuilegia, Canones Eccleſiaſticos ſic impunè violari permittat. Verùm ſurdo decantant; imò Comes ipſe frater fores recluſas tenet, paſſimque vox iſta à Comitis & Epiſcopi domeſticis erumpens auditur, Petri claues, arciſque tormenta noſtra ſunt, hec-quis tantæ audeat obſiſtere poteſtati? Sicque, violentiâ non ferendâ, in Monaſterio ſancti Martini vſque ad multam noctem peruia quæque remanſerunt. Aderat porrò inter recludentes, Inquiſitor ipſe, qui groſſâ calliditate per totam Inquiſitionem ea de re obmutuit; quaſi verò id poſſet occultari, quod ſpectante, atque ob rei nouitatem, ſtupente totâ Laudunenſi ciuitate, probis omnibus lugētibus, adeò præpoſterè fuerat attentatum. Atque hæ primæ fuerunt in fundamēta Sammartinenſia arietationes.

Anno ſequenti, qui erat 1567. Dominicâ infra octauas ſanctiſſimi Patris

Norberti (die per ſingula Præmonſtratenſis Ordinis monaſteria, propter Indulgentias plenarias Apoſtolica authoritate conceſſas, ſacrâ, quæque incidebat in Iulij decimam quintam) Beati Martini Eccleſiam adire conſtituit Epiſcopus, præcedenti duntaxat nocte de Curia redux. adiit horâ circiter à meridie tertiâ, cum adhuc veſperis in choro decantandis detinerentur Canonici noſtri, qui Epiſcopũ nec viderant, nec ſciebant adeſſe; quippè ſubſtiterat in Eccleſiæ naui, concionatorem cum populo expectans. Veſperis abſolutis, ſtatim adeſt concionator, atque, vt moris & iuris eſt, à Priore ſacris adhuc induto benedictionem accipit, ac deinde in nauim progreſſus ſuggeſtum conſcendit.

Vnde patet à vero quàm maximè ſit alienum quod hîc ait Inquiſitor, congreſſûs nimirum & coniurationes, noſtros inter, & Capucinum concionatorem præceſſiſſe: Quî enim fieri potuiſſet, vt cum eo noſtri ad colloquia veniſſent, quem penitùs non viderant, qui à ſtallis ſuis non receſſerant, qui de Epiſcopo nihil omninò audierant; imò quem in Curia adhuc degentem exiſti-

mabant? Verùm, etsi præsentem resciuissent, quid iis cum Capucino, viro, vt ait Inquisitor, bono, addo & gnaro, colloquio aut coniuratione opus erat? cùm omnes apprimè nossent in locis exemptis quid Episcopo concedi, quid negari iure oporteret. Et verò modus ipse loquendi, quo hîc vtitur Inquisitor, dubitanti similis, dum ait pag. 5. *Monasterij Fratres cuncti, aut certè nonnulli ad colloquium & congressum veniunt, &c.* Liquidò ostendit quàm temerè ista effutiat.

Finitâ concione (vti apud nos diebus solemnioribus fieri assolet, dùm necessaria præparantur supplicationi mox sequuturæ), organa pulsantur; quod iniquiùs ferens Episcopus, (ad hoc enim fortasse venerat, vt, concione finitâ, largam populo in ædibus non suis benedictionem impertiret, impediebatur autem organorum pulsu) & quam sibi à Capucino illatam initio concionis existimabat iniuriam, (concionandi facultate à se minimè petitâ) memoriâ repetens, multùm irato similis locum deserit, ac gressu concito ad sacrarium properat, progrediendo Capucinum inclamans, plebemque ad se aduocans: vbi verò ad sacrarium

venit, omnia querelis adimplere, hunc incuſare; illum verbis laceſſere durioribus, hunc ad Capucinum mittere, qui eũ ad ſe adduceret; Patrem denique Priorẽ aſperrimè inter cæteros increpare, quaſi ex compacto, vt ait Inquiſitor, & conſutis dolis hæc acta fuiſſent omnia. Quem Prior modeſtiſſimè atque vrbaniſſimè pacatiori rogat eſſe animo, nihilque mali ſuſpicari; exploratiſſimum eſſe omnibus Sammartinenſium erga Laudunenſem Epiſcopum cultum ac reuerentiam: cuncta candidiſſimè atque innocentiſſimè à religioſis geſta eſſe; in iis ſi quid peccatum fuiſſet, totum in aduentûs ipſius ignorantiam eſſe refundendum; cæterùm rogare ſe eum enixiſſimè ne diuinum interturbaret officium, pro quo adimplendo iam ipſe cum miniſtris, ſacris indutus progrediebatur. Ad quæ Epiſcopus, plebem ſuam iterùm aduocare, omnibuſque, ne ſupplicationi noſtrorum intereſſent, diſtrictiſſimè prohibere.

Cùm igitur Epiſcopi contentionibus res diuinæ nimiùm protraherentur, infectæ, fideliumque deuotio lugendum in modum turbaretur, Sammartinenſium Procurator Epiſcopo expoſuit humillimè,

locum in quo ſtabat eſſe ab omni Epiſcopali iuriſdictione maximè immunem, territorium Apoſtolicæ Sedis; æquum non videri filium in iura parentis inſilire. Reuocaret in memoriam eâ-ipſâ die, quâ tam vrbanè à Sammartinenſibus ante annum exceptus fuerat, multa à ſe in Sammartinenſium priuilegia fuiſſe attentata. Hanc eſſe vnanimē Concanonicorũ ſuorum mentem, ſimilibus in poſterùm toto conatu obſiſtere, proque tuenda Sedis Apoſtolicæ authoritate, ſuiſque iuribus, tanquam pro aris & focis ſtrenuè decertare. Cui ſtatim Epiſcopus ſilentium minaciter impoſuit, affirmans ſe de toto apud Præmonſtratenſem Abbatem egregiè conqueſturum; vti de facto conqueſtus eſt, ſcripto Pariſios ad Inquiſitorem directo, & ab Inquiſitore Abbati Præmonſtratenſi 19. Iulij porrecto; cui quidē Pręmonſtratenſis Abbas ſine mora reſpōdit hac ipſa Epiſtolâ, cuius tenor ſequitur.

A Monſeigneur l'Illuſtriſſime & Reuerendiſſime Eueſque & Duc de Laon.

Monſeigneur i'ay regret d'apprendre de la bouche de Monſieur de Launoy, & de l'eſcrit duquel il m'a donné communication, que vous auės ſujet de vous plaindre des Religieux de

ſaint Martin de Loan. I'en ſuis ſenſiblement touché, & par vne des miennes, ie les exhorte à vous donner toute la ſatisfaction deuë : ie ſuis perſuadé qu'ils n'y manqueront pas, & qu'ils vous donneront à l'aduenir occaſion de les regarder de bon œil. Ils ont des raiſons à vous deduire pour la conſeruation de leurs priuileges, ie vous ſupplie tres-humblement de les eſcouter, & en receuant leur ſatisfaction, de conſeruer dans leur integrité les priuileges d'vn Ordre que vos Predeceſſeurs ont touſiours cheri & laiſſé ſans trouble en la poſſeſſion d'iceux pendant pluſieurs ſiecles. C'eſt ce que demande à voſtre Grandeur auec toute humilité, Monſeigneur, voſtre tres-humble & tres-obeïſſant ſeruiteur F. Auguſtin le Scellier, Abbé de Premonſtré. A Paris, ce 21. Iuillet 1657.

Iterum igitur mendacij & impoſturæ hâc epiſtolâ conuincitur Inquiſitor, aſſerens pag. 8. Præmonſtratenſem Abbatem ſcripto humaniſſimi Epiſcopi, & priuati alterius, puta Launoij, colloquio monitum, ea de re obmutuiſſe. Sed quæſo te (ô mendacij artifex parùm caute) quid ampliùs expectabas ab integerrimo Iudice, cùm ei ſcriptum porrigebas, atque cum eo nec tam modeſtè, nec tam vrbanè colloquebaris ? quid cupiebas ?

quid ſperabas? an vt æger Abbas ac lecto decumbens ſtatim equum cōſcenderet, Laudunumque ex templò doloribus inuitis, tranſuolaret? an vt Epiſcopo per ſcriptum ſuum accuſante, te deferente, parte inauditâ iudicium ferret, accuſatumque pro tua reuerentia, ſpreto omni iure exquiſitis addiceret ſuppliciis? Itane verò? ſed ipſe videris quàm præpoſterè hoc modo cauſam agebas Epiſcopi, videlicet, *Rei inauditi quaſi Innocentes pereunt*, inquit Iuris commune effatum. Sapientius igitur Abbas, iuris dicendi non ignarus. Vnicus in Epiſcopi ſcripto accuſabatur Sammartinenſium procurator; de Priore aliiſque altum ſilentium: ſcripſit itaque ad Priorem Abbas, incunctanter ac ſeriò de toto inquireret: ſi reus deprehēderetur Procurator, inquiſitione factâ, ſeuerè in ipſum animaduerteret, curaretque ſatisfactione quantociùs reparari, ſi læſerat: quòd ſi quid modum aut vires excederet, moneret ſine mora, vt efficacioribus promptioribuſque mediis reſtitui poſſent omnia.

Verùm vltionis impatiens Epiſcopus, & priuilegij nomen in Abbatis Epiſtola exaratum ferre non ſuſtinens: quod ſuo

recursu ad Præmonstratensem Abbatem, mirabili priuilegiorum nostrorum Regiarumque ordinationum vi atque euidentiâ raptus, ordinatè inchoauerat, totum præcipiti ac indignanti iracundiæ motu fœdauit ingloriè. Enimuerò statim ac Abbatis Epistolam legit, Officiali suo mandauit expressè, vt in prætensum crimen sine mora sedulus inquireret. Inquisiisse fertur dictò citiùs Officialis, ac decreuisse vt Sammartinensium Procurator, sibi nulla ratione subditus, caperetur. Captus illicò est; sed, ô superi, quantâ religiosi status iniuriâ, quámque horrendo populi scandalo! videlicet bene sibi conscius ac nihil timens more solito res monasterij tractaturus per vrbem gradiebatur, cùm ecce de proximis vicorum diuortiis ab apparitore nescio quo excitata cohors ex Episcopi domesticis arcisque satellitibus composita in ipsum irruit, ac per vicos ignominiosè tractum, horrendum in carcerem detrusit: vbi Superioribus iterùm ac tertiò iuridicè repetentibus, bullis Pontificiis, ac toto Iure reclamantibus, iniustissimè atque arctissimè detentus est, pane lacrimarum & aquâ tribulationis in ampla mensura po-

tatus, nulli mortalium nisi affligentibus se visibilis: donec rumore Arresti ab integerrimo Parisiensi Senatu aduentantis exagitata inauditæ sæuitiæ sitis, quæ hoc tristi spectaculo, diutiùs fortassis aliàs duraturo, restinguebatur, ex inimici Iudicis ore sententiæ portentum excussit, quo Sammartinensium Procurator inauditus (quippe Officiali minimè idoneo & competenti nusquam respondere voluit, imò nec coram eo sedente pro tribunali caput aperire, addẽs; scire se quid Sacerdotali dignitati, quid ętati deberet; scire pariter quid non deberet iniquè exigenti.) *Reus dicitur impeditæ benedictionis, quam Illustriss. Episcopus dare disposuerat, imò, incœperat, cùm initio, tùm in fine concionis* (quasi mos iste sit in Gallia vt Antistites Illust. cùm initio tùm in fine populo solemni ritu benedicant) *atque in hunc finem organum conscendisse circa eiusdem concionis exitum.* Obserua, Lector oculate, organum conscendisse dicitur circa concionis exitum, vt benedictionem interturbaret eiusdem concionis initio. *Atque in illati damni reparationem, ieiunio diei vnius in pane & aqua addicitur.* Qua quidem ex pœna colligent posteri sceleris

immanitatem, quòd sufficienter castigari non potuit, nisi ieiunio diei vnius, & (quod notandum) vbi inimici ac denuntiatores in propria causa Iudices extitere.

Ego verò satis hîc mirari non possum stupidã Officialis industriam, dùm quod inquisitioni suæ ac depositionibus testium prorsùs defuit, Inquisitoris arte & exaggerationibus supplere nititur; & quod, lato post accuratissimam inuestigationem Iudicio, conscientiâ vrgente, adeò tenue, imò spectatis circunstantiis planè nullum demonstrauit, auxiliis à Rhetore ducto & conducto petitis, in immensum quærit adaugere. Quasi verò ex ista conducentem inter & conductum adeò dissentienti consensione alterutrum sequi necesse omninò non esset; aut Officialem Iudicem esse parum æquum, qui crimen atrocissimum, *quo* pag. 8. *scandalum in domo Dei generatum est, Sacramentum venerabile illusum, dehonestata Altaria, Episcoporum dignitas Eminentissima protrita, functiones hierarchicæ vsurpatæ vel spretæ, in populis excitata indignatio, Sanctorum festi dies turbati, in nefariæ coniurationis authore:* pœnâ tam leui

percusserit; aut, *si piè iustèque vindicatum est*, vti pag. 7. asseritur vindicatum; euanuisse Inquisitorem in cogitationibus suis, dum id pueriliter ac putidè mentiens aggrauat, quod sententia praecedens adeo imminuit: sic nimirùm, iusto Dei id exigente iudicio, *mentita est iniquitas sibi*.

Quanquàm non desit fortè qui credat, mysterio non vacare hanc Officialis sententiam. Videlicet nouerant omnes scandalum totum, quantum fuerat, in Episcopum vt in causam vnicam refundendum esse, qui ad diuinis officiis, publicisque pietatis operibus occupatos, ac de se non cogitantes, sponte, nec rogatus accesserat, & pro benedictione danda in territorio non suo, iure ac possessione reclamantibus turbarat omnia. Quod scandali genus, quoniam in Episcopo castigari non poterat; in Monacho, qui sua duntaxat iura moderatè tutatus in nullo peccauerat, leuiter est vindicatum; vt si tota scandali suspicio hoc pacto in Monachũ transferri non posset, sed Episcopo inseparabiliter adhaeresceret: saltem poenae leuitate, quantum erat in Officiali, minueretur coram populo magnitu-

dinis offensionis existimatio.

Neque verò hîc stetit Episcopi violentia: sed, ne qua pars priuilegiorum Sammartinensium ab impugnatione vacaret, exeunte Octobri proximo, intempestiuè, nulla id exigente necessitate, imò curis & solicitudinibus, quibus ciuitas & suburbia propter vindemiam nondum finitam detinebantur, plurimùm auertentibus, Confirmationem ac Tonsuram Clericalem conferre constituit; & relictis viginti basilicis sibi omni iure subditis ac passim in tota ciuitate occurrentibus, Ecclesiam sancti Martini omnium remotissimam, in extremo suburbio collocatam, sibi non subditam, non alio certè (vt notum est) quàm litigandi nocendi-ve animo, seligit. Diem igitur indicit, Simoni & Iudæ Apostolis sacrum: &, ne omninò nullus adesset (quod sane in talibus rerum circumstantiis metuendum erat) Presbyteris Ecclesiarum mandat, vt Confirmationis & Tonsuræ candidatos diligenter inquirant: quos repererint, rebus scitu factuque necessariis informent: informatos die præstituto ad sancti Martini Basilicam ad se adducant. Atque vt

nota fieret omnibus voluntas sua, eam typis mandari, mandatam verò ab apparitore locis publicis, ac Ecclesiarum, etiã Monasterij sancti Martini valuis, diebus aliquot ante præstitutũ, curat affigi.

Quod vbi deprehendêre Sammartinenses, per Priorem suum Episcopum adeunt, monent, orant, obtestanturque, ne priuilegiorum suorum integritati iterùm & tertiò vulnus inflictum, nouâ nondùm obducti diuulsione cruentet: Sammartinense Monasterium Ordinis esse inter alios matris Ecclesiæ religiosos Ordines ab Episcopali iurisdictione maximè exempti. Præter notam omnibus plurium sæculorum pacificam possessionem, extare huius exemptionis etiam in archiuis Episcopalibus monumenta quamplurima, quibus vnusquisque vel nolens conuincatur, illæsâ Sedis Apostolicæ authoritate hæc & similia tentari non posse. Atque hæc quidem si non moueant, recogitet saltem quàm id ingratum quámque iniurium futurum sit Eminentissimo Cardinali, cuius, vti Abbatis commendatarij ac tutelaris, protectioni locus erat ab vniuersalis Ecclesiæ moderatore commissus: dari

Dari posse tempus, mediaque oportuna, quibus pacificè & ex omnium votis hæc geri possint omnia. Sed verbum Episcopi, verbum Regis, pudetque iustè ac prudenter differendo, id videri retractare, quod præposterè conceptum, nisi tam multorum iura euertendo consummari non poterat. Constantem igitur atque immutabilem ait esse voluntatem suam, remque ita fieri oportere, vti mandatum præferebat. Quod responsum vt nostri acceperunt, atque Episcopum, seu precibus, seu rationibus flecti non posse, ei per Apparitorem Regium significari curant actũ tenoris sequentis.

Ce iourd'huy Samedy 27. iour du mois d'Octobre 1657. pardeuant nous Notaires Royaux au Baillage de Vermandois demeurans à Laon soussignés, estans en l'Abbaye de saint Martin dudit lieu se sont presenté à nous les Religieux Prieur, & Conuent de ladite Abbaye soussignés, qui nous ont remontré auoir apris par les affiches attachées aux portes des Eglises & lieux publiques de cette Ville, mesme par celle qui a esté attachée au grand portail de leur Eglise par le nommé Tiercelin appariteur de la Cour Episcopale, le dix-neuf du present mois, que tres-R. Pere en Dieu Monseigneur Cesar d'E-

strées Euesque Duc de Laon, Comte d'Ainsi, & second Pair de France, auoit publié qu'il confereroit la Cōfirmation, & Tonsure dans ladite Eglise de saint Martin le Dimanche vingt-huictiéme du mesme mois, & que le Dimanche precedent vingt-vniéme il auoit fait publier aux prosnes des Parroisses le mesme dessein. Ce qu'estant venu à leur connoissance, ils auroient fait representer & remonstrer tres-humblement à Mondit Seigneur, par F. Basile Liegault leur Prieur, & F. Iacques Regnault Religieux de ladite Abbaye*, que leur Abbaye est exempte de la Iurisdiction des Euesques, que cette action en la maniere que ledit Seigneur Euesque pretendoit la faire, estoit vne entreprise contre ladite exemption & la paisible joüissance en laquelle ils sont de temps immemorial, sans y auoir esté troublés par aucun des predecesseurs dudit Seigneur. Qu'ils seroient obligés pour se maintenir en ladite possession de leurs immunitez, empescher le trouble que ledit Seigneur pretendoit faire, & que pour éuiter le desordre qui pourroit arriuer en consequence dudit empeschement, ils supplioient ledit Seigneur de se déporter de cette entreprise, ou de leur donner acte de* non preiudice *& reconnoissance qu'il desiroit faire la Tonsure & Confirmation dans leur Eglise precairement,*

de leur gré, volonté, & consentement, sinon, que lesdits Religieux destitués de tout autre moyen, & n'ayans le pouuoir de resister à sa grande puissance, le prioient auec tout respect & defference de trouuer bon qu'ils fissent leurs protestations en tel cas requises. Et aprés que lesdits Liegault Prieur, & Regnault Religieux ont rapporté à leur Conuent, que ledit Seigneur Euesque, sans s'arrester à leurs remonstrances, leur auoit dit qu'il estoit en resolution de passer outre, & de se transporter en ladite Abbaye au iour designé par les affiches, pour y donner la Confirmation & Tonsure, & qu'il n'auoit pas desagreable qu'ils fissent telles protestations qu'ils voudroient. A cause dequoy lesdits Religieux Prieur, & Conuent soussignés, congregés & assemblés en leur Chapitre pour la conseruation de leurs droits, nous ont requis & supplié de leur donner acte de leur dire, & declarations cy-dessus, & qu'ils reïterent d'abondant, & des protestations qu'ils font, que tout ce qui pourra estre fait par ledit Seigneur, ne leur pourra nuire ny preiudicier, attendu que cela est contre l'authorité du saint Siege, les priuileges de leur Eglise, & la possession en laquelle ils sont de temps immemorial. Protestans en outre où ledit Seigneur Euesque entreprendroit de passer outre, de faire reparer le

trouble & tort que ladite Abbaye pourroit souffrir, tant en general, qu'en particulier, & de recouurer tous despens, dommages, & interests. Lequel acte nous auons accordé ausdits sieurs Religieux, Prieur, & Conuent, pour leur seruir & valloir en temps & lieu ce que de raison. Dont & dequoy en auons fait & dressé le present acte. F. Basile Liegault Prieur de saint Martin, F. C. Cambray, F. Iacques Regnault, F. I. Le Danois, F. C. Nicolas, F. Charles de Roucy, F. C. Beuiere, F. Henry du Cauroy, F. Pierre Gosset, F. Antoine Foullon, F. F. Docquin, N. Marquette, Laurent. Signifié le mesme iour par de Builly Huissier.

Quo quidem supplicationis, expositionis, declarationis, ac protestationis actu Episcopus nihilo pacatior aut æquior, die sequenti per calcata tot iurium obstacula, magnificè stipatus ac spirans minarum & euersionis, ad Sammartinense Monasterium confert sese: cuius vt fores occlusas videt, pulsat vehementissimè, clamoreque ac strepitu omnia complet: sed boni Pastoris oues non audiunt, *quippè non audiunt vocem alienorum*, ministeriumque confusionis, desolationis, ac scandali videre reformidant. Ast Episcopus ab incæpto resilire

ſibi indecorum exiſtimans, ædium Abbatialium, quibus ad Eccleſiam communis eſt aditus, fores illicò effringi imperat. Domeſticis igitur, ac farinæ ſimilis hominibus dicto citius imperata exequentibus, tot aſſeres excutiuntur ex ianua, quot vni eorum intrudendo ſufficerent. Intruſus eſt, ibique ædes & aream circunquaque ſpeculando aliquandiù commoratus, per eadem abrupta egreſſus eſt, Epiſcopo neminem ſe mortaliũ vidiſſe referens. Quo quidem accepto, quieſcendum ſenſuit Epiſcopus ab egregio opere quod patrarat: id verò quâ ratione ductus, prudens lector diiudicet.

Quis porrò Inquiſitorem non rideat hic tam ineptè ſcripto, quam verbo ſolet, agentem concionatorem: *Abiurant* (inquit) *illam ſcripturæ clauſulam*, pulſate & aperietur vobis. *Aſpernantur & illam*, væ mundo à ſcandalis. *Tremendum Domini præceptum negligunt*, ſi autem manus tua vel pes tuus ſcandaliſat te, aſcinde eum, & ſequentia quæ non parcè laudat. Quaſi verò omni pulſanti aperiendum præciperet Dominus, pulſanteſ-ve Virgines Euangelicas intra beatitudinis Ianuã ipſe recepiſſet. Quod autem ad ſcandalum at-

tinet, nostri illud omni solicitudine co- conati sunt auertere: Apostolica iura, iura Cardinalis Eminentissimi, suaque exposuere, possessionem ante hominum memoriam, documenta etiam in archiuis Episcopalibus asseruata, media suggessere quibus pacificè res componi possent, obtestati sunt, protestati sunt, quid vltra? Væ igitur est homini illi, per quem scandalum venit. Imò & tremendum illud Domini præceptum, *Si oculus tuus scandalisat te, erue eum & proiice abs te*, &c. Totis visceribus amplexati opere compleuerunt: nimirùm populi ac gregis oculus est Episcopus, aut enim nomen & officium mutet, aut speculator & oculus sit necesse est. Oculum igitur scandalisantem à se proiecerunt, *bonum sibi* futurum existimantes vnico speculatore, certo atque infallibili, Christi Domini Vicario *ad vitam dirigi*, quàm altero lippiente, ac diuertente, *duci in certum exitium*.

Atque hinc patet quàm conuenientiùs & æquiùs Episcopo aptari possint, quæ inquisitor circa finem paginæ 10. stilo indulgendo in nostros congerit: Si quid enim fuit *Quod gemitum & lacrymas*

à Catholicis, risum & religionis nostræ contemptum ab hæreticis expresserit. Si quis perniciosis actionibus vniuersam ciuitatem offenderit, imbecillesque animos corruperit. Si cuiusquam defectione exemplo-ve post hominum memoriam pessimo dies sacer pollutus ac funestatus est: id totum, quantum est, Episcopi facto contigit, qui nec rationibus commotus, nec decessorum exemplo repressus, nec Cardinalis Eminentissimi, imò nec summi Pontificis authoritate deterritus, immemor gratiæ, memor iniuriæ inferendæ, nimium sibi tribuenti nouæ dignitatis æstimatione delusus, Hierarchiam vertit, ordinatissimamque fidelium omnium sub supremo vniuersalis Ecclesiæ Principe dispositionem, ac Sacrorum administrationem, *Nō floccifacit modò, verùm etiam superbè*, (nisi fortè non liceret iacula in nos contorta retorquere.) *Contumaciter, iniuriose tractat & repudiat.* Læsa igitur est in Episcopi facto Episcopatûs dignitas omnis, mutatus est fidelitatis & obseruantiæ in summum Pontificem color optimus, mœstitiâ affectus communis & agnorum & ouiū Christi Pastor, *Qui* (cum Gregorio magno ab Inquisitore laudato in fine pag. 11. *Nec*

honorem esse deputat, in quo fratres suos honorem suum perdere cognoscit. Eius namque honor est vniuersalis Ecclesiæ; eius honor est fratrum suorum solidus, (non tumidus) *vigor. Tum verè honoratur, cum singulis quibusque honor debitus non negatur.*

Ego autem optarem, & ex animo optarem, (quò meliùs Inquisitoris famæ consultum foret) ipse non tam multa, sine delectu, sine iudicio ex alienis operibus, eorum germani sensus rarus assequutor; seu dolosè, seu inscitè frequens corruptor, exscriberet; sed pauciora, selectiora, nec à re aliena; quorsùm enim materiæ, non cohærentibus omnia velle farcire centonibus, nisi vt authoris prodatur imperitia, vel certè cerebri periculosa propaletur infirmitas, quâ fit vt quo modo res ingestæ sunt, eodem prorsùs indigestæ vbique egerantur.

Hâc imbecillitate pressus indigestum euomuit pag. 12. Anastasij quarti decretum, quo quidem nihil minùs euincitur, quàm quod ipse intendit: enimuerò *si æquum est & rationabile* iuxta Anastasium, *vt suus vnicuique honor Ecclesiæ, ac dignitas conseruetur*: nonne ei, quam sibi subditam seruatamque voluit authoritas Apostolica, suus honor ac dignitas iniquè irratio-

nabiliterque præripietur? *Si* (vt ait idem Anastasius) *sicut in humani corporis compage naturalis ratio singulis quibuscunque membris ad salutem prouidens, speciales & proprios actus edocet: Ita in corpore Ecclesiæ Apostolicæ prouidentia secundum sacrorum institutiones canonum vniuersas regit Ecclesias:* Nonne Laudunensis Episcopus, si se illi prouidentiæ directionique substraxerit, vti membrum emortuum salutis ac vitæ expers conuincetur? denique si *quemadmodum* eadem naturalis ratio *nobilioribus* membris *suam dignitatem conseruat: sic Apostolica prouidentia digniores & famosiores* Ecclesias *in sui status prærogatiua custodit:* Nonne sequitur euidentissimè Laudunensem Ecclesiam de dignioribus & famosioribus (puta de primatialibus, ac metropolitanis) non esse, cum status prærogatiuam in sibi subditas Episcopales Ecclesias nusquam habuerit? quanquam & illam in sui status *Episcopalis Ecclesiæ* prærogatiua custodierit eadem Apostolica prouidentia, cùm ei in non exemptas, in Collegiatas, ac Parochiales limitum suorum Ecclesias tempore sancti Remigij Remorum Archiepiscopi gratis & vltrò ius authoritatemque con-

honorem esse deputat, in quo fratres suos honorem suum perdere cognoscit. Eius namque honor est vniuersalis Ecclesiæ; eius honor est fratrum suorum solidus, (non tumidus) *vigor. Tum verè honoratur, cum singulis quibusque honor debitus non negatur.*

Ego autem optarem, & ex animo optarem, (quò meliùs Inquisitoris famæ consultum foret) ipse non tam multa, sine delectu, sine iudicio ex alienis operibus, eorum germani sensus rarus assequutor; seu dolosè, seu inscitè frequens corruptor, exscriberet; sed pauciora, selectiora, nec à re aliena; quorsùm enim materiæ, non cohærentibus omnia velle farcire centonibus, nisi vt authoris prodatur imperitia, vel certè cerebri periculosa propaletur infirmitas, quâ fit vt quo modo res ingestæ sunt, eodem prorsùs indigestæ vbique egerantur.

Hâc imbecillitate pressus indigestum euomuit pag. 12. Anastasij quarti decretum, quo quidem nihil minùs euincitur, quàm quod ipse intendit: enimuerò *si æquum est & rationabile* iuxta Anastasium, *vt suus vnicuique honor Ecclesiæ, ac dignitas conseruetur*: nonne ei, quam sibi subditam seruatamque voluit authoritas Apostolica, suus honor ac dignitas iniquè irratio-

nabiliterque præripietur? *Si* (vt ait idem Anaſtaſius) *ſicut in humani corporis compage naturalis ratio ſingulis quibuſcunque membris ad ſalutem prouidens, ſpeciales & proprios actus edocet: Ita in corpore Eccleſiæ Apoſtolica prouidentia ſecundum ſacrorum inſtitutiones canonum vniuerſas regit Eccleſias:* Nonne Laudunenſis Epiſcopus, ſi ſe illi prouidentiæ directionique ſubſtraxerit, vti membrum emortuum ſalutis ac vitæ expers conuincetur? denique ſi *quemadmodum* eadem naturalis ratio *nobilioribus* membris *ſuam dignitatem conſeruat: ſic Apoſtolica prouidentia digniores & famoſiores* Eccleſias *in ſui ſtatus prærogatiua cuſtodit:* Nonne ſequitur euidentiſſimè Laudunenſem Eccleſiam de dignioribus & famoſioribus (puta de primatialibus, ac metropolitanis) non eſſe, cum ſtatus prærogatiuam in ſibi ſubditas Epiſcopales Eccleſias nuſquam habuerit? quanquam & illam in ſui ſtatus *Epiſcopalis Eccleſiæ* prærogatiua cuſtodierit eadem Apoſtolica prouidentia, cùm ei in non exemptas, in Collegiatas, ac Parochiales limitum ſuorum Eccleſias tempore ſancti Remigij Remorum Archiepiſcopi gratis & vltrò ius authoritatemque con-

cessam, ad nostra vsque tempora illæsam seruauit. Adde, cum Ecclesia Romana sit omnium dignissima & famosissima, atque in vniuersas orbis Christiani principatum tenens, nihil æquius aut rationabilius esse posse, quàm vt *in sui status prærogatiua custodiatur*, quæque ditioni suæ seruata voluit, hæc ab inferioribus intacta sinantur. En vt in imperitum sagittarium sagittæ resiliunt.

Neque verò minùs est indigestum quod in fine eiusdem pag. 12. ex Diuo Bernardo se referre dicit, locum non notando vnde ipse excerpsit: quis enim ferat doctorem tam vetulum, (imò vitulum) necdùm tempora, circunstantias, modos in authoribus quos laudat didicisse distinguere. *Certus sum* (dixerit primùm Bernardus) *ego monachus*, *& monachorum qualiscunque Abbas*, *si mei quandoque pontificis à propriis ceruicibus excutere iugũ tentauero* (puta propriâ volũtate, ambitione, disciplinæ impatientiâ, aut sine aliquo superioris authoritatis priuilegio) *quod satanæ mox tyrannidi meipsum subiicio*. Et hanc fuisse mentem suam postmodùm manifestissimè aperuit idem Sanctus Pater Epistola 48. ad Haimericum Roma-

næ ſedis Cancellarium, ab eo priuilegium enixè poſtulans, quo fultus iuſtè ac legitimè contradicere poſſit proprio Epiſcopo, imò & Apoſtolicæ ſedis Legato extrà monaſterium vocanti: huius hæc ſunt verba loco citato: *noxam vnde contrahere potuerim ignoro, cùm ſciam mihi conſilium eſſe & propoſitum, nunquam (ſi cauſa duntaxat noſtri Ordinis non fuerit) exire de monaſterio, niſi aut Apoſtolicæ ſedis Legato, aut certè proprio vocante Epiſcopo, quibus noſtræ humilitati, ſicut optimè noſtis, contradicere omnino fas non eſt, niſi ex quocunque ſuperioris authoritatis priuilegio. Quod vtique ſi vnquam per manum veſtram, vt ſpero, mihi in manus venerit, tunc proculdubio & pax mihi, & pax erit de me.*

Verùmenimuerò quis hic iuſtitiæ zelo non accendatur in Inquiſitorem, eiuſque, vel truculentam non deteſtetur inſolentiam, vel inſaniam non horreat? *Tu* (inquit pag. 12.) *Præſul Ampliſſime, nationem hanc pontifici ſuo ſubiectam cum inuenire putabas, ſatanæ ſubiectam inueniſti.* Ecce Pontifici Romano ſubiectam atque reſeruatam Sammartinenſem Eccleſiam, *ſatanæ ſubiectam* dicit: ita nimirùm communi Chriſtianorum parenti maledicit

furore insaniens filius Belial; ita *in cælum ponit os suum*, ac *Christum Domini tangit*, *veneno aspidum sub labijs* asseruato percutiens.

Quæ autem ex Euangelio refert pag. 14. his verbis, *Quid tibi videtur Simon, Reges terræ, à quibus accipiunt tributum, vel censum? à filiis suis, an ab alienis? & ille dixit, ab alienis. Dixit illi Iesus. Ergo liberi sunt filij. Vt autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum; & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle, & aperto ore eius, inuenies staterem, illum sumens da eis pro me & te.* Ad hoc vt proposito vtcunque aptari queāt, nostri sunt cum Christo Domino ac Petro conferendi; Episcopus autem cum exigentibus tributum vel censum indebitum à filiis; atque hoc præsupposito, disquirēdum è duobus vtrum rationi fuerit congruentius, an vt Episcopus à filiis indebitum non exigeret; an verò vt nostri, ad hoc vt scandalum vitaretur, persoluerent indebitum? Certè nemo sanæ mentis, aut ad Christi Domini ratiocinium vel leuiter attendens, inficias ierit rationi fuisse longè conformius, vt indebitum Episcopus à nostris non exigeret, quemadmodum par erat vt filij ab omni pror-

sùs exactione, tributo, vexatione liberi relinquerentur; *ergo liberi sunt filij*. Liber igitur Christus Dominus tributum soluit, vti licet innocens *iudicanti se iniustè se* lubens *tradidit*, *corpus percutientibus*, *genas velantibus* vltrò dedit. Vnde tamen non sequitur, positâ immutabili Episcopi voluntate de indebito exigendo, nostros, quò virtutis exemplum insigne præberent, indebitum rationabiliter debuisse, vel etiam potuisse persoluere: nimirùm Episcopo indebitum istud soluere non poterant, nisi ære alieno, idque inuito Domino; quia soluere non poterant, nisi proiectâ contra summi Pontificis voluntatem ipsiusmet summi Pontificis authoritate, eiusque inferiorum subiectâ ausui: soluere non poterant, nisi euersis Ordinis integri iuribus, matre nudatâ, fratribus spoliatis. Quæ certè sine grandi piaculo fieri non poterant. Ne verò scandalum & offensio ex hac occlusione sua sequeretur nostri nec debuere, nec potuere iustè prudenterque metuere; quippè Ciuitati Laudunensi sic erat aperta probataque Sammartinensium ab eiusmodi vexationibus immunitas & exemptio, vt ad Episcopi pro-

positum, tanquam nouum & insolens, senioribus inauditum, Episcopi decessoribus absconditum, tota obstupuerit; cúmque viderent omnes illud opere compleri, conturbati vehementiùs atque conterriti quotquot aderant, hoc vnicum submissè loquerentur abeuntes, *si hæc in viridi, in sicco quid fiet?* Vndè patet scandalum & offensionem omnem ab Episcopo.

Nullas igitur *Christo*, nullas *sancitæ ab eo Episcoporum dignitati*, nullas *sacris Canonibus aut Viennensi Concilio*, immunitates opponimus: sed Christi Domini, eiusque Vicariorum, ac Conciliorum Oecumenicorum authoritatem Episcopo non obtemperanti, Episcopo repugnanti, leges ratas, temporum diuturnitate, obseruatione plurium sæculorum, decessorum approbatione firmatas & corroboratas, easque non ex armario solùm Præmonstratensium, sed è tabulario Romanorum Pontificum, Laudunensium, & aliorum erutas, apographa, archetypa opponimus; quæ quidem Inquisitor, cùm illa ad Eminentissimi Cardinalis cõsilium, & ad supremum Magni, vt vocant, Consilij Senatum, præmonito

iuridicè iterùm & tertiò Episcopo, delata sunt, intueri poterat; sed grossæ calliditatis ac præsumptionis Inquisitoriæ hoc fuit arcanum: videre noluit, ne famosa hęc Inquisitio deesset Ecclesię Dei; ne conceptus ille mons vindicandæ ac stabiliendæ dignitati Episcopali præparatus (quippe, si ei creditur, causam Episcopi Laudunensis à cæterorum Episcoporum causa non seiungit; & prouidè id quidem, vt, qui de se nihil habet vnde non cadat, alienæ firmitatis opem enixè perquirat) in lucem edi non posset. *Videre & intelligere noluit, vt bene ageret*, atque ab iniuriis, mendaciis, & maledictis abstineret.

Sed hoc caput cum Inquisitore non ante finiam, quàm omnium oculis eius ratiocinium elumbe subiecerim in fine pag. 16. expressum: *Et certè* (inquit) *Si vera sunt, nec subreptitia illa omnia priuilegia, nemo prudens & attentus* (prudentiâ & attentione Launoicâ) *Negabit vnquam, quin Pontifices nonnulli videantur eò maximè tenuisse clauũ Romanæ Ecclesiæ, vt Præmonstratensibus immunitates & priuilegia concederent.* Quid ita? quoniam ex iis *est qui duodecim est, qui quindecim est, qui septem-*

decim, est qui vginti priuilegia concessit, vti habetur eiusdem pag. initio, & in fine præcedentis. Sed ô consequutio genio & ingenio Launoico digna: Inter Christianissimos Reges, est qui commensalibus & domesticis libertates fauoresque viginti concessit, est qui etiam illi numero non paucos additit: Ergo *videntur ij Reges eò maximè clauum regni tenuisse, vt commensalibus ac domesticis priuilegia, immunitates, fauores concederent*; non autem vt hostes profligarent, Regni sui limites protenderent, rebelles damnarent, subditorum saluti atque incolumitati prospicerent, quod & strenuè fecerunt. Inter inuictos regiorum exercituum præfectos, est qui cohortem vnam vigesies, quia toties generosè se gesserat, laudibus ac spoliis hostium cumulauit: ergo *ij præfecti videntur eò maximè regiis exercitibus præfuisse, vt cohortem illam laudibus & spoliis onerarent.* Denique à supremo Galliarum Senatu viginti successiuè Arresta emanarunt, quibus familia non ignobilis à viciniorum ac potentiorum iniuriis, & vexationibus protegeretur: ergo *illustrissimus ille Senatus eò maximè videtur fuisse creatus, vt isti singulari familiæ*

familiæ prouideret; non etiam vt omnibus seu principibus, seu infimæ plebis hominibus quod suum esset conseruaret, potentioribus ne imbecillores opprimerent authoritate suprema obsisteret, Regum nostrorum annos teneros tueretur ac protegeret, quæ & diligenter præstat.

Sic igitur tot Laudati ab Inquisitore summi Pontifices diplomatibus ac priuilegiis Ordinem Præmonstratensem muniere: (quod certè studij atque occupationis eorum pars minima, si fortè pars, fuit) vt bonum vniuersalis Ecclesiæ, *Ad quod omnes creatos esse* cum Inquisitore certo scimus, non omiserint; imò in illud diligentissimè incubuerint, quod ex eorum actis planum omnibus fit.

Atque hinc apertum est quàm vanè ex insulsis conclusionibus, Inquisitori, *Sese obiiciat generalis, & veluti galeata obseruatio, quà ipse contra immunitatum & priuilegiorum vim tantam præscribere se* dicit *in aditu Inquisitionis suæ*, imò quàm infirma galea cerebrum debilius contegat, quod rationis phantasmate tam frigido quadraginta trium summorum Pontificum à se Laudatorum, & Concilij Basiliensis authoritatem sibi videtur euertere.

CAPVT II. AD I. CAP. INQVISITIONIS RESP.

Inquisitor partem aduersam commendat inuitus, Cæsarem condemnat nescius.

NOVVM genus detractionis hîc ab Inquisitore assumptum est, & reuerâ simile aliquid habens operi Balaam, qui ductus & conductus ad maledicendum populo, magis cumulabat benedictionibus. *Quid iustius* inquit diuus Bernardus Epist. 48. ad Haimer. *Quid iucundius, quàm vt quem reprehendere intendis, plus commendes: vt præconiis pro conuiciis vtaris nescius: & volens detrahere, laudes inuitus?* Quid enim pręclarius quid ve illustrissiùs in sancti Patriarchæ nostri atque in Ordinis Præmonstratensis commendationem congerere poterat Inquisitor, quàm quæ hoc capite congessit? pergratum certè absoluturus, nobisque & sibi fortè non iniucundum, si opus integrum ab hermanno hac de re compositum exscribere voluisset; quippe

non ſuſpectas laudes, nec ſuſpectis, nec emendicatis laudibus addidiſſet, ac turgidior in publicum famoſus libellus ex eius manibus abiuiſſet. Sed quid hæc exſcripta Laudunenſis Epiſcopi cauſam iuuant? Niſi vt futuris perpetuiſque temporibus manifeſtum fiat, Cæſarem Bartholomæo deceſſore ſuo tantùm affectu erga viros religioſos inferiorem extitiſſe, quantùm tempore poſterior fuit; vt eas libertates, immunitates, & priuilegia, quæ pius deceſſor authoritate ſuâ inchoauit, quæque quadraginta tres ſummi Pontifices ſucceſſiuè auxerunt atque confirmauerunt, Cæſar à deceſſorum ſuorum obſeruantia in ſummos Pontifices degenerans hâc ætate molitus ſit euertere.

Verùm hæc ex Hermanno non eo animo retulit Inquiſitor, ſed *vt euidentius fieret ingrati animi crimen*. Eſto id quidem: vt de eius intentione non contendam, quæ ſatis aperta eſt: ſed ea quæ hîc ſunt à me dicta, euidentiora atque palpabiliora ſunt, quàm vt quis poſſit ambigere. Diſquirendum tamen animi gratiâ, vtrum hic ab Inquiſitore relata quid cõferre queant, ad hoc vt noſtri Sammartinenſes ingratitudinis iuſtè rationabiliterque inſimulentur?

Octo igitur paginis integris Ordinis Præmonstratensis initia, incrementum; sanctissimi parentis Norberti reuelationes, eiusque cum Bartholomæo Laudunensi Episcopo ac Calixto II. Pontifice maximo colloquia; Præmonstratensis Ecclesiæ ædificationem; beati Hugonis Monasterij Præmonstratensis à S. Norberto Abbatis instituti assiduum in vinea riganda studium solicitudinemque non pigram; Bartholomæi in procurando, vt ad Sammartinensem, Tenoliensem, Clarofontanum, Cuissiacensem locum nostri mitterentur, affectũ, ex Hermanno refert: ac tandem in fine capitis & paginę 26. non ampliùs exscribens, sed de suo colligens, ait: *Cæterùm ex iis quæ narrauit (* Hermannus scilicet *) omnibus colliguntur tria: primùm, Præmonstratensis Ordo fortasse nullus fuisset vnquam, nisi Norbertus fautorem & patronum inuenisset Bartholomæum Laudunensem Episcopũ: deinde, Bartholomæus Monasteria quinque, quorum vnum est caput Ordinis, fundauit: postremò, Clericorum vel Monachorum Ordo nullus est, qui fundatorem habuerit Bartholomæo largiorem ac beneuolentiorem.* Addidisset & quartum si fuisset instituti sui recordatus; nimirùm Sammartinenses esse mortalium

ingratiſſimos: Quod quidem hunc in modum ipſe collegiſſet. Bartholomæus Ordini Præmonſtratenſi dedit initium; Norbertum Inſtitutorem, ac in eo Præmonſtratenſes omnes bonis omnibus cumulauit; quinque Norbertini inſtituti Monaſteria fundauit; Præmonſtrati locum cum Eccleſia (quæ aliarum Mater eſt) liberum Domno Norberto priuilegij ſui authoritate confirmauit: Ergo Sammartinenſes Iuribus omnibus, priuilegiis, immunitatibus, libertatibus, ſeu à Bartholomæo eiuſque ſucceſſoribus per quingentos quadraginta annos, ſeu à 43. ſummis Pontificibus, Generalibuſque Conciliis ſibi conceſſis, imò & inſtituto ſuo (ſiquidem totum hiſce legibus ab initio ſtetit, atque etiamnùm ſtat) quoniam ſic Cæſari Epiſcopo recèns creato Bartholomæi in Epiſcopatu ſucceſſori videbatur, nuntium remittere debebant: ad quod quidem, quia Cæſaris violentiâ & vexationibus flecti nuſquam potuere, in ingratitudinis profundum prolapſi ſunt: quippe Cæſari Bartholomæi Benefactoris ſui ſucceſſori non pluſquàm ſeruiliter ancillari; eo volente, eo iubente (hic nimirùm fuit pro ratione voluntas) iura ſua, iura ſuorum Abba-

rum, iura Pontificum Romanorum nolle proiicere, & pedibus dare conculcanda, *ignotum antiquis* flagitium fuit, *Temporibus nouissimis ab Apostolo gentium nostris Sammartinensibus* reseruatum, *Ingratitudo*: Quo quidem vnico verbo noster Inquisitor, maledictis fæcundus, & in maledicendi arte supra modum industrius, fatetur se veterum consensu in nostros Sammartinenses *maledicta cuncta instaurasse*; rectè, *maledicta*, vtpote gratìs, à non grato, contra non ingratos conficta, incassúmque ructata & euomita.

Quæ quidem vt vrgeam vehementiùs, digitóque palpandum demonstrem, à vero quantum aberret insimulantis propositio, libet rem à fundamentis inuestigare hoc modo. Ingratitudo beneficium necessariò præsupponit, nullique in mentem veniet, ei nos ingratos esse posse, à quo boni nihil vnquam accepimus: nostri itaque cum à Cæsare boni nihil acceperint, Cæsari quomodo ingrati esse possunt?

At Cæsar benefactoris eximij successor est. Ei igitur in affectu succedat, si debitores habere velit; *Beneficium enim* (inquit Seneca lib. 6. de Benef. cap. 7.) *Nullum est*,

nisi quod ad nos primùm aliqua cogitatio defert, deinde amica & benigna. Nam si quis coactus aliquid boni fecit, quin nos non obliget, manifestius est, quàm vt vlla in hoc verba impendenda sint.

Sed etsi Bartholomeo Cæsar esset cogitatione affectuque erga Præmonstratenses consentiens; quia tamen hæc à Sammartinensibus exegit, quæ nec ipsi Bartholomæo in-grati animi testimoniũ exigere licuisset, audiendus planè non erat. Nisi forte quis credat leuiusculo benefactori quoquo modo poscenti nulla prorsùs esse deneganda; non omnia nostra; non aliena, fidei nostræ commissa atque deposita; non quæ sunt communitatis; non quæ supremæ authoritatis: sed audito benefactoris nomine, statim omnia esse traducenda, quidquid iura diuina humanaque reclament. Apage ab homine Christiano has animi conscientiæque proiectiones: discatque (si fortè nesciat Inquisitor) non à me, sed à gentili Seneca lib. cit. quousque se beneficium extendat, vbi desinat, quibus in circunstantiis etiam in malum conuertatur: quæ benefactori liceat in gratiarum actionem repetere: quæ iniustè repetenti iustè negari oporteat.

Cæterùm, quò res ista fiat illustrior, libet exponere candidè, quæ Præmonstratenses, quæ Sammartinenses Episcopo Laudunensi accepta ferre debeant.

Et vt à Præmonstratensibus incipiam. certùm planè eis à Bartholomęo de reditibus Episcopalibus omnino nihil esse concessum, præter terram magnâ sui parte sterilem & incultam, quæque vix duobus sufficeret aratris: cuius quidem veritatis testis est omni exceptione maior Bartholomęus ipse in Epistola sua Apologetica ad Sampsonem Rhemensem Archiepiscopum, & sub eius præsentia congregatum Prouincialem Conuentum, apud quos traductus fuerat, & accusatus à Gualtero II. Laudunensi Episcopo successore; quasi bona Laudunensis Ecclesiæ distraxisset, ac Præmonstratensibus ea concessisset: epistolam integram refero, quoniam immortalitate digna est.

Venerando sibique semper amabili Domino Sampsoni Rhemensi Archiespiscopo, & sub eius præsentia congregato sancto Conuentui, Frater Bartholomæus in Fusniaco pauper Monachus misericordiam & veritatem diligere. Verecundiæ meæ silentium imperat huius sancti Conuentus solemnitas, sed frontem aperit &

stimulat ad loquendum in palam imminens famæ meæ periculum. Neque enim dissimulare possum quod multorum vulgauit opinio, quod etiam vsque ad aures Domini Papæ volauit. Episcopales reditus me detraxisse rumor est, cui rumori plus iusto credit Laudunensis Episcopus. Meum ergo est super his fateri quod verum est: intueri autem quod iustum est & tueri, vestrum erit. Laudunensis sedes tristis erat, & mœrens cum illuc primùm ingressus sum, vtpote attrita seditionibus, & ignibus concremata; Ipsæ quoque res maioris Ecclesiæ afflictæ erant, & tenues reditus; Si illi porrexi manum vt resurgeret, nouit Deus, nouerunt & Ecclesiæ filij. Verumtamen nihil eis contuli, quod ad reditus pertineret Episcopi præter porcos, quos vulgò verres vocant, quos mensæ Episcopali personæ soluebant Ecclesiæ. Hos, inquam, ad præbendam Canonicorum concessi, quoniam illos nec sine pudore exigere, nec habere sine molestia poteram. Præterea quinque dumtaxat Abbatias in nostra Diœcesi reperi, rebus pariter ac religione dilapsas. In his Deo multiplicante misericordiam suam, & numero & merito creuit sanctorum numerus, & singulariter est possessio dilatata. Nouè insuper nouæ religionis Monasteria passim in eadem Diœcesi sunt fundata. Horum in personis numerus numerum penè ex-

cedit; horum religio, religionis est speculum; horum tam multa possessio est, vt tam multis abundè sufficiat. Si manum beneficij me porrexisse negauero antiquis Ecclesiis vt resurgerent, nouellis vt consurgerent, mentiar. Profui sanè ferè Ecclesiis omnibus, sed nec quantum volui, nec quantum debui. Sanè Calixtus *Papa Domnum Norbertum, cuius memoria in benedictione est, fidei nostræ commisit, vt ei locum traderem eiúsque votis assisterem. Terrã igitur ad Episcopũ pertinentem illi contuli,* que vix tamẽ duobus sufficeret aratris. *Huius pars Verciniaco est posita, alia pars apud Anisi,* quæ tamen non multas iã annis stetilis & inculta iacebat. *De his itaque quæ ad Episcopales pertinebant reditus, nihil ampliùs me recolo detraxisse. Nostro tamen fauore ac consensu quidam Ecclesiis contulerunt terras, quas à nobis habebant in beneficio; Census tamen terrarum & vinagia nulli penitùs condonaui. De cætero si quid illi Sedi per nos accessit commodi aut honoris, nolo ante humanum procedat Iudicium; Si quid verò vt homo deliqui, in conspectu hominum confundi non refugio. Causam itaque nostram vobis tamquam Iudicibus allegare, tamquam testibus intimare volui, in quibus calumniatorem non timeo verum dicens. Liceat tamen & mihi aliquid audere apud vos, liceat aliquid humanum loqui.*

Nihil-ne Sedi nostræ titulorum accessit & gloriæ, cùm tot & tantas parturiuit Ecclesias? Cum sibi multiplicauerit tot Synodales personas? Cum ergo, vt audio, Dominus Laudunensis suis visceribus bellum parat, cur temptat quod fortè ei promouere non liceat? Si filios Dei congregaui, si Suscepi iustum in nomine iusti, *nemo mihi succenseat. Videat alius ne congregata dispergat. Conseruet vos Omnipotens pariter ad honorem sui nominis, & per vos Ecclesiæ suæ religionem & sanctitatem corroboret.*

Quousque verò à Gualtero II. lis & controuersia hæc aduersùs Præmonstratenses fuerit perducta, ex Epistolis Hadriani IV. Pontificis maximi ad Christianissimum Regem Ludouicum VII. atque ad ipsum Gualterum II. ea de re conscriptis licet colligere, quæ quidem Epistolæ referuntur lib. 2. Bibliot. Præmonst. Cap. 15. pag. 431. & 432. Quem tandem finem lis eadem habuerit, & quàm abundè terra sterilis & inculta ad Episcopales pertinens reditus per Præmonstratenses fuerit compensata, liquet ex compositione Gualterum II. inter nostrosque Præmonstratenses facta, Pontificiâ ac Regiâ authoritate firmatâ, quæ sequitur, &c.

Adrianus Episcopus, &c. Eaque compositione

vel concordiâ mediante, &c. Ea propter ego Gualterus Dei gratiâ Laudunensium vocatus Episcopus notum fieri volumus tam futuris quàm præsentibus, quòd temporibus nostris inter nos & Hugonem Abbatem & fratres Præmonstratæ Ecclesiæ querela emerserit super possessionibus inferiùs annotatis, pro eo quod minùs ordinatè bona Episcopalia nobis distracta viderentur. Tandem verò mediante Rege Francorum, & Archiepiscopo Rhemensi, & Episcopis, & Principibus hoc modo controuersia illa compositionis finem accepit. Fratres quidem Præmonstratenses, vt saluis priuilegijs & possessionibus suis, firmam & perpetuam pacem possent adipisci, trecentas libras prouenientium ad instaurationem Curtis nobis nostrisque successoribus in perpetuum permansuræ, cum quingentis ouibus, vaccis viginti, iumentis duodecim, & suibus septem nobis tradiderunt. Nos autem eis omnia, de quibus querela emerserat, quæ temporibus prædecessorum nostrorum Bartholomæi & Gualteri tenuerant, deinceps liberè & quietè possidenda concessimus, & communi assensu Capituli nostri præsentis scripti authoritate confirmauimus, &c. Qui igitur qualiacumque bona sibi concessa tam profusâ liberalitate compensarunt, Gualtero sic, suo successorumque nomine cum vsuris recipienti quid deberent tum postea? Qui

quidem Gualterus in aliquã pacis ac tranquillitatis nostræ per tot controuersias & lites violatæ satisfactionem, abdicato Episcopatu, copiis se Norbertinis adiunxit, quiete restitutâ nobiscum fruiturus.

De Sammartinensibus verò, quid ij nimirùm Episcopo Laudunensi referre debeant acceptum? capite sequenti commodiùs.

CAP. TERTIVM AD SECVNDVM INQVISITIONIS RESPONDENS.

Inquisitor Bartholomæi Præmonstratensiumque commendationem, Cæsaris condemnationem prosequitur & confirmat.

HOc in capite prosequitur Inquisitor octo iterùm paginis narrationem beneficiorum, quibus Bartholomeus, nunquam profectò satis laudandus, Præmonstratenses cumulauit, vt & virtutũ, quibus sanctissimus Parens eiusque socij Bartholomæum sibi deuinxere. Quâ quidem narratione ignarum se rerum alienarum, æquè ac debilem propositi sui asser-

torem prodit: enimuerò qui distinguere ac secernere non potuit, quænam Bartholomęus ex Illustri Rouciacorum familia diues & potens de propriis ac patrimonialibus bonis; quænam verò de reditibus bonisque Ecclesiasticis concesserit, quî fieri potest vt alio, quàm Andabatarum modo ipse congrediatur? statuatque quid Bartholomęo tanquam ex propriis diuiti; quid vt Episcopo, proindeque successoribus in Episcopatu, Præmonstratenses debeant?

Quæ porrò contulerit vt Episcopus, seu de bonis Episcopalibus, aut ad reditus Episcopales pertinentibus, ipse edisserit epistolâ capite præcedenti relatâ, coram Prouinciali Synodo Villicationis suæ seriò rationem reddens; *terram igitur* (ait) *ad Episcopum pertinentem illi contuli, quæ vix tamen duobus sufficeret aratris*, &c. *De his itaque, quæ ad Episcopales pertinebant reditus, nihil amplius me recolo detraxisse.* Cætera, quæ abundè satis in Præmonstratenses congessit, de propriis, paternis, ac domesticis effudit, seu *erogando*, seu *coëmendo*, seu *vtiliores pro tempore commutationes* faciendo. Multa igitur, & sanè multa Bartholomęo Præmonstratenses accepta ferre debent:

Episcopo vero Laudunensi, præter honorem & reuerentiam, planè nihil.

Quandiu verò hæc à Bartholomęo collata in S. Parentem Norbertum beneficia recenset Inquisitor, tandiù aperit quàm longè sit à Bartholomæo Cæsar in regione dissimilitudinis, qui eos, quorum ille saluti ac quieti totus intendebat, modis omnibus exagitare non desinit: tandiù carbones congeruntur in caput Consiliariorum Babilonis, qui Episcopo recèns creato tam fœda initia, tamque turpem à decessoribus, imò à superioribus suis summis Pontificibus defectionem persuaserunt: tandiù manifestè euincitur, Episcopo Laudunensi nihil omninò debere Præmonstratenses; quippè qui tantâ animi contentione exigit indebita, quem non moueret lapidem, vt sibi, si quæ forent debita, redderentur?

Quæ duo pag. 35. spectanda obiicere sese circa quartum instrumentum ex calce operum Guiberti Abbatis relatum, ait Inquisitor: *Vnum, sancti Martini Basilicam sic in Laudunensis Episcopi manu fuisse, vt illius vsum sæcularibus Clericis auferre, & Norberti fratribus impertire potuerit: Alterum, Bartholomæum non abdicasse se eo iure, quod in*

sancti Martini Basilicam habuerat anteà, sed illud totum sibi suisque successoribus reseruasse: A verò plurimùm esse aliena demonstro in hunc modũ. Quòd enim ad primum attinet, constat ex Hermanno *oculato teste*, *cui proinde*, ex Inquisitore pag. 26. *fides omnis habenda est*, non ablatione vel eiectione Clericorum: sed eorum desertione cessione-ve, sancti Martini Ecclesiolam quatuor & amplius annis ante relati instrumenti tempora in manum rediisse Episcopi: huius hæc sunt verba cap. 8. lib. 3. de Miraculis sanctæ Marię Laudunensis ab ipsomet Inquisitore cap. 1. relata: *erat tunc extra muros Vrbis Laudunensis quædam Ecclesiola in honore sancti Martini constructa, in qua iam idem Episcopus multoties Clericos religiosos, qui Deo ibi seruirent, posuerat, sed nullo ibi proficere valente, eadem Ecclesia in ipsius manu redierat.* Quibus quidem ex verbis colligo, non modo non eiectos à Bartholomæo Clericos, sed nec ejici potuisse: si enim *in Episcopi manu locus ille tùm redijt*, cum Clerici abscessere; ergo in Episcopi manu antea, cum videlicet Clerici illum occupabant, non fuit; nisi fortè velit Inquisitor id in manum redire posse, quod à manu nunquam exiuerat. Si igitur è manu exierat,

seu

ſeu in Epiſcopi manu & poteſtate non erat quandiu Clerici illum habitabant, Clericos ab eo Epiſcopus arbitrio ſuo eiicere non poterat.

Quod etiam ad hominem ex ipſiuſmet Inquiſitoris mente verbiſque confirmari poteſt: nimirùm plus iuris in Clericos Bartholomęus non habuit, quàm in noſtros ſibi reſeruarit: Abbatem autem Sammartinenſem, (proinde & Canonicos noſtros, ſi quis enim poteſtati diſpoſitioni ve Epiſcopali inter eos ſubditur, maximè Abbas) non ſolùm non potuit eiicere, ſed nec corrigere, nec deponere, nec eligere, nec alium *in eius locum ſubrogare*: eo quippe ſe iure abdicauit initiò, cum noſtri primùm in ſancti Martini Eccleſiola poſiti ſunt, vti conſtat ex inſtrumento quod hìc ego cum Inquiſitore diſcutio: *Quòd ſi fortè Abbas ſancti Martini inſtigante diabolo à regulæ ſuæ tramite deuiauerit, conuentuſque ab Epiſcopo Laudunenſi atque Præmonſtrati loci Abbate in præſentia Laudunenſis Eccleſiæ in pertinacia & auerſione ſua permanſerit, Conuocatis eiuſdem Religionis Coabbatibus apud Præmonſtratum de regulæ ſuæ executione ſub eorum teſtificatione diſcutiatur atque corripiatur. Si verò in malo ſuo obſtinatus, & ſicut con-*

futatus incorrigibilis apparuerit, absque vlla retractione ab eisdem Abbatibus secundùm religionis suæ institutionem deponatur, aliusque idoneus eorum communi consilio & Electione in locum eius è vestigio subrogetur, & ab Episcopo Laudunensi ordinetur. Bartholomæus igitur Clericos ab Ecclesia S. Martini, idque ex Inquisitoris ratiocinio ac verbis non solũ non eiicere, sed nec corrigere, nec eorum præpositum deponere, aut eligere, aut alium subrogare potuit: vel, si id potuerit, eo se iure comparatione nostrorum abdicauit. Quod est etiam aduersùs secundum ab Inquisitore in instrumento obseruatum, liquidóque demonstrat quantâ animi cæcitate percussus sit, qui ea quæ coram posita sunt, quę exscribit, ipse non videt: audetque, scriptis suis licet reclamantibus asserere, *Ius totum in nostros sibi suisque successoribus Bartholomæum reseruasse.*

Ex hoc igitur instrumento, si verum est, alterum è duobus sequi omninò necesse est: aut Bartholomæum anteà Clericis Rectores non potuisse præficere; eosdem Rectores, vbi exegisset necessitas, auferre vel deponere; Clericos eorumque Rectores & Præpositos corrigere vel eiicere: aut, si hęc potuit in Clericos, eo se iure

cõparatione Præmonſtratenſiũ abdicaſſe.

Sed in inſtrumento continentur hæc verba: *Sancitum eſt, vt ſicut ille locus ab antiquo in manu prædeceſſorum noſtrorum extiterat, ita & nunc in noſtra, ſucceſſorumque noſtrorum remaneat.* Ex quibus colligit Inquiſitor, ſuperioritatem, iuriſdictionem, directionem omnimodam Epiſcopos Laudunenſes tùm in Clericos continuò habuiſſe, tùm in noſtros ſibi reſeruaſſe.

Verùm quàm non ſit hęc appoſita dictorum verborum *in manu extiterat*, & *in manu remaneat*, interpretatio, vel ex eo conſtat; quòd ſic in prædeceſſorum & in Bartholomæi manu prius extiterat, vt, eo nõ obſtãte, è Bartholomæi manu exiuiſſet, & in Bartholomæi manu, Clericis abſcedẽtibus, rediiſſet, quemadmodũ ſuprà notatum eſt. Sic in Bartholomæi *manu remanebat*, vt nec degentes in eo Canonicos noſtros, nec eorum Abbatem corrigere, deponere, eligere, alium-ve ſubrogare poſſet, vti patet ex ipſomet inſtrumento. Item ſic in Bartholomæi *manu remanebat*, vt *Fratres, qui ad eum locum pro ſalute animarum pià deuotione conuenirent, ordinato ſibi Abbate, ſecundùm regulam Beati Auguſtini ad tenorem Præmonſtrati loci canonicè viuere*

deberent: tenor verò Præmonstrati loci is erat, non vt Episcopis, sed vt Abbati Premonstratensi, tanquam Ordinis Capiti eiusque Coabbatibus omnes subessent, quemadmodùm subiectos fuisse docet instrumentum ipsum.

Is igitur sit dictorum verborum sensus: sicut ille locus non sic erat in Clericorum seu sæcularium, seu religiosorum potestate & dispositione, vt eum deserendo, cuicumque vellent, insciis aut inuitis prædecessoribus nostris, tradere, vendere, vel resignare possent; sed, si contingeret ab ipsis deseri, naturaliter in manum rediret Episcopi: sic, ô Præmonstratenses, vobis liberum non sit nobis aut successoribus nostris insciis vel inuitis locum illum tradere, vendere, vel resignare aliis; sed, vobis eum deserere volentibus, statim is in nostram successorum ve manum redire debeat, quemadmodùm etiam ante quatuor annos, nullo ibi proficere valente, rediit.

Fortè etiam contorta non sit hæc dictorum verborũ interpretatio, vt iis synodales consuetudines duntaxàt seruatæ intelligantur. Hæc autem quàm à Bartholomei mente aliena non sit, vel ex eo li-

cet colligere, quòd ipse in Epistola sua Apologetica narrans quid titulorum & gloriæ Laudunensi Ecclesiæ ex tot Abbatiarum fundatione accessisset, solius iuris aut consuetudinis Synodalis mentionem faciat: *Nihil-ne* (inquit) *Sedi nostræ titulorum accessit & floriæ cum tot & tantas parturiuit Ecclesias, cum sibi multiplicauerit tot Synodales personas?* Quæ quidem iura consuetudines-ve Synodales, tùm anteà, tùm eo tempore ab ipsomet Episcopo comparatione quorundam Monasteriorum, & nominatim Præmonstratensis & Cuissiacensis; tum paulòpost à summis Pontificibus comparatione totius Præmonstratensis Ordinis & singulorum Monasteriorum, ablatæ sunt & abrogatæ.

Verùm, ne sint hæc omnia. Bartholomæus sibi suisque successoribus omnem in Præmonstratenses iurisdictionem retinuerit; nonne posteriora iura, tot indultis Apostolicis Ordini Præmonstratensi, atque Ecclesiæ Sammartinensi concessa, hisce Prioribus cumulatissimè derogarent? Quibus si pacificam quinque sæculorum & ampliùs possessionem adjicias, eamque spectante, nec reclamante Episcopo, quid ad hæc tanta instrumen-

tum diu antiquatum?

Conqueritur hâc eâdem pag. 35. Inquisitor, quòd Præmonstratensis Bibliothecarius Diplomata non retulerit, quibus Bartholomæus Tenoliense, & Cuissiacense Monasterium fundauit: cauit autem sedulò Normannus noster ne Clarofontani Monasterij fundationem ex Bibliothecario referret, quoniam ex instrumento constitisset, quàm parùm fidei mereatur homo, qui obuia quæquę, dubia, falsa, sine delectu sic temerè obtrudit. Hoc autem ex Bibliothecæ Præmonst. lib. 2. pag. 468. hic subiicio, quò Clarofontanum Monasterium non à Bartholomæo, sed ab ipsis Præmonstratensibus fundatum, idque ex ipsiusmet Bartholomæi testimonio cunctis pateat.

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Ego Bartholomæus Dei miseratione Laudunensis Episcopus. Ad conseruandum pacis & vnanimitatis vinculum omnium hominum, si fieri posset, nostræ pastoralitatis attinet cura maximè eorum qui toto annisu ad supernæ pacis anhelant requiem, & pro suorum Deo famulantur & omnium remissione peccatorum. Quapropter Notum fieri volumus tàm præsentibus quàm futuris, quòd Hugo Abbas Præmonstratæ Ec-

clesiæ primus & fratres eiusdem Ecclesiæ locum qui dicitur Clarus fons, quem in Alodio habebant, sicut in eorum Romano priuilegio continetur, in Abbatiam pro modo susceptæ professionis secundùm regulam Beati Augustini contulerunt, & Domino Gerardo Abbate ibidem à nobis ordinato, in nostri & Ecclesiæ nostræ præsentia à seipsis emancipauerunt & liberum concesserunt. Quæ concessio ne aliquo modo deinceps immutari possit, impressione nostri sigilli confirmari à nobis expetierunt. Actum anno Dominicæ Incarnationis 1131. *Indictione* 9. *Epacta* 20. *Concurrente* 3. *Signum Bartholomæi Episcopi. Signa Guidonis Archidiaconi, Liethaldi Archidiaconi, Blihardi Cantoris. Signum Gualteri Abbatis S. Martini. Signum Albrici Presbyteri, Rotgeri Diaconi, Ioannis Diaconi, Arnulphi subdiaconi, Barthorlomæi Acoliti, Lisiardi acoliti. Signum Abbatis Præmonstratæ Ecclesiæ, Nicolai Prioris, Rogeri Presbyteri, Harduini Presbyteri, Petri Diaconi, Godefridi Diaconi, Adam subdiaconi, Tibaldi subdiaconi, Onulphi acoliti, Simonis acoliti. Ego Radulphus sanctæ Mariæ Cancellarius relegi.*

Porrò donatio Clarofontani loci S. Patri Norberto seu Ecclesiæ Præmonstratensi ab Alberto anno Dominicæ Incarnatio-

nis 1126. facta, habetur in Archiuis Præmonstratensibus, cuius & fit mentio loco Biblioth. Præm. supra citato. Sed hæc omnia dissimulare voluit Inquisitor, ne statuto à se numero Abbatiarum à Bartholomæo fundatarum quid detraheret, ne *Romani priuilegij* nomen in instrumento exaratum eluceret.

Sicut autem Bartholomęus hoc Clarofontanum Monasterium non fundauit; ita nec Cuissiacense, quemadmodum ipsemet indicat in instrumento hìc pag. 36. ab Inquisitore relato, his verbis: *Et nos ergo pro modulo nostræ pusillitatis eorum vestigiis aliquantantisper insistentes, si substantià minus suppetente tanta Deo offerre minimè sufficimus, vel Religiosorum virorum vota benigno fauore prosequamur, ad petitiones ipsorum aurem humiliter inclinemus.* Cuissiacensi igitur ab Luca fundato, ad ipsius Lucæ petitionem beneficium in hoc instrumento relatum adiecit, puta libertatem à Synodali consuetudine, & *ab illo respectu* iuris Episcopalis, qui vulgò *Circada* dicebatur.

Venio nunc ad ea quæ Sammartinensibus à Bartholomæo sunt concessa, (quò quæ sunt à me in Capite præcedenti promissa fideliter adimpleam:) hęc autem om-

nia, non animo detrahendi illius gloriæ, cui nos fateor multa, & bene multa; sed veritatis aperiendæ, calumniæque Inquisitoriæ propulsandæ gratiâ. Concessit igitur nostris Ecclesiolam (hoc nomine ab Historiographo ad hoc adinuento, quò nihil magni augusti-ve suspicarere) in honore sancti Martini constructam, vacuam, nudam possessionibus, aut certè nudatam, desolatam, paupertate rebusque parùm secundis à suis habitatoribus multotiès, atque etiam tunc temporis planè derelictam, desertione ac deiectione suâ curę plurimùm atque oneri Episcopo factam (vti Bartholomæus ipse testatur in instrumento quarto hoc cap. ab Inquisitore relato, his verbis: *Nouissimè anxij & de loci illius deiectione solliciti.*) Et quam nisi paupertatem esurienti ac sitienti Episcopus ipse offerre non fuisset ausus, quemadmodùm colligere est ex Hermanno totiès ab Inquisitore Laudato, qui cap. 3. ait: *Videns ergo Episcopus præfatum Norbertum Religiosam & pauperem vitam velle sectari, suadere cæpit ei, vt in eadem sancti Martini Ecclesiola remaneret. Et cap. 5. paupertatem tamen tantā in primis ibi sustinuit, vt præter vnum asinum Burdinum nomine, nihil pe-*

nè aliud haberent, quem in proximam siluam vosagi manè ducentes, lignaque cæsa dorso eius imponentes Laudunum reducerent, & ex venditis lignis panem sibi emerent, multotiès iam diu ieiuni manentes, donec panis ille emptus post nonam eis deferretur. Ipsi tamen consolante Abbate Gualtero in tanta penuria non deffi- cientes, sed assiduè Deo seruientes, &c. Cum id igitur Bartholomæus in nostros contulit, quid, nisi sollicitudine atque anxietate in pectus alterius reiectâ, vtrâque se exemit? Atque in hunc modum Monasterij S. Martini fundator extitit, patientiæ nimirùm ac virtuti nostrorum amplam subministrando materiam: *Quâ quidem per diuinam gratiam operante virtute, tam bona fortuna breui subsequuta est*, ait Hermanus, *vt infra duodecim annos plusquàm quingentorùm fratrum Deo seruientiū ibi Conuentus inueniretur*. Hi enim teste eodē Hermanno cap. V. *Assiduè Deo seruientes, & manibus propriis laborando paulatim proficientes, ad tantam iam ipsius tempore Deo donante prouecti fuerant abundantiam, vt ex vineis suis tria millia modiorum vini frequenter haberent; & tam in terrarum & molendinorum, quàm & in pecorum possessione cuncta penè Laudunensis Episcopatus cænobia præcellant. Charitatis etiam*

& Hospitalitatis tanta ibi affluentia reperiebatur, vt propter hospitum assiduam susceptionem, propter pauperum quotidianam releuationem, mirum in modum videretur ibi Deus *omnia multiplicare & augmentare, adeo vt iam inter præcipua & excellentia Franciæ Monasteria computaretur.*

Quod ait Inquisitor in fine pag. 38. *In summa, toties subit memoria Monachorum vel Clericorum plurium, quibus ob culpam longè minorem expulsis, alios benè moratos Episcopi suffecerunt. Aliena quærenda non sunt exempla, domestica sunt præ manibus. Bartholomæus primùm Clericos sæculares, tùm alios in eorum locum suffectos de sancti Martini Basilica deiecit.* Id, inquam, duo complectitur; alterum, deiectos esse à Bartholomæo Clericos: alterum, ob culpam longè minorem eâ, quam Canonici nostri nuper admiserunt. Quorum alterum est aduersùs historiæ veritatem, vti supra ostendimus: & certè, vt ingenuè dicam quod sentio, nihil video, seu in toto historiæ contextu, seu in instrumento ex calce operum Guiberti deprompto, quod Inquisitori fucum facere potuerit, eumque hanc in sententiam inducere, vt crederet deiectos à Bartholomæo Clericos, vt *Norberti collegæ in-*

ducerentur, præter hæc instrumenti verba: *Nouissimè anxij, & de loci illius deiectione solliciti.* Verùm hâc phrasi, non clericorum eiectionem, sed loci contemptum & abiectionem propter inhabitantium mores deprauatos, quia *nullus ibi proficere potuerat*, intelligi ac significari, vel leuiter Grammaticus Inquisitorem doceret. Alterum est aduersùs Moralis disciplinæ puritatem sinceritatemque: quod vt aperiatur, verba duntaxàt Inquisitoria proponēda sunt. *At deiectionis causa hæc*, inquit *pag.* 39. *importat crimen longè minus eo, quod Clerici Monasterij sancti Martini nuper admiserunt. Hæc veritas argumenta non quærit; sola sufficit admissi criminis expositio, quæ in præfatione facta est. Deiecti à Bartholomæo Clerici, deiecti Fratres in se potiùs, quàm in publicum peccarunt.* Clerici *verò Monasterij Sancti Martini in Episcopum fundatoris & benefactoris sui successorem, in Episcopatum, in Ecclesiam, in Christianos omnes peccarunt.* Hæc fatuitas (ô Launoi) argumenta longè non quærit, sola sufficit textûs à te tribus lineis præcedentibus relati expositio. *Atque aliquandiu inibi commorantes* Clerici nimirùm qui ab te dicuntur eiecti, *de die in diem, peccatis exigentibus, imperitiâ ac negli-*

gentiâ exteriores possessiones magis magisque desererent, neque interiùs vel numero, vel religione proficerent. Do igitur eiectos esse, quoniam hîc, non errorem in historia, sed stolidum tuum ratiocinium insequor, quid tu simile modernis Sammartinensibus affinges, ô peccatorum ponderator eximie? scilicet *peccatis exigentibus*, (vtique publicis atque communibus, nec enim propter occulta, vel vni, aut alteri peculiaria, Episcopali Iudiciariâ authoritate bonis spoliari, atque à proprio domicilio deturbari Communitas potuisset, spectante Laudunensi Ciuitate) *peccatis*, inquam, *sic exigentibus*, eiici, crimẽ importat lõgè minus eo, quod Sammartinenses nuper admisere. *Imperitiâ ac negligentiâ*, sibi commissas ac Publico conseruandas datas *exteriores possessiones magis magisque deserere & dissipare*, longè leuius est inenarrabili Sammartinensium delicto. *Interiùs*, in pœnam peccatorum id exigentium, *neque numero, neque religione proficere*, hæc quantacunque sint occæcati à Deo atque obdurati animi signa, ad Sammartinensium scelus nihil omninò sunt. Nimirùm quibus in pœnam peccati deest virtus illa primaria, quæ Omnipotenti Deo cultum exhibet debitum; quorum

imperitiâ ac negligentiâ, seu spiritualia, seu temporalia Ecclesiæ bona dilapidantur, & effluunt; quibus peccata peccatis cumulantur, Lugente Ciuitate, Episcopo admonente, cohortante, castigante, eiiciente, si lubet; hi tuo Iudicio (vir bone) *in se potiùs, quàm in publicum peccant.* Qui *religionis defectu*, in Deum primariò; qui rei familiaris ac domesticæ *neglectu*, in totam Communitatem præsentem futuramque; qui publicâ morum prauitate, scandalisque publicam eiectionem merentibus, in totam rempublicā peccarūt. Hi, ô moraliū Theologorū Coriphæe, *in se potiùs, quàm in publicum peccauerunt*, atque adeò *eorum culpa longè minor leuiorque*, quàm sit eorum, *qui peccarunt in publicum.* Quidnam igitur est *in publicum peccare*, cui nec æquari possint tot crimina? Audite posteri doctrinam singularem, audite Parisiensem Theologum proiectissimè adulantem, imponentemque: C*lerici verò monasterij sancti Martini in Episcopum fundatoris & benefactoris sui successorem, in Episcopatum, in Ecclesiam, in Christianos omnes peccarunt.* Nimirùm tuo sensu Christiani omnes, vniuersalis Ecclesia, Episcopatus omnis in vnico Cæsare mirabili compendio colliguntur atque conti-

nentur; formaliter-ne, an eminenter, tu magister in Israël nondùm definiuisti. Sed quæso te, si à pari omnes Facultatis Parisiensis Alumni, Facultas ipsa tota, Doctoratus omnis in te contineantur; tu verò præposterè ac delyrans ratiocineris, nonne qui stolidum tuum ratiocinandi modum egregiè carpet & insectabitur, hic statim & eo-ipso in omnes almæ Facultatis Alumnos, in Facultatem ipsam, in omnem Doctoratum impinget? Quære tu, ô Inquisitor, quam assignare queas disparitatem. Intereà vti quâdam recapitulatione Lectori exhibebo, Sammartinenses, viros pios, ac religiosos, benè moratos, *de quibus*, præter te, *non est qui loquatur verbum malum*, non in benefactorem peccasse; sed aduersùs Episcopi succedentis, mala facientis, repugnantis violentiam, lenioribus Iuris cùm naturalis tùm positiui mediis, precibus, supplicationibus, declarationibus, protestationibus, oppositionibus, ac tandem forarum occlusione sese deffendisse. Hoc si peccatum est, nonne Episcopus & Inquisitor immunes erunt à peccato?

CAP. QVARTVM AD TERTIVM INQVISITIONIS RESPONDENS.

Stulto labore consumitur Inquisitoris ignorantia loquax.

HOc in Capite, nonnullisque sequentibus mihi videtur Inquisitor ei non multùm absimilis, qui Ciuitatem situ, locoque longè mutatam volens oppugnare, locum antiquum planè derelictum, rudera, veteres aggeres, turres desertas, propugnacula vndequaque diligenter exploraret, eisque machinas omnes, omnemque tormentorum bellicorum vim admoueret & applicaret, multò militum sudore, labore superfluo & inani, spe vtilitateque prorsus nullâ: ciuitatem verò stantem intereà, bonis, habitatoribusque refertam, pace fruentem, intactam omni ex parte relinqueret, atque ad eam ne arma quidem, aciem-ve conuerteret. Quid enim confert ad Præmonstratenses à præsenti statu

ſtatu deiiciendos iſta *non ſat ſana* veterum priuilegiorum commemoratio, quibus poſteriora, ſi fortè his illa ſint conformia, firmitatem authoritatemque afferunt; ſi contraria, abrogationem atque antiquationem. Fuerint in primæva Ordinis inſtitutione Epiſcopis in aliquo ſubditi Præmonſtratenſes, Iura procurationum eis aliquo tempore perſoluerint: an ideò modò non prorsùs Exempti, ſi, quæ dedit ab Ordinis exordio initium exemptioni ſuprema Capitis Eccleſiæ authoritas, hæc ipſa ſucceſſu temporis, propter grauiſſimas irrefragabileſque rationes, omnimodæ Exemptioni nihil omninò addendum reliquerit? an ideò tolerandus ille detritorum, nouorumque ineptus ſartor, qui cum de forfice litigandum, de acu litigat? quaſi verò de præterita ægritudine robuſtus ac benè valens perpetuò æger eſſe deberet: aut qui puer pannis eſt inuolutus, iiſdem, cum in virum perfectum adoleuit, ligari oporteret: ligetur Inquiſitor, per me licet, qui ſenex, imperitis ratiociniis repueraſcere ſe prodit luculentiſſimè.

Dixi *non ſat ſanam* veterum priuilegiorum commemorationem ab Inquiſitore factam; quippè qui nec ad contextum ad-

uertisse se, nec verborum significationem intellexisse, nec à similibus saltem similia explicare didicisse se apertè demonstrat: garrulâ stupiditate in primis asserens, *in veteribus Præmonstratensium priuilegiis certum quoddam ius vniuscuiusque Episcopi conseruatum*, quod ipse per integrum caput explicare non potest. Legatur, relegatur caput hoc Inquisitionis tertium, æternùm, quantum est in Inquisitore, nescietur quid, qualè, quàmque extensum sit ius illud.

Deinde, vbi de iure quodam Episcopis conseruato tractare se dicit, testimonia benè multa profert, quæ sunt de iuribus Parochorum, seu illarum Ecclesiarum à quibus mortuorum corpora assumuntur, vt apud nos sepeliantur, conseruatis. *Sic paruis componere magna solebat.* Id vero ne sit; legatur fragmentum ex priuilegio Celestini II. relatum pag. 42. Quod tale est: *Si quis verò nobilium se ibidem sepeliri deliberauerit, ipsius deuotioni & extremæ voluntati, nisi fortè excommunicatus sit, nullus obsistat, saluâ iustitiâ matris Ecclesiæ.* Hæc si alia quàm Parochialia iura significent, fateor me Latinè non intelligere.

Eadem habentur in fragmentis ex Eu-

genij III. & Hadriani IV. priuilegiis.

Eadem quoque, sed expressiùs, in fragmento ex Lucij III. Priuilegio deprompto pag. 44. *Infirmos quoque absolutos, qui in extrema voluntate ad vos se transferri, aut apud vos sepeliri deliberauerint, nullus impedire, seu res eorum legitimas retinere præsumat, saluâ tamen hæredum legetimâ portione & Canonicâ iustitiâ illarum Ecclesiarum, à quibus mortuorum corpora assumuntur.* Quæ quidem omnia quid ad Episcopos?

Demùm caput absoluens in fine pag. 46. hanc verè Launoïo dignam *Canonicæ iustitiæ* definitionem tradit: *Quid est porrò iustitia Canonica, nisi quæ Sacris Canonibus sancitur?* O definitionem accuratam! ô rei naturam, de qua toto capite agitur, quamque nec ipse sic definiens norit, dilucidè explicantem orationem! ô facem, imò fœcem, confusiones tenebrasque Launoicas à Lectorum animis egregiè discutientem! *Sic* (inquit) *ab hoc iure Canonico & iustitia Canonica*, tam dialecticè definita, tam clarè ac determinatè exposita, tam nitidè expressa, *Non eximuntur Præmonstratenses Clerici, quos habet vnaquæque Diæcesis.*

Ad summulistas (ô Parisiensis Theologe) à quibus disce, ea, quæ sunt æquiuo-

ca vel analoga, priùs distingui ac distribui debere, quàm definiantur: de quorum genere cum sit *Canonica iustitia*, quæ multiplex ac varia in sacris Canonibus exprimitur; de ea diuidenda priùs, déque assignando determinatè quid sit ea, de qua in rudi ac indigesta congerie textuum à te prolatorum, crebra fit mentio; quàm de ipsa sic vagè, obscurè, atque ineptè definienda cogitare debueras. Sed sic egisse, ignorantiæ vel malitiæ Launoicæ id sit argumentum euidentissimum; vt, qui apertam veritatem impugnare fortè non fuisset ausus, eam in immensum cacoëtes abreptam, textuum infinitâ propemodùm multitudine, vti Cimmeriis tenebris circunfusam, vel opprimeret, vel sibi probaret inaccessam.

Disce igitur *Canonicam iustitiam*, seu *quæ sacris Canonibus sancitur*, aliam esse quæ propria est; aliam quæ nonnisi impropria, cuiusmodi est illa quâ leges aut effectus iustitiæ iustitia dicuntur; aliam spiritualem, aliam temporalem; aliam quæ fori est interioris & occulti, aliam quæ exterioris & contentiosi; aliam quâ superioritas & Iurisdictio exercetur Ecclesiastica; aliam quæ tota sita est in temporalis emolumen-

ti perceptione ; aliam quæ eſt Capitis Eccleſiæ in omnes ; aliam quæ eſt Patriarchæ in cunctas ditionis ſuæ nationes, aliam quæ Primatis, aliam quæ Metropolitani, aliam quæ Epiſcopi Ordinarij, aliam quæ Generalium Ordinum, aliam quæ Viſitatorum, aliam quæ Rectorum Eccleſiarum Parochialium, imò & inferiorum Sacerdotum ; aliam denique quæ locorum exemptorum, de quibus ſigillatim tùm in Conciliorum Oecumenicorum Canonibus, tùm in ſummorum Pontificum decretis leges conduntur, certaque ac determinata iura ſtabiliuntur cuique competentia.

Eam verò de qua hîc ſermo tam frequens, quæque toties *ſalua* dicitur *Diæceſanis Epiſcopis*, nec veram ſuperioritatem, nec poteſtatem iuriſdictionem-ve ſpiritualem vllam in noſtros importare, vel ſignificare ; ſed facultatem duntaxat exigendæ procurationis aut exigui emolumenti ad indicium præcedentis ſubiectionis, aut altarium ab Epiſcopis acceptorum : quæ quidem facultas à ſummis Pontificibus paulò poſt reſtricta eſt & limitata : ac tandem propter frequentiorem minùſque ordinatam Epiſcoporum hoſpitandi apud

nos, & procurationis exigendæ rationem ab iisdem Pontificibus, etiam longè antè tempora Alexandri V. Episcopis omninò ablata est, ac penitùs abolita, quemadmodum constat ex indultis sequentibus.

Innocentius Episcopus, seruus seruorum Dei, Venerabilibus Fratribus vniuersis Archiepiscopis & Episcopis, in quorum Diœcesibus Grangiæ Fratrum Præmonstratensis Ordinis sunt sitæ, salutem & Apostolicam benedictionem. Si veri Christianæ Religionis amatores & cultores essetis, religiosis viris, in personis, vel rebus nullam molestiam inferretis, quorum potiùs tenemini grauaminibus obuiare. Verùm conquirentibus dilectis filiis Abbatibus & Fratribus Ordinis Præmonstratensis nostris est auribus intimatum; Quod licet in eorum priuilegiis inhibitum sit expressè, Ne quis Archiepiscopus vel Episcopus, nisi in manifesta necessitate, in eorum Grangiis hospitetur, quidam vestrum in singulis Grangiis eorumdem Fratrùm, in suis Diœcesibus constitutis Procurationes exigunt annuatim, quæ si eis aliquando fortè negantur, ministri eorum de animalibus eorundem Fratrum prædas violenter abducunt, quas vel pignori obligant, vel alienant omninò, nec Fratribus ipsis restituunt, donec pro requisita Procuratione certa pecunia persoluatur. Qui vt

auaritiam suam & exactionem excusent, friuolas exigendæ Procurationis causas assignant, vel quod in Grangiis illis Decimæ colligantur: vel quòd Canonici qui Parochialem Ecclesiam in vicinis locis obtinere noscuntur, aliquando commorantur in Grangiis: vel quòd in eis Claustrum Sororum habeatur, quæ potiùs ex accessu vestro materiam dissolutionis accipiant, dùm confabulantur cum Clericis, & per officinas discurrunt, quam doctrinam recipiant salutarem. Quia verò causæ huiusmodi friuolæ sunt, nec earum occasione Fratres ipsos in exhibendis Procurationibus credimus esse cogendos; Fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus & districtè præcipimus, quatenus Fratres ipsos contra indultam sibi à sede Apostolica libertatem, nec in prædictis, nec in aliis aggrauetis, nec exactiones aliquas illis imponere præsumatis. Alioquin non poterimus sub dissimulatione transire, quin eorum indemnitati contra exactiones vestras paterna solicitudine consulamus. DATVM *Laterani decimo Calend. Iunij. Pontificatus nostri Anno tertio.*

Honorius III. eadem repetit & confirmat an. 1226. Eadem quoque Gregorius IX. an. 1230. Innocentius IV. an. 1246. & Alexander IV. an. 1256.

Per eam porrò *Iustitiam Canonicam* in-

telligi omninò non posse iurisdictionem vllam in nostros, patet ex illis-ipsis indultis hîc ab Inquisitore laudatis, in quibus Præmonstratensium immediata ad sanctam Sedem subiectio: authoritas & iurisdictio Capituli Generalis, Abbatisque Præmonstratensis in omnes & singulos Ordinis Religiosos: Patrum Abbatum in Monasteria filiationis suæ, seu quæ à suis processerunt: Vicariorum & visitatorum in personas & loca deputationis suæ: Canonicorum nostrorum in sæculares domesticos, ac totam familiam in curtibus & grangiis degentem, stabilitur, atque confirmatur. In quibus præterea prohibetur Archiepiscopis, Episcopis, aliisque Prælatis, ne ponant sub interdicto Ecclesias nostras, aut personas nostras excommunicent, cùm nostri excessus ab iis nec possint, nec debeant emendari. Quæ quidem omnia, vt notum est, stare non possunt cum subiectione ad Archiepiscopos Episcopos-ve, tantùm abest vt eam subiectionem importare queant. Atque id vt cunctis pateat, Bullæ non per partes & fragmenta, quemadmodùm hîc referuntur ab Inquisitore, sed integræ legantur in Bibliotheca Præmonstratensi. Bulla

Honorij II. pag. 392. Bulla Innocentij II. pag. 622. Bulla Celeſtini II. pag. 428. Bulla Eugenij III. pag. eâdem. Bulla Hadriani IV. ibidem. Bulla Alexandri III. pag. 632. Bulla Lucij III. pag. 635. Bulla Innocentij III. eadem habet quæ Alexandri III. Lucij III. & Clementis III. Quemadmodùm & eadem habent Bullæ Honorij III. Gregorij IX. Innocentij IV. Vrbani IV. & Gregorij X.

Imò contendo veritatem aſſertionis meæ conſtare vel ex ſolis Bullarum fragmentis hîc ab Inquiſitore congeſtis, ſelectiſque: conſtare ex contextu ſermonis, qui cum de terrenis poſſeſſionibus, ac temporalibus bonis purè conceptus ſit, exceptionem illam *ſaluâ Diœceſanorum Epiſcoporum Canonicâ iuſtitiâ*, Quæ ad anteriora proculdubio relatiua eſt, de terrenis ſimiliter ac temporalibus emolumentis intelligendam eſſe, apertè euincit: conſtare ex ſimilibus ac permixtis loquendi formulis, *Saluâ Iuſtitiâ matris Eccleſiæ. Saluâ tamen hæredum legetimâ portione, & Canonicâ iuſtitiâ illarum Eccleſiarum, à quibus mortuorum corpora aſſumuntur.* Quas quidem ridiculus ille ſit, qui ad alia, quam ad Parochialia temporalia ſepulturæ iura vellet extendere.

Viderit igitur Inquisitor quâ prudentiâ, quo-ve futuro successu hæc nobis obtruserit. Enimuerò per has particulas *Saluâ Diœcesanorum Canonicâ iustitiâ* : vel intendit ipse Diœcesanis Episcopis seruatam fuisse à supremis Pontificibus æqualem ac parem in Præmonstratenses, ac in cæteros Christi fideles iurisdictionem & superioritatem, vel inæqualem duntaxat, minorem, partialem, atque truncatam: æqualem non fuisse seruatam, vel ipsum *priuilegij* nomen, concessio, ac directio ad Præmonstratenses specialiter facta, multò magis tenor ipse atque complexio naturaliter euincit : si inæqualem & ex parte tantùm seruatam intendat, egregiè sanè, quamuis incautè totali exemptioni ab Alexandro V. concessæ ipse præludit: quippè qui ex parte ab Episcopali iurisdictione potuit eximere, is ex toto, cum causæ suppetunt, liberare potest.

CAPVT V. AD IV. CAP. INQVISITIONIS RESP.

Hallucinatur Inquisitor existimans id propriâ ab Episcopis authoritate fieri potuisse, quod commissâ duntaxàt poterant.

ABDICARE magistratu potuerint Episcopi sub ipso nascentis Ordinis initio Abbates incorrigibiles authoritate Pontificiâ sibi commissâ: quia videlicet Ordo in dissitis orbis terrarum partibus, & ab Archicœnobio Præmonstratensi remotioribus, sibi ad hæc difficilia nondùm forsasse plenè sufficiens, alienæ potestatis opem, præsidiumque postulabat: quid inde? si aliunde constet (vti nimiùm constat, ac de Laudunensi Episcopo nominatim comparatione Sammartinensis Abbatis) & Episcopos in Abbatiarum nostrarum fundationibus eo se iure abdicasse: & potestatem hanc à summis Pontificibus

non vltrà commissam Episcopis, sed ad Abbatem Præmonstratensem & ad Capitulum Generale translatam, quemadmodum translatam videre est, atque concessam ab eodem Innocentio II. hîc ab Inquisitore laudato an. Christi 1141. sequenti diplomate.

INnocentius Episcopus, seruus seruorum Dei. Dilectis filijs Abbatibus ac Præpositis Ordinis Præmonstratensis atque professis, salutem & Apostolicam benedictionem. Qui diuina disponente clementia locum Pastoris obtinere meretur, necesse habet non solùm de sua, sed etiam de Fratrum suorum salute sollicitè cogitare. Certus existens, quòd sicut pro bonis operibus tam suis quàm eorum, qui sibi committuntur, retributionem à Domino & benedictionem accipiet. Ita è contrario, si quod absit, vel ipse oberrauerit, vel subditos suos exorbitare permiserit sententiam damnationis incurret, quem etiam oportet medici vicem agere, vt quæ cognouerit fouenda confoueat, & quæ viderit amputanda, ferro discretionis abscidat. Hoc nimirum intuitu constituimus, vt si aliquis Abbatum vestri Ordinis atque professionis siue Præmonstratæ Ecclesiæ, siue alterius loci, quod Deus auertat, in crimine fuerit deprehensus, aut prorsus inutilis in officio apparuerit, Communi omnium vestrûm, vel

etiam maioris & sanioris partis consilio, huiuscemodi deponendi, & loco eius alium subrogandi ex nostra concessione habeatis liberam facultatẽ. DATVM *Laterani* 12. *Calend. Ianuarij.*

Concessam item ab Adriano IV. an. 1154.

Adrianus Episcopus, seruus seruorum Dei, Dilectis filijs Hugoni Præmonstratensi Abbati atque eiusdem Ordinis Abbatibus, Præpositis, eorúmque successoribus regulariter substituendis in perpetuum. Sicut in humano corpore membra plurima esse noscuntur, & alia in maiori honore habentur, quoniam pro excellentiæ suæ dignitate sunt priora. Ita in corpore Christi quod est Ecclesia plurimi sunt ad honorem & laudem Domini congregati. Quidam tamen propensiùs in ipsius laudibus atque seruitio commorantes, sicut membra excellentiora in Christi corpore numerantur, & sunt quasi luminaria in firmamento cæli, quæ terrenos illuminant, & ad Christi seruitium proprij vnguenti odore student alios attentiùs prouocare. Vos autem filij in Christo charissimi, quoniam de illorum numero vos esse cognoscimus, sincero charitatis affectu diligimus, & vestris iustis postulationibus gratum volumus exhibere consensum, vt tantò feruentiùs in Domini vinea laboretis, quantò apud matrem vestram sacro-sanctam Romanam Ecclesiam maiorem gratiam senseritis inuenisse. Quocirca, di-

lecti in Domino filij, vestris precibus annuentes. Statuimus & Apostolicæ sedis authoritate sancimus, vt omnes Abbates & Præpositi Præmonstratensis Ordinis ad commune Capitulum annuatim Præmonstratum veniant, nisi fortè sint proprij corporis infirmitate detenti, vel ex communi consilio licentiam habeant remanendi. Quatenus vobis omnibus in Christi nomine congregatis, euellenda possitis euellere, & plantanda firmiter stabilire, atque de communi vtilitate Ordinis diligentissimè pertractare. Statuimus etiam vt nulli Archiepiscopo vel Episcopo liceat aliquem de Ordine vestro ad ipsum Capitulum venire volentem, modis aliquibus prohibere. Ad hæc præsenti decreto sancimus, vt Ordo Canonicus qui secundum Deum & beati Augustini regulã atque Præmonstratensiũ fratrũ Consuetudinẽ in vestris Ecclesiis dignoscitur institutus, in eisdẽ perpetuis tẽporibus inuiolabiliter obseruetur. Ad maiorẽ quoque obseruantiã vestri Ordinis, fugitiuos vestros excõmunicandi vobis licentiam indulgemus. Interdicimus etiam vt nullus sine licentia Prælati sui aliquem de ipsis fugitiuis audeat retinere. Vt autem de bono in melius semper possitis proficere, & Ordinem vestrum in suo rigore meliùs custodire, præsentis decreti assertione firmamus, vt liceat vobis Abbates qui fuerint in crimine deprehensi, & eos quos

prorsus inuenietis inutiles, ab officio Abbatis deponere & consilio Capituli in aliqua Ecclesiarum vestri Ordinis collocare. Prohibemus etiam vt nullus Abbas Præmonstratensis Ordinis, de vna Abbatia ad aliam sine communi consilio transferatur. Fratribus vero Præmonstratensis Ecclesiæ, quæ mater esse dignoscitur aliarum, de qualibet Ecclesiarum eiusdem Ordinis liceat Abbatem recipere, & in Præmonstratensi Ecclesia ordinare. Sed & hoc adiicientes Apostolica authoritate sancimus, vt quod à vobis communi consilio de obseruatione Ordinis vestri, seu rigore rationabiliter fuerit ordinatum, inconcussum permaneat, & à nullo penitùs infringatur. Decernimus ergo vt nulli omnino hominum liceat hanc nostræ Constitutionis paginam temerario ausu infringere, seu ipsi modis quibuslibet contraire, saluâ sedis Apostolicæ authoritate, &c. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica secularisve persona hanc nostram constitutionem sciens, contra eam temerè venire tentauerit, secundò tertiòve commonita, si non reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reamque se diuino Iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo corpore Dei & Domini redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ vltioni subiaceat, &c.

Amen. Amen. Signatum.

Ego Adrianus Catholicæ Ecclesiæ Episcopus. Ego Hugo Hostiensis Episcopus. Ego Gregorius Sabinensis Episcopus. Ego Guido presbyter Cardinalis tituli sancti Crisogoni. Ego Guido Diaconus Cardinalis S. Mariæ in porticu. Ego Iulius presbyter Cardinalis tituli sancti Marcelli. Ego Henricus presbyter Cardinalis tituli sanctorum Nerei & Achillei. Ego Ioannes presbyter Cardinalis tituli sanctorum Syluestri & Martini. Ego Odo Diaconus Cardinalis S. Nicolai in carcere Tulliano. DATVM *Romæ apud sanctum Petrum per manum Rolandi S. R. E. presbyteri, Cardinalis & Cancellarij tertio Nonas Ianuarij, Indictione tertia, Incarnationis Dominicæ Anno 1154. Pontificatus verò Domini Adriani Papæ quarti Anno primo.*

Ab Alexandro III. an. 1177. *Alexander Episcopus*, &c. pag. 632. Bib. Præm.

A Lucio III. an. 1183. pag. 635. Ab Vrbano III. an. 1187. pag. 640. A Clemente III. an. 1188. pag. 643. Ab Innocentio III. an. 1198. pag. 645. Ab Honorio III. an. 1217. pag. 650. A Gregorio IX. an. 1227. pag. 655. Ab Innocentio IV. an. 1249. pag. 673. Ab Vrbano IV. an. 1261. pag. 685. A Gregorio X. an. 1272. pag. 689. A Clemente VI. an. 1343. pag. 699.

CAP.

CAP. SEXTVM AD QVINTVM. INQVISITIONIS RESPONDENS.

Suffossionis & ignorantiæ conuincitur Inquisitor.

MIRVM sanè est quantùm se Inquisitor hoc in cap. sinceritatis, ac boni sensus expertem prodat, qui modis omnibus, quà suffodiendo, quà distorquendo, quà ex præposterè intellectis antecedentibus absurda quamplurima ridiculè eruendo, veritatem in iniustitia detinere nititur.

Suffossoris munere egregiè fungitur in eo priuilegio, quod ab Eugenio III. Præmonstratensibus concessum refert in fine pag. 52. vbi sponte ea verba suppressit, quæ authoritatem ac iurisdictionem Abbatis Præmonstratensis in omnes Abbates Ordinis, atque eiusdem Ordinis immediatam ab Apostolica Sede dependentiam stabilitam confirmatamque testantur: quod quidem vt nemo non videat, priuilegium ex integro refero.

Eugenius Episcopus, seruus seruorum Dei, Dilectis filiis Abbatibus & Præpositis vniuersis Præmonstratensis Ordinis, salutem & Apostolicam benedictionem. Pro stabilitate Ordinis & religionis obseruantia statutum est, vt vniuersi Abbates & Præpositi Præmonstratensis Ordinis ad Præmonstratense Capitulum semel in Anno conueniant, ibique communi fratrum consilio corrigenda corrigant, & quæ statuenda fuerint, authore Domino statuant. Nunc autem, sicut accepimus, quidam vestrûm Episcoporum suorum prohibitionem prætendentes, ad tam sanctum Conuentum venire contemnunt. Ideóque per Apostolica vobis scripta mandamus atque præcipimus, quatenùs tam sanctam Institutionem nullatenùs negligatis, sed sicut statutum est semel in Anno conuenientes, quæ ibidem, vt diximus, pro stabilitate Ordinis statuta fuerint, irrefragabiliter obseruetis, alioquin sententiam quam Abbas Præmonstratensis, Fratrum suorum consilio, Abbatum videlicet qui conuenerint, in contemptores regulariter promulgauerit, Nos authore Domino ratam habebimus. *DATVM Narniæ vndecimo Idus Martij, Pontificatus nostri Anno secundo.*

Verba ab Inquisit. suppressa.

Hanc verò Præmonstratensis Abbatis ac Capituli Generalis authoritatem, im-

mediatamque à sancta Sede dependentiam confirmatam vidit Inquisitor ab Adriano IV. anno 1154. indulto cap. præcedenti relato.

Vidit, inquam, hanc confirmationem; sed dissimulauit: quemadmodum & illam, quæ ab Alexandro III. prodiit anno 1173.

Dissimulauit, inquam, hæc omnia, vt ad priuilegium à Lucio III. anno 1180. concessum vti reus ad laqueum cito properaret. Verbo vt absit inuidia, priuilegium ex integro ab Inquisitore refero, quò vel ex nuda textus ipsius exhibitione cunctis pateat, cuius authoritate & statuto Abbates ad annuum Capitulum cõuenire debeant? venire detrectantes, cuius mandatum contemnant? absentium excusationes, cuius sit admittere, vel reprobare? in reprobatarum authores, cuius sit sententiam ferre? eiusmodi sententiæ exequutio quibusnam ab Apostolica Sede committatur?

Lucius Episcopus, seruus seruorum Dei, Venerabilibus Fratribus, Archiepiscopis & Episcopis per regnum Teutonicum constitutis salutem & Apostolicam benedictionem. Quæ à viris Ecclesiasticis pro conseruatione religionis & ordinis in

Ecclesia Dei rationabiliter statuuntur, firma volumus, & illibata persistere, ne si temeritate cuiuslibet fuerint vacuata, vigor disciplinæ depereat, & graue periculum proueniat animarum. Sanè cum ab antiquo, in Ordine Præmonstratensi fuerit institutum, vt Abbates & Præpositi annis singulis ad generale Capitulum debeant conuenire; Quidam occasione præteriti Schismatis vocati, eò venire detrectant, mandatum Abbatis Præmonstratensis, & Apostolici culminis contemnentes. Quocirca vniuersitati vestræ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenùs si qui vestræ iurisdictioni subiecti à memorato Abbate ad Capitulum euocati accedere recusauerint, nisi de Maioris Abbatis fuerit eis prouisione remissum, aut alia rationabilis & necessaria causa eos reddiderit excusatos, sententiam quam in eos propter hoc tulerit seruetis & faciatis vsque ad dignam satisfactionem inuiolabiliter obseruari. DATVM *Laterani quarto Calend. Ianuarij.*

Authoritate Pontificiâ Ordini concessâ statuuntur quæcumque in Capitulis Generalibus rationabiliter à viris Ecclesiasticis pro conseruatione Religionis & Ordinis in Ecclesia Dei statuuntur: non obtemperantes Abbatis Præmonstratensis & Apostolici culminis mandatum con-

temnunt : ſic contemnentium culpas Maioris Abbatis eſt vel remittere, vel in eos ſententiam ferre : Latam ab Abbate ſententiam Archiepiſcoporum & Epiſcoporum eſt, vti Sedis Apoſtolicæ delegatorum, *Seruare, & facere vſque ad dignam ſatisfactionem inuiolabiliter obſeruari*; Quemadmodum ſolet à ſupremo Senatu famoſiorum Arreſtorum exequutio locorum iudicibus committi. Quid magni ex his omnibus ad iuriſdictionis Epiſcopalis in Præmonſtratenſes commendationem, ô Doctor optime?

Rem verò penitùs abſoluit idem Lucius in ſuo diplomate, anno 1183. in gratiam Præmonſtratenſium relaxato, cuius tenor habetur in Bib. Præm. pag. 635.

Quam quidem Bullam renouauit Vrbanus III. anno 1187. Præmonſtratenſis Ordinis ab Epiſcopali iuriſdictione omnimodam exemptionem, & in ipſo Ordine ſtabilitam iuriſdictionem confirmans. Idipſum Clemens III. anno 1188. Innocentius III. anno 1198. Honorius III. an. 1217. Gregorius IX. an. 1227.

Quæ verò Innocentij III. hîc referuntur Epiſtolę Inquiſitorem non iuuant, aut eum ad ſaniorem mentem rediiſſe perhibent:

nimirùm in priori asserit Pontifex, *Accepisse se quòd à prima plantatione religionis Præmonstratensis generalis institutio emanauit, vt Abbates & Præpositi Præmonstrat. Ordinis certis temporibus conueniant Præmonstratum, vt si quæ forsan vel institutionibus nostris, vel personis fuerint corrigenda, de communi Abbatum & Præpositorum consilio corrigantur, & reformentur in melius, quæ visa fuerint reformanda.* Emanauit autem hæc institutio, non ab Episcopis, qui pluribus in partibus eam modis omnibus conabantur eneruare, sed ab Abbatibus & Præpositis Capitulum Generale componentibus, à Sede Apostolica legum condendarum authoritatem habentibus; quibus quidem legibus non parentes, nec Episcopalis prohibitionis, nec priuilegij exemptionis à Romana Sede obtenti prætextus ab excommunicationis per Abbatem Præmonstratensem ferenda sententia securos intactos-ve redderet. Archiepiscopis insuper & Episcopis districtè præcipiendo mandatur, vt eâdem excommunicationis sententiâ, cum fuerint ab Abbate Præmonstratensi & Generali Capitulo super hoc requisiti, inuentos contumaces percellant, atque

contumacium Ecclesias tanquam ad id ab Apostolicâ Sede mandatum speciale habentes, cum ab iisdem fuerint requisiti, sententiæ interdicti subiicere non postponant.

In posteriori autem durè satis increpat Treuirensem & Magdeburgensem Archiepiscopos, quod contra ius & debitum Officij sui Fratres in suis Episcopatibus permanentes Capitulo Generali interresse prohiberent; atque in aliquam culpæ commissæ satisfactionem, illis ipsis mandatum speciale imponit, *vt à tam sancto conuentu se volentes absentare, ire ipsi districtè cogant.* Idem fere videre est in Bullis Celestini II. & Lucij II. ab Inquisitore initio huiusce capitis relatis.

Ex his porrò antecedentibus multa, sed Launoico ratiocinio, colligit Inquitor. Primum est, *Ordinem Præmonstratensem ad illud vsque tempus ab Episcopali subiectione liberum & immunem non fuisse* : *nam*, ait, *pluribus in locis impediebant Episcopi ne diœceseon suarum Abbates ad Generale Capitulum proficiscerentur, Abbates Episcopis parebant, ad Generale Capitulum non proficiscebantur.* Verùm quis ratiocinium istud æquo animo ferat? *Impediebant Episcopi*,

ſeu ex compacto cum iis, qui male ſibi conſcij, ſibi à Capituli Generalis authoritate metuebant; ſeu timore iniecto violentiâ-ve apertâ, *ne Abbates ad Generale Capitulum proficiſcerentur*: Diſtrictè à ſummis Pontificibus præcipiendo mandatur Epiſcopis, *ne Abbates impediant*: non obſtante Epiſcoporum impedimento & prohibitione, à Generali Capitulo *abſentes per Abbatem Præmonſtratenſem excommunicationis ſententiâ percelluntur*: præcipitur Epiſcopis vt ſententiam, quam Abbas tulerit, *ipſi ſeruent, & vſque ad dignam ſatisfactionem inuiolabiliter faciant obſeruari*: imò & in aliquam iuris violati reparationem *eos, qui ſe*, ſuæ prohibitionis prætextu, *à tam ſancto conuentu abſentare voluerint, diſtrictè ire cogant*: Ergo *Præmonſtratenſis Ordo ad illud vſque tempus ab Epiſcopali ſubiectione liber & immunis non erat*. Quaſi verò Turcis ac Barbaris, qui vi manifeſtâ captiuos Chriſtianos à ſacris myſteriis arcent, ius aliquod ex eiuſmodi violentia ineſſe concluderetur.

Secundum eſt, *Romanis Pontificibus non probari rationem, cur obſtent Epiſcopi, ne Præmonſtratenſes ſeſe ad Generale Capitulum conferant, & quamvis non probetur, hos tamen*

ab illorum potestate non eximere. Eximium verò obtusi cerebri acumen! quasi verò, qui sub excommunicationis pœna, damnationisque interminatione per supremam legitimam authoritatem prohibentur, ne Episcopis in aliquo pareant, hi quoad illud-ipsum ab Episcoporum potestate non eximerentur.

Tertium est, *Romanos Pontifices Episcoporum potestatem intactam relinquere.* Itane verò Periclem agis (vir bone) qui cum ab Archidamo egregiè fuisset lacessitus atque in terram prostratus, stare se & vincere nihilominùs asserebat? sed quæso te (vir iterùm bone) quam potestatem Episcoporum Romani Pontifices intactam reliquerunt? an impediendi, seu prohibendi ne Abbates & Præpositi Præmonstratenses ad Generale Capitulum proficiscerentur, de quâ hîc solùm sermo esse potest? verùm ea potestas quomodo intacta, & integra, imò quomodo potestas est, quæ ad actum reduci omninò non potest? quomodo relatiuum (liceat hoc Philosophicum loqui) sine termino & correlato stare? quomodo virtus prohibendi in superiore, si in inferiore nulla virtus aut facultas paren-

di relicta sit ? aut quomodo posset auferri moralis potestas in subditos, nisi districtè præcipiendo ne ea in posterùm superior vtatur, inferioresque omninò subducendo, & ad aliam superiorem potestatem transferendo, & subijciendo?

Quartum est, *Præmonstratensem Abbatem & alios, qui ab illo stabant, de Saxonicorum quidem Abbatum contumacia, sed de violata à Saxonicis Episcopis immunitate Ordinis sui non conqueri, quod argumentum est euidentissimum, tunc Præmonstratenses Clericos Episcoporum iurisdictioni subiectos fuisse.* Sanè argumentum istud negatiuum, & *à falso* euidentissimè *supposita*, nec in baiulo ferendum esset: *Præmonstratensis Abbas & alij de violata à Saxonicis Episcopis immunitate Ordinis sui non conqueruntur*: Quia violata à Saxonicis Episcopis immunitas Ordinis non fuerat, nec Episcopi Saxoniæ nostros prohibuerant, ne ad Generale Capitulum procederent; nec Abbates & Præpositi Saxoniæ absentes à Capitulo, se prohibitos ab Episcopis causabantur, aut prætexebant: sed se priuilegium exemptionis à Sede Apostolicâ impetrasse mentiebantur. Sed, quæso, verbo liceat ad hominem argumentari:

non conquereris (ô Inquisitor quærens & non inueniens) de combusto in campo *Flore* per manus publici tortoris hoc tuo in summos Pontifices famoso libello : quod argumentum est euidentissimum , libellum eiusmodi à sui origine flammis horrendis dignum ac deuotum esse.

Perge verò quo pede cœpisti (Inquisitor) atque imperitis ratiociniis risum, imò indignationem iustam mouere ne desine. *Si semel in anno* (inquis) *Generale Capitulum non haberetur , qui peccauissent ex Ordine Præmonstratensi impunitatem consequerentur, nisi Episcopi flagitiosos Abbates & Canonicos possent emendare.* Ita-ne (ô homo præ affectu prauo cœcutiens) non vidisti ea quæ continentur in Bullis Lucij III. Vrbani III. Clementis III. Innocentij III. Honorij III. Greg. IX. toties à te laudatis: vbi annuę visitationes, etiam Monasterij Abbatisque Præmonstratensis à tribus Primis Abbatibus faciendæ seriò præcipiuntur : vbi deficiente Capitulo Generali tot malefactorum Vindices, tot leuium etiam culparum Correctores instituuntur, vt, si quis localis superioris correctionem euaserit , Patris Abbatis cor-

rectionem non euadat: si vtriusque animaduersionem fugerit, in Vicariorum ac Visitatorum manus incidat: si horum etiam punitioni se quoquo modo substraxerit, ab Abbate Præmonstratensi competenti seueritate coerceatur. Ita praxis ab Ordine instituto: Ita etiam Innocentius IV. Bib. Præm. pag. 670. & 671.

Certè si tibi (ô homo minimè Synodalis) deficiente Synodo tot adessent correctores, nec tam stulta, scandalosa, & iniuriosa, nec tam frequenter in publicum euomere contingeret. Si regulam sancti Augustini, quam Præmonstratenses profitentur Canonici, quæque toties in Bullis citatis obseruanda proponitur, attentè ipse legisses; amplam in ea segetem mediorum ad leuiores quotidianosque defectus corrigendos haud dubiè reperisses. Verùm id fuit imprudentiæ tuæ propalatio, ac Diuinæ Prouidentiæ arcanum, vt hominis rerum regularium, vtpotè suprà se positarum impudentissimè ignari panderetur infirmitas, ingenijque seu senio, seu malitiâ decurtati & exæsi insolentia monstraretur.

Atque hæc Inquisitoris ignorantia eò illum adducit, vt quasi vertigine actus,

ac totus titubans, nunc ridicula & pugnantia loquatur: nunc ea ſupponat in Bullis, quæ nec ſummi Pontifices vſquam cogitarunt, nec contextus ipſe patitur: nunc magnâ turbati animi contentione vanè inueſtiget, quænam mala euenirent *ſi cœlum rueret*, ſi Generale Capitulum non celebraretur: nunc denique tanquam ex inuerſo tripode, deque retruſioribus iuris vtriuſque fontibus erumpens, in gratiam inſtaurandæ dignitatis Epiſcopalis nouum commentum, quid nimirùm Epiſcopi in Abbates poſſint, 1. *Iure Communi? cui (* riſum, quæſo, teneatis amici. *) Priuilegia, (* inquit, pag. 62. *) Priuatæ ſcilicet leges, cedunt: deinde Romani Pontificis (* oppoſitum videlicet ſtatuentis *) authoritate?* egregiè ediſſerat.

Atque hæc quidem ſi ſint euerſæ mentis indicia certiſſima: non multò ſaniora ſunt quæ ait pag. 60. *Abbates eunt ad Capitulum, non tam vt exemplum præbeant obedientiæ, quùm vt ſe ſubmittant morum emendationi*: quaſi verò ei, qui nihil haberet emendandum, à Capitulo pro libitu abeſſe liceret: aut ſanctus ille conuentus non 1. pro legibus communibus ferendis,

ac ſtatuendis iis, quæ fuerint ad honorem Dei, religioniſque Deo conſecratæ fundamentum, ſed ad quotidianas ſilentij infractiones, alioſque particularium leuiores defectus corrigendos, eſſet inſtitutus: aut denique non eſſet obedientiæ ſingularis exemplum & actus, in arduis ac difficilioribus ſeſe ſuperioris authoritati, directioni, correctioni humillimè ſubmittere. Sed hæc ignota ſunt homini vago & ſuperiorem non habenti.

Cæterùm quàm importunè Innocentij III. Epiſtolas toties obtrudat, patet vtramque inſpicienti, in qua quidem nihil minùs, quàm quod in Inquiſitoris phantaſmate deſuper fabricato, elucet.

CAPVT VII. AD VI. CAP. INQVISITIONIS RESPONDENS.

Ignorantiæ iterùm manifestissimè conuincitur Inquisitor.

QVEM in errorem prolapsus est cap. præcedenti, in eundem hîc relabitur Inquisitor, vim propositionum non capiens, & ad motiuum, ac intentum summorum Pontificum non aduertens, aut certè dissimulans. Quemadmodum enim cap. præcedenti ex repetito multoties à summis Pontificibus præcepto negatiuo, *ne Archiepiscopi vel Episcopi ad Capitulum Abbates ire prohiberent*, præposterè collegit ab Episcopis Abbates potuisse iure prohiberi: Ita impresentiarum ex negatiuo præcepto, vnicâ simplici propositione, eodem tenore, sine exceptione, concepto, *ne quis Archiepiscopus vel Episcopus, aut eorum Officiales Præmonstratensium Ecclesias, aut personas absque manifesta & rationabili causa interdicere seu suspendere præ-*

sumant, falsò colligit, dari posse manifestam & rationabilem causam, propter quam hæc possint ab Archiepiscopo vel Episcopo fieri. Aduertendum enim est in propositione, vtrum termini modo exceptiuo concipiantur, vti fieret his verbis, *nisi adsit manifesta & rationabilis causa. Exceptà manifestà & rationabili causà.* An verò continenti serie, rectà per se cum verbo immediatè copulentur atque construantur, vti in hac, *inhibemus ne quis Archiepiscopus absque manifesta causa interdicere præsumat.* Prior quippe modus, vtpote exceptiuus, propositionem distrahit, ostenditque dari posse casum, in quo exceptio locum habeat: posterior verò propositionem vnit & absolutè confirmat. Idipsum videre est euidentiùs in diuersis terminis, quibus vtuntur supremi Iudices in suis Senatus-consultis, *prohibemus ne Titius in posterùm sine iure id faciat.* Et, *prohibemus ne Titius in posterùm id faciat, nisi iure:* Ex prioribus enim terminis nemo est qui non intelligat, Titium nullum omnino ius habere ad id faciendum: ex posterioribus autem, dari posse casum, in quo Titius iure id faceret.

Nullam igitur ex mente summorum

Pontificum

Pontificum Archiepiscopi vel Episcopi habere possunt manifestam rationabilemque causam suspendendi personas, aut interdicendi Ecclesias Præmonstratensium, vtpote manifestissimè ab eorum iurisdictione liberorum. Quod & apertiùs indicant verba quæ sequuntur immediatè in contextu: *Sed si quid in eis fuerit corrigendum, ad audientiam Generalis Capituli Præmonstratensis referatur, & ibi prout iustitiæ & honestati congruerit emendetur.* Ex his enim verbis, *sed si quid*, quæ generalia sunt, connexa, relatiua, & explicatiua eorum, quæ immediate præcesserunt, liquidò constat, quidquid in Præmonstratensibus corrigendum occurrerit, quantacumque manifestatione diffamatum, id totum ad Capituli Generalis audientiam referendum esse.

Quod etiam ante tempora Alexandri 5. agnouit Officialis Episcopi Clarimontis in Aruernia, anno videlicet 1375. suâ sententiâ.

Rem verò totam absoluunt iidem summi Pontifices verbis immediatè sequentibus, irritantes sententiam à quocumque Episcopo vel Officiali latam in Præmonstratenses, *porro si qui Episcopi, &c.*

vbi notanda sunt verba generalia *quamcumque sententiam* sine exceptione complectentia.

Id autem vt tam apertè statuerent summi Pontifices adducti sunt Bullis primordialibus Præmonstratensis Ordinis ab Innocentio 2. annis 1135. *Nulli Archiepiscopi, Episcopi, aut alij Prælati ponant sub interdicto Ecclesias vestras, aut personas vestras excommunicent, cum vestri excessus per commune Capitulum Præmonstratense possint & debeant emendari.* & 1138. *Simili quoque modo decernimus, vt de laboribus quos proprijs manibus sumptibusque colligitis, dare decimas cuiquam non cogamini. Sed nec alicui Episcopo liceat quâlibet occasione in vestra Ecclesia diuina Officia prohibere. Si verò generale interdictum in Diœcesi factum fuerit, exclusis excommunicatis & clausis ianuis nihilominùs diuina Officia celebretis.* A Celestino 2. an. 1143. & Eugenio 3. an. 1147. Quæ quidem vetera priuilegia veteribus ab Inquisitore laudatis longè anteriora, pro innata sinceritate Inquisitor ipse reticuit, vtpote causæ susceptóque operi non multùm patrocinantia, atque à priuilegiis à se hîc adductis obscuritatem omnem, si quæ iis

inesset, tollentia: Notanda enim sunt veba, *nulli Archiepiscopi*, &c. *Sed nec alicui Episcopo liceat quàlibet occasione*, *&c.* Per quæ, vtpote clarissima, explicanda essent, si quæ obscuritatem ambiguitatem-ve in aliis succedentium Pontificum diplomatibus continerent. Quæ præterea obscuritas, si quæ foret, ex superabundanti tolleretur indulto Innocentij IV. in quo hæc habentur: *Nos deuotionis vestræ precibus annuentes, quod prædictæ Præmonstratensis, & aliæ Ecclesiæ, sicut olim, sic in posterum à præfatis Abbatibus & Visitatoribus annuis, & aliis de Ordine sæpe dicto & A NVLLO ALIO sine speciali mandato sedis Apostolicæ, plenam faciente de præsentibus mentionem, visitari possint, aut CORRIGI, vobis Authoritate Apostolica indulgemus.*

Atque hæ tam apertæ à Diœcesanorum subiectione exemptiones, causæ fuerunt, cur Præmonstratenses in libello supplici Lucio III. porrecto, ei exposuerint audacter conquerendo quòd *Archiepiscopi & Episcopi Ecclesias & personas suas sine manifesta & rationabili causa interdicere & suspendere præsumebant*: Hæ causæ cur idem Lucius eadem supplicationis verba resu-

mens, decretóque suo adaptans (quemadmodum in iudiciis fieri assolet) absolutè, decisoriè, tanquam causâ perspectâ atque abundè cognitâ, sensuerit inhibendum, *ne quis Archiepiscopus, vel Episcopus, Aut eorum Officiales Ecclesias nostras seu regulares personas earum absque manifesta & rationabili causa interdicere seu suspendere præsumerent.* Quod certè non tam absolutè & determinatè fecisset, si nostri per hæc verba, *sine manifesta & rationabili causa*, causas alias peculiares ab omnimoda exemptione, quæque non auditis Archiepiscopis & Episcopis, Pontifici sat apertæ esse non poterant, ipsi Pontifici suggessessint.

Id verò totum absoluitur Bullis Innocentij III. an. 1200. pag. 646. Bib. Præm. & Alexandri IV. an. 1256. pag. 683. eiusdem Bib. ex priori siquidem constat, alios ab Ordine, nec ex Commissione summi Pontificis esse posse Iudices causarum Præmonstratensium, nisi mentione factâ Bullæ Innocentij eiusdem. Ex posteriori verò, Præmonstratenses coram locorum Ordinariis nullâ prorsùs ratione conueniri posse.

Quibus omnibus vt superpondium accedit Vrbani IV. diploma: his verbis:

Nulli ergo Archiepiscopi & Episcopi, aut alij Prælati sæculares ponant sub interdicto Ecclesias vestras, aut personas vestras excommunicent, cum vestri excessus per Capitulum Præmonstratense possint, & debeant emendari; præsertim cum Archiepiscopi, & Episcopi cuiuscumque Diœcesis, quos commodiùs petere poteritis, possint vestras Ecclesias & earum attinentias consecrare, & vestras personas licitè Ordinare. Quæ quidem ratio Pontificis est notanda; quasi dicat, cum nec personæ, nec loca vestra vlla in parte Archiepiscopis, & Episcopis, aut aliis sæcularibus Prælatis subiiciantur, sed sint ab omni eorum superioritate & iurisdictione libera; vnde eos, quos commodiùs petere poteritis, adeatis.

Mirandus autem hîc est Inquisitoris animus, qui malit de Illustrissimis Antistitibus sinistra quæque credere, credendaque spargere; *eos nimirum authoritate sua fuisse abusos: sine rationabili causa, spretoque juris ordine Præmonstratensium vel Ecclesias interdicto supposuisse, vel personas ab officio amouisse,* (quæ sunt proiectæ ac prostitutæ conscientiæ publica indicia) quam admittere eos iuris saltem communis authoritate vel prætextu fultos (cui tantum Inquisitor

ipse tribuit) Pontificum indultis eidem communi iuri derogantibus, apertè noluisse obtemperare.

Quæ porro refert paginis 72. & 73. ex Epistola Lucii ad Nouiomensem Episcopum, hæc à re longè sunt aliena; nisi fortè Inquisitor pro innata cupiditate librorum farciendorum, hæc exscripserit; aut certè vehementiori pruritu actus, scalpendo crustam excusserit, indeque sanie defluente Cathedralium & insignium Ecclesiarum Capitula vti præludendo respergere voluerit. Quanquam nec Illustrissimorum Antistitum famæ sat bene consulit crudelis dignitatis Episcopalis propugnator, dum, quæ ab ipsis contra statuta iuris canonici, cui omni ex parte subsunt, fuerunt attentata, quæque ipsi in grauamen Innocentium, & in ipsius Dei iniuriam, quà temeritate, quà pusillanimitate irrationabiliter admiserunt, in publicum protrudit. Nec enim Lucius ideo solùm Nouiomensis Episcopi licentiam cassat, *quòd sit sacris aduersa Canonibus*, (vti cantillat Inquisitor pag. 74. ea immediatè coniungens, inter quæ quatuor interiacent lineæ) sed præterea, quod *in grauamen innocentium introducta dignoscatur, & in ipsius Dei redundet iniuriam, multumque detrimen-*

tum animabus fidelium probetur afferre. Quamuis etiam vel propter hoc solùm, quòd sacris esset aduersa Canonibus, licentiam eiusmodi cassare potuerit; vt pote temerè vsurpatam ab eo, qui velut inferior sacris Canonibus ita ligabatur, vt ab iis authoritate propriâ ne lato posset vngue recedere sine piaculo.

Authoritatis insuper Apostolicæ eâdem pag. 74. tam impius breuiator, quàm suscépti à Romanis Pontificibus officii interpres ridiculus, cum ait, Clericos & Monachos à Canonibus subiectionem ad Episcopos importantibus per Apostolicam Sedem eximi non posse; quoniam hæc exemptio fieri non potest, quin *opposita duo ex suscepto administrationis officio Romanus Pontifex perficere queat*, puta quin ex officio possit prohibere ne fiant, & permittere vel præcipere vt fiant ea, quæ juri & rationi obuiant; cùm igitur, inquit, hæc *opposita duo ex suscepto administrationis officio perficere non possit*, sequitur eximere omnino non posse. Quo quidem implexo atque intricato ratiocinio satis ostendit, se in ea esse sententia, quòd Romanus Pontifex ab Episcoporum jurisdictione liberare non valeat, quin eo-ipso committat ea, quæ

juri & rationi aduersantur: aut si exemerit, quin ea, quæ iuri & rationi aduersantur, temerè admiserit.

Verùm hæc qui dicit Christo Domini spuit in faciem, Primatus Petri est aduersarius, Capitis Ecclesiæ truncator, Oecumenicorum Conciliorum perfidus contemptor. *Ille qui tenet Sedem Romæ*, inquit Concilium Nicęnum 1. Can. 39. *Caput est & Princeps omnium Patriarcharum. Quandoquidem ipse est primus, sicut Petrus, cui data est potestas in omnes Principes Christianos, & omnes populos eorum, vt qui sit Vicarius Domini nostri super cunctos populos & cunctam Ecclesiam Christianam. Et quicumque contradixerit à Synodo excommunicatur.* Et *Veneramur secundum scripturas & Canonum definitionem Romanæ Ecclesiæ Episcopum primum esse & maximum omnium Episcoporum. Nam vt cunctis ditionis suæ nationibus imperat Patriarcha & leges indicit; & vt à principio Petrus Christi Vicarius Religioni, Ecclesiis, cæterisque ad Christum rebus pertinentibus Præfectus & Rector erat; ita ille cuius Principatus Romæ est, Petro similis, & authoritate par, Patriarcharum omnium Dominatum & Principatum obtinet.* Concil. Florentium in decreto vnionis, *Definimus sanctam Apostolicam sedem &*

Romanum Pontificem in vniuersum orbem tenore Primatum; & ipsum Pontificem Romanum successorem esse B. Petri Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiæ Caput, & omnium Christianorum Patrem ac Doctorem existere, & ipsi in Beato Petro pascendi, regendi, ac gubernandi vniuersam Ecclesiam à Domino nostro Iesu Christo plenam potestatem traditam esse. Et Clemens IV. in sua Bulla 10. apud Roderic. asserit quòd *De Romano Pontifice proculdubiò esset erroneum dubitare, an in omnes absque alicuius consensu, imò inuitis quibuslibet huiusmodi posset concedere facultatem.* Et, Decret. Gloss. in causam 25. quæst. 1. *Valet ergo sancta Romana Ecclesia suis priuilegiis quoslibet munire, & extra generalia decreta quædam speciali beneficio indulgere.* Glossa Iuonis in causam 25. quæst. 1. *Sacro-sancta Romana Ecclesia ius & authoritatem sacris Canonibus impertitur, sed non eis alligatur. Habet enim ius condendi Canones, vtpote quæ Caput est & cardo omnium Ecclesiarum, à cuius regula nemini dissentire licet. Ita ergo Canonibus authoritatem præstat, vt seipsam non subiiciat eis. Sed sicut Christus, qui legem dedit, ipsam legem carnaliter impleuit, &c. Postea verò, vt se Dominum legis ostenderet, contra legis litteram*

leprosum tangendo mundauit, &c. Sic & summæ sedis Pontifices Canonibus siue à se, siue ab aliis suà authoritate conditis reuerentiam exhibent, & eis se humiliando ipsos custodiunt, vt aliis obseruandos exhibeant. Nonnumquam verò seu iubendo, seu definiendo, seu aliter agendo se decretorum Dominos & Conditores esse ostendunt. Addit, *oportet ergo Primam sedem, vt diximus, obseruare ea quæ decernendo mandauit, non necessitate obsequendi, sed authoritate impertiendi. Licet itaque sibi contra generalia decreta, specialia priuilegia indulgere, & speciali beneficio concedere quod generali prohibetur decreto. Quamquam si decretorum intentionem diligenter aduertamus, nequaquam contra sanctorum Canonum authoritatem aliquid concedere inuenietur. Sacri siquidem Canones ita aliquid constituunt, vt interpretationis authoritatem sanctæ Romanæ Ecclesiæ reseruent. Ipsi namque soli Canones valent interpretari, qui ius condendi eos habent. Vnde in nonnullis Canonibus Conciliorum, cum aliquid obseruandum decernitur, statim subinfertur (nisi authoritas Romanæ Ecclesiæ aliter imperauerit.) Vel (saluo semper in omnibus iure S. Romanæ Ecclesiæ.) Vel (saluà tamen in omnibus Apostolicà authoritate, &c.) Neque enim priuilegia aliqui bus concederentur, si præter generalem le-*

gem nulli aliquid ſpeciale indulgeretur. Concilium Trident. ſeſſ. vlt. cap. 21. *Vt in his ſalua ſemper authoritas ſedis Apoſtolicæ & ſit, & eſſe intelligatur.* Innocentius I. Epiſt. *In requirendis, &c.* Ad Epiſcopos, qui Concilio Cartaginenſi affuerunt, inter Epiſtolas S. Auguſt. 91. *A Petro ipſe Epiſcopatus, & tota authoritas huius nominis emerſit.* Cardinalis à Turre-Cremata lib. de ſum. Eccleſ. cap. 54. *Tota iuriſdictionis poteſtas aliorum Prælatorum de lege communi deriuatur à Papa.* Gerſon lib. de poteſt. Eccleſiæ Conſid. 10. *Poteſtas Eccleſiaſtica in ſua plenitudine eſt formaliter, & ſubiectiuè in ſolo Romano Pontifice.*

Hæc è millibus collegi, quibus Guillelmi à S. Amore dogma repullulans, vnde eductum eſt, eò retruderem. Qui plura hac de re volet addiſcere, legat Illuſt. Epiſcopum Bell. Ioan. Petrum Camus libro quem vernaculè conſcripſit *de Capite Eccleſiæ*, vbi totus eſt vt oſtendat, Romanæ Eccleſiæ Antiſtitem ab Epiſcoporum poteſtate non modò liberare potuiſſe, verùm etiam iuſtè prudenterque liberare debuiſſe: hancque libertatem & exemptionem, Pontificij muneris, atque Apoſtolicæ prouidentiæ partem eſſe non minimam.

Quæ porrò falsa atque absurda duo Inquisitor hîc repetit pag. 74. num. 3. & 4. alterum : *Peccata quæ nec interdictum Ecclesiasticum , nec muneris ad tempus abdicationem merentur, generali reseruari Capitulo*: alterum , *In priuilegiis nostris non decerni, à quo emendabitur, quidquid vitij admittetur à Fratribus, si annis singulis generale Capitulum non habeatur.* Tanquam ex dictis abundantissimè confutata & explosa hîc prætermitto, vt veniam ad vecors pudendumque mendacium pag. 75. num. 5. expressum : *Notandus est , inquit, Æræ Christianæ annus , scilicet 1272. quo Gregorius X. Lucij III. Priuilegium in se admisit, & quo adhuc Præmonstratenses Abbates & Canonici non sicut plerique S. Benedicti Monachi ab Episcoporum iurisdictione eximi postulant. Quin etiam enixè rogant, vt legitimum Episcopalis super se iurisdictionis vsum confirment. Oppidò confirmarunt.* Mendacium vt pateat: in memoriam reuoco id quod notauit Inquisitor pag. 16. quatuor nimirùm priuilegia duntaxat à Gregorio X. Præmonstratensibus esse concessa : primum refert Innocentij IV. Diploma, quo decernitur, Abbates Præmonstratensis Ordinis non posse ab Ordinariis examinari

priusquàm ab iisdem munus benedictionis accipiant. Secundum confirmat omnes immunitates, & priuilegia Ecclesiæ, Abbatique Præmonstratensi indulta. Tertium decernit ab Abbate Præmonstratensi carceri mancipari debere Criminosos Ordinis religiosos: ab eo pariter debere absolui. Quartum, de quo hîc Inquisitor, ita se habet.

Gregorius Episcopus, seruus seruorum Dei, Dilectis filiis Abbati Præmonstratensi, & cæteris Abbatibus & Canonicis Præmonstratensis Ordinis tam præsentibus quàm futuris, regularem vitam professis in perpetuum. In eminenti Apostolicæ sedis specula, licet immeriti, disponente Domino constituti, pro singulorum statu solliciti esse compellimur, & ea sincerè tenemur amplecti, quæ ad incrementum religionis pertinent, & ad virtutum spectant ornatum; quatenùs religiosorum quies ab omni sit perturbatione secura, & à iugo mundanæ oppressionis seruetur illæsa, cùm Apostolica fuerit tuitione munita. Attendentes itaque quomodo religio & ordo vester, multa refulgens gloria meritorum, & gratia redolens sanctitatis, palmites suos à mari vsque ad mare extenderit, ipsum Ordinem & vniuersas domos eiusdem Ordinis Apostoli-

cæ protectionis præsidio duximus confouendas, & præsenti priuilegio muniendas. Eapropter Dilecti in Domino filij, vestris iustis postulationibus benigniùs annuentes, ad exemplar fœlicis recordationis Alexandri, Lucij, Vrbani, Clementis, Innocentij, Honorij & Gregorij prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum, vniuersas regulares Institutiones & dispositiones, quas de communi consensu vel maioris & sanioris partis fecistis, sicut inferiùs denotantur, authoritate Apostolica roboramus, & præsentis scripti priuilegio communimus: videlicet, vt Ordo canonicus, quemadmodum in Præmonstratensi Ecclesia, secundùm Beati Augustini regulam, & dispositionem recolendæ memoriæ Norberti quondam Præmonstratensis Ordinis Institutoris & successorum suorum, in candido habitu institutus esse dignoscitur, per omnes eiusdem Ordinis Ecclesias, perpetuis temporibus inuiolabiliter obseruetur, eædem penitùs obseruantiæ, iidem quoque libri, qui ad diuinum officium pertinent, ab omnibus eiusdem Ordinis Ecclesiis vniformiter teneantur: Et cætera, prout iacent in priuilegio Lucij III. Bib. Præm. pag. 635. Hæc igitur à summis Pontificibus humiliter postulasse, hæc factis *iustis postulationibus*, humilibusque

supplicationibus *obtinuisse*, si est *enixè rogasse Pontifices, vt Episcopalis super se iurisdictionis vsum confirmarent*, lector diiudicet.

Cur autem eo anno, eo tempore, quo vnicus sedit in Ecclesia Gregorius X. asserat Inquisitor, à Præmonstratensibus rogatos esse Pontifices in plurali, edisseret, cum potuerit, eius historia, edisseret eius grammatica.

Quo etiam nouo grammatices arcano coniungenda construendaque didicerit hæc verba in vltima linea pag. 65. à se relata: *Porrò si qui Episcopi, aut eorum Officiales in personas vestras sententiam aliquam contra libertatem eisdem à prædecessoribus nostris vel à nobis indultam promulgauerint, eandem sententiam tanquam contra Apostolicæ sedis indulta prolatam statuimus irritandam.* Cum iis, quæ ex eodem Lucij III. Diplomate refert hîc pag. 76. n. 7. *Porrò nulla persona Ecclesiastica pro Chrismate aut consecrationibus & ordinationibus, aut pro sepultura pretium, aut pro benedicendo Abbate, & deducendo in sedem suam palafridum aut aliquod aliud à vobis exigere præsumat, nullus vestrûm etiamsi exigatur, dare præsumat, quia & exigentem & dantem nota & periculum simoniacæ prauitatis inuoluit.* Vbi nulla prorsùs, vt videre est, senten-

tiæ fit mentio; & inter quæ atque alia primò notata quatuor interiacent columnæ integræ libri in folio: non vult autem construi cum immediatè præcedentibus exemptionem ab Episcopali iurisdictione significantibus, atque Capituli generalis authoritatem in omnes stabilientibus, ad quæ profectò cuilibet latinè legenti tota relatiua videbuntur: quò, inquam, & quàm absurdo grammatices arcano id moliatur, mirabuntur quotquot integrum Lucij III. Priuilegium legent; nec à risu temperabunt, videntes quas in angustias & ridicula cogatur apertæ veritatis impugnator.

CAP. VIII.

CAP. VIII. AD VII. CAP. INQVISITIONIS RESP.

Inquisitoris mens parum sincera, atque à proposito deuians ostenditur.

SACRAMENTA quædam sunt, quæ nonnisi ab Episcopo possunt conferri, cuiusmodi sunt Confirmationis & Ordinis; quędam verò quæ & à simplici Sacerdote, vti reliqua quinque.

Constat ex veteribus Præmonstratensium priuilegiis ab Inquisitore iam multoties, atque etiamnùm hoc in capite laudatis, ea Sacramenta, quorum Sacerdos simplex minister est, Præmonstratenses non modò sibimetipsis, verùm etiam familiæ suæ Apostolicâ authoritate ministrasse. Ita priuilegium Alexandri III. an. 1172. *Vobis Authoritate Apostolica indulgemus, vt seruientibus vestris, qui de mensa vestra viuunt, vobis absque vlla contradictione pœnitentiam dare, & Corpus dominicum in statutis temporibus tradere liceat.* Ita Lucij

III. In quo facultas conceditur suscipiendi eos qui sunt familiæ (imò & infirmos absolutos, qui non essent ex familia, quique in extrema voluntate apud nos se transferri curarent) ad Confessionem, Communionem, & sepulturam; proinde & ad Extremam Vnctionem. Ita Vrbani 3. & succedentium Pontificum, qui facultatem eandem concessere vel confirmauere. Reliqua duo Sacramenta, puta Baptisma & Matrimonium, nec à diœcesano Episcopo, nec à quoquam alio Religiosi Præmonstratenses suscipere possunt, vt notum est; priùs enim baptisati, quàm Religiosi: Religiosi autem virgines castæ Christo præparantur.

Quod spectat ad ea, quorum solus Episcopus minister est: hæc non solùm à diœcesanis Episcopis, verùm & à quibuslibet aliis apud se hospitantibus suscipere potuerunt. Quemadmodum constat ex priuilegio Lucii 3. hîc ab Inquisitore pag. 79. relato, quo nobis indulgetur non solùm vt *propriis Episcopis pro iusto impedimento non valentibus, sed etiam ipsis malitiosè differentibus,* & inuitis, *à quocumque Episcopo apud nos hospitante sacros Ordines, cæteraque Ecclesiastica mysteria recipere valeamus.* Ex priuilegio Vr-

bani 3. quod quidem aliud est ab eo, quod hîc pag. 80. laudat Inquisitor, quodque amplius est & expressius, atque ideo fortassis ab ipso prætermissum, & sic habet: *Præterea quia tollenda est à Religiosis discurrendi necessitas, & conuenit eis quæ ad salutem pertinent sine difficultate conferri: hoc etiam de Apostolica benignitate duximus indulgendum, vt si Episcopis vestris aut non volentibus, aut volentibus Ordines celebrare, aliquem vos Episcopum hospitem habere contigerit, de cuius officio & potestate sit vobis plena notitia, liberum sit vobis ab eo & Ordines, & ecclesiastica recipere Sacramenta, dum tamen talis sit, de quo proprius Episcopus nullum sibi debeat præiudicium formidare.* Vbi notandum est summi Pontificis motiuum: *quia* videlicet *tollenda est à Religiosis discurrendi necessitas, & conuenit eis, quæ ad salutem pertinent sine difficultate conferri.* Notanda similiter verba: *Episcopis vestris aut non volentibus, aut volentibus* &c. Notanda denique illa: *Et ecclesiastica recipere Sacramenta.* Per quæ ostenditur liberum esse Præmonstratensibus à quouis Episcopo apud eos hospitante non modò sacros Ordines, sed & alia Sacramenta, cæteraque Ecclesiastica mysteria recipere: vno verbo, quæcumque à diœcesanis Episcopis,

hæc ab hoſpite Epiſcopo poſſe ſuſcipere; Poſtremis autem textûs allati verbis noſtri duntaxat monentur, eam in ſuſcipiendis ab hoſpitante Epiſcopo ſacramentis adhibendam eſſe cautionem, vt eius miniſterio non vtantur, qui ratione propinquitatis territorij, vel alterius prætenſi iuris, hâc poſſet occaſione iura ſua in alienam Diœceſim extendere, ſicque proprio noſtrorum Epiſcopo præiudicium inferre. Ex priuilegio Clementis III. & ſuccedentium Pontificum, qui Lucij III. & Vrbani III. priuilegia confirmarunt, & in ſe admiſerunt. Ac demùm ex priuilęgio Honorij III. qui facultatem hanc abſolutè & nullâ prorſus factâ Diœceſani Epiſcopi mentione noſtris conceſſit an. 1220. his verbis.

Honorius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, Dilectis filijs Abbatibus Præmonſtratenſis Ordinis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Veſtris, & Ordinis veſtri Eccleſiarum commoditatibus prouidentes, authoritate vobis præſentium indulgemus, vt ſi quem Epiſcopum communionem & gratiam Sedis Apoſtolicæ habentem, & de quo plenam notitiam habeatis, per vos tranſire contigerit, cùm non ſemper propriorum Epiſcoporum copiam habeatis, liceat

vobis ab eo recipere benedictionem vasorum & vestium, consecrationes altarium, ac Ordinationes Canonicorum, qui ad sacros ordines fuerint promouendi. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, &c. Si quis autem, &c. DATVM apud Vrbem veterem tertio Idus Iulij. Pontificatus nostri Anno quarto.

Eandem facultatem sine vllo ad Diœcesanum respectu nostris concessit Vrbanus IV. an. 1262. His verbis. *Nulli ergo Archiepiscopi, & Episcopi, aut alij Prælati sæculares ponant sub Interdicto Ecclesias vestras, aut personas vestras excommunicent, cùm vestri excessus per Capitulum Præmonstratense possint & debeant emendari: præsertim cum Archiepiscopi & Episcopi cuiuscumque Diœcesis, quos commodius petere poteritis, possint vestras Ecclesias & earum attinentias consecrare, & vestras personas licitè ordinare.*

Imò constat ex priuilegiis Alexan. III. Lucij III. Vrb. III. Innocentij III. & Honorij III. hîc ab Inquisitore relatis, Abbatem Electum, si consecrationem à proprio Episcopo non potuisset obtinere, vice, officio, & loco Abbatis plenariè secundùm Ordinem tam in exterioribus prouidendis, quàm in interioribus corri-

gendis fungi potuisse: *quo Disciplinæ genere*, ait Inquisitor hîc pag. 82. *Romanæ Cathedræ Principatus elucet:* quæ est egregia vi & energiâ veritatis de veritatis impugnatore erumpens confessio, ad quam quidem si dùm protulit Inquisitor, attendisset, dictis huc vsque spongiâ superinductâ, à similibus æternùm abstinuisset.

Cum autem ex benedictionis seu consecrationis munere ius sibi examinandorum Abbatum Episcopi Diœcesani vellent arrogare, existimantes *officij plenitudinem*, quam in Bullis Pontificiis accipere dicebantur à Diœcesanis in consecratione Abbates nostri, vsque ad examen eiusmodi extendi posse; id prohibuere Pontifices maximi Innocentius IV. an. 1247. Gregorius X. an. 1272. & alij declarantes *plenitudinem officij*, quæ à Diœcesano Episcopo recipi dicitur, in iis duntaxat *contineri, quod Electus in Abbatem post præstitam sibi iuxta tenorem priuilegij à fratribus obedientiam, Diæcesano præsentetur, ab ipso sine examinatione Monasterij curam, & benedictionis gratiam liberè percepturus.*

Innocentius Episcopus, seruus seruorum Dei, Dilectis filiis Abbati Præmonstratensi eiusdémque Coabbatibus & Conuentibus vniuersis

Præmonstratensis Ordinis, salutem & Apostolicam benedictionem. Virtute conspicuos sacri vestri Ordinis professores, qui contemplationi cœlestium feruenter inuigilant, & piæ vitæ studio sine intermissione desudant, decet per Apostolicæ circumspectionis auxilium sic prouidè dirigi, & sollicitè confoueri, vt alicuius prætextu calumniæ, nullum internæ pacis excidium, nullum religiosi status perferant detrimentum; sed in his robur & vigorem habeant, per quæ circa cultum diuini nominis deuotis & quietis mentibus inualescant. Sanè in priuilegio Sedis Apostolicæ, Ordini vestro concesso, perspeximus contineri, Quod cùm aliqua Ecclesiarum vestrarum Abbate proprio fuerit destituta, vel cùm ibi Abbatis electio regulariter non fuerit celebrata, sub Patris-Abbatis potestate ac dispositione consistat, & cum eiusdem consilio qui eligendus fuerit à Canonicis, eligatur. Electo autem Fratres Ecclesiæ statim Obedientiam promittant: qui non quasi absolutus à potestate Patris-Abbatis vel Ordinis sui, Archiepiscopo vel Episcopo, in cuius Diœcesi fuerit, præsentetur, plenitudinem ab eo officij percepturus. Ita tamen quod post factam Archiepiscopo vel Episcopo suo professionem, occasione illa non transgrediatur Constitutiones Ordinis sui, nec in aliquo eius præuaricator existat. Si quis etiam ex vobis

electus canonicè in Abbatem Diœcesano Episcopo semel & iterum per Abbates vestri Ordinis præsentatus, benedictionem ab eo non potuerit obtinere, ne Ecclesia ad quam vocatus est, destituta consilio periclitetur, officio & loco Abbatis plenariè secundum ordinem fungatur in ea, tam in exterioribus prouidendis, quàm in interioribus corrigendis, donec aut interuentu generalis Capituli vestri, aut ex præcepto Romani Pontificis, seu Metropolitani, benedictionem suam obtineat. Cùm autem super his verbis & intellectu ipsorum, sicut tu, fili Abbas, coram nobis & Fratribus nostris humiliter retulisti, à quibusdam ex vobis mens dubia & cor fluctuans haberetur, duxistis super hoc ad Sedis Apostolicæ prouidentiam recurrendum, suppliciter postulantes, vt ipsa in hac parte pro quiete conscientiarum vestrarum & tranquillitate Ordinis, prouidere vobis per declarationis remedium dignaretur. Nos itaque super hoc dictorum Fratrum nostrorum communicato consilio, sic duximus declarandum, scilicet; Quod Electus in Abbatem, post præstitam sibi iuxta tenorem ipsius priuilegij à Fratribus obedientiam, Diœcesano per supradictos præsentetur Abbates, ab ipso sine examinatione, Monasterij curam & benedictionis gratiam liberè percepturus; In quibus officij plenitudinem intelligimus contineri, præ-

sertim cùm de intentione prædecessorum nostrorum, qui Ordini vestro prædictum priuilegium concesserunt, non videatur fuisse quod examinari à Diœcesano præsentatus sibi deberet Electus, prout ex eo patet; Quòd si post factam examinationem, benedictionem negari contingeret, superuacuum videretur obedientiam Electo à Fratribus præstitam extitisse, ac indecenter sibi concessum, quod benedictione negata pleno fungeretur Abbatis loco & officio, cùm per hoc Iudex & Actor in causa sua fieri videretur, sed si iustè vel iniustè Diœcesanus benedictionem huiusmodi denegaret, esset aliquibus huiusmodi causæ discussio committenda. Per hanc autem declarationem, nullum vobis & Ordini vestro ius de nouo acquiri volumus, nec alicui præiudicium generari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, &c. DATVM Lugduni sexto Idus Octobris, Pontificatus nostri Anno quarto.

Inquisitoriam verò quis hîc pag. 83. non miretur temeritatem, vbi Præmonst. Abbatibus affingit edi solitam consimilem Cistertiensium professioni professionem, cuius ne vestigium vmbram-ve proferre potest: asseritque subiectionis ad

Episcopos testimonium amplissimum contineri in Diplomate, quod fatetur se non vidisse, imò nescire prorsus. Certè leuis admodùm armaturæ miles est, cui pro thorace iudicium simile.

Hìc porro vt in loco suo, ait Inquisitor pag. 84. *edenda fuit in publicum Vrbani IV. super hac professione Constitutio*, quâ decernitur, *vt personæ quæ in Abbates Monasteriorum Præmonstratensis Ordinis Ciuitatis & Diœcesis Laudunensis eligentur, Decano & Capitulo Laudunensis Ecclesiæ subiectionem, reuerentiam, & obedientiam promittant.* Ita nimirum, cum de subiectione ad Episcopum agit, Diploma profert, (Cuius fides sit penes ipsum, neque enim in causa iuridicè productum est) quo præcipitur, vt Decano & Capitulo subiectionem Abbates spondeant. Ita, cum de Sacramentis Ecclesiæ, quæ Præmonstratenses à Diœcesanis Episcopis suscipere dicuntur, sermonem instituit; de reuentia tractat, quam Decano & Capituló se perpetuò exhibituros iidem Abbates dicuntur polliceri; & hæc omnia, inquit, *vt in loco suo*: quasi verò de subiectione ad Decanum & Capitulum sequeretur ad Episcopum subiectio, quorum iura fuisse separata mini-

méque ſubordinata vel ex ipſo Diplomate ad Decanum & Capitulum ſpecialiter ab Apoſtolica Sede directo colligeretur euidentiſſimè.

Sed eſto ſubiectionem, quam Decano & Capitulo debuiſſent, eandem Epiſcopo debuiſſent exhibere: videndum quid ſubiectionis ad Decanum & Capitulum ex allato Diplomate poſſet inferri?

I. Præmonſtratenſibus ab Innocentio IV. fuerat indultum, vt nullæ litteræ Apoſtolicæ, vel Legatorum Apoſtolicæ Sedis, quæ contra eos, vel Monaſteria, aut loca eorum fuiſſent obtentæ, aliquam obtinerent firmitatem, *niſi expreſſam de ipſa* Innocentij *indulgentia feciſſent mentionem*, vt videre eſt in Bibliot. Præm. pag. 662. Indultum ſimiliter ab Alexan. IV. *Vt per aliquas Conſtitutiones ab ipſo editas libertatibus & immunitatibus ipſis ab Apoſtolica Sede conceſſis, nullum in poſterùm præiudicium generaretur: nec per Conſtitutiones ipſas eiſdem libertatibus & immunitaibus in aliquo derogari valeret.* Indultum ab eodem Alexandro *vt ſi ab Apoſtolica Sede aliquas litteras Apoſtolicas ad cuiuſcumque ſuggeſtionem contra ipſos contigiſſet obtineri ſuper priuilegiis ipſis ab Apoſtolica Sede conceſſis, vel eorum interpretatione, quæ ad*

eandem Sedem pertinere dignoſcitur, per eas diſceptare minimè tenerentur. Cum igitur in Vrbani IV. ab Inquiſitore allata Conſtitutione nulla eiuſmodi Indulgentiarum fiat mentio, nulla derogationis, nulla diſceptationis coram ſummo Pontifice ſuper iiſdem factæ, nullam prorsùs iſta Conſtitutio potuit obtinere firmitatem: quemadmodum certè nullam obtinuit: quod quidem vel ex eo conſtat, quod ab anno 1262. quo relaxatum fingitur Diploma iſtud, vſque ad annum 1484 Nullum omnino extet eiuſmodi profeſſionis indicium veſtigiumve. Quanquam licet aliquod extaret, vimque aliquam Diploma iſtud habuiſſet, hæc tota Alexandri V. Indultis ampliſſimis ablata fuiſſet & extincta.

II. Hæc profeſſio Præmonſtratenſes Decani & Capituli poteſtati vel ſubiiciebat in aliquo, vel in nullo penitus: ſi in nullo penitus, vana fuit & ridicula: ſi in aliquo, id aſſignet Inquiſitor, excuſſoque iterùm diligentiſſimè Laudunenſis Eccleſiæ tablino vel apicem producat, vnde conſtare poſſit à tempore conceſſi Diplomatis ad nos vſque, à Decano & Capitulo ſeu per ſe, ſeu per deputatos,

ſeu viſitando, ſeu alio quocumque modo exercitam in Sammartinenſes iuriſdictionis vmbram. Cum igitur fruſtra ſit, imò nulla prorſus ea facultas & potentia, quæ ad actum nunquam reducitur; ſi Decani & Capituli in Præmonſt. authoritas nuſquam egit, nonne fruſtra, imò nulla fuit?

Et verò ſi quidpiam in Sammartinenſes ficta illa authoritas potuiſſet, hoc ipſo Sammartinenſes à Præmonſtratenſi Ordine diſtraxiſſet atque tranſtuliſſet, in quo nimirum hoc eſſentiale eſt, & à ſummis Pontificibus ab initio inſtitutum, *vt ad tenorem Præmonſtrati loci omnes viuant; eaſdem conſuetudines & conſtitutiones vbiq; locorum ſeruent; Abbati Præmonſt. Capitulo generali, Patribus Abbatibus, Vicariis, & Viſitatoribus ſubdantur in omnibus*: prohibitum diſtrictiſſimè, *ne quid fiat in aliquo Monaſterio, etiam prætextu conceſſionis Apoſtolicæ, quod non fiat in omnibus aliis*, vt in Ordine tantopere commendata obſeruetur vniformitas. Inaudita ergo cum ſit ac penitus ignota vbique locorum in Ordine Præmonſtratenſi hæc ad Decanum & Capitulum ſubiectio, Sammartinenſes contra expreſſas ſummorum Pontificum prohibitiones Decano & Capitulo Laudunenſi ſubiectos

eo-ipso ab Ordine distraxisset.

III. Hæc verba, *Ordine suo saluo*, quæ continentur in allato Diplomate, rem prorsus absoluunt: vnde Decanus & Canonici videntes, *Ordine saluo*, nihil omninò remanere posse subiectionis ad se, professionem illam exigere planè neglexerunt: quemadmodum videre est euidentius in iis regularibus Monasterij S. Martini Abbatibus, qui nostris temporibus viciniores extitere, puta in Amato de fonte, Ioanne Viscontino, Nicolao Basin, & Nicolao le Saige, qui postremus obiit anno 1645. a quibus, vt ederetur eiusmodi professio, Decanus & Capitulum ne petiere, imò ne cogitauere quidem.

Sed obiicit Inquisitor obseruatione 11. pag. 321. & seq. *in tablino Laudunensis Ecclesiæ repertas esse schedulas numero tres editæ professionis à tribus Sammartinensibus Abbatibus mentionem facientes.* Verùm constantissimè nego repertas esse schedulas eiusmodi, donec processum verbalem edat Inquisitor, vnde constet nobis præsentibus, vt asserit, excussum esse tablinum, in eoque reperta esse quæ profert sana, integra, omni vitio ac suspicione carentia; donec in eodem verbali processu videam reper-

tum ſimiliter Parlamenti Pariſienſis Senatuſ-conſultum, quo decretum eſt, *vt omnes Ciuitatis & diæceſis Laudunenſis Abbates & Abbatiſſæ hanc ſpondeant reuerentiam, exceptis priuilegiatis*: quod quidem Senatuſconſultum poſterius eſt ſchedulis ipſis, atque in fauorem Decani & Capituli Laudunenſis Eccleſiæ aduerſùs Abbatem minimè exemptum.

Quanquam quid iis immoror? In tablino Laudunenſis Eccleſiæ repertæ ſint eiuſmodi ſchedulæ numero tres ſpatio quadringentorum annorum, nec illæ ſuſpectæ ſint, aut vitio vllo laborent: imò ex ipſis deleantur hæc verba, *Ordine meo ſaluo*, quæ litem dirimunt, cùm nihil prorſus aſſignari queat, quod, *Ordine ſuo ſaluo*, Sammartinenſes Abbates Decano & Capitulo poſſint exhibere: adhuc contendo, nihil indè præiudicii in integrum Ordinem; nihil in Sammartinenſes Abbates redundare poſſe: ſiquidem libertas & exemptio jus eſt Abbati Præmonſtratenſi, tanquam Ordinis Capiti, jus eſt Canonicæ Religioni, integro Ordini hiſce legibus ſtabilito ac ſubſiſtenti conceſſum, cui particulares Abbates arbitrio ſuo, ignorantiâ, malitiâ ſuâ derogare non poſſunt; nimirum dum Ab-

batis vnius inſcitiâ, aut puſillanimitate dignitas perſonalis abiicitur, ſtat obnixa contra ſancta Religio, atque in potioribus membris etiam ſic cadenti jura ſarta-tecta ſeruantur. Et in hoc elucet diſcrimen inter jura particularium, & jura Communitatum atque Ordinum; quòd hæc poſteriora non ſubjiciantur ſingularium diſpoſitioni vel arbitrio, nec ex vnius aut alterius culpa, jure cadat tota Communitas. Cùm igitur contra ſteterit in exemptione pleniſſima totus Ordo vbique terrarum diffuſus; nec ſchedulas vnquam conceſſerint Præmonſtratenſes, Cuiſſiacenſes, Clarofontani, Tenolienſes Abbates; imò nec Sammartinenſes ab Ordine inſtituto vſque ad annum 1484. quo data dicitur prima ſchedula; hi omnes non tantùm ſibi, ſed & fratribus ſuis Sammartinenſibus Abbatibus ſic cadentibus, ſtetere: nimirum (liceat propoſito aptare, verbis paululum immutatis, quod de Senonenſi Archiepiſcopo ſcripſit Ludouicus VI. Francorum Rex Epiſtola ad Calliſtum II. ſummum Pontificem) *dignitas* exemptionis *eſt Eccleſiæ*, Ordinis, Religionis, *non perſonæ* eximi nolentis: *ſi* Sammartinenſis Abbas *hic & iſte de non ſua fecit quod non oportuit, ſi promi-*
ſit

sit quod non debuit; Ecclesia tamen Sammartinensis *quod suum est non amisit, nec priuatam communemque libertatem, quam ex antiquitate habuit; nec cogenda est ad subiectionem, quam nunquam exhibuit.* Et certè nisi res ita se haberet, sed esset in potestate Sammartinensis Abbatis, vt se Decano submitteret; quidni esset in potestate Cuissiacensis, vt se Metropolitano; Tenoliensis, vt se Episcopo, & sic de aliis? atque in hunc modum sacer Ordo sanctè institutus pro singulorum arbitrio & voluntate dissiparetur., tot potestatibus diuersis subditus, quot affectus aut ignorantia suggereret.

Sed iterum hæc sint omnia: jura non sua, jura Ecclesiæ suæ, Religionis, Ordinis hi tres Abbates sibi nullo medio succedentes potuerint abjicere; ipsis cadentibus, jura Religionis in aliis non remanserint intacta: horum ignorantiam, pusillanimitatem, casum, si lubet, succedentes in Ecclesia Sammartinensi Abbates erexerunt, Ecclesiamque ipsam pristinæ dignitati, libertati, exemptioni reddiderunt, possessione præscriptionem plusquam ter Canonicam inuehente, legitimâ, fundatissimâ, in nullo deficiente, centum trigintà quatuor annorum, qui ab vltima data schedula,

anno videlicet 1527. ad hunc vsque diem effluxere; qua quidem tot annorum intercapedine nulla data schedula, nulla editę professionis, nulla reuerentiæ præstitæ, aut præstandæ facta mentio.

Porro possessioni sic legitimæ tanta vis inest, *vt, si centenaria sit, nec ipsi quidem jurium Conditrici Romæ in temporalibus parcere nouerit*, Extra. de præscript. C. ad audientiam. *Si verò quadragenaria, diœceseon limites transferat*, eodem tit. C. Illud. Imò *Ius Episcopale præscribat Abbati*. C. Auditis. Et C. cum personæ tit. de priuil. in 6. *In libertatis vel exemptionis possessione non violenta, non clandestina, nec concessa precariò, de qua fidem fecerint, non turbentur.* Et Extra de priuil. cap. Cum olim 2. *In possessione tandiu fuerat libertatis, quod, aliis etiam cessantibus, præscripsisset.* Et tit. de præscript. C. Cùm olim 2. *quia prædictus Abbas sufficienter ostendit monasterium suum super institutionibus, destitutionibus legitima præscriptione munitum, Abbatem ipsum ab impetitione tua (frater Episcope) super iam dictis articulis duximus absoluendum, super illis tibi perpetuum silentium imponendo.* Idipsum confirmat Ludouici VI. Christianissimi Regis authoritas Epist. cit. ad Calistum II. vbi ait; *Si enim opponitur quòd ve-*

terum institutio Lugdunensi Ecclesiæ primatum contulerit; respondetur ex opposito quòd antiquæ libertatis possessio Senonensem Ecclesiam ab eius subjectione defendit. Quod enim antiqua possessione acquiritur, nullo, vt fertur, jure adimitur, etiamsi de jure Romanæ Ecclesiæ fuisse cognoscitur.

CAPVT IX. AD VIII. INQVISITIONIS RESPONDENS.

Launoius instituti immemor totus in se pugnat.

QVO *pacto*, ait Inquisitor, *& quibus conditionibus immunitates dantur Præmonstratensibus, horum priuilegia sic exponunt.* Attende igitur, quæso, prudens Lector, subtiles, imò imperceptibiles conditiones.

Priuilegium Honorij II. inquit, *quod in lib. 3. Bibliothecæ refertur. Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis in Christo filiis Hugoni Abbati Præmonstratensi, & Coabbatibus, Præpositis, Prioribus, & vniuersis Fratribus Præmonstratensis Ordinis, tam præ-*

sentibus quàm futuris regulariter substituendis in perpetuum. Et post alia : statuimus etiam, vt iuxta ordinationem bonæ memoriæ Norberti Magdeburgensis Archiepiscopi vniuersi Abbates & Præpositi vestri Præmonstratensis Ordinis ad commune Capitulum annuatim Præmonstratum veniant, ibique communi Fratrum consilio corrigenda corrigant, & quæ statuenda fuerint, statuant. Et quibusdam interpositis: Nulli Archiepiscopi, Episcopi, aut alij Prælati ponant sub interdicto Ecclesias vestras, aut personas vestras excommunicent, cùm vestri excessus per commune Capitulum Præmonstratense possint & debeant emendari. Et post alia : DATVM Pisis per manum Almerici sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconi Cardinalis & Cancellarij, quinto Nonas Maij, Indictione XII. Incarnat. Domin. anno 1135. Pontificatus Domini Innocentij Papæ anno 5. Hæc omnia & singula, eodemque ordine Inquisitor, quibus ne apicem quidem addidi, vel immutaui.

Hæc igitur qui scripsit, nonne somnians aut delirans scripsit? Qui, cum de Honorio, Innocentium nominat : cum de conditionatis, profert absoluta : cum de oppositis immunitati, immunitatem prodit vel inuitus. Legantur, relegantur, vt Inquisitoris genius apprimè noscatur.

Cæterùm *quod superiori capite in obseruatione 4. dictum est*, ait hîc pag. 88. (Pontificibus nimirum, vt vidimus, copiosè imponēdo: Ordini professiones, quas ipse somniauit affingendo: Diplomati sibi, vt fateretur, inuiso atque ignoto penitus falsa & materiæ non cohærentia temerè appingendo.) *Hic rursus infigo & inculco*: ne videlicet quid reliquiarum cerebri nobilis è legentium memoria vel ad momentum excidat. Quod & præstat in reliquo hoc capite, iam centies insulsè dicta ineptissimè repetens.

CAPVT X. AD IX. CAP. INQVISITIONIS RESPONDENS.

Inquisitoris obseruatio inutilis, ac vana exscriptio.

HOc in capite multa refert Inquisitor, quæ tempore Innocentij 3. asserit à nostris lecta fuisse: *Legerant*, inquit pag. 93. *Præmonstratenses illi B. Bernardi Epistolam 42. ad Henricum Senonensem Archiepiscopum &c.*

Et pag. 94. *Legerant epistolam Petri Blesensis ad Guillelmum fratrem Abbatem Moniacensem &c.* Legerant insuper totum psalterium, & alia multa, quæ pariter hîc Inquisitor exscribere potuerat. Sed hæc omnia quid ad propositum? quidve Laudunensis Episcopi causam promouent? Olim Præmonstratensis Ordinis Abbates communi consilio decreuerunt, vt nullus mitrâ vel chirothecis vteretur: successu temporis id ipsum quod soli Abbati Præmonstratensi fuerat ab initio concessum, ad alios quosdam ab Apostolica Sede prudenter ac benignè extensum est; quid inde? Nonne multa longéque maioris momenti lapsu temporis, & à Cõciliis, & à summis Pontificibus piè prudenterque videmus immutata, quæ quidem ab initio ita non fuerant? & ne vagemur extra præsentem materiam, nonne pallii Archiepiscopalis vsus quibusdam Episcopis Apostolicâ indulgentiâ concessus est, quibus antea erat prohibitus? nonne Pontificalium insigniũ ornatus Maioribus Ecclesiarum Prælatis, imò quarumdam famosiorum Ecclesiarum Canonicis eâdem Apostolicâ benignitate permissus est, quibus antea erat interdictus? nonne quidam Episcopi, cuiusmodi

est Anisiensis & similes, qui sub Metropolitani erant potestate, eidem potestati subducti sunt Indulto Apostolico, soliq; Romano Antistiti immediatè subditi? Hæc qui ignorat, *Inquirendo* frustra dies noctesq; laborat: hæc qui non ignorat, & tamen *Inquirit*; *Inquirendo* se defecisse prodit.

CAPVT XI. AD X. CAP. INQVISITIONIS RESPONDENS.

Confunditur Inquisitoris multa garrulitas, ac præceps iudicium.

EN tibi (ô Launoi) ex Bullis Pontificiis hîc laudatis vnum ex mediis corrigendorum excessuum extra Capitulum generale, ad quod non aduertisti; *visitationem* nimirum *Monasteriorum ab Abbate Præmonstratensi annuè faciendam.* En tibi multam, & quidem à te collectam confusionis messem. En toties à te falsò & ineptè decantatis sigillum graue.

Sed *interim* (inquies) *Præmonstratensis*

Abbas nemini benedicit praesente Episcopo. Olim ita factum sit, quid-tum postea? cum nec Episcopus populo suo benediceret in Ecclesiis nostris.

Quod obseruas porro pag. 100. num. 2. *Abbatum Ordinis conuentum in Praemonstratensi celebrari Monasterio*, non vsque-adeò verum est, cum & alibi mutoties fuerit celebratus. Quod verò pag. 101. n. 3. *Laudunensi* videlicet *Episcopo in Praemonstratensi Monasterio benedicere de iure competere*; suppositio est falsissima, quemadmodum Iura antiqua, Possessio, & nostrorum temporum experientia confirmant, videbiturque suo loco.

CAP. XII. AD XI. CAP.
INQVISITIONIS RESPONDENS.

Launoius Majeſtatis ſcrutator ridiculus, Romani Pontificis contemptor & irriſor phanaticus.

QVOD priuilegij genus impugnas, ita conſtans eſt ac ratum, vt quot extiterunt à tempore Clementis V. Laudunenſes Antiſtites, tot habeat ſui teſtes omni exceptione maiores, tot Aſſertores ac vindices. Laudunenſes Antiſtites intelligo viros è millibus electos atque ſapientes, qui quidquam temerè vel inconſultò agere neſcierunt: qui, priuſquàm Abbati Præmonſtratenſi benedictionis munus impertirent, Clementis priuilegium diligenter inſpexerunt: qui benedicendo Præmonſtratenſes Abbates Pontificalibus indumentis centies adornarunt: quod etiam actum noſtris temporibus, anno videlicet 1647. ab Illuſtriſſimo Laud. Epiſcopo

Philberto de Brichanteau in Archicœnobio Præmonstratensi conspeximus hisce oculis : vt saperda sit ille ridiculus, qui tam leuia mentis adustæ figmenta tanto veritatis inconcussæ ponderi, tot Illustrissimorum testimonio, tam apertæ plurium sæculorum possessioni pręsumit obiicere, *ponens in Cœlum os suum*, inuerecundè *perscrutans Majestatem*, ac denique tot Antistitum *existentem in benedictione memoriam* probris proscindens.

Sed videamus quæ rationum monstra & abortiua homo obiiciat. I. *Clemens V.* (inquit pag. 105.) *Si fas est credere, Præmonstratensi Abbati priuilegia tria concessit eodem Pontificatus & anno, & die, & loco.* Sed nonne pudet id in rationem adducere? quasi sit adeò insolitum & rarum, vt eidem homini, eodem die, eodem loco tria conferantur; ipseque Inquisitor anno proximè elapso non accepisset eodem die, eodem loco, puta Parisiis, ab eodem tria beneficia per obitum certi cuiusdam vacantia, quæ quidem ipse paulò post eodem die & loco cuidam resignauit, pensione reseruatâ.

II. Exordium priuilegij primi (ait pag. 106). *priuilegium secundum, quod antea retulimus,*

planè destruit, & Clementi abiudicat. Nam iustum & honestum est, tam vigor æquitatis, quam ordo rationis exigit (quod est exordium priuilegij primi, cui Inquisitor adaptat ex se sequentia) *vt Clemens Innocentij III. vestigia insistat, & Capituli generalis edictum sanctissimum confirmet, tantùm abest vt tacitus rescindat, si tamen hocce modo rescindere potuerit, aut voluerit.* Quis indignè non ferat hanc hominis potulantiam? quis abiectum Clericum sustineat supra Primam Sedem, *quæ quidem à nemine iudicatur*, se constituentem Iudicem, Censorem, Exactorem? quis tam distortè, quemadmodum hîc, in somniorum suorum confirmationem summorum Pontificum verba proferentem? quasi nihil discriminis intercederet inter ea, quæ statuta sunt à Pontificibus ad fidem, morumque integritatem spectantia; & ea, quæ ad Ecclesiasticam disciplinam, exterioremve obseruationum, indumentorum, Ceremoniarum, & similium apparatum sunt præscripta: quorum priora *perpetua esse debent, firma, atque immutabilia*, nec in iis *vlla debet esse successorem inter & decessorem sententiarum varietas, dum*, vt ait Symmachus Papa, *ad Trinitatis instar, cui vna est atque indiuidua*

potestas, vnum est per diuersos Antistites Sacerdotium : posteriora verò, mutatis rationum, personarum, temporum circumstantiis, prudenti authoritatis non nisi sapienter de omnibus iudicantis arbitrio sæpius sunt immutanda : quod in iis potissimùm locum habere solet, quæ communes vniuersalis Ecclesiæ obseruationes non concernunt, sed ad exteriorem singularium personarum constitutionem, dispositionem & conditionem spectant.

Sed, heù! quàm sit agrestis & rustica necesse est, imò quàm effera quámque immanis Inquisitoris progenies, qui de Christi Vicario cum tanto contemptu loquitur. *Deinde* (inquit pag. 107.) *Quis homo integræ mentis crederet, Clementem præsente Abbate Præmonstratensi vel eius Procuratore, secum esse duntaxat loquutum, & sibi aurem ita pervulsisse, vt priuilegium concederet, quod ab eo concessum refertur.* En Inquisitoriâ rabie falsò ac malignè supponitur quasi insaniens Pontifex præsente Abbate Præmonstratensi vel eius Procuratore, *secum duntaxat loquutus*, qui eodem penitus modo in impugnato priuilegio ac in aliis duobus cum Abbate Præmonstratensi, vel eius Procuratore loquutus est,

quemadmodùm cuilibet latinè intelligenti hæc priuilegij verba demonstrant : *Considerantes itaque deuotionis & fidei puritatem, quam ad nos & Romanam Ecclesiam Monasterium tuum, & degentes in eo habuisse & habere noscuntur, &c. Tibi & successoribus tuis, &c. Ecclesiis Ordini tuo pleno iure subiectis, &c.* Hæc autem vt pateant, videaturq; quàm priuilegium istud à communi priuilegiorum forma nihil alieni contineat, integrum subiicio. *Clemens Episcopus seruus seruorum Dei delecto filio Abbati Monasterij Præmonstratensis Laudunensis Diœcesis salutem & Apostolicam benedictionem. Vt pulchra & decora filia Ierusalem fidelibus & infidelibus terribilis appareat vt castrorum acies ordinata: Ecclesia militans variis insignitur titulis dignitatum, per quas tanquam ornata monilibus, & circundata varietate venustatem præferat virtutum Ecclesiæ triumphantis. Quare Sedes Apostolica, Mater Ecclesiarum omnium & Magistra, Ecclesias alias tanquam adolescentulas suas honorum insigniis libenter adornat pro meritis singularum, sperans vt in ornatu tantò immaculatas se diligentiùs studeant conseruare, quantò propensiùs tenentur diligere decus proprium & decorem. Considerantes itaque deuotionis & fidei puritatem, quam ad nos & Ro-*

manam Ecclesiam Monasterium tuum ac degentes in eo habuisse & habere noscuntur, & volentes ex hoc Monasterium ipsum spiritualibus decorare insigniis, & praeuenire honoribus & fauoribus gratiosis, tibi & successoribus tuis in perpetuum vtendi annulo continuè, & vbique, ac in diuinis officiis & competentibus locis, mitrâ, sandaliis, aliisque Pontificalibus insigniis: nec non benedictionem populo in eodem Monasterio & Ecclesiis Ordini tuo PLENO IVRE subiectis more Pontificum largiendi, dummodò Legatus dictae Sedis, aut aliquis Archiepiscopus, vel Episcopus praesens in benedictione huiusmodi non existat, plenam & liberam, motu proprio, non ad tuam, vel alterius nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed ex nostra mera liberalitate concedimus authoritate praesentium facultatem. Nulli ergo omnino hominum, &c. Si quis autem, &c. Datum in Prioratu de Gransello prope Malausanam Vasionensis Diœcesis quarto Kalendas Iulij, Pontificatus nostri anno octauo.

At *in priuilegio* (inquit eâdem pag. n. 3.) *nimia est cautio, quae dolus malus praesumi consueuit. Cauetur magnopere, ne quid fiat Praemonstratensis Abbatis vel* Monasterij *rogatu.* Verùm, quid Abbati, vel Monasterio Praemonstratensi metuendum fuisset, si hanc

gratiam ab Apostolica Sede factis humilibus postulationibus, apertisque rationum momentis suadentibus, imò persuadentibus obtinuissent? Responsio Inquisitoris in promptu est, sed infirma, languida, & è duobus, quod bonum ac sincerum, ne quidem tangens, quod verò deterius hoc duntaxat amplectens: *aut enim* (inquit loco citato) *exposuissent Clementi, quæ veritati non congruissent, atque ita deceptus Pontifex id fecisset, quod eum fecisse volunt: aut omisissent multa, quæ si nouisset Pontifex, priuilegium nullum dedisset.* Quasi non potuissent ea, quæ veritati congruissent, exponere; & eorum, quæ Pontifici exponenda fuissent, nulla omittere. Vt autem veniam ad id quod factum est: quid absurdi accidit aut extraordinarij, cum quis ei, qui à se duo humiliter postulat, ex abundanti affectu, gratiave profusiori dicit, *addo & tertium istud quod non postulasti?* Quidve reprehensione dignum, cum Inquisitori quotidianum ab humanissimo Præsule poscenti, dapes exquisitiores adduntur, quas Inquisitor sobrietatis amantissimus nusquam postulauit? si autem, (quò Præsul humanissimus Inquisitorem ad comedendũ efficaciùs inuitaret) comi-

tate sibi congenitâ adderet, non ad ipsius aut cuiusquam familiarium postulationem, sed ex mero affectu curasse se parari ea, quibus Inquisitor libenter vescitur, nonne *cautionem nimiam* Præsul humanissimus *adhiberet, quæ dolus malus præsumi consueuit?*

Eiusdem pag. 107. num. 4. alteram Pontificis maxillam percutit his verbis: *nec prætereà refixisset aut abrogasset* Clemens *generalis Capituli legem, quam illustris decessor Innocentius ratam fixamque habuisset, nisi mentione illius factâ, & QVÆSITO COLORE, quod videlicet necessitas vrsisset maxima &c.* quasi *quæsitis coloribus*, non rationibus agantur ij, quos Inquisitor ipse fassus est pag. 17. *scire se omnes ad bonum Ecclesiæ totius creatos, in illud diligenter incumbere.*

Cæterùm (ait pag. 108.) *à Clementis V. tempore Præmonstratensis Ordo cœpit deflorescere.* Verùm, id in vsum Pontificalium Abbati Prẹmonstratensi à Clemente concessum refundet nemo, nisi qui corruptum Ecclesiæ statum, de quo Nicolaus Clamengius in suo libro, ac repuerascens ætate ingrauescente Inquisitoris ratiociniũ, eorumdem pontificalium insignium gestationi & vsui Antistitibus à supremis Pontificibus similiter concesso, non autem diei

damnosæ

damnosæ nihil non imminuenti adscribet; quique in insanientis arrogantiæ profundum cum Inquisitore hîc pag. 108. num. 5. demersus, è limo profundi decretale istud audebit egerere, atque Apostolicæ authoritati impingere, *vt in Monachis, ita & in Clericis Præmonstratensibus concessa Pontificum insignia non possunt ad ornamentum Ecclesiæ conducere.*

Paginâ verò 110. num. 6. suppostorem se prodit impudentissimum, æque ac historiæ obseruatorem ignorantissimum. Suppostorem dico; quippe qui, priuilegio à se laudato licet reclamante, in vnius Abbatis contemporanei & æqualis duntaxat merita refundi posse contendit, quæ in antiquam atque auitam Archimonasterii Præmonstratensis, ac degentium in eo Abbatum Generalium, & Canonicorum deuotionem ac fidei puritatem, quam ad Pontifices, Romanamque Eccesiam semper habuerant, atque etiamnum inconcussam conseruabant, priuilegium ipsum clamat refundenda: *Considerantes itaque deuotionis & fidei puritatem, quam ad nos & Romanam Ecclesiam Monasterium tuum, ac degentes in eo habuisse & habere noscuntur; & volentes ex hoc Monasterium ipsum spiritualibus de-*

corare insignijs, & præuenire honoribus & fauoribus gratiosis &c. Historiæ addo ignorantissimum: nimirum si Diplomata, quæ legit, laudauit, exscripsit, sedatiori conspexisset animo, merita Præmonstratensium in iis à summis Pontificibus recensita ipse cognouisset. Si sedulò legisset historias, vidisset in iis à Præmonstratensis Ecclesiæ Canonicis extinctam fuisse Tanchelini sacramentariam hæresim in Belgio. Cooperante plurimùm sanctissimo Parente Norberto restitutum in Sedem Innocentium II. quemadmodum testatur Lotharius ipse Imperator in epistola sua Encyclica ad Reges, Archiepiscopos, Episcopos, Principes, & vniuersos Dei fideles, monens Innocentium 2. legitimum Pontificem Maximum à se restitutum, Petrum verò Leonis, eiusque gregarios iure damnatos, & ita visum esse Norberto Magdeburgensi Cancellario suo, aliisque post ipsum nominatis. A nostro Bernardo Fontis-Calidi Abbate circa annum 1190. aduersùs Vualdenses & Arrianos ingenti spiritus ardore, copioso fructu, cùm verbo, tùm scriptis egregiis fuisse pro Matre Ecclesia dimicatum. Nostrorum consilio & suasu stupenda circa annum 1260. ab Hay-

tone victoriosissimo Armeniæ Rege ad propagandam fidei Catholicæ veritatem, hæresim atque infidelitatem penitus è medio tollendam, euertendamque, gesta esse: Quis porro, & qualis Regni princeps fuerit Hayto noster, vel ex eo licet colligere, quòd aliquando quatuor & viginti Reges sub potestate habuerit, qui singuli diademate vterentur: quòd zelo cœlesti exæstuans solus Tartarorum fines summis in periculis ingressus sit, vt eos ad veram fidem adduceret: quòd Mangonem Chamum seu Imperatorem Tartarorum ad fidem conuerterit: Haolonum eius fratrem aquis salutaribus tinxerit: Principes, Nobiles, populi maximam partem ad eandem voluntatem compulerit: Tartarorum in immensum fusam nationem Christianis Principibus fœdere copularit: in Turcam armarit: eius auxilio, ductuque Haolonus Persidem occuparit: Calypham Saracenorum pseudoprophetam euerterit: Syriam, ipsamque Redemptoris sanguine nobilitatam vrbem Hierosolymam cum ducentis Equitum millibus receperit: Hayto ipse quinque nobilissimas de Turcis Orbi Christiano infestissimis hostibus victorias reportarit: Hic tantus se tandem

in Cypro insula Præmonstratensibus adjecit eo ipso in loco, in quo Turcas fuderat. Hæc, inquam, & sexcenta similia vidisset Inquisitor, quibus sibi Præmonstratenses Romanam Ecclesiam deuinxerant, quæque sponte prætermitto, vt ad Clementis V. tempora veniam, ostendamque quàm falsò & ignoranter hîc dixerit Inquisitor, *eo tempore Præmonstratensem Abbatem nullum fuisse, qui Romanam Ecclesiam singulari beneficio sibi deuinxerit, & propterea Pontificem illius excitauerit, vt Abbati conferret, quod in hoc priuilegio contulisse dicitur*, puta Pontificalium vsum: Nimirum eo tempore Præmonstratensi Ecclesiæ, totique Ordini præfuit Adamus I. vir sæcularibus ac diuinis litteris mirum in modum eruditus; prudentia in rebus agendis, pietateque celeberrimus, cuius præclaras animi dotes Clemens ipse penitius agnouit in Concilio Viennensi, cui Adamus noster interfuit, resque Matris Ecclesiæ contra Saracenos, hæreticos, atque Clericorum sui sæculi corruptos mores non parum promouit. Hæc in Bibliotheca Præmonstratensi non vidit Inquisitor, aut certè dissimulauit.

Eiusdem pag. 110. num. 7. arcanorum Majestatis se scrutatorem ac ponderato-

rem ostendit arrogantissimum: pag. verò 111. num. 8. Vicarij Christi, fideliumque Parentis derisorem insanum; quemadmodum legenti constabit (si modò iusta indignatio lectionem ferre queat similium.)

Num. 9. Clementi atrociter imponit, quasi sapiens ille ac bene moratus Pontifex vellet Pontificum indumentis ac insignibus, non doctrinâ & virtute Ecclesiam Dei exornari; cuius esse longè oppositam mentem, constat ex ipsiusmet verbis in Diplomate laudato: *sperans*, ait, *vt in ornatu tantò immaculatas se diligentiùs studeant conseruare, quantò propensiùs tenentur diligere decus proprium & decorem.* Ornatur ergo Ecclesia Dei Sacerdotum doctrinâ & virtute; ornatur & Pontificum ac Ministrorum diuinis Officiis inseruientium Majestate, qui doctrinâ & veste sunt discernendi à plebe & cæteris, conuersatione & habitu, mentis puritate & cultu: quia si veste, non doctrinâ discernuntur; habitu, non conuersatione; cultu, non mentis puritate, fideles illudunt: si verò doctrinâ, non veste; si conuersatione, non habitu; si mentis puritate, non cultu: vt quid tot editi de comæ Clericorum resecatione, de Sacerdotalibus indumentis, de ceremoniarum

Ordinationibus, de Pontificalibus ornamentis in vnoquoque, seu Oecumenico, seu Prouinciali Concilio Canones?

Nec multò spectabiliora sunt quæ num. 10. ex obsoletis Ethicæ suæ promptuariis eruta protrudit, dicens: *Si Clemens ex mera liberalitate, vt in priuilegio dicitur, Præmonstratensi Abbati concedit Pontificum insignia, necesse non est, vt liberalitatem meram iis præmuniat rationibus, quibus illam præmunire conatur. Nam si quid rationes valeant, mera non esset liberalitas, sed species quædam iustitiæ.* Quasi verò quod fit ex prudentiæ dictamine, affectúque virtutis (cuiusmodi debet esse omnis actus studiosus,) rationibus motiuisque niti non debeat: & vbicunque motiua rationesque aliquid valent, ibi *sit semper quædam iustitiæ species.* Certè qui moralis disciplinæ regulis leuiter sunt imbuti, ij norunt ab eiusmodi regulis quantùm aberret hæc Launoïca ratiocinatio.

Atque hæc sunt euersæ mentis momenta præcipua, quibus tot flagitiorum reum se prodit vno in capite Inquisitor.

CAPVT XIII. AD XII. CAP. INQVISITIONIS RESPONDENS.

Imposturæ, Imperitiæ, suffossionis conuincitur Inquisitor.

FAMILIARE est Inquisitori de capaci mendaciorum fodinâ falsa supponere, quò in amplum disruptis sinceritatis & iustitiæ repagulis excurrere queat. Quod & egregiè præstat hoc in capite, supponens asseri à nobis, priuilegium Abbati Præmonstratensi de insignium Pontificalium gestatione concessum, ad reliquos Abbates, imò & ad Priores, atque Canonicos cæterorum Monasteriorum transferri posse, ac de facto translatum: *Si reliqui Abbates professi* (ait pag. 113. n. 3.) *& Pontificalia indumenta gestandi, & more Pontificum benedictionem impertiendi priuilegio careant; eodem quâ ratione gauderent Priores, & Canonici cæterorum Monasteriorum?* Certè priuilegio isto nullus Priorum, nullus Canonicorum

Præmonstratensium gaudere se vnquam asseruit; nullus reliquorum Abbatum, nisi qui priuilegium aliud speciale sibi specialiter à Sancta Sede concessum obtinuerit : vt sit ille non parum malus, qui de tam malo thesauro tot profert mala, & falsa.

Venio nunc ad Clementinam, *Archiepiscopo.* Tam inscitè laudatam ab Inquisitore, tam flagitiosè suffosam, atque in dictorum à se huc vsque, dicendorumque aduersùs Præmonstratensium immunitates, perniciem atque euersionem omnimodam tam incautè prolatam.

Inscitè laudatam dixi; vt qui iuris citationes necdum apprimè nouerit: quisquis enim Clementinam illam sub hoc titulo laudat, *de priuilegijs cap. 2.* Hîc se iuris Ecclesiastici tironem prodit.

Flagitiosè truncatam addidi : quippe qui verba ista, *sine Pontificalibus*, inuerecundè à Clementina sustulerit: quod ipse fassus est in Assertione Inquisit. in Monasterij sancti Medardi Suessionensis priuilegium 3. p. cap. 11. in has à R. P. Quatremario, & in longè periculosiores adductus angustias : *quidquid id est*, ait, *quæ voces duæ substractæ sunt è textu Clementinæ*,

iampridem curaui vt restituerentur. Addere similiter debuerat, se curasse vt restituerentur hæc duo verba à se immutata, *Vel circa HOC PRIVILEGIATIS*, quorum loco posuerat ista, *Vel circa hos priuilegiatos*. Curasse denique vt hæc duo in fine Clementinæ à se expuncta, *ALIVD QVOMODOLIBET*, pariter restituerentur, quæ vt innotescant, Clementiam subiicio. [Archiepiscopo per quæuis loca exempta suæ Prouinciæ facienti transitum, aut ad ea forsitan declinanti, vt crucem ante se liberè portari faciat, benedicat populo, diuina Officia priuatim vel publicè ibidem audiat, & ea etiam in Pontificalibus celebret, & faciat in sua præsentia, SINE PONTIFICALIBVS celebrari, quouis priuilegio non obstante, sacro approbante Concilio, præsentis Constitutionis serie duximus concedendum. Simili modo concedimus Episcopo, vt in locis eisdem suæ Diœcesis possit populo benedicere, audire diuina Officia, & ea etiam celebrare, & in sua præsentia facere celebrari; sic tamen quod prætextu concessionis huiusmodi in locis ipsis exemptis, vel circa HOC PRIVILEGIATIS nullam

aliam iurisdictionem idem Archiepiscopus, vel Episcopus exerceat, nec personis exemptis vel priuilegiatis molestiam inferat, vel grauamen; nullumque exemptioni vel priuilegiis eorumdem aliud præiudicium generetur, nec ipsis Archiepiscopo, vel Episcopo ius ALIVD QVOMODOLIBET acquiratur.]

In dictorum ab se, dicendorumque omnimodam euersionem asserui Clementinam allatam: cùm in ea priuilegia immunitatesque modo stabiliantur inconcusso. Nimirum *Exceptio firmat regulam*, vti habet iuris axioma commune: cum igitur sola excipiatur benedictio, cuius populo impertiendæ in locis exemptis facultas à summo Pontifice, sacro approbante Concilio, de gratia conceditur Episcopo per loca Exempta facienti transitum, aut ad ea forsan declinanti; ceteræ proculdubio sic firmantur eâ Clementinâ libertates & immunitates, vt earum assertioni validius nihil patrocinari queat. *Sic tamen quod prætextu concessionis huiusmodi in locis ipsis exemptis, vel circa hoc priuilegiatis nullam aliam iurisdictionem idem Archiepiscopus, vel Episcopus exerceat; nec personis exemptis vel priuilegiatis molestiam inferat vel grauamen;*

nullumque exemptioni vel priuilegiis eorumdem aliud præiudicium generetur, nec ipsis Archiepiscopo vel Episcopo ius aliud quomodolibet acquiratur. Quid in confirmationem priuilegiorum clarius proferri poterat, quidve illustrius? vnde si Episcopus *in locis exemptis* sacros Ordines conferre, si chrismare attentet, nisi de priuilegiatorum consensu rogatu-ve, in Clementinam turpiter impingit. Si verò *personis exemptis molestiam inferat, aut grauamen*; si in sua causa iudicem acturus, in easdem manus iniiciat: nonne Clementem, Clementinamque à se & pro se in vno laudatam, in altero ridet ac floccifacit?

Notandum porro in allatâ Clementinâ vocabulum istud *nullum aliud præiudicium*, quod materiam designat odiosam, quamque iura omnia ampliari, extendique vetant.

Sed mirum quantâ cœcitate percutiatur Inquisitoris animus, qui cum quater expressam viderit, exscripseritque, in allata Clementina *locorum exemptionem*, eamque à personarum exemptione expressissimè distinctam atque separatam; audet nihilominùs, impudenterque asserit pag. 115. *Tria esse omnino, in quæ cadere po-*

test vera immunitas vel exemptio, *bona*, *personas*, *actiones*; quasi Archiepiscopum *per quæuis loca exempta* transire, aut ad ea forsan declinare, esset per bona, personas, actionesque transire; in iis *exemptis locis* diuina celebrare, esset in bonis, personis, aut actionibus celebrare; *dictis in locis* populo benedicere, esset in bonis, personis, & actionibus exemptis benedicere. Cumque immunitas ex Inquisitore sit *vacatio à muneribus*, *&* *libertas ab oneribus*, discat vel inuitus ex vicinæ suæ conquestione, in cuius aream vas in contumeliam diebus singulis volebat effundere, loca etiam esse posse, & debere ab oneribus vacua & libera: discat & à Iurisperitis, cum à generali interdicto Ecclesia eximitur, localem esse exemptionem.

Quo igitur *actu Episcopus*, plebe tumultuante, solito stipatus comitatu, *baptisatis manum* vellet *imponere*, *eodem* (ô homo iocans in seriis) *basilicæ quidem Monasterij censum non imponeret*, sed à basilica potiori, temploque sanctiori sensum veræ deuotionis auerteret. *Eodem* non *decerneret* quidem (ô animalis homo) *vt basilicæ pauimentum*, *fenestræ*, *portæ*, *tegulæ*, *campanæ tollerentur*, sed vt viui lapides, quorum

exercitia, ſpiritualeſque functiones per horas, momentaque ſic diſtinctæ ſunt, vt dies pleniſſimi inueniātur in eis, aliò transferrentur. Quod attendentes Pontifices Romani, quietique ac paci partis illius Eccleſiæ ſelectæ & ſanctæ ſedulò inuigilantes, non modo bonorum, perſonarum, actionumque, ſed & locorū omnimodam ab Epiſcopali ſubiectione immunitatem tribuendam ſenſuerunt. Et hæ quidem Epiſcopales functiones ſic à quiete & tranquillitate in Officiis diuinis requiſitâ iudicatæ ſunt alienæ, vt eas in choro ſuarum Eccleſiarum (quia locus Dei laudibus decantandis ſpecialiter eſt conſecratus) Epiſcopi exercere non poſſint. Cuius confirmatio non aliunde, ſed à Laudunenſi Epiſcopo deſumenda eſt, qui cum ante annos aliquot Cōfirmationem atque Ordines ſacros in choro Cathedralis Eccleſiæ à ſe conferendos indixiſſet, à Capitulo, ne conferret, eſt prohibitus, atque in Eccleſiæ naui miniſterium exercere coactus.

Imperitus autem è Normannia clericus, cum veram illam immunitatis & exemptionis notionem ignorat, omnia ſursùm deorsùm vertit, ac pro innata terræ na-

tiuitatis suæ litigandi impetigine, commotionibus ac jurgiis opplere non veretur omnia.

Sed ad Clementinam mihi reuertendũ est, discutiendumque, an ea quid conferat ad hoc vt in Sammartinensi Ecclesia Laudunensis Episcopus populo suo benedicere potuerit? Negatiuam sic stabilio: nimirum tritum illud juris est, nec minùs constans ac stabile, *Iura posteriora derogare prioribus. Priuilegia*, vtpote speciales leges, *derogare communibus*: cùm igitur Alexandri V. Diploma Præmonstratensibus concessum, & priuilegium sit, & Clementinâ annis centum posterius, illud Clementinæ verè derogare, ambiget nemo qui legerit. Hoc autem vt penitus euincam, verba ex Alexandri priuilegio propono rem absoluentia, (donec integrum suo loco referam) quæ talia sunt: *Hinc est quòd nos nonnullorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum vestigijs inhærentes, prædictos Abbates, Priores &c. necnon Eccesias, & alia loca ab eisdem Monasterijs dependentia, ab omni superioritate, dominio, iurisdictione, necnon visitatione quorumcunque Patriarcharum &c. plenariè de specialis dono gratiæ eximimus, & totaliter liberamus: illaque ad jus & proprietatem*

Beati Petri Apostoli, & Sedis Apostolicæ, ac sub eorum speciali protectione suscipientes atque nostra, decernimus Præmonstratense & alia Monasteria &c. cum Ecclesiis & alijs locis supradictis, præfatæ Sedi soli & immediatè subjacere; Ita quòd Patriarchæ &c. non possint authoritate ordinariâ in Abbates &c. Ecclesias, & loca prædicta, vtpote prorsus exempta &c. potestatem, dominium, seu jurisdictionem aliquam exercere. Fœlicis recordationis Innocentij Papæ IV. prædecessoris nostri circa exemptos edita &c. ac alijs constitutionibus Apostolicis in contrarium editis nonobstantibus quibuscumque. Eadem bis repetuntur in posteriori eiusdem Alexandri V. Diplomate, additurque, *Abbates tamen, Priores &c. Ecclesias, & loca præfata à præstatione procurationum, aut aliorum jurisdictionalium quorumcunque, necnon jurisdictione, potestate, & dominio præfatis, liberos & immunes existere authoritate Apostolica tenore præsentium declaramus.* Vnde sic argumentum conficio: Loca Præmonstratensium à præstatione procurationum, aut aliorum jurisdictionalium quorumcunque, ab omni superioritate, dominio, jurisdictione Patriarcharum &c. plenariè eximuntur, & totaliter liberantur, cum amplissimo decreto Bullam Innocen-

tij, aliorumque in contrarium editas irritante: atqui benedictionis impertitio expressè in Clementina jurisdictio appellatur; ergo ab eâ loca Præmonstratensium ab Alexandro V. plenariè & totaliter eximuntur.

Neque est quòd reponat Inquisitor, Clementinæ per Alexandrum expressè non esse derogatum, nec factam nominatim de benedictione impertienda mentionem. Enimuerò quę sunt juris communis hoc discrepant ab iis, quæ sunt specialis, quòd istis possit derogari terminis vniuersalibus, hæc autem in derogatione nominatim sint exprimenda: vnde, cùm dicta Clementina rem, de qua tota concepta est, ad jus commune reuocet, iis quæ sunt in ea contenta terminis istis vniuersalibus, *ab omni jurisdictione, & iurisdictionalium quorumcunque præstatione plenarè eximimus & totaliter liberamus*, sufficientissimè, imò abundantissimè est derogatum: aliàs si, ad hoc vt aliquis à lege communi eximatur, quæcunque de lege communi in illum exerceri possunt, sigillatim in particulari essent exprimenda, nullus vnquam à lege communi sufficienter exsolui posset, cùm casus omnes, omnesque circunstantiæ in particulari

particulari nunquam ſufficienter enumerari queant.

Addo & vni actionum generi ſatis expreſſè derogari, cum illæ actiones quæ ſunt potiſſimæ maximique momenti nominatim exprimuntur in derogatione, cæteræ verò minùs ſpectabiles terminis vniuerſalibus. Quod quidem ab Alexandro V. Bullam Innocentii (quæ de potioribus eſt, quæ poterant ab Ordinariis in exemptos exerceri) nominatim; alias verò, vt Clementinam &c. generatim reuocante, euidenter eſt præſtitum.

Aſſertionem hanc confirmat pacifica & communis, atque ab Alexandri V. temporibus minimè interrupta, per ſingula Præmonſtratenſis Ordinis Monaſteria cujuſcunque diœceſis poſſeſſio, quâ compertum eſt Archiepiſcopos aut Epiſcopos in Eccleſiis noſtris populo ſuo nec benedicere, nec benedixiſſe: quia ſicut in aliena Diœceſi Epiſcopus benedictionem non impertit; ita nec in Eccleſiis noſtris (vtpote ad proprietatem B. Petri, & ad Romanum Epiſcopatum tranſlatis, ſolique Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiectis) vllus ab eo tempore Diœceſanus Epiſcopus benedictionem potuit impertire.

Possessionem hanc agnouit anno 1643. illustrissimus Leonorius d'Estampes Rhemensis Archiepiscopus, qui cum loca Metropolitanæ suæ subdita primò visitaret, atque ad Monasterium sancti Euodij de Brana Præmonstratensis Ordinis, diœcesis Suessionensis deuenisset; absoluto ferè per vnum è nostris Majori Sacro, cui Præsul præsens interfuerat, loci Priorem accersiuit, monuitque constituisse se, finito Sacro, populo benedictionem impertire; cui Prior, rem esse insolitam, illæsisque Monasterii sui priuilegiis fieri non posse. Instat Archiepiscopus, tantum sibi juris hoc in casu competere, quantum Episcopo Suessionensi ad Monasterium declinanti; nec mora, sciscitatur à primoribus senioribusque ciuitatis, qui eum ad Monasterii basilicam deduxerant, num Suessionensis Episcopus in ea basilica populo suo benediceret? responsio ingenua est ac sincera, nunquam vidisse se, imò nec à Majoribus accepisse, Suessionensem Episcopum in dicto Monasterio quid simile præstitisse: quâ responsione acceptâ, nihil vltra molitus est Archiepiscopus.

Huic porro ducentorum quinquaginta duorum annorum possessioni sic

apertæ, ſic confirmatæ *Iure ipſo* tanta vis ineſt, vt, ſecluſo etiam priuilegio, legitimam præſcriptionem aduersùs Diœceſanos Epiſcopos inferat: cum ſit res iſta præſcriptioni obnoxia, atque inter perſonas præſcribendi capaces.

Quod quidem in præſenti materia vſque adeò verum eſt, vt *poſſeſſione* Galliarum Epiſcopi Suffraganei aduersùs Archiepiſcopum per loca ſuæ Prouinciæ tranſeuntem ſe deffendentes, non patiantur eum in ſuis Diœceſibus populo benedictionem impertire. Vnde communiter dicunt Clementinam illam in Gallia non fuiſſe receptam vſu.

His adde, cum Monaſteria Præmonſtratenſium Diœceſanæ authoritati per ſuperiorem legitimam poteſtatem ſint ſubſtracta, territorium Beati Petri, in quibus Abbates infulati tanquam Romani Pontificis locales ſuffraganei præſentibus benedictionem impertiunt; rationi non videri conſentaneum, vt in iiſdem Epiſcopi Diœceſani benedicant: quippe in eodem loco duo reperirentur Benedicentes minimè ſubordinati, nihilque commune habentes.

CAPVT XIV. AD XIII. CAP. INQVISITIONIS RESPONDENS.

Inquisitoris Indoles ostenditur.

QVAM vera sint, nec subreptitia, obreptitia, vel supposita Clementis V. priuilegia cap. 12. Relata; quam truculentæ Inquisitoris impugnationes, aperuimus. Nunc rem hîc ab eo tractatam breuiter expedio, quò ad ea quæ maioris momenti sunt incunctanter progrediar.

Hoc igitur in capite tria considero, ex quibus Inquisitoris indoles tota in ea quæ deteriora sunt, prona cognoscatur. 1. ex parte minima, imò ferè inter partes non numeranda, eaque ignobiliori, deteriori; non à maiori, saniori, nobiliori efficaciter ignobiliorem corrigenti, totius communitatis eſſerit cognoscendam esse indolem: genium nimirum Præmonstratensium, à Saxonum quorundam Abbatum contumacia, non à Præmonstraten-

ſis, aliorumque Capitulum generale componentium, & aduersùs Saxones generosè inſurgentium, atque efficacioribus iuris mediis emendãtium, zelo ac magnanimitate colligendum eſſe: quaſi Eccleſiæ Dei indoles à peruerſis Chriſtianis, ſacrilegis, & apoſtatis, non à ſaniori, ſanctiorique, errantes quoquo modo ad viam reuocãte portione colligenda foret.

2. pag. 119. Partis infirmioris erratis contendit ſuſpectas reddi, labefactarique poſſe apud cordatos homines firmiorum, *ſi non omnes, ſaltem multas* actiones: ac ſi anilibus imperitiſque eius ratiociniis inſigniorum Pariſienſis facultatis Doctorum acies authoritas ve nutaret: aut certè de Sacerdotis ad furcam damnati vita proiecta, Inquiſitoris, Sacerdotumque omnium vita moreſque ſuſpectiores apud cordatos redderentur.

3. Ex iactantia & non oſtenſione priuilegij Saxonici (*aſſerebant quippe Saxoniæ Abbates, ſe ab Apoſtolica Sede exemptionis priuilegium impetraſſe, quod tamen non proferebant aliquatenùs in commune*) concludit à Saxonibus haud dubiè ſubreptum fuiſſe eiuſmodi priuilegium: ac ſi de Vaſconis ignobilis & infœlicis iactantia, qui de

auorum, prauorumque ingenua nobilitate, de domorum, castrorum, redituum numerositate longam texeret narrationem, Vasconis nobilitas ac diuitiæ compertæ haud dubiè, exploratæque senseri deberent. Sed ad Alexandri 5. priuilegium venio.

CAPVT XV. AD XIV. CAP. INQVISITIONIS RESPONDENS.

Multis confunditur Inquisitoris petulantia circa Alexandri V. priuilegium.

HIc tria mihi præstanda sunt. 1. proponendum Alexandri quinti priuilegium. 2. subiicienda quæ in eius confirmationem proferri poterunt. 3. partis aduersæ obiectionibus respondendum.

Cæterùm lectorem moneo, quæcumque hîc subditurus sum, apographa esse, sincerè & fideliter ex Archetypis, Originalibusque coram Magno Regis Consilio, vocatis iuridicè, discutientibusque

Aduersariis, productis, seu, vt vocant, compulsatis exscripta.

Alexander Episcopus, seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam. Excitat nostræ mentis arcanum specialis affectio, quà dilectos filios Abbatem & Conuentum Monasterij Præmonstratensis, Laudunensis Diœcesis, sumus hactenus prosequuti, & paterno prosequi studio non cessamus, vt circa statum ipsorum, necnon dilectorum filiorum Abbatum, Prælatorum, Priorum, Præpositorum, Decanorum, Canonicorum, Conuersorum, Donatorum, & Dilectarum in Christo filiarum Abbatissarum, Priorissarum, Monialium, Conuentuum & personarum in humilitatis spiritu in Monasteriis siue locis eiusdem Ordinis Domino famulantium, attentæ considerationis intuitum dirigentes, Eò circa ipsorum quietem feruentiùs laboramus, vt fœcundiùs illorum religio fructum eis afferat salutarem, & laudabilibus possint in Domino proficere incrementis. Hinc est quod nos nonnullorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, prædictos Abbates, Priores, Prælatos, Præpositos, Decanos, Canonicos, Conuersos, Donatos, Abbatissas, Priorissas, Moniales, & Personas, cum omnibus membris, Curtibus, Grangiis, Domibus, Possessionibus, & personis degentibus in eisdem, necnon bonis

mobilibus & immobilibus, ac aliis rebus quibuscunque, quæ in præsentiarum possident, & in futurum, dante Domino, poterunt legitimè adipisci, necnon Ecclesias & alia loca ab eisdem Monasteriis dependentia, ab omni superioritate, dominio, iurisdictione, necnon visitatione quorumcunque Patriarcharum, Archiepiscoporum, Episcoporum, & aliorum quorumlibet Iudicum Ordinariorum, & Officialium Ecclesiasticorum plenariè de specialis dono gratiæ, cum moderatione infra scripta, eximimus & totaliter liberamus; Illáque ad ius & proprietatem B. Petri Apostoli & sedis Apostolicæ, ac sub eorum speciali protectione suscipientes atque nostra, decernimus Præmonstratense & alia Monasteria, necnon Abbates, Prælatos, Priores, Præpositos, Decanos, Canonicos, Conuersos, Donatos, Abbatissas, Priorissas, Moniales, Conuentus, Personas cum membris, Curtibus, Grangiis, Domibus, Possessionibus, bonis, rebus, Ecclesiis, & aliis locis supradictis præfatæ Sedi soli & immediatè *subiacere; Ita quod Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Iudices ordinarij, & Officiales prædicti, etiam ratione delicti, aut contractus, vel rei de qua agi continget, vbicunque committatur delictum, iniatur contractus, aut res ipsa consistat, non possint authoritate ordinaria in Abbates, Prælatos,*

Priores, Præpositos, Decanos, Canonicos, Conuersos, Donatos, Abbatissas, Priorissas, Moniales, Conuentus, Personas, Monasteria, Prioratus, membra, Ecclesias, & loca prædicta, vtpotè prorsus exempta, *Excommunicationis, Suspensionis, aut Interdicti sententias promulgare, aut potestatem, Dominium, seu Iurisdictionem aliquam exercere, fœlicis recordationis Innocentij Papæ quarti prædecessoris nostri, circa exemptos ædita, quæ incipit, Volentes. ac aliis constitutionibus Apostolicis in contrarium æditis, non obstantibus quibuscunque. Volumus autem quod Abbas qui nunc est, & successores sui Abbates, qui erunt pro tempore dicti Monasterij Præmonstratensis, ac huiusmodi Conuentus ad Indicium perceptæ à nobis huiusmodi libertatis, Sex Florenos auri de Camera in festo beatorum Petri & Pauli Apostolorum annis singulis Cameræ Apostolicæ soluere teneantur. Decernimus insuper quoslibet Excommunicationum, Suspensionum & Interdicti sententias, ac processus quoscunque, quasuis pœnas atque sententias continentes, quos, & quas contra Abbates & Prælatos, Priores, Præpositos, Decanos, Canonicos, Conuersos, Donatos, Abbatissas, Priorissas, Moniales, Conuentus, Personas præsentes & posteros, Monasteria, Prioratus, membra, Ecclesias, & loca supradicta, contra*

uersis, Donatis, Abbatissis, Monialibus & personis, necnon Monasteriis, Prioratibus, membris, & locis huiusmodi indultas, ac etiam eorumdem Abbatum, Priorum, Prælatorum, Præpositorum, Decanorum, Canonicorum, Conuersorum, Donatorum, Abbatissarum, & personarum antiquas & rationabiles consuetudines, authoritate prædictâ confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ exemptionis, liberationis, constitutionis, susceptionis, voluntatis, confirmationis, & nostræ communitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursum. DATVM Pisis secundo Calendas Augusti, Pontificatus nostri Anno primo.

Cum autem circa quædam hocce in priuilegio contenta, difficultas esset orta, hanc sustulit idem Alexander indulto sequenti, quo & prius confirmat.

Alexander Episcopus, seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam. Cùm de indultis & gratiis Apostolicis dubitatur, decet vt dubia huiusmodi oraculo summi Pontificis declarentur. Sanè dudum nonnullorum Rom. Pontificum præ-

decessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, Monasterium Praemonstratense, Laudunensis Dioecesis, necnon dilectos filios Abbates, Priores, Praepositos, Decanos, Canonicos, Conuersos, Donatos, & dilectas in Christo filias Abbatissas, Priorissas, Moniales, & Conuentus Monasteriorum, & locorum Praemonstratensis Ordinis cum omnibus membris, Curtibus, Grangiis, Domibus, Possessionibus & personis degentibus in eisdem, necnon bonis mobilibus & immobilibus, ac aliis rebus quibuscunque, quae tunc possidebant, & in futurum, dante Domino, possent iusto titulo adipisci, necnon Ecclesias & alia loca ab eisdem Monasteriis dependentibus ab omni superioritate, dominio, iurisdictione, necnon visitatione quorumcumque Patriarcharum, Archiepiscoporum, Episcoporum & aliorum quorumcumque Iudicium Ordinariorum & Officialium Ecclesiasticorum, plenariè, *cum modificatione infra scripta, per alias nostras litteras* exemimus, & totaliter liberauimus. *Ita quod Patriarchae, Archiepiscopi, Episcopi, Iudices Ordinarij, & Officiales praedicti, etiam ratione delicti, aut contractus, vel rei de qua agi contingeret, vbicunque committeretur delictum, iniretur contractus, aut res ipsa consisteret, non possent authoritate ordinaria in Abbates, Praelatos, Priores, Praepositos, Decanos,*

Canonicos , Conuersos , Donatos , Abbatissas , Priorissas , Moniales , Conuentus, Personas, Monasteria , Prioratus , membra, Ecclesias , & loca prædicta , vtpotè prorsus exempta , Excommunicationis , Suspensionis, vel Interdicti sententias promulgare , aut potestatem, dominium, seu iurisdictionem aliquam exercere ; Quòdque per huiusmodi exemptionem, & alia supradicta, quo ad Procurationes in locis, seu Ecclesiis Monasteriorum & membrorum prædictorum recipi consuetas. Et quoad Iurisdictionem omnimodam in eisdem Parochialibus Ecclesiis, quantum ad ea quæ curam animarum concernerent , etiamsi cura huiusmodi per Canonicos dicti Ordinis exerceri consueuisset, Diœcesanis locorum, seu quibusvis aliis nullum præiudicium generaretur , prout in ipsis litteris pleniùs continetur. Cùm autem , sicut accepimus , nonnulli de modificatione huiusmodi disceptantes, Diœcesanos prædictos nedum in Canonicos Monasteriorum seu locorum prædictorum, qui pro tempore curam exercent, & Ecclesias, seu loca regunt antedicta, ratione curæ huiusmodi Iurisdictionem , potestatem , & dominium habere, verum etiam Abbates, Priores, Præpositos , Decanos , Canonicos, Conuersos, Donatos, Abbatissas , Priorissas , Moniales, Conuentus, personas , Monasteria, Prioratus,

membra, Ecclesias & loca prædicta, quoad certas Procurationes, & alia Iurisdictionalia præstanda, dictà exemptione non obstante, ipsis Diœcesanis subesse prætendant. Nos ad omne ambiguitatis tollendum dubium in præmissis quod ipsi Canonici, qui curam exercebunt, & Ecclesias seu loca huiusmodi regent, pro tempore Diœcesanis aut aliis locorum Ordinariis huiusmodi, quoad exercitium huiusmodi curæ animarum dumtaxat subesse, ac ratione earumdem Ecclesiarum Episcopalia Iura soluere, aliáque ipsarum Ecclesiarum onera supportare, & respondere teneantur, Abbates tamen, Priores, Præpositos, Decanos, Canonicos, Conuersos, Donatos, Abbatissas, Priorissas, Moniales, Conuentus, Personas, Monasteria, Prioratus, membra, Ecclesias, & loca præfata à præstatione Procurationum, aut aliorum Iurisdictionalium quorumcunque, necnon Iurisdictione, potestate, & dominio præfatis, liberos & immunes existere, authoritate Apostolica tenore præsentium declaramus. Decernentes ex nunc irritum & inane, si secus super his à quoquam, quauis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attemptari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis & constitutionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, in-

dignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. DATVM Bononiæ Calendis Martij, Pontificatus nostri Anno primo.

Hæc duo Alexandi 5. priuilegia confirmauit Ioannes 23. indulto sequenti, quo S. Genouefæ Parisiensis, West Monasterj Londoniensis Diœcesis Abbatibus, ac Decano S. Georgij Coloniensis mandat, vt circa contenta in dictis priuilegiis, efficacis defensionis auxilio Præmonstratensibus assistant.

Ioannes Episcopus, seruus seruorum Dei, dilectis filiis sanctæ Genouefæ Parisiensis, & West-Monasterij Londoniensis Diœcesis Monasteriorum Abbatibus, ac Decano Ecclesiæ sancti Georgij Coloniensis, salutem & Apostolicam benedictionem. Dudum siquidem fœlicis recordationis Alexander Papa quintus, prædecessor noster, dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis, Canonicis, Conuersis, Donatis, & dilectis in Christo filialibus Abbatissis, Priorissis, Monialibus & Conuentibus Monasteriorum, & locorum Præmonstratensis Ordinis literas suas concessit in hæc verba, Alexander Episcopus, seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam. Excitat nostræ mentis arcanum specialis affectio, &c. vt suprà

pag. 167. *Item, Alexander Episcopus, seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam. Cùm de indultis & gratiis Apostolicis dubitatur, decet vt dubia huiusmodi oraculo summi Pontificis declarentur. Sanè dudum, &c.* vt suprà pag. 171. Cupientes *igitur vt prædictæ litteræ votiuum & debitum sortiantur effectum, discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrum, per vos, vel alium, seu aliòs, in præmissis & circa ea Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis,* Canonicis, Conuersis, *Donatis, Abbatissis, Priorissis,* Monialibus & Conuentibus *præfatis & eorum singulis opportunè deffensionis auxilio assistentes, non permittatis eos contra tenores exemptionis & litterarum prædictarum cuiusuis temeritatis incursibus siue exactionibus agitari vel affligi, aut per Archiepiscopos, Episcopos, Iudices ordinarios, & Officiales præfatos, seu alios quoscunque, quouis quæsito colore, indebitè molestari, vel ipsis in eorum rebus ac personis damna, vel iniurias aliquatenus irrogari,* Con*tradictores authoritate nostra, appellatione postpositâ, compescendo, Non obstante si Archiepiscopis, Episcopis, Iudicibus ordinariis, & Officialibus præfatis, vel quibusuis communiter vel diuisim, à sede Apostolica sit indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non*

possint

possint per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam de verbo ad verbum de Indulto huiusmodi mentionem. DATVM Bononiæ Calendis Ianuarij, Pontificatus nostri Anno primo.

Quod quidem Ioannis 23. priuilegium Romæ publicatum est seu fulminatum in basilica Beati Petri Principis Apostolorum, ante altare Veronicæ, die Martis 11. mensis Augusti an. 1411. hora tertiarum, vel quasi, vt constat ex instrumento sequenti.

Reuerendis in Christo Patribus & Dominis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Iudicibus, Ordinariis, & Officialibus Ecclesiasticis quibuscunque, & eorum loca tenentibus, omnibus aliis atque singulis quorum interest, vel interesse potest communiter, & diuisim. IOANNES de Aruuitre Decretorum Doctor, Decanus Ecclesiæ sancti Georgij Coloniensis, Exequutor & Conseruator ad infra scripta vnà cum infrascriptis nostris in hac parte Collegis, cum illa clausulà, quatenùs Vos, vel Duo, aut Vnus vestrûm per vos vel alium, seu alios à sancta Sede Apostolica specialiter deputatos, Salutem in Domino, & fidem indubiam præsentibus adhibere, ac Mandatis nostris huiusmodi, imò veriùs Apostolicis firmiter obedire. No-

ueritis, quòd litteras Sanctissimi in Christo Patris & Domini Nostri Domini Ioannis diuinà Prouidentià Papæ vigesimi tertij, eius. vera Bulla plumbea cum cordula canapis dependente more Romanæ curiæ, Bullatas, sanas, integras... atas, non cancellatas, non correctas, sed omni prorsus vitio & suspicione carentes, nobis per Venerabilem & Religiosum virum Dominum Christianum Calond, Canonicum Ecclesiæ Razeburgensis, Præmonstratensis Ordinis, in Romana Curia Venerabilium ac Religiosorum Virorum Abbatis Præmonstratensis, Cæterorumque Abbatum Capituli generalis, Monasteriorum, & personarum vtriusque sexus dicti Præmonstratensis Ordinis Procuratorem generalem, prout de suæ procurationis mandato nobis legitimè constabat.........coram Notario publico & testibus infrascriptis præsentatas, nos cum ea quà decuit reuerentia excepimus, his verbis. IOANNES Episcopus, seruus seruorum Dei, dilectis filiis Sanctæ Genouefæ Parisiensis, & West-Monasterij Londoniensis Diœcesis Monasteriorum Abbatibus, ac Decano Sancti Georgij Coloniensis, Salutem & Apostolicam benedictionem. Dudum siquidem fœlicis recordationis Alexander Papa quintus Prædecessor noster dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis, Canonicis, Conuersis,

Donatis, & dilectis in Christo filiabus Abbatissis, Priorissis, Monialibus & Conuentibus Monasteriorum, & locorum Præmonstratensis Ordinis litteras suas concessit, &c. vt suprà pag. 175. *Post quarum quidem litterarum Apostolicarum præsentationem & receptionem, fuimus per præfatum Dominum Christianum procuratorem nomine procuratoris, quo supra, cum instantia debita requisiti, quatenus ad exequutionem dictarum litterarum Apostolicarum, & contentorum in eisdem procedere, ac processus oportunos desuper decernere & concedere dignaremur, iuxta traditam, seu directam à Sede Apostolica nobis formam. Nos igitur Ioannes Decanus, exequutor & conseruator præfatus, volentes mandatum Apostolicum nobis in hac parte factum reuerenter exequi, vt tenemur. Idcirco dictas litteras Apostolicas, & hunc nostrum processum, ac in eis contenta vobis omnibus & singulis supradictis, & aliis quibuscumque Christi fidelibus cōmuniter & diuisim intimamus, insinuamus, & notificamus, ac ad vestram & cuiuslibet vestrûm notitiam deducimus, & deduci volumus per præsentes: & nihilominùs vos omnes & singulos supradictos, videlicet Patriarchas, Archiepiscopos, Iudices, Ordinarios, ac Officiales, & eorum vices gerentes, & alios quoscumque, quorum interest, vel interesse poterit in futurum tenore*

præsentium requirimus, & monemus primò, secundò, tertiò & peremptoriè, vobisque nihilominùs & vestrûm cuilibet in virtute Sanctæ Obedientiæ & sub pœnis infra scriptis districtè præcipiendo mandamus, quatenus omnes & singulos Abbates, Prælatos, Priores, Præpositos, Canonicos, Conuersos, Donatos, necnon Abbatissas, Priorissas, Moniales, Conuentus, & personas dicti Ordinis Præmonstratensis vbicumque locorum Constitutas, cum omnibus suis membris, curtibus, grangiis, domibus, possessionibus, bonis, & rebus mobilibus & immobilibus, ac Ecclesiis & locis ab eis dependentibus, soli Sedi Apostolicæ immediatè subiectis, omnibus & singulis priuilegiis, exemptionibus, libertatibus, immunitatibus, indulgentiis, ipsis per fœlicis recordationis Alexandrum Papam quintum & alios suos prædecessores Romanos summos Pontifices concessis, vti liberè, & pacificè gaudere iuxta tenores dictarum & aliarum litterarum Apostolicarum super huiusmodi exemptionibus, libertatibus, priuilegiis, immunitatibus, gratiis confectarum & concessarum permittatis, & quilibet vestrûm permittat. Inhibemus insuper sub ijsdem pœnis infrascriptis vobis omnibus & singulis supradictis, & alijs quibuscumque tam Ecclesiasticis, quàm sæcularibus cuiuscumque status, gradus, Ordinis, vel conditionis existant, ne præfatis Do-

minis Abbatibus, Prælatis, Prioribus, Præpositis, Decanis, Canonicis, Conuersis, Donatis, Abbatissis, Priorissis, Monialibus, personis, & Conuentibus quibuscumque dicti Ordinis Præmonstratensis, contra formam & tenorem dictarum litterarum Apostolicarum super exemptionibus, libertatibus, priuilegiis, immunitatibus, gratiis, & indulgentiis, personis & Conuentibus eiusdem Ordinis, vt præmittitur, concessarum, molestetis, seu vexetis quouis modo, exactionando, visitando, agitando, seu affligendo, citando, vel monendo, excommunicando, à diuinis suspendendo, vel interdicendo, aut aliquam iurisdictionem in eos vel eas exercendo, aut quouis alio modo in membris, rebus, & bonis eorum mobilibus, & immobilibus perturbando, seu offendendo, damna vel iniurias irrogando ipsis: neque eisdem personis, ac Conuentibus dicti Ordinis, quominùs supradictis exemptionibus, libertatibus, priuilegiis, immunitatibus, gratiis, & indulgentiis vti, & pacificè gaudere possint, & quominùs dictæ litteræ Apostolicæ & præsentes nostri processus debitæ executioni demandentur, omniaque & singula in eis contenta suum debitum sortiantur effectum, impedimentum aliquod præstetis, seu præstent, aut impedientibus detis, seu dent Consilium, auxilium, vel fauorem publicè vel occultè, directè vel indirectè,

Alioquin in omnes & singulos dictos Abbates, Priores, Præpositos, Decanos, Canonicos, Conuersos, Donatos, necnon Abbatissas, Priorissas, Moniales, personas & Canonicas & Conuentus dicti Ordinis Præmonstratensis, *vel eorum aliquem, vel earum aliquam, in eorum vel earum personis ac subditis, rebus, & bonis mobilibus & immobilibus contra formam & tenorem dictarum Apostolicarum litterarum, & præsentes nostri processus molestantes, & impedientes, molestantibus & impedientibus dantes Concilium, auxilium, vel fauorem publicè vel occultè, directè vel indirectè, & singulariter in singulos contradictores in hac parte, & rebelles excommunicationis: in capitula verò, si quæ fuerint in eis delinquentia, suspensionis à diuinis, & eorum delinquentium Ecclesias interdicti sententias, sex dierum canonicâ monitione post publicationem præsentium vobis, & etiam eiusmodi rebellibus factam immediatè se-*

quentium præmissâ ferimus in ijs scriptis, & etiam promulgamus. Vobis verò Reuerendis Patribus, Dominis & Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis (quibus ob Reuerentiam vestrarum Patriarchalium, & Pontificalium dignitatum duximus deferendum) si contra præmissa vel aliquod præmissorum per vos, vel submissas personas quouis modo ex tunc, dictâ sex dierum Canonicâ monitione præmissâ, ingressum Ecclesiæ interdicimus in ijs scriptis. Si verò eiusmodi interdictum per alios sex dies, dictos sex dies immediate sequentes sustinueritis, ex nunc prout ex tunc, vos simili Canonicâ monitione præmissâ in eisdem scriptis suspendimus à diuinis: Verùm si præfatas interdicti & suspensionis sententias per alios sex dies, dictos duodecim dies immediatè sequentes animis, quod absit, sustinueritis induratis, ex tunc prout ex nunc, & ex nunc prout ex tunc, eâdem Canonicâ monitione præuiâ, vos & præsertim in hac parte rebelles &

delinquentes excommunicationis sententia innodamus. Cæterùm cum ad executionem huiusmodi mandati Apostolici vlterius faciendi nequeamus quoad præsens in Romana Curia diuersis alijs arduis negotijs præpediti personaliter interesse, idcirco vniuersis & singulis dominis Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis, Archidiaconis, Cantoribus, Scolasticis, Thesaurariis, & Canonicis tam Cathedralium, quàm Collegiatarum, Parochialiumque Rectoribus Ecclesiarum, & eorum loca tenentibus, cæterisque Præsbyteris, Vicariis, Capellanis, Curatis, & non Curatis, Clericis, Notariis, & Tabellionibus publicis vbilibet constitutis, & eorum cuilibet super vlteriori executione huiusmodi mandati Apostolici, nostras tenore præsentium in hac parte plenariè committimus vices, donec eas ad nos duxerimus reuocandas, quosque etiam & eorum quemlibet dictâ authoritate Apostolicâ requirimus & monemus primò, secundò, tertiò

& peremptoriè, ipsisque nihilominùs, & eorum cuilibet in virtute Sanctæ Obedientiæ, & sub excommunicationis pœna, quam in ipsos, & eorum quemlibet, si huiusmodi nostris, imò veriùs Apostolicis mandatis non paruerint cum effectu, ex tunc pro vt ex nunc eorum dierum Canonicâ monitione præmissâ ferimus in ijs scriptis, præcipiendo mandamus quatenus visis præsentibus, postquam pro parte dictorum Dominorum, personarum, & Conuentuum dicti Ordinis Præmonstratensis vigore præsentium fuerint requisiti, seu aliquis eorum fuerit requisitus, ita tamen quòd in ijs exequendis alter eorum alterum non expectet, nec vnus pro alio se excuset, ad vos omnes & singulos supradictos, videlicet Dominos Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, iudices, Ordinarios, & officiales, aliasque personas & loca, de quibus, vbi, quando, & quoties visum fuerit expedire, personaliter accedant, & quiuis eorum acce-

dat, dictasque Litteras Apostolicas, & hunc nostrum processum, ac in eis contenta vobis omnibus & singulis supradictis, & aliis quibuscunque Christi fidelibus communiter & diuisim insinuent, legant, & publicent, ac fideliter publicari & insinuari procurent, vosque & quoscumque alios quorum interest & intererit quomodolibet insinuamus communiter & diuisim ad parendum huiusmodi Nostris, imò veriùs Apostolicis processibus, ac mandatis & monitionibus in eis contentis, sub dictis pœnis & censuris moneant & requirant, & quiuis eorum moneat & requirat. Certificamus nihilominùs vos omnes & singulos supradictos & alios quoscumque si eiusmodi nostris, imò veriùs Apostolicis processibus, ac mandatis & monitionibus in eis contentis non paruerit, siue non paruerint cum effectu, pœnas, sententias & censuras in eisdem processibus contentas damnabiliter, quod absit, incurrendo ex tunc contra vos, & quoscumque contradictores in hac parte, & rebelles, ad declarationem dictarum pœnarum, necnon ad denuntiationem quorumcumque in hac parte rebellium, excommunicatorum, suspensorum, & interdictorum procedetur, ipsorum contumaciâ seu absentiâ in aliquo non obstante; damus enim & concedimus tenore præsentium omnibus & singulis Subdelegatis nostris supra scriptis plenam

licentiam & liberam potestatem omnes & singulos contradictores in hac parte & rebelles, dictas pœnas & sententias ac censuras incidisse declarandi, ipsosque ad hoc, si opus fuerit, citandi, necnon eosdem rebelles tanquam excommunicatos, suspensos & interdictos, & ijsdem pœnis irretitos singulis diebus dominicis & festiuis, in quibuscumque Ecclesiis infra Missarum solemnia populo ibidem ad diuina audienda congregato, campanis pulsatis, & candelis accensis & in terram projectis, publicè denuntiandi, omniaque & singula in præmissis & circa ea faciendi, quæ nosmet, si personaliter præsentes essemus, facere possemus, & deberemus: Ita tamen quòd ijdem Subdelegati nostri nihil in præjudicium dictorum Abbatum, Priorum, Præpositorum, Decanorum, Canonicorum, Conuersorum, & Donatorum, ac Abtissarum, Priorissarum, Monialium, Personarum, & Conuentuum dicti Ordinis Præmonstratensis, ac membrorum subditorum, & locorum, rerum, bonorum mobilium & immobilium ad eos, & ea spectantium valeant attentare, nec in processibus per nos habitis, & sententijs per nos latis absoluendo vel suspendendo, aliquid immutare. Per processum autem nostrum huiusmodi nolumus nec intendimus nostris in aliquo præiudicare Collegis quominùs ipsi, vel eorum alter aliquis, seruato tamen hoc nostro processu, possint, seu possit in

huiusmodi executionis negotio procedere per se, vel aliū, vel alios, prout ipsis videbitur expedire. Et si contingat nos super præmißis in aliquo procedere, de quo nobis potestatem omnimodam reseruamus, non intendimus propter hoc commißionem nostram huiusmodi in aliquo reuocare nisi de reuocatione huiusmodi in nostris litteris specialiter fecerimus mentionem. Mandamus etiam copiam vobis fieri de præmißis, petentium quidem, & habere volentium sumptibus & expensis. Absolutionem verò omnium & singulorum, qui præfatas nostras seu earum aliquam incurrerint, seu incurrerit, quoquo modo vobis vel superioribus tantummodo reseruamus. In quorum omnium & singulorum fidem, & testimonium præmissorum præsentes litteras, siue præsens publicum instrumentum, hunc nostrum processum in se continens, siue continentes exinde fieri, & per Notarios publicos infra scriptos subscribi & , publicari mandamus, nostrique sigilli fecimus appensione communiri. DATVM & actum Romæ in Basilica Beati Petri Principis Apostolorum de Vrbe ante altare veronicæ. Sub Anno à natiuitate Domini millesimo quadringentesimo vndecimo, indictione quarta, die verò Martis vndecimâ mensis Augusti, horâ tertiarum, vel quasi, Pontificatus Sanctißimi in Christo Patris & Domini nostri Domini Ioannis diuinâ prouidentiâ Papæ

vigesimi tertij prædicti anno secundo, presentibus ibidem discretis viris magistris Conrado Balduini, & A. Rederico Cherpstede, ac Ioanne de Heydem in Romana curia, necnon audientiæ contradictorum, ac sacræ pœnitentiariæ dicti Domini nostri Papæ Procuratoribus Clericis Caminensis, Halber-stadiensis, Leodiensis Diœcesum testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Et infra.

Et ego Christianus de Saliua Clericus Salzeburgensis Diœcesis, publicus Apostolicâ authoritate Notarius, quia prædictarum litterarum Apostolicarum, præsentationi, receptioni, inhibitioni, sententiarum fulminationi, & decreto, omnibusque aliis & singulis, dum sic vt præmittitur per dictum dominum Exequutorem fierent, & agerentur, vnà cum Godfrido Connotario subscripto, & testibus prænominatis præsens interfui, eaquæ sic fieri vidi, & audiui, ideoque hoc præsens publicum instrumentum, præsentem processum in se continens, per alium fideliter scriptum exinde confeci, publicaui, & in

hanc publicam formam redegi, signoque, & nomine meis solitis & consuetis vnà cum appensione sigilli domini Exequutoris supra scripti, signaui rogatus & requisitus, in fidem & testimonium omnium & singulorum præmissorum.

Et ego Godfridus Butto W Clericus Razeburgensis Diœcesis publicus Imperiali authoritate Notarius, prædictarum litterarum Apostolicarum præsentationi, receptioni, inhibitioni, sententiarum fulminationi, & decreto, omnibusque aliis & singulis, dum sic vt præmittitur per dictum dominum Exequutorem fierent & agerentur, vnà cum Christiano Connotario, & testibus prænominatis præsens fui, atque sic fieri vidi, & audiui, ideo hoc præsens publicum instrumentum, præsentem processum in se continens, per alium fideliter scriptum, exinde confeci, publicaui, & in hanc publicam formam redegi, signoque, & nomine meis solitis & consuetis vnà cum appensione sigilli

Domini Exequutoris supradicti, signaui rogatus & requisitus, in fidem & testimonium omnium & singulorum præmissorum.

Idem Ioannes 23. iterum supradicta duo Alexandri 5 priuilegia confirmauit, explicuitque an. 1413. indulto, quod sequitur.

Ioannes Episcopus, seruus seruorum Dei, dilectis filiis Abbati Præmonstratensi, Laudunensis Diœcesis, & aliorum Monasteriorum & locorum Præmonstratensis Ordinis Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis, Canonicis, Conuersis, Donatis, ac dilectis in Christo filiabus Abbatissis, Priorissis, Monialibus & Conuentibus salutem, & Apostolicam benedictionem. Habentes in desideriis vt Ordo vester eiusque Monasteria, & alia loca, continuis proficiant incrementis, expedit, si contrarium sentiamus accidere, quòd curemus eisdem condignæ prouisionis subsidium adhibere. Dudum siquidem fœlicis recordationis Alexander Papa quintus prædecessor noster, nonnullorum aliorum Romanorum Pontificum etiam prædecessorum nostrorum vestigiis inhærendo, Monasterium Præmonstratense Laudunensis Diœcesis, & alia Monasteria & loca eiusdem Ordinis cum omnibus membris, Curtibus, Grangiis, domibus, possessionibus eorumdem Monasteriorum, & lo-

corum, & personis degentibus in eisdem, necnon bonis mobilibus & immobilibus atque aliis rebus quibuscunque, quæ tunc possidebatis, & quæ in futurum, dante Domino, possetis iustis titulis adipisci, Necnon Ecclesias & alia loca ab eiusdem Monasteriis dependentia, ab omni superioritate, dominio, Iurisdictione, necnon visitatione quorumcunque Patriarcharum, Archiepiscoporum, Episcoporum, & aliorum Iudicum, Ordinariorum, ac Officialium Ecclesiasticorum, plenariè, cum infra scripta modificatione, exemit & totaliter liberauit. Ita quòd Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Iudices, Ordinarij, & Officiales prædicti, etiam ratione delicti, aut contractus, vel rei de qua agi contingeret, vbicunque committeretur delictum, iniretur contractus, aut res ipsa consisteret, non possent authoritate ordinariâ in vos, necnon Conuentus, personas, Monasteria, Prioratus, membra, Ecclesias & loca huiusmodi, vtpote prorsus exempta, excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententias promulgare, aut potestatem, dominium, seu Iurisdictionem aliquam exercere, Ita tamen quòd per huiusmodi exemptionem & alia supradicta, quoad procurationes in eisdem locis seu Ecclesiis Monasteriorum & membrorum prædictorum recipi consuetas, & quoad Iurisdictionem omnimodam in

Parochialibus

Parochialibus Ecclesiis, quantum ad ea, quæ curam animarum concernunt, etiamsi cura huiusmodi per Canonicos dicti Ordinis exerceri consueuisset, Diœcesanis locorum, & quibusuis aliis nullum præiudicium generaretur, per quasdam. Et deinde per eumdem Alexandrum prædecessorem, accepto quod nonnulli de ipsa modificatione disceptantes Diœcesanos prædictos, nedum in Canonicos Monasteriorum seu locorum prædictorum, qui pro tempore curam animarum exercerent, & Ecclesias seu loca regerent antedicta, ratione curæ huiusmodi Iurisdictionem, potestatem, dominium habere: Verùm etiam in vos, necnon Monasteria, Prioratus, membra, Ecclesias, & loca prædicta, quoad certas procurationes & alia Iurisdictionalia præstanda, ipsà exemptione non obstante, eisdem Diœcesanis subesse prætenderent: prædictus Alexander prædecessor ad omne huiusmodi ambiguitatis tollendum dubium in præmissis, quod ipsi Canonici qui curam exercerent ac Ecclesias seu loca huiusmodi regerent, pro tempore, Diœcesanis aut aliis locorum Ordinariis huiusmodi, quoad exercitium prædictæ curæ animarum duntaxat subesse, ac ratione dictarum Ecclesiarum Episcopalia iura soluere, aliaque ipsarum Ecclesiarum onera supportare, & pro illis respondere tenerentur: vosque, nec-

non Conuentus, personas, Monasteria, Prioratus, membra, Ecclesias, & loca præfata à præstatione procurationum, aut aliorum Iurisdictionalium quorumcunque, necnon Iurisdictione, potestate, & dominio præfatis liberos & immunes existere, per alias suas litteras declarauit, prout in ipsis litteris pleniùs continetur. Cùm autem, sicut exhibita nobis nuper pro parte vestra petitio continebat, nonnulli ex Diœcesanis & Ordinariis prædictis, vos, Abbates, Priores, Præpositos, & Decanos, ad comparendum coram eis in Synodis ipsorum authoritate ordinaria citare seu vocare post, & contra litteras antedictas de facto præsumpserint, & præsumant, in vestrorum Abbatum, Priorum, Præpositorum & Decanorum non modicum præiudicium & grauamen, & propterea inter aliquos ex eisdem Diœcesanis & Ordinariis ex vna parte, & quosdam ex vobis Abbatibus, Prioribus, Præpositis, & Decanis ex altera ortæ fuerint, & adhuc pendeant indecisæ diuersæ lites seu materiæ quæstionum, pro parte vestra fuit nobis humiliter supplicatum, vt super hoc vobis & eidem Ordini opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos itaque attendentes quod ex prorogatione huiusmodi litium, vos magnis expensarum oneribus & grauaminum insurgant, etiam propterea inter

vos ac eosdem Diœcesanos & locorum Ordinarios fomites odiorum nutriantur, hinc inde rancores, vnde possint (quod absit) varia scandala pullulare, ac volentes vestris & eorumdem Diœcesanorum & locorum Ordinariorum dispendiis præcauere, ac vestræ quieti consulere, in hac parte huiusmodi supplicationibus inclinati, volumus & Apostolica authoritate vobis præsentium tenore ex abundanti cautela concedimus, quod nisi Canonici Ordinis vestri, qui huiusmodi curam animarum earumdem Parochialium Ecclesiarum exercebunt, pro tempore præsentes, & posteri ipsarum Ecclesiarum, quas actu regunt, & illarum etiam quas eos gubernare contigerit, per ipsos Diœcesanos, & alios Ordinarios existentes pro tempore vocari, aut citari debeant ad ipsas Synodos: antedicti Abbates, Priores, Præpositi, & alij Prælati, quos per eosdem Diœcesanos, & alios Ordinarios forsan citari aut vocari contigerit, coram eis, seu in ipsis Synodis comparere minimè teneantur, nec ad id compelli possint inuiti. Decernentes irritos & inanes omnes processus ac excommunicationis, suspensionis & interdicti sententias, si quos aut si quas per ipsos Diœcesanos & Ordinarios in contrarium forsan promulgari contigerit, vel haberi, prædictis litibus aut constitutionibus Apostolicis & aliis contrariis non obstantibus

quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ voluntatis, concessionis & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. DATVM Romæ apud Sanctum Petrum quinto Calendas Maij, Pontificatus nostri Anno tertio.

Idem Ioannes 23. hoc suum posterius indultum confirmauit indulto sequenti.

[Ioannes Episcopus, seruus seruorum Dei, dilectis filiis sanctæ Genouefæ Parisiensis, & sancti Iacobi Leodiensis, ac West-Monasterij Londoniensis Diœcesis Monasteriorum Abbatibus, salutem & Apostolicam benedictionem. Nuper dilectis filiis Præmonstratensi, Laudunensis Diœcesis, & aliorum Monasteriorum ac locorum Præmonstratensis Ordinis Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis, Canonicis, Conuersis, Donatis, ac dilectis in Christo filiabus Abbatissis, Priorissis, Monialibus & Conuentibus literas nostras concessimus in hæc verba. Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis Præmonstratensis, Laudunensis Diœcesis, & aliorum Monasteriorum &

locorum Præmonstratensis Ordinis Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis, Canonicis, Conuersis, Donatis, ac dilectis in Christo filiabus Abbatissis, Priorissis, Monialibus, & Conuentibus, salutem & Apostolicam benedictionem. Habentes in desideriis vt Ordo vester, eiusque Monasteria, & alia loca continuis proficiant incrementis, expedit, si contrarium sentiamus accidere, quod curemus eisdem condignæ prouisionis subsidium adhibere. Dudum siquidem fœlicis recordationis Alexander Papa quintus prædecessor noster nonnullorum aliorum Romanorum Pontificum etiam prædecessorum nostrorum vestigiis inhærendo, &c. prout iacent in præcedenti proxima Bulla pagina 191. Nos igitur cupientes quòd dictæ litteræ debitum sortiantur effectum, discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrûm, per vos, aut alium, seu alios, eisdem Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis, Canonicis, Conuersis, & Donatis, necnon Abbatissis, Priorissis, Monialibus, & Conuentibus, authoritate Apostolica circa contenta in eisdem litteris, efficacis deffensionis auxilio assisten-

tes, non permittatis ipsos contra earumdem litterarum tenorem à quoquam quauis authoritate quomodolibet molestari, Contradictores authoritate nostra, appellatione postposita, compescendo, non obstante si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem Sede indultum existat, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. DATVM Romæ apud sanctum Petrum quinto Calend. Maij, Pontificatus nostri Anno tertio.]

Anno 1433. Nostri Belli-portus in Britannia minori Canonici, dictorum Alexandri V. priuilegiorum transsumpta, quibus indigebant, ab Eugenio 4. petiere, quæ obtinuerunt, vt sequitur.

[Eugenius Episcopus, seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam. Prouisionis nostræ debet prouenire subsidio, vt ius suum cuilibet conseruetur. Hinc est quod nos tenores quarumdam litterarum quondam Alexandri in sua obedientia, de quâ Laudunensis & Briocensis Ciuitates & Diœceses erant, tunc quinti nuncupati, in ipsius regestro reper-

tos, pro eo quod, ſicut exhibita nobis pro parte dilectorum filiorum Abbatis & Conuentus Monaſterij Beatæ Mariæ Belli-portus, Præmonſtratenſis Ordinis, Briocenſis Diœceſis, petitio continebat, præfatis tenoribus indigere noſcuntur, de dicto regeſtro de verbo ad verbum tranſcribi, & ad eorumdem Abbatis & Conuentus ſupplicationis inſtantiam præſentibus annotari fecimus, qui tales ſunt. Alexander Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, ad futuram rei memoriam. Excitat noſtræ mentis arcanum ſpecialis affectio, &c. *vt ſuprà pag.* 167. Item Alexander Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, ad futuram, &c. *vt ſuprà pag. 171.* Cæterùm vt earumdem litterarum tenores prædicti ſic inſerti omnimodam *rei*, ſeu *facti* certitudinem faciant, authoritate Apoſtolica decernimus, quòd illud idem robur, eamque vim, eúmdemque vigorem dicti tenores per omnia habeant, quę haberent originales litteræ ſupradictæ, & eadem prorſus ipſis tenoribus fides adhibeatur, quandocumque & vbicumque in iudicio, vel alibi, vbi fuerint exhibitæ vel oſtenſæ, ac eiſdem ſtetur firmiter in omnibus, ſicuti dictis originalibus litteris ſta-

retur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Per hoc autem nullum ius de nouo cuiquam acquiri volumus, sed antiquum, si quod habeat, tantummodo conseruari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis ac voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. DATVM Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis Dominicę millesimo quadringentesimo trigesimo tertio, Vndecimo Calendas Ianuarij, Pontificatus nostri Anno tertio.]

Idem Eugenius 4. eodem an. 1433. iisdem Monasterij Belli-portus Canonicis postulantibus, transsumptum priuilegij Ioannis 23. vtrumque Alexandi V. priuilegium confirmantis, quo se indigere exposuerant, concessit, vt sequitur.

[Eugenius Episcopus, seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam. Prouisionis nostræ debet prouenire subsidio, vt ius suum cuilibet conseruetur. Hinc est quod nos tenores quarumdam litterarum bonæ memoriæ Baldassaris Episcopi Tus-

culanenſis, in ſua obedientia, de quâ Laudunenſis, necnon Briocenſis Ciuitates & Diœceſes erant, tunc Ioannis 23. nuncapati, in ipſius regeſtro repertos, pro eo quod, ſicut exhibita nobis pro parte dilectorum filiorum Abbatis & Conuentus Monaſterij B. Mariæ Belli-portus, Præmonſtratenſis Ordinis, dictæ Briocenſis Diœceſis, petitio continebat, ipſi præfatis tenoribus indigere noſcuntur, de dicto regeſtro de verbo ad verbum tranſcribi, & ad eorumdem Abbatis & Conuentus ſupplicationis inſtantiam præſentibus annotari fecimus, qui tales ſunt. Ioannes Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis ſanctę Genouefę Pariſienſis, & Weſt-Monaſterij Londonienſis Monaſteriorum Abbatibus, ac Decano Eccleſiæ ſancti Georgij Colonienſis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Dudum ſiquidem fœlicis recordationis Alexander Papa V. Prædeceſſor noſter, dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis, Decanis, Canonicis, Conuerſis, Donatis, & dilectis in Chriſto filiabus Abbatiſſis, Prioriſſis, monialibus, & Conuentibus Monaſteriorum & locorum Præmonſtratenſis Ordinis, litteras ſuas conceſſit in hæc verba, &c.

vt suprà pag. 175. Cæterùm vt earumdem litterarum tenores prædicti sic inserti omnimodam *rei* seu *facti* certitudinẽ faciant, authoritate Apostolica decernimus, vt illud idem robur, eamque vim, eumdemq; vigorem dicti tenores per omnia habeant, quẽ haberent originales litteræ supradictæ, & eadem prosus ipsis tenoribus fides adhibeatur, quandocumque & vbicumque in iudicio vel alibi, vbi fuerint exhibiti, vel ostensi, ac eisdem stetur firmiter in omnibus, sicuti dictis originalibus litteris staretur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Per hoc autem nullum ius de nouo cuiquam acquiri volumus, sed antiquum, si quod sit, tantummodo conseruari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis & BB. Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. DATVM Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimo tertio, vndecimo Calendas Ianuarij, Pontificatus nostri anno tertio.]

Transsumptum similiter prioris priuile-

gij Alexandri V. Sacro-ſancta generalis Synodus Baſileenſis, à noſtris humiliter rogata conceſſit an. 1435. poſtquam anno præcedenti libertates, & immunitates omnes Ordini Præmonſtratenſi per ſummos Pontifices conceſſas confirmauerat authoritate Vniuerſalis Eccleſiæ.

[Sacro-ſancta generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, Dilectis Eccleſiæ filiis Abbati Monaſterij Præmonſtratenſis, Laudunenſis Diœceſis, cæteriſque Coabbatibus, Prioribus, Præpoſitis, Canonicis & Conuentibus vniuerſis Monaſteriorum, & locorum Ordinis Præmonſtratenſis vbilibet conſiſtentibus, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem. Cùm à nobis petitur quod iuſtum eſt & honeſtum, tam vigor æquitatis, quàm ordo exigit rationis, vt id per miniſterium noſtrum, quo vniuerſali Eccleſiæ afficimur, ad debitum perducatur effectum. Sanè pro parte veſtra nobis fuit humiliter ſupplicatum, quatenus vobis & Eccleſiis & Monaſteriis veſtris, ſuper priuilegiis, Indulgentiis, exemptionibus, bonis, libertatibus, immunitatibus & conſuetudinibus

honestis & præscriptis, dudum vobis concessis, vt illibata permaneant, robur nostræ confirmationis, approbationis, & renouationis adiicere, de benignitate nostra dignaremur. Nos igitur, qui pro tuitione & defensione Ecclesiarum, Monasteriorum, bonorum, & consuetudinum laudabilium, ac personarum Ecclesiasticarum, signanter religiosarum, feruenter laboramus; huiusmodi supplicationibus inclinati, omnes libertates, gratias, immunitates, prærogatiuas, consuetudines laudabiles, & præscriptas, indulgentias, exemptiones, bona, Priuilegia, & Indulta, à Romanis Pontificibus, per Apostolicas aut quascumque alias litteras, vobis, & Ecclesiis ac Monasteriis vestris prædictis concessas & concessa; necnon libertates, & consuetudines laudabiles, exemptiones, & saluagardias secularium exactionum à quibuscumque diuis Imperatoribus, Regibus, Principibus, vel aliis Christi fidelibus, vobis, & eisdem vestris Ecclesiis, ac Monasteriis indultas, datas, & concessas, tenores omnium habentes præsentibus pro expressis, sicut ea iustè & pacificè possidetis, vobis & eisdem vestris Ecclesiis ac Monasteriis, authori-

tate vniuersalis Ecclesiæ confirmamus, illasque, & ea renouamus, approbamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis, approbationis, renouationis, & communitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & vniuersalis Ecclesiæ se nouerit incursurum. DATVM Basileæ tertio Nonas Decembris Annno à Natiuitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo quarto.]

[Sacro-sancta generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitimè congregata, vniuersalem Ecclesiam repræsentans; ad futuram rei memoriam. Prouisionis nostræ debet prouenire subsidio, vt ius suum cuilibet conseruetur. Sanè pro parte dilectorum Ecclesiæ filiorũ Abbatum, Prælatorum, Priorũ, Præpositorum, Decanorũ, Canonicorum, Conuersorum, Donatorum, & Abbatissarum, Priorissarum, Monialium, Conuentuum, & personarum, Monasteriorum Præmonstratensis Ordinis nobis fuit humiliter supplicatum, vt litterarum fœlicis recordationis Alexandri Papæ V. quas in Cancellaria nostra, ad

ipsorum instantiam diligenter inspici fecimus, tenorem, quo se asserunt indigere, de verbo ad verbum præsentibus annotari faceremus, qui talis est. Alexander Episcopus, seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam. Excitat mentis nostræ arcanum specialis affectio &c. vt supra pag. 167. Cæterùm vt tenor prædictus hîc insertus omnimodam *rei* seu *facti* certitudinem faciat, authoritate vniuersalis Ecclesiæ decernimus, vt idem robur, eandemq; vim dictus tenor per omnia habeat, quæ haberent originales litteræ, & eadem prorsus fides ipsi tenori adhibeatur quandocunque & vbicunque in iudicio vel alibi fuerit exhibitus vel ostensus, & eidem stetur, sicut ipsis originalibus staretur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Per hoc autem nullum ius de nouo alicui acquiri volumus, sed antiquum, si quod habeat, tantummodo conseruari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationē omnipotentis Dei & vniuersalis Ecclesiæ se nouerit incursurum. Datvm Basileæ octauo Calendas Iunij, Anno à natiuitate

Domini millesimo quadringentesimo trigesimo quinto.]

Ex hoc Alexandri V. priuilegio, triplici sententiâ iudicatum est ab Eugenio IV. eiusque deputatis, in fauorem Canonicorũ nostrorum Monasterij Belli-portûs in Britannia minore aduersùs Episcopum Briocensem anno 1436. vt sequitur.

[Eugenius Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis Beatæ Mariæ de Begar Trecorensis,& Beatæ Mariæ de Langonio Corisopitensis diœcesis Monasteriorum Abbatibus, ac Archidiacono Hannoniæ in Ecclesia Leodiensi, salutem & Apostolicam benedictionem. Exhibita nobis pro parte dilectorum filiorum Abbatis & Conuentus Monasterij beatę Marię Belli-portûs Præmonstratensis Ordinis, Briocensis diœcesis, petitio continebat, quòd licet dictum Monasterium cum omnibus & singulis suis membris, & ab ipso dependentibus Ecclesiis, necnon eius Abbas pro tempore existens, Canonici, Conuersi, & Donati ab omni jurisdictione, superioritate, correctione, punitione, visitatione & dominio Episcoporum Briocensium pro tempore existentium, per speciale Sedis Apostolicæ priuilegium, cui non est in

aliquo derogatum penitus ſunt exempta, libera & immunia, necnon eidem Sedi immediatè ſubjecta; fuiſſentque Monaſterium, Abbas, Canonici, Conuerſi, & Donati cum membris & Eccleſijs huiuſmodi in pacifica poſſeſſione, vel quaſi, exemptionis, libertatis, & immunitatis prædictarum à tempore conceſſionis priuilegij præfati, & etiam cuius contrarij memoria non exiſtit, ſaluis in infraſcriptis caſibus: videlicet quòd ipſi Canonici curam animarum in dictis Eccleſiis pro tempore exercentes, ac illas regentes, præfatis Epiſcopis ratione exercitij curæ huiuſmodi ſubeſſe, viſitationes ſuſcipere, procurationes ſolitas, & Epiſcopalia jura ſoluere, ac alia ipſarum Eccleſiarum onera ſupportare; necnon in Synodis comparere, ac ibidem reſpondere duntaxat aſtricti ſint: & propterea in aliis ipſi Abbas, Canonici, Conuerſi, & Donati, ad parendum Epiſcopis Briocenſibus, ac eorum monitionibus & præceptis, tanquam Ordinariis & ſuperioribus, ac ad ſoluendum procurationes, vel alia iura Epiſcopalia, necnon ire ad Synodos, ac coram ipſis Epiſcopis ex officio contra eos procedentibus, ſiue ad inſtantiam perſonarum de ipſis conquerentium,

comparere

comparere minimè teneantur. Tamen venerabilis frater noster Heruęus Episcopus Briocensis minùs veraciter prætendens Monasterium, necnon Abbatem, Canonicos, Conuersos, & Donatos, huiusmodi sibi, ac eius iurisdictioni ordinariæ in omnibus fore subiectos, & super illis Abbati, & Conuentui prædictis contra justitiam se opponens, eos desuper multipliciter molestauit, vexauit, & turbauit, & etiam impediuit; ortaque propterea inter Episcopũ ex vna, necnon Abbatem & Conuentum prædictos ex altera partibus super præmissis, ac illorum occasione materia quæstionis. Nos causam huiusmodi, non obstante quòd de sui natura ad Romanam Curiam legitimè deuoluta, ac apud eam tractanda & finienda non esset, quondam Petro Nardy Capellano nostro, & causarum palatij Apostolici Auditori ad instantiam dictorum Abbatis & Conuentus audiendam commisimus, & fine debito terminandam, qui cognitis illius meritis, de consilio & assensu Coauditorum causarum dicti palatij, quibus super his relationem fecit fidelem, per suam definitiuam sententiam pronuntiauit, decreuit, & declarauit, prout hæc omnia in libello pro parte ipso-

rum Abbatis & Conuentus in dicta causa exhibito petita fuerant, Monasterium, Abbatem, Canonicos, Conuersos, & Donatos huiusmodi *à jurisdictione, superioritate, correctione, punitione, visitatione, & dominio prædictis*, præterquam quoad casus præmissos, *fuisse & esse exempta, libera, & immunia: necnon ipsos Abbatem & Canonicos, Conuersos & Donatos aliàs ad parendum Episcopis, eorumque monitionibus, & præceptis prædictis, ac eisdem Episcopis procurationes, & jura huiusmodi soluere, vel ad Synodum ire, aut coram ipsis respondere minimè fore obligatos: ac dictis Episcopis jurisdictionem, superioritatem, siue dominium aliquod in Monasterium, Abbatem, Canonicos, Conuersos, Donatos, Membra, & Ecclesias huiusmodi aliàs de cætero exercere nullatenus licere. Oppositiones quoque & molestationes, vexationes, perturbationes, & impedimenta prædicta fuisse & esse temeraria, indebita, illicita, iniqua, iniusta, ac de facto præsumpta. Necnon præfato Episcopo super illis, ac dictis superioritate, jurisdictione, correctione, punitione, visitatione, procuratione, & dominio,* aliàs quàm superiùs expressum est, *perpetuum silentium imponendum fore, & imposuit, ac ipsum Episcopum in expensis coram eo in ejusmodi causa legitimè factis condemnandum fore,*

& condemnauit, illarum taxatione ſibi inpoſterum reſeruatâ. A qua quidem ſententia fuit pro parte dicti Epiſcopi ad Sedem prędictam appellatum: Noſque cauſam appellationis huiuſmodi dilecto filio Magiſtro Petro Martini de Caueis Rubeis Capellano noſtro, & Auditori cauſarum eiuſdem palatii audiendam commiſimus, & fine debito terminandam; qui cognitis illius meritis, de conſilio & aſſenſu Coauditorũ ſuorum cauſarum dicti palatij, quibus ſuper his relationem fecit fidelem, per ſuam definitiuam ſententiam pronuntiauit, decreuit, & declarauit per præfatum Petrum Nardy Auditorem in cauſa huiuſmodi bene fuiſſe & eſſe proceſſum, ſententiatum & definitum, eiuſque ſententiam prædictam confirmandam fore *& confirmauit: ac ab illa pro parte dicti Epiſcopi male fuiße, & eſſe appellatum*: necnon eundem Epiſcopum inexpenſis coram eo in huiuſmodi cauſa legitimè factis condemnandum fore, & condemnauit, illarum taxatione ſibi in poſterum reſeruatâ. Cúmque à ſententia Petri Martini Auditoris huiuſmodi fuiſſet pro parte dicti Epiſcopi ad Sedem appellatum, eandem nos cauſam ipſius vltimæ appellationis dilectis filiis

Magiſtris Laurentio de Aretio primò, & deinde ex certis cauſis Roberto de Caualcantibus Capellanis noſtris, & Auditoribus cauſarum eiuſdem palatii audiendam commiſimus, & fine debito terminandam: ipſeque Robertus Auditor cognitis illius meritis, de conſilio & aſſenſu Coauditorũ ſuorum cauſarum dicti palatii, quibus ſuper his relationem fecit fidelem, per ſuam definitiuam ſententiam pronuntiauit, decreuit, & declarauit per præfatum Petrum Martini Auditorem *in cauſa huiuſmodi bene fuiſſe & eſſe proceſſum, ſententiatum, & definitum*, eiuſque ſententiam prædictam confirmandam fore, *& confirmauit, ac ab illa pro parte dicti Epiſcopi male fuiſſe & eſſe appellatum*: ac eundem Epiſcopum in expenſis coram eo in eiuſmodi cauſa legitimè factis condemnandum fore, & condemnauit, illarum taxatione ſibi in poſterum reſeruatâ. Et ſubſequenter Petrus Martini in triginta duobus, ac Robertus Auditores præfati etiam triginta duobus, necnon dilectus filius Magiſter Willielmus Bout Capellanus noſter, & cauſarum dicti palatii Auditor, cui ex certis cauſis commiſimus, vt coram eodem Petro Nardy Auditore taxaret coram illo in ſeptuaginta florenis

auri de camera, boni & iusti pōderis, factas expensas huiusmodi prouidis moderationibus taxarunt, procuratoris ipsorum Abbatis, & Conuentus super expressis eisdem Iuramentis sequutis, prout in instrumentis publicis inde confectis ipsorum Petri Nardy, Petri Martini, Roberti, & Willielmi Auditorum sigillis munitis dicitur pleniùs contineri. Cùm autem, sicut eadem petitio subiungebat, Abbas & Conuentus prædicti dubitent, quòd præfatus Episcopus sententiis præmissis, & præsentium vigore habendis processibus reuerenter parere non velit, quódque illi Episcopo præfato propter eius potentiam, & aliis quos concernent, tutè nequeant publicari; pro parte Abbatis & Conuentus prædictorum nobis fuit humiliter supplicatum, vt eis super his de opportuno remedio prouidere dignaremur. Nos itaque huiusmodi supplicationibus inclinati, discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrûm, per vos, vel alium, seu alios præmissa vbi, & quando expedire videritis authoritate nostrâ solemniter publicantes, necnon Monasterium, Abbatem, Canonicos, Conuersos, Donatos, cum membris, &

Ecclesiis huiusmodi à iurisdictione, superioritate, correctione, punitione, visitatione, & dominio præmissis, aliàs quàm in casibus prædictis, *exempta, libera, & immunia fore nuntiantes*, non permittatis Abbatem, Canonicos, Conuersos, & Donatos prædictos, vel aliquem ex eis, etiam quoad Monasterium, membra, & Ecclesias huiusmodi, ab Episcopis Briocensibus pro tempore existentibus, vel ipsorum aliquo contra *exemptionem, libertatem, & immunitatem prædictas, ipsarumque sententiarum effectum impeti indebitè, vel quomodolibet molestari*: facientes Abbati & Conuentui prædictis de florenorum summis pro expensis huiusmodi iuxta præfatorum instrumentorum earundem cõdemnationum, & taxationum, tenores, plenam & debitam satisfactionem impendi, & insuper legitimis super his per vos habendis seruatis processibus, eos quoties expedierit aggrauare curetis, contradictores authoritate nostrâ, appellatione postpositâ, compescendo, inuocato ad hoc si opus fuerit auxilio brachij sæcularis. Cæterùm si per summariam informationem super his per vos recipiendam vobis constiterit quod ipsius Episcopi & aliorum, quos huiusmodi pro-

cessus concernent, præsentia pro monitionibus eis, & citationibus de ipsis faciendis commodè nequeat haberi, nos vobis processus, monitiones, & citationes huiusmodi per edicta publica locis affigenda publicis, partibus illis vicinis, de quibus sit verisimilis coniectura, quòd ad notitiam monitorum & citatorum huiusmodi peruenire valeant, faciendi plenam concedimus tenore pręsentium facultatem: & volumus quòd huiusmodi processus, monitiones, & citationes perinde eosdem monitos & citatos extent, ac si eis intimati & insinuati personaliter & pręsentialiter legitimè extitissent, nonobstantibus constitutionibus Apostolicis, & aliis contrariis quibuscumque, seu si eidem Episcopo, vel quibusuis aliis communiter, vel diuisim à dicta sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. DATVM Bononię anno Incarnationis Dominicę 1436. 10. Calendas Iulij, Pontificatus nostri anno sexto.]

Ex hoc similiter Alexandri V. priuile-

gio Iudicatum est à Concilio Basileensi, eiusque deputatis, in fauorem Canonicorum nostrorum Monasterij S. Ioannis Ambianensis, aduersùs Episcopum Ambianensem an. 1437. vt sequitur.

[Sacro-sancta generalis Synodus Basileensis in Spiritu sancto legitimè congregata, Vniuersalem Ecclesiam repræsentans, Venerabilibus Albingensibus & Atrebatensibus Episcopis, ac dilecto Ecclesiæ filio Abbati sancti Vedasti Atrebatensis salutem, & omnipotentis Dei benedictionem. Exhibita nobis pro parte dilectorum Ecclesiæ filiorum Abbatis, & Conuentus Monasterij sancti Ioannis extra muros Ambianenses, Præmonstratensis Ordinis, petitio continebat, quod licet olim Præmonstratensis, Laudunensis Diœcesis, & quorumcumque dicti Ordinis Monasteriorum Abbates, Conuentus, singulique Canonici, & personæ *à visitatione, omnique alia superioritate, potestate, & iurisdictione quorumcumque Archiepiscoporum, & Episcoporum & aliorum Ordinariorum, ac illorum Officialium per speciale Sedis Apostolicæ priuilegium, cui non est in aliquo derogatum, fuissent exempti, ac eidem Sedi immediatè subiecti, Ita quòd Archeipiscopi, Episcopi, &*

Ordinarij, seu Officiales ipsi nequeant in eos visitationem, seu aliam superioritatem, potestatem, seu Iurisdictionem exercere: necnon præfati Abbas & Conuentus ipsius Monasterij sancti Ioannis, ac qui sunt, ac fuerunt pro tempore Canonici eiusdem, extitissent in possessione pacifica, vel quasi juris gaudendi, vel vtendi libertate exemptionis huiusmodi à tempore concessionis priuilegij antedicti; tamen nuper venerabilis Ioannes Promorinensis tunc pro Ambianensi Episcopo se gerens, & prætendens sibi in Abbatem, Conuentum, & Canonicos Monasterij sancti Ioannis huiusmodi visitationis officium competere, seque in ipsos omnimodam superioritatem, potestatem, & iurisdictionem ordinariam habere, ac priuilegio huiusmodi contra iustitiam se opponens impediuit, ac impedit, fecit, & facit, quominus Abbas, Conuentus, & Canonici Monasterij sancti Ioannis præfati libertate exemptionis huiusmodi vti & gaudere pacificè potuerint, atque possint; ipsosque Abbatem, Canonicos, & Conuentum Monasterij sancti Ioannis per suum Officialem & procuratorem visitare, & procurationes ratione visitatio-

nis huiusmodi ab eis in pecunia numerata exigere, nisus fuit eos desuper & aliàs occasione præmissorum multipliciter vexando, & etiam molestando : ortáque propterea inter Abbatem & Conuentum dicti Monasterij sancti Ioannis, ac Ioannem Episcopum præfatos super præmissis, & eorum occasione materia quæstionis. Nos causā huiusmodi, nonobstando quòd ad nos legitimè deuoluta, seu coram nobis de iuris necessitate tractanda & finienda non esset. Venerabili Guillelmo Episcopo Bellicensi pro tunc apud nos Basileæ constituto, ad Abbatis & Conuentus Monasterij S. Ioannis prędictorum instantiam primò : & deinde ex certis causis quibusdam aliis causarum audientię nostrę Iudicibus successiuè : & postremò dilecto Ecclesiæ filio Matthęo Nithart Canonico Frisinizensi decretorum Doctori, vni ex iudicibus causarum eiusdem audientiæ audiendam commisimus, & fine debito terminandam: ipseque Matthæus Canonicus cognitis huius causæ meritis, de consilio & assensu aliorum Coniudicum suorum causarum dictæ audientiæ, quibus super iis relationem fecit fidelem, *per suam definitiuam sententiam pronuntiauit*, *decreuit*,

& declarauit, provt hæc omnia in libello pro parte dictorum Abbatis, & Conuentus Monasterij sancti Ioannis in huiusmodi causa oblato, petita fuerant, *Abbatem, Canonicos, & Conuentum Monasterij sancti Ioannis prædictos ab omni visitatione, superioritate, potestate, & iurisdictione Archiepiscoporum, Episcoporum, & Ordinariorum, ac eorum Officialium huiusmodi liberos ac exemptos, & Sedi prædictæ immediatè subiectos fuisse & esse: necnon oppositiones, molestationes, vexationes, & impedimenta prædicta fuisse & esse temeraria, illicita, iniqua, iniusta, & de facto præsumpta, ac Ioanni Episcopo, & illius Officiali, seu procuratori prædictis illa facere minimè licuisse, seu licere; ipsisque Ioanni Episcopo ac Officiali, seu procuratori super visitatione, ac visitationum exactione huiusmodi perpetuum silentium imponendum fore, & imposuit: necnon eumdem Episcopum Ioannem in expensis in eiusmodi causa legitimè factis, condemnandum fore, & condemnauit*, illarum taxatione sibi in posterum reseruatâ. Et subsequenter Matthæus Canonicus præfatus expensas huiusmodi in quinquaginta florenos Renenses boni auri & iusti ponderis prouidâ moderatione taxauit, procuratoris Abbatis & Conuentus Mo-

nasterij sancti Ioannis prædictorum super eisdem expensis iuramento sequuto, prout in instrumento publico inde confecto ipsius Matthæi Canonici sigillo munito dicitur pleniùs contineri. Cùm autem, sicut eadem petitio subiungebat, Abbas & Conuentus Monasterij sancti Ioannis prædicti dubitent, quòd dictus Ioannes Episcopus sententiæ præfatæ, & præsentium vigore habendis processibus reuerenter parere non velit; quódque processus huiusmodi eidem Ioanni Episcopo, & aliis quos concernerent tutè nequeant publicari, pro parte Abbatis & Conuentus Monasterij sancti Ioannis prædictorum nobis fuit humiliter supplicatum, quatenus prouidere eis super hoc de opportuno remedio dignaremur. Nos itaque huiusmodi supplicationibus inclinati, discretioni vestræ per hæc scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrûm, per vos, vel alium, seu alios præmissa executioni debitè demandetis, dictasque sententias vbi & quando expedire videritis, solenniter publicantes, faciatis Abbati & Conuentui S. Ioannis prædictis de præfata florenorum summa prædictis expensis iuxta instrumenti prædicti earumdem

condemnationis & taxationis tenorem, plenam & debitam ſatisfactionem impendi : & nihilominùs legitimis ſuper iis per vos habendis ſeruatis proceſſibus, eos quoties expedierit aggrauare curetis, contradictores auctoritate noſtra, appellatione poſtpoſitâ compeſcendo, inuocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſæcularis. Ceterùm ſi per ſummariam informationem ſuper iis per vos recipiendam vobis conſtiterit, quòd Ioannis Epiſcopi & aliorum prædictorum præſentia pro monitionibus & requiſitionibus eis, & citationibus, & ipſis præſentium vigore faciendis ſecurè & & commodè haberi nequeat, nos vobis proceſſus huiuſmodi, necnon monitiones, requiſitiones, & citationes quaſlibet per edictum publicum locis affigendum publicis, & vicinis, de quibus ſit veriſimilis coniectura quòd ad illorum notitiam peruenire valeat, faciendi plenam & liberam concedimus tenore præſentium facultatem : volentes quòd monitiones, requiſitiones, & citationes huiuſmodi perinde extent ipſos monitos, requiſitos, & citatos, ac ſi eis præſentialiter factæ & inſinuatæ fuiſſent, non obſtantibus con-

stitutionibus & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscumque, aut si Ioanni Episcopo præfato, vel quibusuis aliis communiter vel diuisim à Sede Apostolicâ indultum existat, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras quascumque non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. DATVM Basilieæ II. Nonas Iulij, anno à Natiuitate Domini 1437.]

Ex hoc similiter Alexandri V. priuilegio, Iudicatum est ab Officiali Primatialis Ecclesiæ Lugdunensis, in fauorem cuiusdam Canonici Curati Ordinis Præmonstratensis, aduersùs Senonensem Archiepiscopum an. 1641. vt sequitur.

[In causa appellationis mota & pendente coram nobis Edmundo de Falguier, vtriusque Iuris Doctore, Ecclesiæ Primatialis Lugdunensis Decano Canonico & Comite, Officiali & Iudice Primatiali Franciæ, inter fratrem Guillelmum Piart Presbyterum, Doctorem Theologum, Religiosum professum Ordinis Præmonstratensis, Priorem Prioratus-Curati de Noien, dictæ Senonensis diœcesis, appellantem à quadam sententia per discretum

Officialem Senonensem die 25. mensis Maij nouissimi lata ex vna; & prædictum promotorem intimatum, partibus ex altera. Prædictâ sententiâ visâ, quâ inter alia continetur, fratrem Ludouicum de Sopitte Abbatem Monasterij d'Albecourt Ordinis Præmonstratensis Procuratorem Sindicum, ab interuentione in processu criminali coram prædicto Officiali Senonensi ad instantiam dicti promotoris contra dictum appellantem moto, ac redditione dicti fratris, illius superiori regulari, exclusum fuisse; sicque ordinatum, quòd processus dicto appellanti per dictum Officialem Senonensem fieret. Visis etiam informationibus diebus nonâ & 17. Martij anni 1640. & quinta Ianuarij anni currentis. Interrogatorijs, & responsionibus dicti appellantis de die 15. Aprilis nouissimi: variis actis & processuris coram prædicto Officiali Senonensi factis, & productis, cum processu verbali magistri Roberti Iamard Iurium Licentiati in Curia Senonensi Aduocati, necnon Balliui, seu locumtenentis Iustitiæ temporalis dominorum Decani, & Canonicorum & Capituli Ecclesiæ Senonensis de die 3. Ianuarij an-

ni Currentis. Alio actu de die 25. mensis Maij nouissimi, cum Inuentario per Scribam Officialatus Senonensis misso. Releuamine appellationis pro parte dicti appellantis, de die vigesima noua eiusdem Maij nouissimi, dicto Promotori debitè notificato. Variis requestis pro parte dicti appellantis nobis exhibitis, dicto Promotori debitè significatis. Grauaminibus eiusdem appellantis, cùm responsionibus dicti Promotoris. *Priuilegijs Ordini Præmonstratensi, Abbatibus, Prioribus, & Fratribus per summos Pontifices concessis, & per Reges Christianissimos confirmatis, in Parlamento verificatis.* Arrestis, vno de die 19. Iunij 1620. ad instantiam Magistri Iacobi de la Verdun Abbatis sancti Saluatoris de l'Estoile, contra fratrem Iulianũ Bobam dicti Ordinis: alio de die 15. Maij 1613. pro parte Prioris & Religiosorum de Beaulieu contra Officialem Senonensem, seu Cœnomanensem: & reliquo per Petrum Gosset Generalem Præmonstratensem, contra Ioannem le Page Priorem Collegij Præmonstratensis in Parisiensi Vniuersitate, de die vltima Augusti 1621. per dictum appellantem exhibitis. Omnibus denique consideratis, quæ consideranda erant:

erant: Nos ſolum Deum præ oculis habentes, dicimus *male judicatum, bene verò per appellantem prouocatum; dictamque ſententiam corrigentes, dictas partes coram ſuperiore, ſeu Generali Ordinis Præmonſtratenſis cum proceſſu juxta priuilegia dicti Ordinis remiſimus, & & remittimus, prout de jure proceſſuras, ſine expenſis.* Lata & pronuntiata fuit ſupraſcripta ſententia dicto fratri Guillelmo Piart in abſentia Promotoris Curiæ Archiepiſcopalis Senonenſis, & eius procuratoris per me Petrum le Couſturier Regis Chriſtianiſſimi, domus, & Coronæ Franciæ, necnon ſupremi Senatus Pariſienſis Conſiliarium & Secretarium, ac Domini Fratris vnici Regis Aduocatum Generalem his in partibus, Curiæ Primatialis Franciæ Actuarium ordinarium, anno Domini 1641. die 6. menſis Septembris. Fuerunt omnia per dictum fratrem Guillelmum Piart exhibita, eidem reſtituta anno & die, quibus ſupra. Signatum Petrus le Couſturier, & ſigillatum.]

Quæ quidem ſententia confirmata fuit Senatuſ-conſulto Parlamenti Pariſienſis anno ſequenti, vt ſequitur.

[Entre Meſſire Octaue de Bellegarde, Conſeiller du Roy en ſes Conſeils, Arche-

uesque de Sens, Primat des Gaules, & de Germanie, appellant comme d'abus d'vne Sentence renduë, par l'Official de Lyon le 6. Semptembre 1641. d'vne part: & frere Guillaume Piart, Prestre Religieux profez de l'Ordre de Premonstré, Prieur Curé de Noyan intimé, d'autre: & encore entre Frere Loüis Soppitte, Abbé de l'Abbaye & Conuent de Nostre-Dame d'Albecour, Syndic dudit Ordre, demandeur en Requeste presentée à ladite Cour le 6. Fevrier dernier, à ce qu'il soit receu partie interuenante en l'instance, & faisant droict sur son interuention, ledit intimé renuoyé pardeuant son Superieur, suiuant les Constitutions dudit Ordre, d'vne autre part: & ledit de Bellegarde & Piart deffendeurs, d'autre, sans que les qualitez puissent preiudicier aux parties: & que Pucelle Aduocat de l'Appellant voulant deduire ses causes & moyens d'Appel, Briquet pour le Procureur general du Roy s'est leué, & dit qu'vn Religieux de l'Ordre de Premonstré a esté accusé de mauuaise vie, a demandé son renuoy, en a esté deboutté, y a l'appel comme d'abus interietté par l'Archeuesque de Sens de la Sentence donnée

en l'Officialité de Lyon , sur lequel y a lieu mettre hors de Cour & de procez, & rendre le Religieux à son Iuge Superieur de l'Ordre ; & que de Lamet Aduocat de l'intimé, & Lambin pour l'interuenant ont esté ouys, *La COVR a mis & met sur l'appel comme d'abus les parties hors de Cour & de procez, & a rendu & rend l'accusé à son Iuge Superieur de l'Ordre de Premonstré, pour estre contre luy procedé incessamment ainsi que de raison.* Fait en Parlement le cinquiéme Avril, mil six cens quarante deux.]

Ex hoc similiter Alexandri V. priuilegio, duplici decisione & sententiâ judicatum est in Rota Romana ; alterâ die Veneris 21. Iunij 1652. alterâ die Lunæ 24. Martij 1653. in fauorem Canonicorum nostrorum Wiltinensium aduersùs Brixinensem Episcopum in Tiroli.

Ex hoc similiter Alexandri V. priuilegio Iudicatum est per Curias supremas infinitis propemodum Senatus-consultis, quæ longum nimis & operosum esset hîc referre.

Hoc Alexandri V. priuilegium, atque in eo contenta grata expresse, ratáque habuit an. 1475. Ludouicus 11. Galliarum

Rex Christianissimus Litteris patentibus; quarum tenor sequitur.

[Ludouicus Dei gratiâ Francorum Rex, Ad perpetuam rei memoriam. Dum penes mentis nostræ arcana propensiùs reuoluimus sinceritatem, integritatem, longeuámque durationem ac diuinam, imò miraculosam institutionem Præmonstratensis Ordinis, qui magnis iam defluxis temporum curriculis, mystico Spiramine, ac beatissimâ & gloriosissimâ Mariâ Virgine, Christi Redemptoris nostri Matre reuelante, per pium illius Ordinis Patrem primúmque Institutorem beatum Norbertum, virum quidem vitæ sanctimonia, multisque coruscantem, clarentémque miraculis, noscitur institutus; Atque ille candidus dicti Ordinis habitus pariter atque locus, in pago Laudunensi, per eandem beatissimam & gloriosissimam Virginem Mariam, vbi Præmonstratense Monasterium præfati Ordinis caput & fundamentum construi deberet, præmonstratus; Vndè Præmonstratensem Ordinem sibi nomen assumpsisse multis authenticis documentis, historiisque probatissimis compertum est, Nos tantò magis, feruentioreque desiderio ad ipsum Præmon-

ſtratenſem Ordinem afficimur. Sanè porrecta nobis pro parte dilecti & fidelis Conſiliarij & Eleemoſinarij noſtri Ordinarij, ac etiam familiaris & continui commenſalis noſtri Huberti de Monte Hermeri Abbatis dicti Monaſterij Præmonſtratenſis, necnon dilectorum noſtrorum Abbatum, Prælatorum, Priorum, Prępoſitorum, Decanorum, Canonicorum, Conuerſorum, Donatorum, ac dilectarum noſtrarum Abbatiſſarum, Prioriſſarum, Monialium, Conuentuum & perſonarũ in humilitatis ſpiritu in Monaſteriis ſiue locis eiuſdem Ordinis Domino famulantium, humilis petitio ſiue ſupplicatio continebat; Quod olim Ordo Præmonſtratenſis antedictus, poſt illus diuinam inſtitutionem, de qua mentio præhabita eſt, primùm ſub fœlicis recordationis Calixto Papa, Anno ſcilicet Incarnationis Dominicæ milleſimo centeſimo decimo nono florere cœpit: ac per Honorium ſecundum, Innocentium ſecundum, & deinceps per dignæ memoriæ Alexandrum tertium & quartum, Vrbanum quartum, Innocentium etiam quartum, Gregorium, Clementem & nonnullos alios Romanos Pontifices conſequenter & ſucceſſiuè, Franchiſiæ,

Libertates , Immunitates ac priuilegia multa præfatis supplicantibus , ac eorumdem successoribus , totíque Præmonstratensi Ordini concessa extitere , inter quæ multis in bullis ac litteris Apostolicis & aliis documentis authenticis nobis exhibitis , quæ inspicere & visitare fecimus , sequentia vidimus contineri.

Et primò circa electiones dicti Præmonstratensis Abbatis & aliorum Coabbatum suorum statim decretum & ordinatum esse comperimus ; Quòd eidem Præmonstratensi Monasterio Pastoris solatio destituto , per ipsius Monasterij Fratres & Religiosos , consilio trium primorum Abbatum , Laudunensis , Floreffiensis , & Cuissiacensis , ad quos cura & custodia dicti Premonstratensis Monasterij pertinet quando vacat , Persona idonea eligatur , aliis quatuor Abbatibus dicti Ordinis per dictos Canonicos ad huiusmodi electionem secum aduocatis. Electionis verò prædictæ sic modo præmisso celebratæ , confirmatio aut infirmatio soli Romano Pontifici spectare ac pertinere dignoscitur. Aliis autem Ecclesiis & Monasteriis dicti Ordinis , suis Abbatibus viduatis , Prior domus hæc procuret Patri-Abbati absque moræ dispendio nuntiare , defe-

rens eidem sigillum Abbatis, & ipse Pater-Abbas Priori & Conuentui Ecclesiæ vacantis diem certam & competentem ad eligendum assignet, ita vt Fratres absentes qui poterunt & voluerint commodè interesse ad diem electionis, vocentur. Die verò ad eligendum præfixâ, celebretur Missa de Spiritu sancto secundùm quod tempus & dies fuerit, ac postmodum Pater-Abbas in præsentia duorum vel trium Abbatum dicti Ordinis, quos ad consilium suum duxerit aduocandos, Fratribus Ecclesiæ existentibus in Capitulo, inuocatâ priùs Spiritus sancti gratiâ, Capitulum de electione facienda in præsentia Conuentus diligenter faciat recitari, & proponat eisdem formam electionis, quæ tantùm fit, ac fieri solet per viam Compromissi, ac Inspirationis diuinæ, seu quasi, & non aliter: quæ quidem duæ viæ tantùm sunt in dicto Præmonstratensi Ordine ab illius prima Institutione vsque nunc consuetæ & obseruatæ; viâ Scrutini, quæ sumptuosa est & minùs pacifica, funditùs & omnino reprobatâ, aliis Iuris solemnitatibus reiectis. Tractatis autem quæ tractanda fuerint, diligenter & ordinatè, persona in quam Fratres domus vel

electores assumpti vice omnium Canonicè consentient, Patri-Abbati priùs in secreto nominetur, & electione diligenter examinatâ, Pater-Abbas, si personam inuenerit idoneam, sine difficultate concedat eisdem; Quòd si eam minùs idoneam inuenerit, poterit reprobare, dummodò iustam reprobationis causam ostendat. Si autem inter fratres de eligendo Abbate discordia fuerit, vel scissura suborta, & ipsi facilè ad concordiam vel vnitatem nequiuerint reuocari, Pater-Abbas de consilio Abbatum suorum eis de idonea persona prouideat, & illi eam sine contradictione recipiant in Abbatem; quem si recipere contempserint, sententiæ subiaceant quam Pater-Abbas cum consilio Coabbatum suorum duxerit authoritate ordinariâ promulgandam.

Et si aliqui de dicto Præmonstratensi Ordine ad electionem vacantium Ecclesiarum ipsius Ordinis seculares personas aut alterius religionis duxerint conuocandas, nisi à toto Conuentu vel à maiori illius parte ex certa & rationabili causa, Regentis Conuentum expresso concurrente assensu, fuerint conuocatæ, excommunicationis sentẽtiæ subiaceant ipso

facto, donec per Rectorē huiusmodi, si resipuerint, absolutionis beneficium meruerint obtinere; Corporali priùs præstito iuramento quod pœnam sustinebunt, quam dicti Monasterij Præmonstratensis Abbas pro tempore, vel ipsius Ordinis Capitulum generale eis propter hoc duxerint infligendam. Tenenturq; Rectores earumdem electionum sub pœna suspensionis, ad immediatè sequens Capitulum generale referre & exponere singulorum nomina, quos delinquere contigerit in hoc casu.

Item pariter per ipsos Romanos Pontifices Abbati dicti Præmonstratensis Monasterij pro tempore, ex indulto ac speciali priuilegio concessum est, quòd omnes & singulos dicti Præmonstratensis Ordinis Coabbates, Præpositos, Decanos, Canonicos, Conuersos, Abbatissas, Priorissas, Moniales, & personas eiusdem Ordinis, casu exigente, excommunicare & absoluere, & vbilibet in quibusuis dicti Ordinis Ecclesiis, quacunque ex causa, carceri mancipatos liberare, ac ipsis Coabbatibus, Præpositis, Decanis, Abbatissis, Priorissis ob debilitatem, infirmitatem, aut aliam iustam & rationabilem causam Coadiutores dare, atque resignationes re-

cipere, pensionésque super quibuscunque Abbatiis, Monasteriis, Præposituris, Decanatibus, Prioratibus, Curiis, & aliis ipsius Ordinis beneficiis rationabiles personas dicti Ordinis solùm & dumtaxat constituere; Abbatésque inutiles, infames, & criminosos, si iusta ex causa casus exegerit, deponere & destituere possit & valeat, iuribus & constitutionibus Apostolicis editis aut edendis in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque.

Item concesserunt & indulserunt præfati Romani Pontifices dicti Præmonstratensis Monasterij Abbati pro tempore, vt cùm translationes Abbatum dicti Ordinis fuerint faciendæ, fiant cum consilio dicti Abbatis Præmonstratensis, alioquin si sine eius consilio & assensu aliquis Abbas permiserit se transferri, priuabitur vtriusque Ecclesiæ prælaturâ. Pater verò Abbas qui sine dicto consilio & assensu aliquem Abbatem transferri fecerit, suspensus erit, donec eidem Præmonstratensi Abbati, de tanto satisfacturus excessu personaliter se præsentet; & iure regendi electionem priuabitur: qui talem translatum, vel postulatum sine consilio & assen-

ſu dicti Præmonſtratenſis Abbatis receperit Abbatem , pœna competenti affligatur à Præmonſtratenſi Abbate, & tunc illâ vice ius regendi electionem ad eundem Præmonſtratenſem Abbatem deuoluetur.

Item ſanxerunt præfati Pontifices Romani quòd Abbas Præmonſtratenſis Eccleſiæ, quæ mater eſſe dignoſcitur aliarum, non ſolùm in his Eccleſiis quas inſtituit, ſed & in omnibus aliis eiuſdem Ordinis, & dignitatem & officium Patris obtineat, & ei ab omnibus tam Abbatibus & Præpoſitis, quàm fratribus & Abbatiſſis, Prioriſſis , & Monialibus debita Patri Obedientia impendatur; Quódque omnes Abbates dicti Præmonſtratenſis Ordinis ſingulis annis ad generale Capitulum Præmonſtrati, poſtpoſitâ omni occaſione, conueniant, illis ſolis exceptis, quos à labore viæ corporis retardauerit infirmitas; qui tamen idoneum pro ſe nuntium delegare debebunt, per quem neceſſitas & cauſa remorationis ſuæ Capitulo valeant nunciare. Hi autem qui remotioribus in partibus habitantes, ſine graui difficultate ſingulis annis ſe nequiuerint præſentare, in eo termino conuenient,

qui in ipso Capitulo eis fuerit constitutus. Et de omnibus quæstionibus & querelis tam spiritualibus quàm temporalibus, quæ in ipso Capitulo propositæ fuerint, illud irrefragabiliter teneatur & seruetur, quòd Abbas Præmonstratensis cum his qui sanioris consilij & magis idonei apparuerint, iustè & prouidè iudicabit.

Item pariter bonæ memoriæ Alexander Papa quintus nonnullorum Romanorum Pontificum vestigiis inhærens, dictos supplicantes & personas cum omnibus membris, Curtibus, Grangiis, domibus, possessionibus & personis degentibus in eisdem, necnon bonis mobilibus & immobilibus ac aliis rebus quibuscumque, quas tunc possidebant, & in futurum possent legitimè adipisci: ac etiam Ecclesias & alia loca ab eisdem Monasteriis dependentia ab omni superioritate, dominio, iurisdictione, necnon visitatione quorumcunque Patriarcharum, Archiepiscoporum, & aliorum quorumcunque Iudicum Ordinariorum, & Officialium Ecclesiasticorum plenariè exemit, & totaliter liberauit; Illáque ad ius & proprietatem B. Petri Apostoli & Sedis Apostolicæ, ac sub eorũ speciali pro-

tectione suscepit, ipsósque decreuit præfatæ Sedi soli & immediatè subiacere. Quod quidem exemptionis priuilegium dehinc fuit per multos Romanos Pontifices extensum atque confirmatum.

Item concesserunt & indulserunt præfati Romani Pontifices dictis supplicantibus, quòd liceat vnicuique Matri Ecclesiæ dicti Ordinis, cum consilio Abbatis Præmonstratensis, de Abbatibus Ecclesiarum quæ ab ea processisse noscuntur, siue etiam de alia eiusdem Ordinis inferiori Ecclesia sibi quemcunque voluerint (si tamen idoneus extiterit) assumere in Abbatem. Personam autem de alio Ordine nulla Ecclesiarum dicti Præmonstratensis Ordinis sibi eligat in Abbatem.

Item concesserunt & sanxerunt præfati Romani Pontifices Grangias & Curtes dicti Præmonstratensis Ordinis, sicut & atria Ecclesiarum ipsius Ordinis à prædonum incursu & violentia liberas esse; prohibentes vt nullus infra dictas Grangias & Curtes hominem capere, spoliare, verberare, seu interficere, aut furtum committere audeat vel rapinam.

Item Apostolicâ & regiâ authoritate prohibitum esse comperimus, ne cuili-

bet Ecclesiasticæ vel sæculari personæ fas sit tallias exercere, vel quaslibet alias exactiones aut subsidia imponere. Quodque licitum & permissum existit dictis supplicantibus omnes & singulas personas liberas & absolutas è sæculo fugientes ad Conuersionem recipere, & eas cum rebus suis absque contradictione aliqua retinere. Infirmos quoque absolutos qui in extrema voluntate ad dictos supplicantes se transferri, aut apud eos sepeliri deliberauerint, nullus impedire, seu res eorum legitimas detinere præsumat.

Item concesserunt & indulserunt dicti Romani Pontifices, quòd aliquæ litteræ, quæ tacito nomine dicti Præmonstratensis Ordinis contra Libertates eiusdem fuerint impetratæ, nullam habeant firmitatem: omnesque Sententias contra dicti Præmonstratensis Ordinis Libertates promulgatas & promulgandas præfati Romani Pontifices irritandas statuerunt.

Item concesserunt & indulserunt præfati Romani Pontifices Abbati eiusdem, Coabbatibus & Conuentibus vniuersis, quòd Canonicos & Conuersos dictum Præmonstratensem Ordinem professos fugitiuos, apostatas & per sęculum eua-

gantes, homicidas, incendiarios, fures, falsarios litterarum dicti Ordinis, hęreticos, & alios quomodolibet delinquentes, authoritate suâ infra quascunque Iurisdictiones Ecclesiasticas aut sæculares, & infra quæcunque loca exempta & non exempta (priùs Iusticiariis ac Officialibus mundanis aut spiritualibus super hoc requisitis) capere, carceri mancipare, & tandiu captiuos detinere possint, donec ipsi facientes de necessitate virtutem, à suis insolentiis emendati resipiscant.

Item eisdem supplicantibus concessum atque indultum fuit, quòd si quempiam dicti Præmonstratensis Ordinis Canonicum aut Conuersum contigerit appellare, Abbas ipsius Patri-Abbati, vel annuis Circatoribus, qui Visitatores appellantur, aut Præmonstratensi Abbati, quantò citiùs poterit, nunciare procuret, & appellans sub regulari disciplina teneatur in pace, donec per vnum de prædictis ad quem fuerit appellatum, de meritis appellationis cognoscatur; & à regulari disciplina nulli liceat appellare: Si verò fuerit appellatũ, illi, quorum interest, in appellantes huiusmodi regularem nihilominùs exerceant disciplinam. Quòd si appellans sub appel-

lationis prætextu portam exierit, fugitiuus habeatur, & in talem tanquam fugitiuum procedere licebit. Si quis autem Canonicus aut Conuersus dicti Præmonstratensis Ordinis omisso Patre Abbate, aut Visitatoribus annuis dicti Ordinis, aut Præmonstratensi Abbate, aut Capitulo generali, ad quos ab institutione Ordinis prædicti vsque nunc appellare consuetum extitit, ad Sedem Apostolicam appellare præsumpserit, propter hoc appellatus non dimittat in appellantes huiusmodi, si ante vel post appellationem excesserunt, regularem disciplinam exercere. Quòd si aliquem ad eandem Sedem vel alibi calumniosè vel friuolè appellare de cætero contigerit, & propter hoc expensæ vel damna Prælatis seu Ecclesiis subsequantur, cùm vnde satisfacere possint non habeant appellantes, loco restitutionis expensarum & damnorum huiusmodi ad arbitrium Prælatorum suorum per carcerem vel aliàs puniantur, pensatâ super hoc qualitate & quantitate damnorum & scandali.

Item sanxerunt dicti Romani Pontifices, quòd si inter aliquas Ecclesias dicti Ordinis quæstio de temporalibus emerserit

merſerit, non extra præfatum Ordinem Eccleſiaſtica ſeu ſæcularis audentia requiratur, ſed mediante Præmonſtratenſi Abbate & cæteris quos vocauerit, aut charitatiuè inter eas componatur, aut auditis vtriuſque rationibus eadem controuerſia iuſto Iudicio terminetur. Et nihilominus ipſi Romani Pontifices dictis ſupplicantibus, ac toti Pręmonſtratenſi Ordini antedicto quamplura alia priuilegia, franchiſias, libertates, immunitates conceſſerunt, quæ, ſeu ſaltem nonnullæ ex his, per beatiſſimum Ludouicum prædeceſſorem noſtrum ac nonnullos alios inclytiſſimæ memoriæ Diuos progenitores noſtros deinceps laudatę, confirmatę, & approbatæ, pluréſque denuò conceſſæ, pariter & indultę extiterunt, pœnis ingentibus atque formidabilibus tranſgreſſoribus atque violatoribus dictorum priuilegiorum, franchiſiarum, libertatum, & immunitatum per vtramque ditionem Apoſtolicam ſcilicet, & Regiam inflictis atque indictis. Et ne vllis denique ſęculis pręmiſſa abrogari poſſint aut valeant; vtque Præmonſtratenſis Ordo, qui per vniuerſas fermè Religionis Chriſtianæ nationes

diuulgatur, in maximóque cultu & reuerentia habetur, in ſuis priuilegiis, franchiſiis, libertatibus, & immunitatibus per incrementum conſeruari poſſit, Nobis per dictos ſupplicantes fuit humillimè ſupplicatum, vt omnia & ſingula priuilegia ſupradicta, omneſque & ſingulas franchiſias, libertates, & immunitates, prædeclaratas, cæteráque alia priuilegia, ac alias franchiſias, libertates & immunitates quibus antehac ſupplicantes ipſi, tam coniunctim, quàm diuiſim vſi fuerunt & gauiſi, benignè laudare, confirmare, ratificare, corroborare atque approbare, & quatenus illis de amplioris Regiæ celſitudinis gratia vti & gaudere poſſint & valeant, de nouo præfatis ſupplicantibus concedere dignaremur.

NOTVM IGITVR facimus vniuerſis præſentibus & futuris, quòd nos attendentes ſingularem & peculiarem affectum, quem diui progenitores noſtri inclytiſſimi ad religionis cultum & augmentum inuiolabiliter geſſerunt ad vſque, ac ipſorum erga Præmonſtratenſem Ordinem, qui inter cæteros præcipuus in Eccleſia Dei habetur, feruen-

tem deuotionem. Considerantes quoque nos erga dictum Ordinem minori dilectione non affici, Et quod per liberalitates & munificentias, quæ delubris Ecclesiis & locis religiosis offeruntur, sceptra Regum sublimiùs extolluntur, magnitudines Principum adaugentur & asseruntur, ipsisque ad maioris culmen honoris & durationis via sternitur. Vtque tantarum orationum ac diuinorum officiorum, quæ noctes & dies tanta cum veneratione, tamque celeberrimo cultu, deuotis imò cælestibus quibusdã ceremoniis, in singulis dicti Præmonstratensis Ordinis Ecclesiis, quas nos quingentas & ampliùs numero esse nequaquam refellimus, participes efficiamur; Et vt etiam commoditati dictæ Præmonstratensis Ecclesiæ, quæ, ex eo quòd posita sit in metis & finibus ditionis, quorumdam rebellium nostrorum infinita pertulit incommoda, aliquantisper occurramus, ipsamque Pręmonstratensem Ecclesiam, quam nos omnium dicti Præmonstratensis Ordinis Ecclesiarum Caput, Matrem, Magistram, & Dominam in veritate confitemur, de aliquo subuentionis auxilio releuemus, dicto-

rum supplicantium, præsertim autem fratris Huberti de Monte Hermeri Eleemosinarij & familiaris nostri, prætacti Præmonstratensis Monasterij Abbatis, cuius personam, Religionis zelum, mores, virtutes, & merita nos maximoperè comperimus, humillimis petitionibus inclinati, diuorum Progenitorum nostrorum vestigiis inhærentes, omnia & singula præscripta priuilegia, omnesque & singulas franchisias, immunitates & libertates præexpressas, rata & grata, ratasque & gratas habentes volumus, laudamus, ratificamus & approbamus, sicut ea certâ scientiâ, authoritate regiâ, plenaque potestate confirmauimus, & confirmamus, & nihilominus quod eisdem priuilegiis, franchisiis, libertatibus, immunitatibus superiùs descriptis, & aliis quibuscunque, tam per Romanos Pontifices, quàm excellentissimæ recordationis diuos Progenitores nostros præfatis supplicantibus ipsique Præmonstratensi Ordini dudum sub quacumque verborum forma antehac concessis & indultis, perpetuis temporibus vti pariter & gaudere possint & valeant, secundum quod ipsis antiquitùs ritè, rectè, & debitè vsi

ſunt, de noſtris CERTA SCIENTIA, authoritate Regia, plenaq; poteſtate quibus ſupra de nouo concedimus & indulgemus per præſentes. Quocirca dilectis & fidelibus noſtris Gentibus qui noſtra futura tenebunt Parlamenta, Præpoſito Pariſienſi, Balliuo Viromandenſi, cæteriſque Iudiciariis noſtris, & eorum Locatenentibus & ipſorum cuilibet, prout ad eum pertinebit, Mandamus, diſtrictiùs iniungentes, quatenus præfatos ſupplicantes & eorum ſucceſſores noſtra præſenti gratia & conceſſione vti & gaudere pacificè faciant & permittant, nihil in contrarium attentari aut innouari patiendo. Quòd ſi quid à quoquam ſecùs agi contigerit, illud ad ſtatum priſtinum & debitum reuocent & reducant, ſeu reuocari & reduci faciant indilatè, viſis præſentibus. Quas, vt perpetua ſtabilitate perdurent, ſigilli noſtri duximus appenſione communiri, noſtro in aliis, & in omnibus quolibet alieno iure ſemper ſaluo. Volentes inſuper quod *Vidimus* ſeu tranſcripto præſentium ſub ſigillo regio confecto plena fides adhibeatur, prout in originali. Datum apud Monaſterium de Victoria prope Siluanectum in menſe Octobri anno, Domini milleſimo

quadringentesimo septuagesimo quinto; & regni nostri decimo quinto. Sic signatum per Regem. Dominis de Lude, d'Argenton, du Bocage, Michaële Gaillard generali Procuratore, & aliis præsentibus. Signatum Aurillot, Visa. Contentor, N. registrata.]

Grata similiter, ac rata habuit Carolus 8. Ludouici filius anno 1491. Litteris suis, quibus tanquam pręsentes subscripsere Dominus Dux Aurelianensis, D. de Grauille Amiraldus Franciæ, de Myolans, de Insula, de Clerieu, & alij, vt videre est in Bib. Præm. pag. 767.

De hoc Alexandri V. priuilegio ita scribit Renatus Choppin de sacra Politia lib. 2. tit. 3. n. 7.

Præmonstratenses itidem Episcopali iurisdictioni eximuntur Pontificiâ Alexandri V. immunitate ita scripta. Prædictos Abbates, Præpositos, Priores, Decanos, Canonicos, Conuersos, Donatos, Abbatissas, Priorissas, Moniales, & personas Præmonstratensis Ordinis, cum omnibus membris, Curtibus, Grangiis, domibus, bonis mobilibus, & immobilibus, & aliis rebus, quas possident, & in futurum poterunt legitimè adipisci, necnon Ecclesias, & alia loca ab eisdem Monasteriis dependentia, ab

omni superioritate, dominio, iurisdictione, necnon visitatione quorumcumque Patriarcharum, Archiepiscoporum, Episcoporum, & aliorum Iudicum Ordinariorum, & Officialium Ecclesiasticorum plenariè eximimus & totaliter liberamus, illaque ad ius & proprietatem Beati Petri Apostoli, & Sedis Apostolicæ, ac sub eorum speciali protectione suscipientes, ea omnia decernimus præfatæ Sedi soli, & immediatè subiacere, &c. Pridie Kal. sextiles. Pontificatus an. 1. Confine est singulari huic Diplomati priuilegium ab Innocentio Papa concessum 17. Kal. Apriles. Pontificatus an. 11. Tum à Clemente Pontif. qui Auenione sacrum solium obtinebat. 17. Kal. Ianuar. Pontificatus an. 1.

De hoc similiter priuigio sic scribit Ascanius Tamburinius de Iure Abbatum tom. 1. disp. 15. q. 4. *Præmonstratenses ab Episcoporum iurisdictione exempti fuerunt ab Alexandro V. anno Domini* 1409. *die 31. Iulij, Pontificatus sui anno 1. Cuius verba ad rem facientia sunt, videlicet. Patres Abbates Præpositos, Priores, Decanos, Canonicos, Conuersos, Donatos, Abbatissas, Priossas, &c.* vt suprà apud Renatum Choppin, quem etiam laudat.

Huius Alexandri V. priuilegij, cuius originales litteræ Præmonstrati asseruan-

tur, transsumptum dedit Ioanni Abbati Monasterij nostri S. Euodij de Brana Rhemensis Archiepiscopus an.1401. die 5. mensis Aprilis, vt sequitur.

[Vniuersis præsentes litteras inspecturis Officialis Rhemensis salutem in Domino. Cum exigentibus frequentibus necessitatum articulis prouida vtriusque iuris deliberatione statuitur, vt scriptum ex autentiquo scripto transsumptum, & fide dignis assertionibus approbatum, ac autentiquo munimine roboratum fidem vbilibet faciat in agendis. Idcirco nouerint vniuersi, quòd nos die datæ præsentium litterarum vidimus, tenuimus, & diligenter inspeximus quasdam Bullas siue litteras Apostolicas à sanctissimo in Christo Patre & Domino nostro Domino Alexandro diuinâ prouidentiâ Papa quinto, eius verâ Bullâ plumbeâ cum filis de serico impendenti Bullatas, sanas, & integras, non vitiatas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vitio, & suspicione carentes, nobis pro parte venerabilis in Christo Patris Domini Ioannis Dei gratiâ Abbatis Monasterij S. Euodij de Brana, Ordinis Præmonstratensis, Suessionensis diœcesis, præsenta-

tas, quarum tenor talis eſt. Alexander Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, ad futuram rei memoriam. Excitat noſtræ mentis arcanum, &c. *vt ſuprà pag.* 167. Quibus quidem Bullis ſiue litteris Apoſtolicis per nos Officiales Rhemenſes ſupradictos viſis, & diligenter inſpectis fuimus pro parte dicti Domini Abbatis inſtanter requiſiti, quatenùs tranſcriptum ſiue tranſſumptum *vidimus* vulgariter nuncupatum de & ſuper eiſdem concedere, & eidem tranſcripto ſiue tranſſumpto plenariam in iudicio & extra adhiberi ſicuti dictis litteris originalibus adhiberetur, decernere, & authoritatem noſtram, & dictæ Rhemenſis Curiæ interponere dignaremur. Nos verò Officiales ſupradicti huiuſmodi requiſitioni annuentes, præſens tranſcriptum ſiue tranſſumptum eidem conceſſimus, ipſumque per Notarium publicum infraſcriptum fieri, publicari, ſubſcribi, & ſignari fecimus: volentes, & decernentes quòd huiuſmodi tranſcripto ſiue tranſſumpto ſtetur, & adhibeatur in iudicio & extra tanta fides, ſicuti adhiberetur prædictis litteris originalibus, noſtram & dictæ Curiæ Rhemenſis authoritatem & decretum interponen-

tes. In quorum omnium & singulorum testimonium eidem transcripto siue transsumpto sigillum dictæ Curiæ Rhemensis duximus apponendum. DATVM per Dominum Officialem Magistrum Ioannem Remondi, in decretis Licentiatum, anno Domini 1410. die quinta mensis Aprilis, præsentibus discretis viris Domino Radulpho de Caluomonte dictæ Curiæ Rhemensis Registrario, & Robino Talot dictæ Curiæ apparitore, & testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Et infra.

Et ego Bertrandus Bailloit Clericus Suessionensis diœcesis, publicus Apostolicâ & Imperiali authoritatibus Notarius pręsentis transcripti siue transsumpti petitioni, & ipsius concessioni præsens interfui, pręsensque publicum instrumentum ex vera originali Bulla, factâ cum eadem diligenti collatione, exinde confeci, ipsumque per alium fideliter scriptum, signo & nomine meis solitis, vnà cum sigilli Curiæ Rhemensis appensione signaui in testimonium præmissorum. Signatum Baillot cum sigillo.]

Similis formæ transsumptum dedit Ioanni Abbati Vallis-Christianæ Victor

Suessionensis Episcopus die 22. mensis Aprilis an. 1410.

Idipsum pręstitit nostro Hermeriarum Abbati Altissiodorensis Episcopus 9. Martij an. 1410.

Transsumptum vtriusque Alexandri V. priuilegij, sicut & fulminationis Romæ factæ per Conseruatores Apostolicos, nostris Dom martinensibus concessit Ambianensis Episcopus an. 1411. 10. mensis Februarij.

Vtriusque etiam dicti priuilegij, sicut & fulminationis supradictæ Transsumptum dedit nostris Vallis Gaudij Canonicis Episcopus Parisiensis die 4. mensis Augusti an. 1412.

Eorumdem Alexandri V. & Ioannis 23. suprà. priuilegiorum, atque etiam fulminationis eorum Romæ factæ transsumptum dedit nostro Cilleyensi Abbati Sagiensis Episcopus an. 1413. mensis verò Iulij die 6.

Transsumptum priuilegij Ioannis 23. quo deputantur Conseruatores Apostolici pro priuilegio supra relato, quod incipit: *Habentes in desideris*, *&c.* Ordinis Procuratori generali concessit Episcopus Parisiensis 25. Octobris an. 1413.

Transſumptum priuilegij ſecundi Alexandri V. noſtris Sammartinenſibus conceſſit Laudunenſis Epiſcopus anno 1422. feriâ ſextâ ante feſtum S. Andreæ Apoſtoli, declarans *ſe vidiſſe, tenuiſſe, & diligenter inſpexiſſe eiuſmodi litteras, eaſque ſummi Pontificis verà Bullâ plumbeâ cum filis ſericis more Romanæ Curiæ Bullatas, ſanas, & integras, omnique prorſus vitio & ſuſpicione carentes reperiſſe.*

Tranſſumptum priuilegij Eugenij 4. in quo Ioannis 23. refertur priuilegiũ, quo deputantur Conſeruatores Apoſtolici pro ambobus Alexandri V. priuilegiis, anno 1434. menſis Maij die 11. noſtris Belliportus Religioſis conceſſit Trecorenſis Epiſcopus: his nimirum armis, ſeu tranſſumptis priuilegiorum Alexandri V. & Ioannis 23. parabantur ad bellum ſibi ab Epiſcopo Briocenſi iam indictum, & fine, quo ſuprà pag. 207. ex Eugenio 4. retulimus, terminandum.

Tranſſumptum huiuſce primi priuilegij Alexandri V. Franciſco noſtro Monaſterij S. Trinitatis de Lucerna Abbati conceſſit Archiepiſcopus Rothomagenſis an. 1512. menſis Maij die 15.

Tranſſumptum vtriuſque priuilegij

Alexandri V. nostris Viromandensibus concessit Præfectus Parisiensis die Iouis 12. Martij an. 1410.

Vtrumque Alexandri V. priuilegium confirmauit Gregorius 13. anno 1578.

Porrò licet instrumentis hisce autenticis omnia Inquisitoriarum obiectionum momenta corruant; placet nihilominùs (quò superabundanti confutatione penitius dissoluantur) hîc breuiter singula perstringere.

Primò igitur momento pag. 125. duplici in æquiuoco ludit Inquisitor: altero, quo *motum proprium* malignè interpretans, & in prauum sensum inauditâ acceptione contorquens, Pontifices ridet; quasi diploma *proprio motu* concessum illud sit, quod inconsiderato inordinato-ve Pontificum affectu vel genio; non autem illud, quod ad nullius postulationem instantiam-ve Apostolicâ dictante prudentiâ conceditur. Altero, quo ea quæ sunt à summis Pontificibus dicta de Canonibus ad fidem, morumque integritatem spectantibus, de iis qui ad exteriorem Ecclesiasticam disciplinam pertinent, dolosè vel inscitè dicta supponit. Et ea quæ iidem summi Pontifices aiunt carpendo Episco-

pos, qui Canonibus etiam de exteriori Ecclesiastica disciplina conceptis per omnia subsunt, & quibus ab iisdem Canonibus propriâ authoritate ne lato licet vnque recedere, ad eosdem summos Pontifices eiusmodi Canonum Conditores ac Dominos (quasi iis subiiceretur ligare-tur-ve suprema eorum authoritas) ineptè extendit.

Quæ momento 2. pag. 127. & seq. continentur adeo sunt frigida, vt pudeat in iis confutandis immorari: *In antiquiorum Alexandro V. Pontificum priuilegiis*, ait, *inusitata est complexio hæc verborum: Abbates, Prælati, Præpositi, Decani, Canonici, Conuersi, Donati.* Quasi sub nominibus *Abbatum, Præpositorum, Priorum, & vniuersorum fratrum, seu Canonicorum Præm. Ord.* Quibus ex ipsomet Inquisitore vtuntur illi Pontifices antiquiores, non continerentur omnes hîc paulò distinctiùs expressi; aut non licuerit, summis Pontificibus in suis indultis appellare de Ordine quos libuerit; essent-ve in Alexandri V. priuilegio aliqui nominati ab Ordine Præmonstratensi alieni & extorres.

Momentum 3. pag. 132. & seq. conceptum viro indignum est, vtpotè ab au-

thoritate purè negatiuâ : Et quaſi ſub nomine generico *ſororum*, quo Pontifices Alexandro anteriores vtuntur, non continerentur *Abbatiſſæ*, *Prioriſſæ* , *Moniales*.

Quarto momento pag. 134. *Alexander* (ait) *ad annum* 1409. *de Abbatiſſis*, *Prioriſſis*, *& Monialibus Præmonſtratenſis Ordinis perinde loquitur* , *ac ſi tunc fuiſſent adhuc illarum Monaſteria*, *vel ſi fuiſſent ea magno in numero.* Et rectè id quidem : quippe Alexandri tempore erant Monialium Præmonſtratenſium pluſquam ducenta Monaſteria in Germania, Hungaria, Hiſpania, Polonia, Anglia, Dania, & Belgio, & eorum quamplurima , eaque celeberrima ad noſtra vſque tempora in Germania, Polonia , Hiſpania , Hungaria , & Belgio ſubſtiterunt , atque etiamnùm ſtant : vt Generalis modernus anno 1653. in vnica Weſtphaliæ prouincia quatuordecim earum Monaſteria viſitauerit. Atque hinc diſcat Inquiſitor de rebus ſibi ignotis planè ſilere. Diſtinguat prætereà, cum legit, inter decretum aliquod & eius executionem. Ac denique obſeruet, executionem quorumdam decretorum (cuiuſmodi fuit illud de non ampliùs recipiendis in Ordine ſororibus) terræ Principum authori-

tate, aliisque modis impediri posse, vti de facto in Germania, Hispania, Polonia, Hungaria, & Belgio impedita est.

Momento 5. pag. 138 ait: *Alexander dicit inhærere se nonnullorum Romanorum Pontificum vestigiis, quæ illi nunquam impresserant, &c.* Huius momenti falsitas ex Bullis Alexandrinâ anterioribus, tùm hîc, tùm in Præmonstratensi potissimùm Bibliotheca relatis, constat euinciturque.

Vt autem videat Inquisitor, non modò personarum, sed etiam locorum Præmonstratensium omnimodam exemptionem ante Alexandri V. Pontificatum Antistitibus Illustrissimis fuisse compertam, probatamque, legat acta sequentia, quibus iidem Antistites id apertè significant.

Primùm est Roberti Rhemensis Archiepiscopi declarantis quod, cum Laudunensem diœcesim visitans in Monasterio nostro Sammartinensi per vnum aut alterum diem requieuit, ibidem propriis sumptibus & expensis vixerit; nolitque per eiusmodi moram nostris præiudicium vllum generari, sibi-ve, aut successoribus suis Ius in nostros vllum acquiri.

Vniuersis præsentes litteras inspecturis, Robertus miseratione diuinâ Rhemensis Archiepiscopus

copus Salutem in Domino. Nouerint vniuersi, quòd cum nos Laudunensem diœcesim visitantes ad Monasterium Beati Martini Laudunensis, Præmonstratensis Ordinis causa procurationis descenderimus die sabbathi post festum Beati Matthæi Apostoli, & ibidem die Dominicâ sequenti remanserimus, ad nostris sumptibus propriis & expensis, nolumus quod propter hoc Abbati & Conuentui dicti loci, seu Monasterij prædicti præiudicium in posterum generetur, aut nobis, seu successoribus nostris Ius aliquod acquiratur. DATUM *sub sigillo nostro anno Domini 1323. die sabbathi post festum Beati Matthæi Apostoli prædicti.* Sigillatum in cera rubra.]

Secundùm est Officialis Claromontensis in Aruernia, qui, *visis priuilegiis Ordinis Præmonstratensis, & habitâ deliberatione maturâ cum peritis*, suâ sententiâ, cuius suprà pag. 97. mentionem fecimus, declarat, duos è Canonicis nostris ad se traductos, *fuisse & fore exemptos à iurisdictione sua, ipsosque ab examine suo licentiat.*

[Nos Officialis Claromontensis. Notum facimus vniuersis pręsentes litteras inspecturis & audituris, quod cum in causa, quæ coram nobis vertitur authoritate Ordinariâ inter Parrotimum, Bertonum, & Bertrandum de Romusac hæredes, & ve

hæredes vniuersales defuncti Bertrandi de Romusac quondam Ciuis Claromontensis actores, pro quibus comparuit Petrus Emalberti Ciuis Claromontensis sufficienter fundatus, cum quibusdam litteris procuratoriis sigillo Curiæ Claromontensis, vt primâ facie apparebat, sigillatis, cum quibus tanquam sufficienter fundatus nunc & aliàs per nos extitit admissus ex vna parte ; & Religiosos viros Dominum Abbatem Monasterij S. Andreæ prope Claromont. & fratrem Gerardum Symonis Concanonicum dicti Monasterij, Ordinis Præmonstratensis reos, ex parte altera, pro se personaliter comparentes, citra tamen consensum & iurisdictionis dicti Domini Officialis prorogationem, super eo & ex eo videlicet, quòd dicti Dominus Abbas & frater Gerardus dixerant & dicebant, eos non debere, neque teneri subire Iudicium coram nobis cum dictis actoribus, quin imò ipsos fore licentiandos ab examine nostro ; nam, vt ipsi dicebant, fuerant & erant exempti à iurisdictione nostra, prout constare asseuerant & asserebant quodam transscripto, siue quibusdam litteris sigillo Curiæ Claromontensis, vt primâ facie, apparebat, sigil-

latis, necnon signis & subscriptionibus Petri Fabri Clerici de Rupe Radulphi Claromontensis diœcesis, publici Apostolicâ & Imperiali authoritate Notarij, & Alduini Saluangnat Clerici Claromontensis diœcesis publici Apostolicâ authoritate & Imperiali Notarij signatis, exemplatis, propriuilegiis, dictis Abbati & suo Conuentui, & toti Ordini Pręmonstratensi per Romanum Pontificem concessis, quod, seu quas exhibuerunt nobis, quæ sic incipiunt à parte sui principij. Nos Officialis Claromontensis per præsentes litteras, seu per hoc præsens publicum instrumentum Notum facimus vniuersis, quòd pro parte venerabilium & Religiosorum virorum Abbatum & Conuentuum Præmonstratensis Ordinis fuerunt nobis præsentatæ quædam litteræ Apostolicæ, seu quædam priuilegia in filis sericis more Romanæ Curiæ Bullatæ, seu Bullata, quarum litterarum, seu priuilegiorum tenores inferiùs continentur, &c. Et finiuntur sic ante subscriptiones Notariorum: Not. Curiæ Claromontensis iuratis Claromontensis diœcesis testibus ad præmissa vocatis. Esset dies hodierna, videlicet dies Martis post æstiuale festum beati Nicolai ante

tertiam per nos dictis partibus assignata ad interloquendum, an dicti Dominus Abbas & frater Gerardus essent à nostra iurisdictione exempti, necne? Ipsa verò die Martis loco & horâ prædictis, comparentibus coram nobis Officiali præfato horâ causarum Curiæ nostræ Claramont. ad iura reddendum pro tribunali sedentibus, videlicet dicto Petro Emalberti procuratore dictorum actorum & eorum procuratorio nomine, quo supra, ex vna parte. Et ex aduerso dictis Dominis Abbate & fratre Gerardo pro se personaliter, ex parte altera, citra tamen omnem consensum & nostræ iurisdictionis prorogationem, & interloqui super & de præmissis per nos postulantibus, & cum instantia requirentibus. *Nos igitur Officialis præfatus ad iura reddendum pro tribunali sedentes, visis priuilegiis prædictis, & habitâ deliberatione maturâ cum peritis, interloquendo pronuntiamus, dictos Abbatem & fratrem Gerardum fuisse & fore exemptos à iurisdictione nostra, cum etiam Ordinis Præmonstratensis immunes & exempti à iurisdictione Ordinariorum existant, ipsos licentiantes ab examine nostro.* De quibus præmissis omnibus ipsi sibi fieri petierunt hoc præsens actum sub sigillo Curiæ Cla-

romontensis sigillandum. In cuius rei testimonium his præsentibus litteris apponi fecimus & appendi sigillum Curiæ Claromont. Actvm & datum dicta die Martis post æstiuale festum beati Nicolai, anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo quinto. Signatum Aldebertus de Fago. Et sigillatum in cera flaua.]

Tertiùm est Ioannis Ambianensis Episcopi declarantis, quòd, cum in Monasterio nostro S. Iudoci in Nemore per aliquot dies hospitatus est, ibidemque Tonsuras Clericales contulit, id fecit ex concessione Abbatis. Noluitque ex eo nostrorum *exemptioni ab Ordinario* præiudicium aliquod generari.

[Vniuersis præsentes litteras inspecturis, Ioannes miseratione diuinâ Episcopus Ambianensis salutem in Domino. Cùm venerabilis in Christo Pater Abbas Monasterij S. Iudoci in Nemore, aliàs de Domp-martino, Ordinis Præmonstratensis, nostræ diœcesis, nobis concessit, quòd octo vel nouem diebus, quibus habemus certa loca prope dictum Monasterium visitare, ipsa visitando possemus Nos cum famulis & equis nostris ad

dictum suum Monasterium habere regressum, & *in ipso hospitari*, *ibidemque Tonsuras Clericales conferre*: Notum facimus per præsentes, quòd propter hoc noluimus nec intendimus quòd eidem Abbati, *nec eius exemptioni ab Ordinario*, necnon processui qui habetur inter ipsum & alios Abbates eiusdem Ordinis dictæ nostræ diœcesis occasione procurationis, *aliquod præjudicium generetur*. Super quibus eidem Abbati aliàs nostras litteras concessimus, quæ si tantum tempus non continebant, quantum superiùs est expressum, istas litteras de nouo sibi concedimus, dictas primas litteras per eas annullantes. DATVM sub nostro sigillo rotundo, anno Domini millesimo quadringentesimo septimo, die penultimâ mensis Ianuarij. Signatum Bouuart cum parapho, & sigillo rotundo.]

Quibus quidem actis addo & alia duo Alexandrino priuilegio posteriora, alterum Episcopi Margacensis an. 1475. alterum Episcopi Suessionensis an. 1502. ex quibus omnibus euincatur hanc semper fuisse Illustrissimorum Antistitum mentem, id eis omnino persuasum: sibi non licere in Ecclesiis nostris Ordines sacros

aut Tonſuram clericalem conferre, confirmare Neophytos, Eccleſiaſtica vaſa, aliave ornamenta benedicere, pernoctare apud nos, niſi de conſenſu rogatuve noſtrorum.

[In nomine Domini, Amen. Nouerint vniuerſi & ſinguli præſentes inſpecturi, hoc præſens inſtrumentum præſentium viſuri, audituri, lecturi, & inſpecturi, quòd anno ejuſdem Domini milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo quinto, more Gallicano computando, indictione nona, die verò menſis Ianuarij quinta, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris ac Domini Sixti diuinâ prouidentiâ Papæ quarti anno quinto, in mei Notarij pręſentia teſtiumque infra ſignatorum aduocatorum præſentia conſtitutus perſonaliter Reuerendus in Chriſto Pater dominus Michael Dei gratiâ Margacenſis Epiſcopus, Reuerendi in Chriſto Patris & Domini Domini Ioannis de Gaucourt, eâdem & ſanctæ Sedis Apoſtolicæ gratiâ Commendatarij & Adminiſtratoris Eccleſiæ & Epiſcopatûs Ambianenſis Suffraganeus, ſeu vices gerens, limites, domum, & Monaſterium Eccleſiæ ſancti Iudoci in Nemore, aliàs Dompni-Martini, Ordinis Præmonſtra-

tensis, in ipsa dioecesi Ambianensi, de licentia tamen & permissu venerandi & religiosi in Christo Patris Domini Michaelis de Rua Abbatis, Dominorumque Prioris & Conuentus ejusdem Monasterij seu Ecclesiæ Domni-Martini, venerabili & discreto viro Magistro Nicolao Anglici, dicti Domini Ambianensis Secretario, nonnullisque alijs viris Ecclesiasticis & secularibus associatus, introiuit & intrauit. Ante cuius quidem Monasterij introitum, salutationibus tamen hinc inde reuerenter & honorificè factis, & post aliqua verba similiter dicta & prolata, præfatus Dominus Michael Margacensis Episcopus dicto Domino Domni-Martini Abbati dixit, retulit, & alta & intelligibili voce declarauit, quòd huc aduenerat, veniebat, & intrauerat de licentia speciali & permissu præfatorum Dominorum Abbatis, Prioris, & Conuentus Domni-Martini: & *quod scit, sciebatque, & cognoscebat eosdem Dominos Abbatem, Priorem, & Conuentum, atque Domni Martini Monasterium, necnon suos familiares & domos à jurisdictione & authoritate præfati Domini Ambianensis fore, fuisse, & esse exemptos, nec jurisdictioni ipsius Domini Ambianensis quouis modo subiectos seu subditos:*

& ad ipsum Monasterium veniebat solummodo & intrabat causâ recreationis & amicitiæ, *& non aliter.* Insuper eadem die quinta dicti mensis Ianuarij, anno, indictione, & Pontificatu præscriptis, in capella B. Mariæ Virginis in ambitu ipsius Monasterij Domni Martini sita, prælibato Domino Margacensi Episcopo ad sacrũ sacramentum Confirmationis, & Tonsurã quibusdam paruulis tribuendum & dandum præparato & disposito, omnibus & singulis præmissis resumptis, & reiteratis, & declaratis, *Prænominatus Dominus Episcopus Margacensis palam & publicè voce alta & intelligibili dixit, exposuit, atque declarauit, quòd ibidem sacram Confirmationem & Tonsuram tribuens, calicesque & alia ornamenta Ecclesiastica benedicens, cæteraque quæ ibidem faciebat, fecerat, & faceret, & facere intendebat, faciens & exercens erat & est de licentia speciali & permissu prætactorum Dominorum Abbatis, Prioris, Conuentus Monasterij Domni Martini præscripti, & quod, vt prædictum est, scit, sciebat, & cognoscebat dictos Dominos Abbatem, Priorem, & Conuentum atque Ecclesiam, familiares, domos, & seruitores ipsius Monasterij Domni Martini à potestate, authoritate, & jurisdictione Domini*

Ambianensis prætacti, fore & esse exemptos, nec eiusdem jurisdictioni aut correctioni quouis modo subjectos seu subditos, & quod ibidem sacramentum Confirmationis tribuens, necnon quosdam paruulos Tonsurando, exemptionem prædictam, iura, prærogatiuasque, libertates, & priuilegia ipsorum Dominorũ Abbatis, Prioris & Conuentus Monasterij *& Ecclesiæ Domni Martini præfatorum infringere, eneruare, lædere, seu corrumpere non intendit, nec intendebat quouis modo*, sed magis quantum in se est confirmare, roborare & augmentare intendebat, volebat; & quod id quod in eadem capella, necnon in dicto Monasterio & ambitu ejusdem fecerat, faciebat, & faceret, *erat & est de licentia & permissu ipsorum Dominorum Abbatis, Prioris, & Conuentus Domni Martini, & non aliter. In signum cuius in fine litterarum* nomine venerabilium virorum Dominorum in spiritualibus & temporalibus Ambianensium Vicariorum generalium sigillo Officij vicariatus Ambianensis sigillatarum, signoque manuali præfati Magisti Anglici Secretarij signatarum & roboratarum, eisdem juuenibus & paruulis ibidem sicvt præmittitur, Tonsuratis concessarum & datarum, præfatus Dominus Margacensis Episcopus per ipsum Magi-

ſtrum Nicolaum Secretarium & per alios eaſdem litteras facientes & ſcribentes, *poni fecit & inſcribi* hoc quod ſequitur, ſcilicet: *Datum apud Domnum Martinum de licentia venerabilis Patris Abbatis dicti loci*, anno Domini milleſimo quadringẽteſimo ſeptuageſimo quinto, die quinto menſis Ianuarij. Et ſimiliter poſuit litteris datis ibidem die ſexta dicti menſis Ianuarij, ſcilicet, *de licentia prælibati Domini Abbatis, vt prætactum eſt.*

De & ſuper quibus præmiſſis omnibus & ſingulis ſæpe repetitus Dominus Abbas Domni Martini petiit inſtrumentum publicum, ſeu inſtrumenta publica, vnum vel plura ſibi fieri & tradi per me Notariũ publicum ſubſcriptum, in teſtimonium & approbationem veritatis præmiſſorum, adſtantibus in teſtes inuocatis. Acta fuerunt hæc in locis præſcriptis ſub anno, menſe, die, indictione & pontificatu prædictis. Præſentibus ad hæc venerabilibus & diſcretis viris prænominato Magiſtro Nicolao Anglici ipſius Domini Ambianenſis Secretario, Ioanne Morel Presbytero, & Ioanne Fabro Clerico, Notariis publicis cum multis alijs teſtibus dictæ Ambianenſis diœceſis vocatis ſpecialiter

& rogatis, *cum protestatione* per eundem Dominum Domni Martini Abbatem factâ propter præmissa super & de suis priuilegijs & exemptionibus non infringendis. Et infra.

Verùm quia ego Adam Perrin Presbyter Morinensis diœcesis, in artibus Magister authoritatibus Apostolicâ & Imperiali Tabellio publicus prædictis declarationi & assertioni, cæterisque præmissis omnibus & singulis, dum sic vt præmittitur agerentur, dicerentur & fierent vnà cum prænominatis testibus præsens & personaliter interfui, eaque sic fieri vidi, sciui, & audiui, & in notum sumpsi; idcirco huic instrumento publico exinde confecto, manu meâ propriâ fideliter scripto signum meum publicum & solitum apposui, hîc me eâdem manu subscribente, in robur & testimonium veritatis præmissorum requisitus specialiter & rogatus.]

[Ioannes miseratione diuina Suessionensis Episcopus. Vniuersis præsentes litteras inspecturis, salutem in Domino. Notum facimus, anno & die datæ præsentium litterarum nos cursum visitationis nostræ in Archidiaconatu facientes, parochialem Ecclesiam de Brana visitaturi, ad Mo-

nasterium sancti Euodij eiusdem loci declinauimus, & ibidem duabus noctibus quieuimus: non autem visitationis causâ in eodem exercendæ: *sed duntaxat quia* per venerabiles & religiosos viros Abbatem & Conuentum eiusdem Monasterij pro recreatione captanda *fuimus amicabiliter inuitati*, sicut annis præcedentibus. *Quod nec per nos, nec per successores nostros ad consequentiam trahi volumus.* In cuius rei testimoniũ litteras præsentes nostri munimine sigilli roborauimus. DATVM in prædicto Monasterio, Anno Domini millesimo quingentesimo secundo, die sexta mensis Augusti. Signatum, Vinque. Et sigillatum in cera rubra.]

Imò cùm derogauit Alexander V. hoc in priuilegio Constitutioni Innocentij IV. etiam in hoc nonnullorum Romanorum Pontificum vestigijs inhæsit, ac nominatim Alexandri IV. vt videre est in indulto sequenti.

[Alexander Episcopus, seruus seruorum Dei, dilectis filiis Abbati Præmonstratensi eiusque Coabbatibus Præmonstratensis Ordinis salutem & Apostolicam benedictionem. Cùm fœlicis recordationis Innocentius Papa prædecessor noster

duxit ſtatuendum, vt exempti quantâcumque gaudeant libertate, nihilominùs tamen ratione delicti, ſeu contractus, aut rei de qua contra ipſos agitur, ritè poſſint coram locorum Ordinariis conueniri, & illi quoad hoc ſuam in ipſos iuriſdictionem, prout iùs exigit, exercere: vos dubitantes ne per conſtitutionem huiuſmodi libertatibus, & immunitatibus vobis & Ordini veſtro per priuilegia & indulgentias ab Apoſtolicâ Sede conceſſis præiudicium valeat inferri, nobis humiliter ſupplicaſtis, vt prouidere ſuper hoc indemnitati veſtræ paternâ ſollicitudine curaremus. Quia verò eiuſdem Ordinis ſacra religio ſic vos apud nos dignos fauore conſtituit, vt nobis motiuum exiſtat vos ab omnibus, per quæ vobis poſſent prouenire diſpendia, immunes libenti animo præſeruare. Authoritate vobis præſentium indulgemus, vt occaſione conſtitutionis huiuſmodi nullum eiſdem libertatibus & immunitatibus præiudicium generetur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autẽ hoc attentare præſumpſerit, indignationẽ omnipotẽtis Dei, & B. Petri &

Pauli Apostolorū eius se nouerit incursurum. DATVM Anagniæ sexto Kal. Nouembris, Pontificatus nostri anno secundo.]

Momento 6. pag 139. Suffossoris ac impostoris munere egregiè fungitur his verbis : *postquam dixit* (Alexander V.) *se nonnullorum Romanorum Pontificum prædecessorum vestigiis inhærere, prædecessorum constitutionibus quibuscumque derogat*, truncando hæc verba, *in contrarium editis:* quibus additis (vti de facto in Alexandri Bulla adduntur) quid absurdi, quidve à formulis in vnoquoque Pontificio diplomate seruari solitis alieni?

Momento 7. pag. 140. Iuris Ecclesiastici ignarum se, iuxta ac Pontificum calumniatorem impostoremque phreneticum ostendit: quippe qui ea, quæ sunt certissima probatissimaque plenissimæ exemptionis indicia, iniuriis contumeliisque in summos Pontifices ad insaniam vsque feracissimus ac totus effluens, sceleri & flagitio vertit. *Quæ sequitur clausula* (inquit) *Simoniæ labem importat, volumus autem quòd Abbas, qui nunc est & successores sui Abbates, &c. ad indicium perceptæ à nobis huiusmodi libertatis sex florenos auri de Camera in festo B. Petri & Pauli Apostolorum annis sin-*

gulis Cameræ Apostolicæ soluere teneantur. Quasi diceret: Date mihi, datè Apostolicæ Cameræ florenos sex auri, & dabo vobis exemptionis & immunitatis tabulas quascunque: impuniti & liberi eritis à diœcesanis Antistitibus, qui antea vos in ordinem cogebant. Hæc insaniens ac rabida interpretatio, confictio, contumelia, impostura omnium fœdissima Iure ipso euidentissimè reuincitur atque confunditur Cap. Si Papa de priuil. in 6. vbi hæc habentur: *Si autem Ecclesiæ vel Monasterio exemptionis priuilegium concedendo: vel super ipsius exemptione sententiando (cum de ipsius exemptionis negotio ageretur) asserat ipsam Ecclesiam fore exemptam: aut eam iuris Beati Petri existere, siue ad ius & proprietatem Romanæ Ecclesiæ, vel ad Romanam Ecclesiam specialiter & sine medio, vel etiam simpliciter pertinere: per hoc plenè debet exempta huiusmodi Ecclesia iudicari, &c. Et est idem si priuilegium contineat, &c. Aut si dicat indefinitè quòd Ecclesiæ Romanæ annuum censum soluat ad perceptæ indicium libertatis. Siue quòd ipsam Ecclesiam eximit ab Ordinarij potestate, &c.* Et in Panormitano in Cap. Constitutus de relig. dom. *In signum perceptæ libertatis, vel præteritæ subiectionis, non autem in recompensationem spiritualium, Episcopus potest*

potest retinere sibi certum censum, dummodo sibi non seruet magnam quantitatem. (Cuiusmodi non sunt sex floreni comparatione mille Monasteriorum Premonstratensium, quæ stabant tempore Alexandri V.) Et infra: *spiritualia non possunt concedi in Emphyteusim, cum quodammodo viderentur vendi; sed ad censum possunt concedi; quia census retinetur, non in recompensationem iuris concessi, sed potiùs in memoriam libertatis concessæ, seu in signum præteritæ subiectionis.* Et paulò supra: *in contractu Emphyteutico res cadit in commissum, si non soluitur pensio infra biennium seu triennium; sed in contractu censuario ex non solutione res non perditur.* Et in cap. recepimus de priuil. *Solutio census non probat quem exemptum, nisi ex alio deprehendatur, vt quia soluitur ad indicium perceptæ libertatis.* Imò tam firma censentur ex hac conditionis appositione, & per modum contractus concepta concessaque priuilegia (cuiusmodi est hoc Alexandri V. vbi census sex florenorum Ordini Præmonstratensi impositus, acceptatusque est) vt ea per generales clausulas reuocari non possint, sitque hæc conditio *census* à summis Pontificibus adinuenta, priuilegiisque eiusmodi apposita eo consilio, non vt commodum ha-

berent temporale, sed vt priuilegiis eiusmodi stabilitatem inconcussam atque à reuocationibus quantùm fieri poterat securitatem tribuerent. Ita Alexander 3. Extra. eodem tit. cap. Recepimus. *Inspicienda sunt ergo*, inquit, *Ecclesiarum priuilegia, & ipsorum tenor est diligentiùs attendendus, vt si fuerit deprehensum, quòd Ecclesia, quæ censum soluit, specialiter B. Petri iuris existat, ad indicium perceptæ libertatis census annuus conferatur, non immeritò poterit speciali prærogatiua gaudere.* Ita ij ferè omnes, qui de priuilegiis scripsere.

Et certè mirum esset Ioannem 23. Concilium Basil. Eugen. 4. qui priuilegium istud in Alexandri V. regestro repertum asserunt, ac fideliter de verbo ad verbum exscribunt, confirmantque. Archiepiscopos, Episcopos, & Officiales, qui priuilegium eiusmodi viderunt, palparunt, diligenter inspexerunt, omnique vitio & suspicione carere affirmarunt. Iudices cùm ab Eugenio 4. tùm à Concilio Basil. deputatos, qui Briocensem, Ambian. Brixin. Episcopos ex eiusmodi priuilegio cõdemnarunt. Reges Christianissimos, qui illud ratum habuerunt. Tot Apostolicos Notarios, ac sacræ Theologiæ iuriumque

Magiſtros, qui priuilegij iſtius ſignificationi interfuerunt, ſubſcripſeruntque: mirum eſſet, inquā, hos omnes ad Simoniam tam apertam non aduertiſſe, ei ſe minimè oppoſuiſſe, imò ei penitus conſenſiſſe, executionique demandaſſe. Nonne tu maior es hiſce omnibus? aut Eccleſiæ Dei ad tua vſque tempora vera Simoniæ notio defuit?

Addit Inquiſitor quaſi ſerram egregiè reciprocando pag. 144. *Deinde propoſitio hæc, Abbatem & Conuentum Monaſterij Præmonſtratenſis ſpeciali affectione ſumus hactenus proſequuti, ad Alexandrum quid pertinet? & niſi annos, menſes certè multos pluſquam importat. Nondum menſes erant elapſi duo, cum datum eſt priuilegium.* Quaſi non potuerit affectione proſequi Præmonſtratenſes ante Pontificatum Alexander V. & paterno proſequi ſtudio non ceſſare in Pontificatu.

Momento 8. pag. 144. Sophiſtam agit; aut certè ſuppoſitiones terminorum ſe perhibet oblitum: *Alexander*, inquit, *Præmonſtratenſis Ordinis Abbates & Canonicos ab iuriſdictione ſua & obſequio eximit, quatenus Occidentis Patriarcha erat:* Quia nimirū eximit à iuriſdictione quorumcunq; Patriarcharum, &c. quaſi hâc propoſitione, *cælum tegit*

omnia intelligeretur cœlum etiam seipso regi. Aut Rex Christianissimus præcipiens Duci exercitus, vt nobiles omnes regni sui ad bellum procedere cogeret; etiam ipse, vtpotè nobilis, & nobilium nobilissimus, ab eiusmodi Duce posset ad bellum cogi. Sed conceptum risum quis posset retinere hæc audiens?

Momentum 9. pag. 146. Iterum est ab authoritate purè nagatiua. Bibliotheca Præmonstratensis immunitatis tabulam nullam contíneat, quam Orientis Patriarchæ concesserint: ergo Præmonstratenses eiusmodi tabulam nullam habent: vide an legitima sit hæc consequentia. Bibliotheca Præmonstratensis multa non habet, quæ hîc aduersùm te retuli, quorum archetipa à supremo Senatu, te monito & aduocato, sunt approbata tanquam omni exceptione maiora: ergo hæc nulla sunt; vide an sequatur. Quamuis, si diligentiùs attentiúsque Bibliothecam peruoluisses, non vnicam solùm istiusmodi tabulam in ea reperisses.

Momentum 10. Eâdem pag. negatiuum similiter est, falsumque obtrudit. Nimirum in Ludouici 11. Diplomate nominatim exprimitur Alexander V.

Sed, etsi nominatim non exprimeretur, certè sufficienter illâ particulâ dicti diplomatis *& nonnullos alios Romanos Pontifices* censeretur expressus: (vti sufficienter expressi censentur Celestinus 2. Lucius 2. & 3. Eugenius 3. Adrianus 4. Vrbanus 3. Innocentius 3. Honorius 3. & alij nominatim ibidem non expressi, & quorum priuilegia Inquisitor admittit:) præsertim cum in dicto diplomate ipsissima priuilegij Alexandri V. verba fusè referantur confirmenturque, vti constat collatione factâ.

Adde quòd licet Alexander V. nec expressè *suo nomine*, nec implicitè his verbis, *& nonnullos alios Romanos Pontifices*, in dicto diplomate recenseretur; cum ea referat, approbetque, ac alicui summo Pontifici tribuat Rex Christianissimus, quæ ex Inquisitore nulli è summis Pontif. præterquam Alexandro V. tribui, concedive possunt: necessariâ consequentiâ sequeretur, à Rege Christianissimo Alexandri V. priuilegium susceptum probatumque: non enim ex nomine priuilegium concedentis expresso, sed ex contentis in priuilegio expressis ratisque habitis, priuilegij eiusdem stat confirmatio.

Quæ momentis 11. & 12. euomit, adeò summis Pontificibus, Regibus, Episcopis sunt iniuriosa, vt nisi ab infami Theologiæ Parisiensis Apostata, & in antipaparum, imò antipodum partes turpiter deflectente pronunciari non potuerint: *priuilegium hoc* (ait pag. 146.) *bonis moribus omnino aduersatur. Remissis habenis, quas antiquiores Pontifices adduxerant, ad contemptum virtutis, ad otium, ad negligentiam regulæ, ad vitiorum impunitatem patefacit viam.* pag. 148. *Vt religiosorum iusta non sunt vota & preces, quibus ab Episcoporum subiectione, & scripturis, & Ecclesiasticis Canonibus sancita liberari se postulant; ita iusta non essent priuilegia, quibus liberarentur.* pag. 149. *Iniusta forent priuilegia, quæ religiosis fræna laxarent, impedirentque ne illorum actiones curuæ à diœcesanis Episcopis corrigerentur.* pag. 150. *Vix fingi possunt quæ magis à rationis tramite discordent, quàm quæ in Alexandri priuilegio leguntur, & sine ratione vlla conceduntur.* pag. 152. *Hæc formula percellit Alexandri V. priuilegium, in quo quæ dantur immunitates, nec ad religionẽ respiciunt, nec ad Ecclesiasticam honestatem pertinent, quin etiam vtrique sunt contraria.* Et sexenta similia insana, truculenta, impia, quibus scatet septem foliis integris momentum 12.

Obſeruandum verò, quò genius Inquiſitoris penitus agnoſcatur, nihil hîc ab eo *bonis moribus aduerſans.* Nihil *iniuſtum*, aut *viam ad virtutis contemptum patefaciens*, &c. ex priuilegio adduci, niſi quòd Regulares Epiſcopali iuriſdictioni correptionive ſubducantur: vnde quicumque Pontifices, quicumque Epiſcopi, imò & Bartholomæus ipſe Laudunenſis Epiſcopus (ſi verum eſt quartum inſtrumentum quod Inquiſitor ipſe laudauit cap. 2. pag. 32. in fine) qui Canonicos ſeu regulares ſeu ſæculares ab Ordinariorum poteſtate & correctione exemerunt. Concilia Oecumenica, vt Viennenſe, Baſileenſe, Tridentium, &c. quæ eiuſmodi exemptiones gratas ac ratas habuerunt. Sancti Bernardus & Anſelmus, qui Monaſteria ſua priuilegiis ſimilibus donari expetierunt, ac obtinuerunt. Imperatores ac Reges, ad quorum poſtulationem inſtantiamve ſeu Pontifices, ſeu Epiſcopi ſimiles immunitates conceſſerunt. Imò & ſupremi Senatus, qui ſuis Senatus-conſultis libertates eiuſmodi firmauerunt: Hi, inquam, omnes Launoico iudicio id fecere, *quod bonis moribus aduerſatur*, quod *iniquum eſt*, quod *ad virtutis contemptum viam aperit*, &c. nimirũ ſi quæ Ec-

clesia diœcesanæ Ecclesiæ subducatur, vt Romanæ, *ad quam iure communi* (ex cap. si Papa. supra citato de priuil. in sexto.) *Omnes Ecclesiæ per orbem diffusæ pertinent*, submittatur immediatè: si quis à diœcesani correptione liberetur, per seueriorem iudicem, à Romano Episcopo commissum districtiùs castigandus; hoc ipso per grande piaculum (si Launoio credimus) iura omnia, scripturæque vertuntur.

Sed putas (vir bone) si totius Cleri visitatio institueretur, inquireretúrque sedulò quinam diligentiùs fructuosiúsve delicta castigarent, Officialesne Episcoporum, an Regulares? Officiales palmam reportarent? certè minimè gentium. Nuper quidam Parochus de publico concubinatu conuictus ab Officiali punitus est solutione quadraginta librarum, & quater repetitâ septem psalmorum recitatione, ac remissus ad propria. Id ipsum cum regulari cuidam exempto eodem tempore accidisset; delicti grauitate à regulari superiore cognitâ, reus ad Monasterium vocatur, in carcerem coniicitur, processus instituitur, conuictus virgis excipitur, reuocatur à beneficio, inhabilis ad alia declaratur, in Monasterio fratrum vlti-

mus permansurus. Vter fructuosiùs castigauit? vter ad scandalum è medio populi tollendum, salutemque delinquentis procurandam efficaciùs? vter ad iura, Pontificiaque diplomata conformiùs?

Sed iterum (vir bone) verbum mihi liceat ad hominem proferre. *Post Alexandri tempus* (inquis initio pag 150.) *Præmonstratensis Ordinis religio tam manifestè decreuit, ac deferbuit, & tam variè pollutus fuit virtutum ornatus, vt quærendi postea fuerint homines, qui pristinam disciplinam reducerent.* An ratione priuilegij Alexandrini id accidisse putas? si ratione priuilegij id accidit; ergo priuilegium ab Alexandro concessum fuit, quod tamen constanter pernegas. Si verò non accidit ratione priuilegij concessi, quod ex te nullum fuit, quid hæc ad Alexandrum, aut ad rem? nisi ad Episcoporum, quibus ex te tunc Ordo suberat, negligentiam propalandam, qui sic omnia corrumpi siuerunt: vnde vel ex eo per Apostolicam authoritatem diœcesanæ jurisdictionis abusui subducendi erant.

Sed iterum, quæso te, si *quærendi fuerint homines, qui pristinam disciplinam reducerent*; à quibus sunt quæsiti? an ab Episcopis, qui vtendo iure suo, quà visitando, quà re-

formando, res collapsas instaurarint? sed vide vt visitatio tùm à Basileensi Concilio, tùm ab Eugenio 4. Episcopis in Præmonstratenses fuit prohibita, iniustéque & illegitimè dicitur attentata. Vide igitur quàm sit difficilè apertam veritatem diutius impugnare.

Sed & attende mendacem esse oportere memorem: tu enim ipse, qui pag. 115. localem exemptionem tam apertè in Clementina quam tractabas expressam è medio auferre conando, hanc ex tripode decretalem emisisti: *tria sunt omnino in quæ cadere potest vera immunitas vel exemptio; bona, personæ, actiones. Et cùm immunitas sit vacatio à muneribus, & libertas ab oneribus, hæc tria sarta tectaque seruantur, quando à bonis tributum nullum exigitur, quando personæ muneribus publicis aut priuatis non illigantur, quando in actiones & mores non inquiritur.* Hæc, inquã, dictâ pag. scripsisti. (Contendẽdo *Episcopũ cum in exempti Monasterij basilica sacrum facit suis ornatus insignibus, Neophytos confirmat, & Ordines confert, iurisdictionem nullam exercere; aut, si quam exercet, non eam exercere, quæ bona Monasterij, vel personas, vel personarum actiones afficiat, in quæ cadere potest vera immunitas.*) Hîc autem tui ipsius dictorumq;

oblitus in fine pag. 160. ais, *quantùm ad bona Monasteriorum, & personas attinet, in ijs duobus potest esse priuilegium* &c. *sed priuilegiũ & à jurisdictione spiritali, & à morum correctione nulla dari potest immunitas & exemptio, quæ cum illis formulis & legibus facilè concordet.* Hæc igitur duo concilia, si potes, *tria sunt, in quæ cadere potest vera immunitas, bona, personæ, actiones: duo tantùm sunt, quoniam à morum correctione nulla dari potest immunitas. In actiones moresque cadere potest vera immunitas: à morum correctione nulla dari potest immunitas.*

Post hanc verò tam apertam contradictionem cuculus noster, dictorum à se admiratione in stupidum pauonem versus: *Hæc est*, inquit initio pag. 161. *vnica distinctio verissima & fundatissima* (quippe ea quã pro decretali dederat p. 115. tria asserendo omnino esse, in quę cadere poterat vera exẽptio, nulla est.) *Quæ quidquid est pro certo tenendum in priuilegijs, in exemptionum & immunitatum tabulis, comprehendit.* Certè nulla est insaniens arrogantia nisi hæc est. Sed vndenam, & quibus ex tabulis elicuerit, *bonorum, personarumque exemptionem* sacris esse Canonibus, ac praxi conformiorem, minúsve repugnantem, quàm sit locorum

& actionum seu morum exemptio, ipse e-differet, cum didicerit; aut certè breui omnem omnino exemptionem negabit; sic enim superbia eorum qui apertam veritatem impugnant solet ascendere, vt si quid occurrat, vnde se facilè expedire non possint, id audacter negent. Per hos gradus jam Inquisitor ascendit pag. 115. locorum exemptionem, hîc actionum negans; vbi se offeret occasio, bonorum, personarumque negaturus.

Momento 13. deceptus est Inquisitor circa Innocentij 3. diploma; vel certè decipere voluit: *Innocentius*, ait pag. 162. *cassa & irrita declarat priuilegia, quæ aduersùs communia Ordinis instituta impetrantur*: Nimirum à quibusdam particularibus, (cujusmodi erant Abbates illi Saxoniæ, ad quos scribit Innocentius.) Vnde cum Alexandri V. priuilegium in nullius particularis fauorem, eiusve à communibus institutis exemptionem; sed ad omnes omnino Præmonstratensis Ordinis alumnos nullo penitus excepto extendatur, atque omnibus & singulis communia instituta præscribat; patet nonnisi præposterè ab Inquisitore atque intempestiuè hîc Innocentij 3. diploma fuisse obtrusum: Verba Innocentij

hæc ſunt: *Quia igitur hoc* (nimirum ad Capitulum generale non proficiſci ſingulis annis) *in diſſolutionem Ordinis non eſt dubium redundare, vniuerſitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, & diſtrictè præcipimus, vt cum in priuilegiis generali Capitulo Præmonſtratenſi ab Apoſtolica Sede indultis contineatur expreſſè, ne quis Ordinem ipſum profeſſus contra communia inſtituta priuilegium impetrare præſumat, vel impetratum audeat retinere, priuilegio, quod vos à Sede Romana obtinuiſſe aſſeritis, non vtamini.*

CAPVT. XVI. AD XV.

INQVISITIONIS RESPONDENS.

Tria Inquiſitoris momenta frigida, non in Præmonſtratenſes, ſed in Apoſtolicam Sedem ructata.

SVSPICIONEM omnem tùm falſitatis, tùm ſuppoſitionis, ſubreptionis & obreptionis ab Alexandri V. priuilegio ſuperiori capite relato ac propugnato ſic arcet ejuſdem Alexandri priuilegium poſterius, prioris illius confirmatiuum, præcedenti

cap. relatum, à Ioanne 23. Eugenio 4. & Concilio Basileensi assertum atque confirmatum, Officiali Laudunensi ante ducentos quadraginta annos juridicè exhibitum, probatumque, vt desierit inter homines Inquisitor necesse sit, cum contenta hoc in capite scripsit.

Sed videamus quàm grauia momenta veritati sic firmatæ & apertæ opponat. *Primum*, ait. pag. 163. *Sumitur ab Exemplo. Alterum* pag. 166. *Comparatur ex opinione falsa, in quam ab assentatoribus nonnullis nonnulli adducti sunt Pontifices. Tertium* pag. 171. *Comparatur ex tribus*, nimirum ex ipsiusmet priuilegij, ex beati Bernardi, ex Petri Blesensis verbis.

Exemplum sic se habet. *Alexander V. statim atque creatus est Pontifex, Mendicantibus concessit priuilegium, quod Parisiensi Ecclesiæ & Academiæ offensionis attulit plurimum. Cancellarius in Parisiensi Ecclesia concionem habuit, quà priuilegij iniquitatem & subreptionem ostendit, & Alexandrum pro eo quantum potuit excusauit. Quod Parisiensis Episcopus, & vniuersitas de Bulla Mendicantium dixerunt, id non Parisiensis modo, sed & reliqui Episcopi de Bulla Præmonstratensium affirmare pari; quin etiam potiori iure possunt. Præter machinas*

à Mendicantibus adhibitas: Præmonstratenses fortè conuenerunt Curiæ Notarios, quomodo eos conueniebant Ordinis S. Benedicti Abbates nonnulli.

Cetè exemplum istud Inquisitoris ignorantiam, malignum in summos Pontifices affectum, ratiocinandi vim emortuam ostendit. Et quod ad primum attinet, norunt omnes Bullam hanc, aduersùs quam sermo iste Gersoni falsò ascriptus dicitur decantatus, fuisse verissimam, æquissimam, atque vt talem à Concilijs Constantiensi & Basileensi habitam, quidquid in oppositum moliti sint in vtroque Concilio quidam Antiregularium deputati. Ita referunt duo celeberrimi Parisiensis Academiæ Doctores, Ioannes Major in 4. sent. dist. 17. q. 7. con. 2. & Isambert. in 3. p. D. Thom. tract. de pœnit. disp. 20. art. 3. quorum prior hæc habet: *Alexander V. manutenuit Clementinam Dudum. addendo aliqua in sua Extrauagante, quæ incipit, Regnans in excelsis. quæ Extrauagans fuit petita reuocari in Concilio Constantiensi & Basileensi, sed nihil obtentum est.*

De 2. res ipsa loquitur: enimverò quomodo non pessimè in summos Pontifices affectus, qui obuia quæque, proiectæ

licet fidei, incertorumque authorum commenta, impudenter & proteruè aduersùs Petri Cathedram iactata sic sedulò colligit, vt quà datâ, quà quæsitâ occasione, de capaci mentis exasperantis promptuario vbique passim effundat. Hæc-quis enim litteratorum nescit, sermonem hîc ab Inquisitore laudatum falsò fuisse à Launoij similibus Gersoni ascriptum? frequenti temeritate, erroribus propemodùm innumeris, nugis anilibus refertum; sensu passim destitutũ; Venerabilis authoris pietati, moderationi, doctrinæ, genio, atque ingenio penitus oppositum; multo stromate seu rebus non cohærentibus, atque à Concionis materia plurimùm alienis distinctũ dissutumque? quæ quidem omnia sermonẽ inspicienti, volenti nolenti patebunt. Sed Launoio satis fuit quædam in isto sermone tùm in Apostolicam Sedem, tùm in religiosos Ordines contineri, vt pro magno hîc obtruderetur.

Verùm (vt ad 3. veniam è propositis caput, modum videlicet ratiocinandi hebetem & obtusum Inquisitoris) Bulla Mendicantium fuerit extorta, nec sermo suppositus: Ideone necessariâ consequentiâ sic ab exemplo Launoico ductâ

Præmonst.

Præmonstratensium diploma extortum iudicandum est? Si presbyter nescioquis ante duos annos flammis dignus est iudicatus sententiâ Iudicis: Ideone sequitur, ratiocinio ab exemplo ducto, Launoium Presbyterum illo-ipso tempore flammis dignum iudicari debuisse?

Discat igitur Inquisitor quòd *allegare nihil & allegata sic probare, paria sunt.* Discat quod *dolus non ex præsumptionibus* (quales præterea hîc nullæ sunt) *sed ex perspicuis indiciis probari debet*, L. Dolum. C. de dolo. Discat à Rhetoribus Rhetoricam oblitus, argumento illo, quod *Exemplum* dicitur, quomodo sit vtendum, esseque perditissimæ conscientiæ probatorum vitam moresque sanctissimos sic temerè (quod & denotat particula illa *fortè* quâ vtitur Inquisitor) sine fundamento, sine causa maledictis imposturisque respergere. Scilicet si imposuisse satis est, vt quis nocens habeatur, nec Innocentiæ Author ipse innocens erit. Sed nemo est qui anguem in herba latentem non videat. Iacula sunt ex Antipaparum officinis eruta, non Ordinem Præmonstratensem (vt notum est) sed summos Pontifices, si quid illa valerent,

ferientia. Loci communes, quibus Burdinus noster frequens abutitur, quibus etiam sanctissima exploratissimaque Pontificum decreta sic ab exemplo solet impetere: veris Ecclesiæ filiis multùm absimilis, quorum hæc est interior affectio, hæc vox cum Carolo Magno dist. 19. cap. In memoriam. *In memoriam B. Petri Apostoli honoremus sanctam Romanam & Apostolicam Sedem, vt licet vix ferendum ab illa Sede imponatur iugum, tamen feramus, & piâ deuotione toleremus.*

Porrò quàm verum sit, non Pręmonstratensium hoc in Capite, sed summorum Pontificum causam agi, patet euidentiùs ex momento 2. pag. 166. in quo de Præmonstratensibus, aut Alexandri priuilegio ne verbum quidem: sed totum, quàm longum est, ad hoc duntaxat est aptum natum, vt sinistra de summis Pontificibus etiam sanctissimis opinio lectorum mentibus ingeneretur. *Eò sint adducti ab assentatoribus nonnullis nonnulli Romani Pontifices, vt crederent, sibi licere quidquid luberet:* Ergone huc omnes adducti sunt? ergone huc adductus est Alexander, vir, ex te, scientiæ claue præditus, prudens, bene moratus, sanctissimus, atque Ecclesiæ Romanæ morum

institutorumque custos fidelissimus? sed vide quæ hîc scribis pag. 166. quàm parum consentiant iis, quæ pag. 17. De summis Pontificibus asseruisti; *te nimirum scire Pontifices omnes ad bonum Ecclesiæ totius creatos esse, & in illud diligenter incumbere.* Ergo quæ hîc dicis, contra scientiam conscientiamque dicis.

Momento 3. pag. 171. Verba priuilegij Alexandrini à se non intellecta: verba beati Bernardi de quorundam Cisterciensium Abbatum ambitione ac arte sibi comperta & explorata conquerentis, ad Præmonstratenses, (qui nihil vnquam simile admiserunt,) præposterè à se atque iniuriosè translata, toties ineptè & insipidè decantata, iterum importunè repetit: ac denique longam de Richardo Cantuariensi Archiepiscopo inuerecundè, impudenter & proteruè in propria causa, (nimirum ratione Monasterij sancti Augustini suæ potestati subducti, & Pontificiæ subditi.) Pontificem maximum alloquente, texit historiam; quasi de Richardi insolentia apud cordatos homines labefactari posset sanctissimæ authoritatis integritas: aut ex verbis Malmisburiensis Abbatis (si fortè vera sunt, nec supposita)

CAPVT XVII. AD XVI. CAP. INQVISITIONIS RESPONDENS.

Locorum nostrorum exemptio asseritur, Inquisitoris obiectiones dissoluuntur.

CONSTANS est ex superioribus capitibus, ac quouis termino immobilior hęc propositio; Alexandri V. priuilegium esse verissimum, nec supposititium, nec subreptitium, obreptitiumve; sed germanum, sincerum, omni prorsùs vitio ac suspicione carens; ab Alexandri successoribus, Conciliis Oecumenicis, & Iudicibus ab vtrisque deputatis: ab Illustrissimis Antistitibus, eorumque Officialibus: à Regibus Christianissimis, supremisque Senatibus tale iudicatum: consuetudine insuper atque vsu ducentorum quinquaginta annorum minimè interrupto vt tale receptum. Videndum modò cum Inquisitore vtrum illius priuilegij vigore ac virtute nostri Sammartinenses iure potuerint im-

pedire (iis potissimùm quibus impediuere modis) ne Laudunensis Episcopus in Ecclesia Sammartinensi populo benediceret ; ne Pontificiis decoratus insignibus Missam ibi celebraret ; ne Confirmationem, Tonsuram, & sacros Ordines ibidem conferret (eo præsertim modo, quo conferre intendebat.)

Id autem vt breui conficiam, vnum existimo notandum esse, de quo omnes conueniunt : posse nimirùm aliqua disertè & explicitè in lege contineri dupliciter : primò terminis particularibus, factâ euidenti omnium omnino specierum, indiuiduorum, circumstantiarum enumeratione : secundò terminis vniuersalibus quælibet inferiora, seu indiuidua sufficientissimè continentibus.

Paucissima sunt quæ priori modo disertè & explicitè contineantur in legibus : enimverò humanum captum id videtur excedere, vt sic omnia, seu pręcipiendo, seu prohibendo distinctè, sigillatim, sufficienter enumerentur. Præterquam quod superfluum videretur & vanum, tam multis ea exprimere, quæ verbo vnico, omnia complectente, æquè appositè significari possunt. Modi prioris exemplum haberes

Exodi vigesimo, vbi dicitur; *non concupisces rem proximi tui, non vxorem, non seruum, non ancillam, non bouem, non asinum*, si quæcumque proximi esse poterant Scriptura addidisset. Modo vero posteriori, seu terminis vniuersalibus leges omnes, seu priuatæ, seu communes; seu Ciuiles, seu Ecclesiasticæ; seu humanæ, seu diuinæ positiuæ concipiuntur; sic, cum Exodi 20. prohibetur sabbati violatio, ista prohibitio fit terminis vniuersalibus, *omne opus non facietis in eo*, nec fit descensus ad eas omnes laborum, operum seruilium, negotiorum species, quibus sabbatum violari potest. Sic cum Rex aliquem eximit ratione officij vel dignitatis ab authoritate & iurisdictione Iudicum locorum, non recensentur in litteris exemptionis ij omnes in specie actus, quos posset ista Iudicum authoritas in ipsum exercere; sed terminis generalibus ista exemptio continetur. Hoc posito.

Responsio in promptu est, nec difficilis, aut longè quærenda eius assertio. In basilica Sammartinensi Laudunensis Episcopus nec populo suo ritu solemni benedictionem impertire; nec in Pontificalibus sacra facere; nec Confirmatio-

nem, Tonsuram, aut sacros Ordines, illæso Pontificis diplomate, conferre potuit. Nimirum Alexandri V. diplomate *personæ, loca, possessiones* Præmonstratensium conceptissimis verbis ab omni diœcesanorum *superioritate, dominio, iurisdictione, visitatione, & iurisdictionalium præstatione* plenariè eximuntur, totaliter liberantur, ac soli Sedi Apostolicæ immediatè subiiciuntur: atqui *populo benedicere, celebrare in Pontificalibus, Ordines conferre*, superioritas est & iurisdictio: ergo ab iis Præmonstratensium *personæ*, & *loca* penitus eximuntur, ac totaliter liberantur.

Huiusce demonstratiui syllogismi maior ex Alexandri diplomate concepta est. Minor confirmatur partim ex Clementina ab Inquisitore relata, vbi *benedictio solemnis & in Pontificalibus celebratio* iurisdictio appellantur; partim ex communi Canonistarum consensu, qui constantissimè asserunt, Chrismationem, atque Ordinum collationem notam esse maximam diœcesanæ iurisdictionis *in loca*, in quibus conferri possunt; eamq; ob causam districtissimè iure prohiberi, ne in locis sibi non subditis aut in aliena diœcesi ea quisquam Episcoporum operetur.

Fortè non displicebit propositionem nostram communi hoc dialecticorum effato vlteriùs confirmari. A quocumque remouetur genus, remouetur & quælibet generis species: sic cuicunque conuenire non potest animalis ratio, nec hominis aut bruti ratio conueniet: atqui ab Episcopis remouetur omnis in Præmonstratenses jurisdictio; ergo & quælibet jurisdictionis species, cuiusmodi est benedictio, & celebratio in pontificalibus ex Clementina sæpius laudata.

Sed hæc quid vrgeo, cum ex sola locorum Præmonstratensium exemptione, eorumve soli Sedi Apostolicæ immediata subiectione sint apertissima. Nimirum hæc exemptio atque subiectio loca transfert in alienam, puta in Romanam diœcesim, vt nihil in eiusmodi locis diœcesano liceat, nisi quod liceret in aliena diœcesi. Quemadmodum igitur in vicina diœcesi Episcopus nec populo suo, etiamsi præsens adesset, benediceret; nec in Pontificalibus celebraret, nec Ordines conferret, nisi de consensu & licentia proprij Episcopi: ita nec in locis Episcopo Romano subjectis hæc præstabit diœcesanus Episcopus, nisi de consensu & placito Superioris regula-

ris, cui Romanus Pontifex proprij juris in hac parte tuitionem commisit. Quemadmodum si Fara ciuitas, quæ Laudunensi Episcopatui subdita modò est, ad Nouiomensem Episcopatum transferretur (vti Pontificiâ authoritate potest transferri) tunc in ea Laudunensis Episcopus nec populo benedicere, nec Ordines conferre inuito Nouiomensi Episcopo præsumeret.

Atque hunc in modum locorum Præmonstratensium ab Episcopali jurisdictione exemptionem intellexere Antistites Illustrissimi Rhemensis, Ambianensis, Margacensis, Suessionensis, Claromontensis, quorũ acta vidimus cap. 15. quiq; in ejusmodi locis ne quidem pernoctare, imò ne ad illa intrare sibi licere, nisi de nostrorum consensu & voluntate, publicè sunt protestati; &, quod notandum, etiam ante tempora Alexandri V. Quibus quidem ex actis constat hanc fuisse prædictorum, hanc esse debere omnium Illustrissimorũ Episcoporum mentem; nihil omnino sibi licere in locis nostris, quod jurisdictionem quacumque tandem ratione vel tantisper redoleat.

In hunc modum similiter intellexit priuilegiorum nostrorum Apostolicâ autho-

ritate Conseruator deputatus, sententiâ suâ in fauorem Canonicorum nostrorum Monasterij de Perrodio-Nouo diœcesis Andegauensis, aduersùs Officialem Archidiaconi Andegauensis, ipsumque Archidiaconum, in Capella de Bosco Ranulphi ab eodem Monasterio dissita & dependente visitationis officium exercere nitentem, ac domesticos prohibere volentem, ne Sacramenta Ecclesiastica intra dictam Capellam reciperent.

[Arturus de Vaudetar in vtroque jure Licentiatus, Decanus Ecclesiæ Collegiatæ sancti Marcelli prope Parisios, vicesgerens V. in Christo Patris Domini Abbatis Monasterij sanctæ Genouefæ Parisiensis, Ordinis sancti Augustini, ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis, Iudicis & Conseruatoris, vnà cum quibusdam alijs &c. priuilegiorum Religiosis & honestis personis Abbati & Conuentui Monasterij Præmonstratensis Laudunensis diœcesis, necnon Abbatibus, Abbatissis, ac Monialibus, & eorum Conuentibus vniversis, alijsque Decanis, Prioribus, Canonicis, Conuersis, Donatis, atque locis & membris eidem Monasterio subiectis, à sancta Sede Apostolica indultorum ab ea-

dem Sede ſpecialiter deputati, omnibus Presbyteris, Vicarijs, Curatis & non Curatis, cæteriſque Eccleſiarum Rectoribus, ac Tabellionibus publicis, & alijs Notariis vbilibet conſtitutis, ad quem, ſeu quos noſtræ præſentes litteræ peruenerint, Salutem in Domino, & mandatis noſtris, imò veriùs Apoſtolicis firmiter obedire. Ex parte Venerabilium & Religioſorum virorum Dominorum Abbatis & Conuentus Monaſterij beatæ Mariæ de Perrodionouo, prædicti Ordinis Præmonſtratenſis Andegauenſis diœceſis, Nobis fuit grauiter conquerendo expoſitum, quòd licet inter cętera priuilegia eiſdem Abbatibus, Abbatiſſis, Monialibus, & eorum Conuentibus vniuerſis, alijſque Prioribus, Canonicis, Conuerſis, Donatis, & Membris eidem Monaſterio ſubjectis, à ſancta Sede Apoſtolica indulta & conceſſa, fuerit & ſit eiſdem indultum & conceſſum quod ipſi Abbates, Abbatiſſæ, Moniales, eorum Prioratus, Conuerſi, Donati, & ſinguli Religioſi, eorum ſeruitores, hoſpites, familiares, & perſonæ in ambitu ſuorum Monaſteriorum, & Prioratuum commorantes, cum ſuis Prioratibus, Eccleſiis, Capellis, domibus, Monaſterijs,

& locis fuerunt, prout sunt à iurisdictione quorumcunque Archiepiscoporum, Episcoporum, eorum Officialium, Archidiaconorum, & aliorum Iudicum ordinariorum & extraordinariorum, exempti & exempta: sic & taliter, quòd ipsi Archiepiscopi, Episcopi, eorum Officiales, & alii Iudices ordinarii & extraordinarii minimè possunt, aut debent supradictos Abbates, Abbatissas, Moniales, Religiosos, Priores, familiares, Donatos, & personas prędictas in suis Monasteriis, Prioratibus, & ambitu eorumdem commorantes ratione contractus, domicilij, delicti, rei de qua agitur, vbicumque committatur delictum, iniatur contractus, & res ipsa existat, ad judicium euocare seu trahere, aut trahi facere coram ipsis, necnon eosdem monere, mulctare, eorumve Monasteria, Prioratus, Capellas, & alias Ecclesias sibi subiectas visitare aut visitari facere, necnon ratione huiusmodi visitationum procurationes ab eisdem exigere & extorquere, aut quamcumque jurisdictionem in eos, & loca eorum supradicta exercere: possintque & valeant ex indulto Apostolico sibi concesso, suis familiaribus, domesticis, Donatis, & Conuersis

in suis Prioratibus, Monasteriis, Capellis & Ecclesiis domorum Sacramenta Ecclesiastica, dum tempus subest, ministrare; & quibus priuilegiis gauisi fuerunt & sunt dicti Religiosi & personæ supradictæ à tali & tanto tempore, quod non est hominum memoria; & quod Vicarii, Promotores, seu procuratores Archidiaconi Andegauensis præmissa sciuerint fore & esse vera; & quemdam vocatum Robert fore & esse familiarem dictorum conquerentium, & in quadam domo sita infra septa Capellæ, vulgariter appellatæ beatæ Mariæ de Bosco Ranulphi, ab eorum Monasterio dependentis & eidem subjectæ, commorantem, & sic à jurisdictione dicti Archidiaconi, & alterius cuiuscumque Iudicis exemptum. Nihilominus tamen præfatus Dominus Archidiaconus Andegauensis, seu eius Vicarij aut procuratores seu Promotores *dictam Capellam de Bosco Ranulphi visitare, & officium visitationis in eadem exercere, atque procurationem ratione huiusmodi visitationis ab eisdem conquerentibus exigere nisi fuerunt & nituntur, præfatum Robert sua Sacramenta Ecclesiastica alibi, quàm infra dictam Capellam ab alieno Sacerdote recipere & percipere cogere nituntur*; & huius ratione eun-

dem Robert Officialis Archidiaconi Andegauensis instantibus procuratoribus, seu Promotoribus eiusdem Archidiaconi, coram se in causam trahi fecerunt, & de causa huiusmodi dictus Officialis Archidiaconi cognoscere & decidere nititur, in preiudiciũ exemptionis & priuilegiorũ dictis Religiosis à dicta Sede Apostolica indultorum & concessorum, supplicantibus in pręmissis sibi per nos de remedio prouideri oportuno. Vnde cum nostra intersit dictos Religiosos & personas supradictas tanquam Subconseruator dictorum priuilegiorum in suis priuilegiis & prærogatiuis tueri & deffendere, iustitiâ mediante. Vobis omnibus & singulis supradictis in virtute sanctæ Obedientiæ, & sub pœnis suspensionis & excommunicationis, quam vel quas in vos & vestrûm quemlibet feremus, nisi feceritis quod mandamus, districtè præcipiendo mandamus quatenus ad huiusmodi mandatum nostrum exequendum alter vestrûm alterum non expectet, si vobis constiterit præfatos conquerentes, aut eorum Procuratorem cum dicto Robert adiunctos esse, aut se adiungere velle, ad dictum Officialem Archidiaconi, Vicarios, & Procuratores

eiusdem Archidiaconi accedatis, ipsosque, & quemlibet ipsorum ex parte nostra, imò veriùs Apostolicâ, requiratis diligenter & moneatis, quos & quemlibet ipsorum in his scriptis requirimus, & monemus primò, secundò, tertiò, & quartò ex superabundanti ac vna monitione peremptoria pro omnibus, vt à prosecutione dictæ causæ dicti Vicarij & Procuratores Archidiaconi præfati, coram ipso Officiali ipsiusque cognitione, dictus Officialis Archidiaconi cessent penitus & desistant, & eorum quilibet cesset & desistat; & nihilominus ipsam causam coram eodem Officiali motam, seu moueri speratam inter dictos Vicarios, Promotores, & Procuratores dicti Archidiaconi Actores ex vna parte, & dictum Robert ac dominos Conquerentes, aut eorum Procuratorem cum dicto Robert adiunctum in hac parte, ex altera parte; nobis remittat præfatus Officialis, & id fieri procurent dicti Vicarij, Promotores, & Procuratores dicti Archidiaconi, in statu in quo erit coram eo inter præfatas partes tempore monitionis, & requisitionis huiusmodi sibi factæ, certum peremptorium terminum & competentem partibus antedictis

dictis præfigentes, & assignantes processuris coram nobis in ipsa causa secundùm dictum eius statum, prout de Iure fuerit procedendum, sub pœnis excommunicationis, & centum marcharum argenti nobis & dictis conquerentibus, si contrafecerint, mediatim soluendarum; alioquin supradictum Officialem, Promotores, Vicarios, & Procuratores dicti Domini Archidiaconi Andegauensis dictas pœnas incurrisse declarabimus, & aliàs vigore dictorum priuilegiorum contra ipsos, & quemlibet ipsorum procedemus, iustitiâ mediante, nisi causam, seu causas in contrarium allegare voluerint, cur ad remissionem prædictam faciendam minimè teneatur idem Officialis, & alia præmissa teneantur iidem Promotores, Vicarij, & Procuratores. Ad quas allegandas, si quas prætenderent, assignetis eisdem, & eorum cuilibet diem trigesimam à data executionis præsentium computandam, apud dictum Monasterium sanctæ Genouefæ coram nobis, nisi, &c. alioquin, &c. dictas causas allegaturis, ostensuris, & si necesse sit, probaturis. Et nihilominus casu quo supradictus Officialis causam huiusmodi coram nobis remittere recu-

sauerit, vobis & vestrûm cuilibet in solidum tenore pręsentium concedimus authoritatem & potestatem ipsam causam coram nobis remittendi, ac partibus pręditis terminum prædictum triginta dierum à tempore executionis præsentium præfigendi & assignandi, nisi, &c. processuris vlteriùs in eadem causa coram nobis prout de iure fuerit procedendum. *Inhibentes nihilominus ex parte nostra, imò veriùs Apostolica supradictis Officiali, Vicariis, Promotoribus, & Procuratoribus præfati Archidiaconi Andegauensis sub pœnis antedictis, ne in præiudicium remissionis huiusmodi per vos sic faciendæ, causaque & dilatione pendente, aliquid innouent, immutent, vel attentent, aut id fieri faciant, seu procurent quouis modo.* Mandatum autem nostrum huiusmodi ad personas supradictorum Officialis, Promotorum & Procuratorum dicti Archidiaconi Andegauensis, si commodè fieri poterit, & ad eos tutus vobis pateat accessus, alioquin per affixionem copiæ præsentium ad originale debitè collationatæ Waluis Ecclesiæ Cathedralis Andegauensis, vel alterius proximioris Ecclesiæ, infra quarum limites moram trahunt ipsi Officialis, Promotores, & Procuratores exequamini

diligẽter. Et quid inde feceritis nobis fideliter rescribatis. DATVM Parisiis sub sigillo Curiæ Cõseruationis dictorum priuilegiorum, anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo, die decima septima mensis Augusti. Sic signatum I. Souchard cum parafo & sigillo sano & integro ex cera viridi de membrana dependente.]

Et verò illa loca quomodo non penitus totaque exempta, quæ sic à tot ennumeratis summis Pontificibus etiam ab initio sunt constituta, vt nec generalibus Interdictis, nec quibuscumque Archiepiscoporum, Episcoporum, aut Sedis Apostolicæ Legatorum sententiis subiaceant; sed in iis tempore publici Interdicti inuito Episcopo diuina celebrare, & Ordines sacros à quocumque Episcopo transeunte recipere liceat? nonne hæc sunt localis exemptionis signa quam maxima?

Obiicit primò Inquisitor pag. 180. quòd *cum singulis annis Dominica in ramis palmarum aduenit, Laudunensis Clerus ad Ecclesiam Monasterij sancti Martini supplicationem habet. Ibi si adest Episcopus populo bene precatur, & ramos palmarum consecrat, &c.* Sed quid tùm postea, cum precariò id fiat: nec enim id in more positum erat antiquis, sed ante

annos non bene multos hæc ſupplicatio habebatur ad Eccleſiam Monaſterij ſancti Ioannis Ordinis ſancti Benedicti: contigit autem anno quodam, ab Abbatis Commendatarij (qui ad hæreticorum partes abierat) domeſticis tumultum excitari, ſupplicationemque turbari; quod Epiſcopus, atque inſignis Eccleſiæ Canonici indignè ferentes, Abbatem Sammartinenſem per deputatos adeunt, rogantque per ipſum ſibi ac populo liceat in poſterum ad Sammartinenſe Monaſterium ſupplicationem habere, atque in cohorte, ſeu area Abbatiali ramos conſecrare. Annuit Abbas Cleri populique poſtulationibus: vnde per aliquot annos habitus eſt ad eiuſmodi aream Cleri ac populi concurſus, factaque inibi ramorum conſecratio, ac concio ad populum ſub dio habita. Viſuntur vſque hodie veſtigia lapidei ſuggeſtus è quo concio iſta fiebat. Donec tandem humaniſſimus Abbas Clero ac populo, qui pluuiis, grandinibus, cæteriſque aëris incommodis interea temporis expoſitus orabat, ex affectu compatiens, ſupplicationem vltrò in Eccleſiæ nauim admiſit, vti ſingulis annis admittitur. Cæterùm ſi ex hac *in nauim* admiſſione, ramorumque

in ea consecratione colligere liceat aliquid iuris aut iurisdictionis Episcopo in Sammartinenses competere; cùm nostri certis anni diebus non modò in Cathedralis Ecclesiæ *nauim*, sed *in chorum*, sed *ad Altare majus*, Missam solemniter, officiumque reliquum peracturi, admittantur, nunquid eis multò plus iuris iurisdictionisve in insignis Ecclesiæ Canonicos competere vel ex hoc colligendum erit?

Sed, vt verum fatear, eiusmodi locorum commodationibus nec Canonicis in nostros iurisdictio vlla comparatur, nec nostris in Canonicos ius vllum acquiritur: tales enim supplicationes, exterioresve ceremoniæ, atque Ecclesiarum momentaneæ, mutuæ, vltroneæ cessiones nusquam iurisdictionis signa sunt habita, sed Christiani fœderis, fraternæ charitatis, societatis ad inuicem, ac denique communionis inter sanctos militantis Ecclesiæ, ad ædificationem corporis Christi monimenta adinuenta. Nisi fortè quis putet insignem inter Parisiensem Ecclesiam & Ecclesiam sanctæ Genouefæ, similesque in Gallia sexentas, ex annuis istiusmodi supplicationibus germanam argui posse iurisdictionem; quod mortalium contendet

nemo, nisi Launoico spiritu actus, statimque Regum Christianissimorum edictis, decretis supremorum Senatuum, ac populorum persuasione castigandus explodendusque.

Quod ibidem addit Inquisitor: *si abest Episcopus, Laudunensis Ecclesiæ Decanus; vel si abest Decanus, hebdomadarius Presbyter ramis benedicit.* Rem non iuuat, cum nostrorum omnino nullus ibi comparere soleat: si verò superiorum quis præsens adesse velit, is palmarum ramis impertit benedictionem. Quod quidem ante annos non bene multos præstitit Iacobus Burgesius Prior Sammartinensis præsente Decano. Quod & sæpius Abbas, quoties nimirum præsens interfuit.

Obiicit 2. pag. 181. & seq. è Laudunensis Episcopi non excusso tabulario purgamenta quamplurima, quæ ipse natiuum versoris officium repetens collegit, atque hîc, lectorum suorum conditioni nihil parcens, imprudenter & inuerecundè coaceruauit octo paginis, rem certè non promouentia: ex quibus à nobis hæc tria selecta sunt, quæ maioribus ipse litteris distinxit, p. 183. & 188. quæque ad rem plurimùm valere quis fortè vel ex hac distin-

ctione posset suspicari. Quàm verò ista tam studiosè notata parum valeant polleantque, verbo sic aperio.

Ecclesia illa sancti Martini Laudunensis pag. 183. notata, non est Ecclesia Monasterij sancti Martini Laudunensis Præmonstratensis Ordinis, sed Ecclesia Parochialis, insigni Ecclesiæ adjacens, Episcopo pleno iure subiecta, Ecclesia S. Martini Laudunensis communiter dicta, in qua sæpesæpius Episcopus Ordines contulit. Vnde patet hoc in casu grauiter deceptum Inquisitorem, aut certè decipere, lectorique imponere voluisse.

Restat igitur (si quid fidei mereatur homo mendacij ac suppositionis tam sæpe conuinctus) vt semel duntaxat in Sammartinensi Monasterio Tonsuram & Confirmationem; semel in Ecclesia Cuissiacensi sacros Ordines contulerit Laudunensis Episcopus. Id porro de nostrorum permissu rogatuque fuisse factum, ambiget nemo, qui Sammartinensis exemptionis ius tam longè ante sic stabilitum viderit, vti de facto stabilitum demonstrauimus; tam longè ante recognitum à Rhemensibus Archiepiscopis, Episcopisque Laudunensibus, vti recognitum confirmaui-

mus: nec enim quis præsumetur inuitus aliqua concessisse, qui ea negandi iure tam aperto, tamque manifesta potestate donatus est. Cæterùm si nostrorum permissu factum est, (vti etiam hoc tempore fieri poterat, fitque passim apud exemptos quoscumque in hac Parisiensi ciuitate, qui propterea non minùs exempti) quid inde iuris ad Episcopum deriuatur? factum verò fuisse nostrorum rogatu, atque in Ordinis fauorem, liquidò colligitur ex eo, quòd in Cuissiacensi Monasterio Laudunensis Episcopus Presbyterum vnicum ordinauerit, qui Clarofontanus erat, Canonicus vtique Præmonstratensis Ordinis; atque in eius gratiam Diaconum vnum, Acolytum vnum, Clericum vnum: quemadmodum docent Inquisitoris exscripta.

Et verò, quo iure quave authoritate in ijs Ecclesiis Laudunensis Episcopus hæc præstitisset, qui nec in parochialibus Ecclesiis ab iisdem dependentibus jus vllum habet? vti etiam agnouit Laudunensis Episcopus anno 1197. ratione parochialis Ecclesiæ de Disi, à Cuissiaco pleno & Episcopali jure dependentis, his verbis.

[Ego Rogerus Dei gratiâ Laudunensis

Episcopus. Notum esse volumus vniuersis tam præsentibus, quàm futuris; quòd cùm Ecclesia Cuissiacensis Altare de Disi (vbi olim fuit, sed post destructa) cum parochia & cæteris pertinentiis reuerendæ memoriæ Domini Alexandri Papæ tertij, necnon & prędecessorum nostrorum Episcoporum Laudunensium priuilegijs confirmatum longo tempore possedisset, & Canonici Cuissiacenses habitantes in Curte sua de Disi raris habitatoribus, qui in territorio de Disi sparsim pluries habitauerant, *spiritualia ministrassent*, tempore huius scripti de voluntate Illustris Francorum Regis Philippi, & de assensu dictæ Cuissiacensis Ecclesiæ quandam in ipso territorio villam de nouo contigit restaurari. Nos autem *non attendentes* quòd eadem villa esset infra fines parochię pertinentis ad Cuissiacensem Ecclesiam constituta, *& credētes quòd nobis de jure liceret*, ipsius villæ parochiam Magistro Odoni, & Ioanni nepoti Magistri Goberti *simplici & pia intentione* duximus conferendam. Sanè cùm Abbas Cuissiacensis jus & inuestituram Ecclesiæ suæ postmodum in nostra pręsentia protestatus, sanctæ Romanæ Sedis, & prædecessorum nostrorum nobis priuile-

gia ostẽdisset: *aduertẽtes quòd minùs rationabiliter egissemus*, præfatos Odonem & Ioannẽ donationem, quam feceramus eis precum nostrarum interuentu fecimus resignare: quin etiam, vt Cuissiacensis Ecclesia *ius suum* quietiùs in posterum possideret, dictum Altare cum parochia & pertinentiis suis eidem Cuissiacensi Ecclesiæ præsenti scripto, sigilli nostri impressione munito censuimus confirmandum; *statuentes vt parochialis cura spiritualiter ad Cuissiacenses Abbates successiuè pertineat, ita scilicet vt ijdem Abbates per Canonicos præpositos cum voluerint amouendos, & cum voluerint subrogandos parochiæ faciant in posterum prouideri.* Vt igitur factum istud perpetua gaudeat firmitate, fecimus illud fideliter hîc inscribi, & nostro charactere muniri. Actum anno Incarnationis Dominicæ millesimo centesimo nonagesimo septimo.]

Atque idem est de Claromontana & Samouciaca parochialibus Ecclesiis Abbati Sammartinensi pleno iure subiectis, in quas Episcopus, seu per se, seu per Archidiaconos jurisdictionem nullam vnquam exercuit, sed nec exercere potest: vnde cùm juxta Philosophos, *propter quod vnumquodque tale, & illud magis tale*; si Laudu-

nensis Episcopus in Disiacensi, Claromontana, Sammouciaca Ecclesiis nec populo benedictionem solemnem impertire, nec Confirmare Neophytos, nec Ordines conferre, imò nec ad eas tanquam sibi subditas intrare queat, propter earum à Sammartinensi & Cuissiacensi dependentiam; à fortiori hæc in Cuissiacensi vel Sammartinensi præstare non poterit, nisi de nostrorum licentia & consensu.

Pag. 189. num. 5. Tridentinum laudat Innocentij IV. Constitutionem circa exemptos editam instaurans, & consequenter ipsam Innocentij cõstitutionem refert, duplici à se hoc ministrato telo feriendus. Enimuerò cùm duo sint exẽptorum genera, vnum sæcularium, alterum regularium; sacra Cardinalium Tridentini Concilij Interpretum Congregatio declarauit, in dictum cap. 14. sess. 7. *Regulares inseruientes de licentia suorum superiorum beneficijs simplicibus, quæ sunt tamen membra Monasteriorum seu religionis, non posse visitari ab Ordinarijs, nec comprehendi hoc decreto.* Quod idem declarat in cap. 8. eiusdem sess. atque à fortiori illud ipsum dicendum est de regularibus in Monasterio degentibus.

Vt autem ex ipsomet Tridentino videas,

quàm consona sit & conformis menti Cõcilii hæc declaratio, legendum caput 11. sess. 25. eiusdem Concilii, vbi expresse ab Ordinariorum Episcoporum iurisdictione, visitatione, correctione eximuntur, exemptique declarantur etiam Rectores parochiarum, & parochiales Ecclesiæ Monasteriorum seu locorum, in quibus Abbates Generales, aut Capita Ordinum sedem ordinariam principalem habent, atque aliorum Monasteriorum seu domorũ, in quibus Abbates, aut alii regularium superiores iurisdictionem Episcopalem & temporalem in parochos & parochianos exercent, vti fit in domibus Pręmonstratensium, & in Monasterio sancti Martini potissimùm.

Sed quid confert Innocentii 4. ab Inquisitore relata constitutio, nisi vt enormis propaletur Episcopi Laudunensis in eandem constitutionem transgressio? qui innocentem, sibi non subditum, etiam iis in circunstantiis affligere præsumpsit, in quibus dicta constitutio Episcopis delicta aperta castigandi ius omne expresse adimit: *quia exempti nec coram Ordinarijs ipsis, dummodò sit in loco exempto commissum delictum, vel contractus initus, &c. conueniri possunt ali-*

quatenus super istis (inquit constitutio *)* Adeo verum est quod de Launoio similibus cecinit Propheta Regius, *In laqueo isto quem absconderunt comprehensus est pes eorum.*

Quod autem pag. 190. num. 6. de Concilio Calchedonensi profert, rem magis non promouet: nimirum vetat Concilium istud ne per præsumptionem Monachi perinde ac Clerici recedant à suo Episcopo: ij verò qui supremæ authoritatis priuilegio iustissimis manifestissimisque de causis eximuntur, ii, inquam, propriâ authoritate aut per præsumptionem ab Episcopo non recedunt.

Quæ paginis 192. & 193. proponit dubia de Schepticorum fontibus eruta, adeò stolida sunt, vt iis soluendis pudeat immorari, præsertim cum moneat sapiens prouerb. 26. *noli respondere stulto iuxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis.* Quis enim non videat in Præmonstratenses propriâ Episcoporum authoritate nullam omnino iustè ferri posse sententiam; quippe quæ contra expressum priuilegii tenorem, à non habētibus potestatem vllam, ferretur in non subditos. Præterquam quod ridiculum videretur esse priuilegium illud, quo quis eximeretur à sententia duntaxat

injuſtè lata: quid enim eximii aut ſingularis hac conceſſione homini ſic exempto accederet? & cuiuſnam eſſet iudicare, juſténe, an iniuſtè lata eſſet eiuſmodi ſententia?

Ad ſecundum dubium quod attinet, illud abundè reſolutum eſt à nobis cap. 6. vbi oſtendimus ab Epiſcopis per cenſuras olim cogi potuiſſe Abbates noſtros, vt ad generale Capitulum procederent; ab Epiſcopis (inquam) non propriâ, ſed Apoſtolicæ Sedis in hac parte ſibi delegatâ authoritate agentibus, idque ad noſtrorum duntaxat inſtantiam, ſeu ſententiam in contumaces ferendo, ſeu latam ab Abbate Præmonſtratenſi promulgando, & vſq; ad dignam ſatisfactionem inuiolabiliter obſeruari faciendo; quod & adhuc poſſent, ſi de nouo à ſummis Pontificibus delegarentur, atque à noſtris rogarentur: non poſſunt autem, quoniam Pontifices maximi videntes Ordinem Præmonſtratenſem poſſe per ſeipſum ſubſiſtere, nec ampliùs indigere emendicato Epiſcoporũ auxilio, omnem Epiſcopis eiuſmodi delegatam in noſtros authoritatem dudum ademerunt; quod & vſus & conſuetudo à quingentis annis inuiolabilter obſeruata firmauit.

Quæ verò num. 8. in fine pag. 193. sibi melancholicorum more falsò audire videtur *concedere nimirum Præmonstratenses impedire se non posse, quominus in basilicis Monasteriorum suorum diœcesanus Episcopus populo benedicat*, quàm sine fundamento edisserat, patet ex dictis passim.

Ac tandem quæ toties in summum Pontificem iactata, de truci veneni mortiferi plenitudine hîc num. 9. pag. 195. adhuc dissiliunt, hæc abundantissimè sunt detersa cap. 15.

CAPVT XVIII. AD XVII. INQVISITIONIS RESPONDENS.

Hallucinationes Inquisitoriæ circa Ludouici II. *priuilegium expenduntur.*

SANE consequens erat, vt qui cap. 14. Inquisitionis suæ tam proteruè *posuerat in cœlum os suũ*, etiam *eius lingua transiret in terram*, quò *dilexisse se omnia verba præcipitationis lingua dolosa ostenderet*: hoc verò præstat hîc maximè, Lud. II. Regis Christ.

priuilegium impugnans, sed ijs, quibus solet, momentis anilibus. Id porro vt pateat, pruilegium non ex parte, sed integrum legendum vti est à nobis supra cap. 15. pag. 228. relatum, cui subjicienda Caroli 8. confirmatio.

Primò igitur huic clausulæ, *pro parte dilectorum nostrorum Abbatum, Prælatorum, Priorum, Præpositorum, Decanorum, Canonicorum, Conuersorum, Donatorum, & dilectarum Abbatissarum &c.* ea opponit Inquisitor, *quæ* Inquisitionis suæ *cap. 14. num. 2. 3. & 4. ad parem clausulam animaduertit.* Cui nos eadem hîc, quæ dictis numeris, reponimus.

Opponit secundò *Ludouicum 11. falsi suggestione scripsisse, quòd Ordo Præmonstratensis florere cœpit anno Christi 1119. quo* (ait) *nondũ erat institutus*: nondum verò fuisse institutum colligit ex instrumentis publicis à se cap. 2. Inquisitionis suæ relatis. Sed in iis egregiè hullucinatus est Normannus noster, relationem rei antea gestæ, donationisque jam à sesqui anno factæ narrationem confirmationemque publicam, cum prima concessione ac donatione confundens. Id autem vt planum fiat, instrumentum publicum ex Inquisitore refero.

In

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Ego Bartholomæus Dei gratià Laudunensium Præsul. Cùm Ecclesia S. Vincentij locum, qui Præmonstratus dicitur, qui ad propriam mensam Episcopi pertinebat, ex dono prædecessoris nostri Elinandi Episcopi haberet, sicut in priuilegio eiusdem Ecclesiæ continetur, Monachi locum illum diu incoluerunt, & per multos labores nullum, vel paruum fructum consequebantur. Quod ego attendens rogaui Adalberonem Abbatem & Monachos, vt locum supradictum mihi liberè concederent, quatenus secundùm voluntatem meam de eo disponere possem. Abbas autem & Monachi petitioni meæ assentientes, quidquid in loco illo habebant, mihi liberè & sine contradictione concesserunt. Ego verò non ingratus eorum voluntati concessi Ecclesiæ S. Vincentij altare de Bariaco in perpetuum (saluo Synodali iure) habendum: dedi eis etiam dimidium modium frumenti ad molendinum quod apud villam situm est, quæ Broincourt dicitur. Videns autem supradictum locum, qui Præmonstratus dicitur, religiosis viris vtilissimum, fratri Norberto, & subditis & posteris eius liberè, & sine contradictione in perpetuum concessi habendum. Frater verò Norbertus sicut alienæ rei minimè cupidus primitùs noluit recipere, donec Seifridus Abbas S. Vincentij & Monachi eius donum illud ei

firmauerunt in Capitulo communi assensu. Quæ verò concessio, ne aliquo modo deinceps immutari possit, impressione nostræ imaginis, & sigillo S. Mariæ Laudunensis Ecclesiæ, & sigillorum Seifridi Abbatis S. Vincentij confirmare curauimus. Signum Bartholomæi Laudunensis Episcopi, signum Seifridi Abbatis S. Vicentij, signum Simonis Abbatis S. Nicolai de silua, Guidonis Decani & Archidiaconi, Radulphi Archidiaconi, Blihardi Cantoris, Roberti Decani S. Ioannis, Gaufridi Cantoris, Roberti Præpositi S. Martini, Herberti Vice-Domini, Clarembaldi de Foro, Nicolai Castellani. Actum Lauduni in Capitulo S. Mariæ Laudunensis Ecclesiæ anno Dominicæ Incarnationis 1121. Indict. 14. Epacta nulla, concurrente 5. Ego Radulphus Laudunensis Ecclesiæ Cancellarius scripsi & subscripsi.

Quo quidem in instrumento referuntur ea, quæ sub duobus S. Vincentij Abbatibus Adalberone & Seifrido gesta sunt, firmatumque dicitur à Seifrido & Monachis eius in Capitulo communi assensu, idque ad beati Norberti instantiam donum illud, quod Adalberonis tempore à Bartholomæo eidem Norberto factum fuerat: atque hanc confirmationem & concessionem, ne aliquo modo hæc deinceps

immutari posset, impressione suæ imaginis & sigillo S. Mariæ Laudunensis Ecclesiæ & sigillorum Seifridi Abbatis S. Vincentij firmat Bartholomæus.

Vt autem videas quàm non falsi, sed veri suggestione Ludouicus hæc scripserit, lege Andream du Chesne de vitis Romanorum Pontificum, in vita Calixti II. pag. 570. & 571. vbi narrans acta Calixti sub annum 1119. docet ex historia Ecclesiæ Laudunensis ad instantiam Bartholomæi Laudunensis Episcopi à Calixto Papa approbatam fuisse regulam & institutum S. Norberti. Quod etiam nullo negotio colligere poteras ex iis, quę ex Hermanno Monacho exscripsisti pag. 19. & 20. Inquisitionis tuæ, vbi referuntur sanctissimi Parentis habita Rhemis sedente Concilio, & Lauduni post finitum Concilium super proposito de religionis norma, Sedis Apostolicæ consilio & authoritate incipienda, cum Calixto Papa colloquia, & cætera deinceps facta, ad quæ referenda sunt Ordinis Præmonstratensis initia, quæque in ipsum tempus à Ludouico II. hîc notatum incidunt.

Opponit 3. Aduersùs hanc clausulam in Honorij II. Innocentij II. Alexandri III.

Gregorij IX. & X. Innocentij IV. & Vrbani IV. priuilegijs (quæ dicuntur à Ludouico 11. approbata) contentam, *si qua igitur in futurum Ecclesiastica sæcularisue persona, hanc nostræ concessionis paginam sciens contra eam temerè venire tentauerit, secundò tertióve commonita, nisi satisfactione congruâ emendauerit, potestatis, honorisque sui dignitate careat. Nec Regi, nec regno periculosiores parari posse insidias, quàm quæ hâc clausulà parantur.* Sanè si prætorianus miles in statione positus sic ex leui flatu ad arma conclamaret, ei certè esset condonandum: at verò Parisiensem Theologum senem, annosum, libros continuò voluentem, reuoluentem, glutientem, eò vsque Romanæ Curiæ stylum ignorare, nescireque similibus dicendi modis Reges & supremos Principes non comprehendi, id profectò cordatorum iudicio non est ferendum. Sed etsi Reges ac Principes hæc clausula comprehenderet; eaque *imprecationis aut comminationis modum non contineret*, sed receptam iuris formam, quam exciperet abdicationis sententia, quid inde? Enimverò adhoc vt Principes & Reges obligare posset hæc clausula, vel acceptatio requireretur ex parte Principum, (adeout hi ius habe-

rent similem clausulam respuendi, si vellent:) vel non requireretur acceptatio, sed obligare posset etiam inuitos. Si requiratur acceptatio: aut Princeps acceptauit; aut non acceptauit: si non acceptauit, quid ex eiusmodi clausula Principi metuendum? si autem acceptauit, quidnam acceptanti & seruare volenti formidandum esset? Si verò ius repugnandi Principes non habeant, sed eos hæc clausula obligare potest vel inuitos; hanc approbauerint, necne, æqua semper erit obligatio.

Sed quæso te (excubitor nimiùm pauide, ac timore trepidans vbi non est timor) quàm vanæ, imò nullæ sint necesse est insidiæ illæ, quas spatio quadringentorum annorum, publicè licet paratas & expositas, tot Argi, (Reges intelligo, eosque non vulgaris ingenij; Duces, Franciæ Amiraldos, supremorum Senatuum Procuratores Generales, aliosque proceres, qui Ludouici, & Caroli diplomatibus subscripsere) non deprehenderunt; aut certè Regi, regnoque ex iis nihil omninò metuendum esse pro certo habuerunt. Verùm tui similibus id in more positũ est, vt, cum ratione nihil ipsi valeant, clamoribus

saltem oppleant omnia, si quo modo tandem tumultum excitare, perque spiritus, non quidem nequiores se, sed valentiores id efficere queant, quod per se non possunt.

Opponit 4. pag. 198. Aduersùs hanc clausulam. *Et primò circa Electiones dicti Præmonstratensis Abbatis, & aliorum Coabbatum suorum statim decretum & ordinatum esse comperimus, quòd eidem Præmonstratensi Monasterio Pastoris solatio destituto per ipsius Monasterij fratres, &c. Electionis verò prædictæ sic modo præmisso celebratæ confirmatio aut infirmatio soli Romano Pontifici spectare, ac pertinere dignoscitur. Hanc totam tam non legi apud Honorium II. Innoc. II. Alexan. III. & IV. Vrban. IV. Innocent. IV. Gregor. IX. & X. Clem. III. V. & VI. quàm non legitur apud Ouidium aut Terentium.* Quibus quidem verbis de postremæ stupiditatis & impudentiæ fœcibus eò se prorupisse insolentiæ ostendit, vt omnino se non capiat, Dominationem spernens, ridens Majestatem: nimirùm, Regibus Christianissimis asserentibus, *se in litteris Apostolicis, & aliis documentis Authenticis sibi exhibitis inspexisse, visitare fecisse, vidisse contineri clausulam illam*; Regni proceribus illud ipsum atte-

ſtantibus, audet nihilominus, & proteruè audet Launoius, Majeſtatique impingens aſſerit, *tam non legi apud nominatos Pontifices clauſulam illam, quàm non legitur apud Ouidium aut Terentium.* Id verò qua ratione lingua effrænis ediſſerit? *Quia* (inquit pag. 199.) *in libro 2. & 3. Præmonſtratenſis Bibliothecæ legi & relegi poſſunt illorum Pontificum priuilegia, vbi ſimile comperietur nihil.* Sed, ô mortalium procaciſſime, an Reges Chriſtianiſſimi aſſerunt, clauſulam illam reperiri in *Bullis* nominatorum Pontificum, an verò *in aliis documentis authenticis ſibi exhibitis?* an in litteris Apoſtolicis à Bibliothecario relatis; an verò in Pontificum indultis in Bibliotheca Præmonſtratenſi non extantibus? Quàm multa enim archetypa, ſeu indultorum Apoſtolicorum, ſeu documentorum authenticorum iuridicè producta & compulſata vidiſti, quæ in Præmonſtratenſi Bibliotheca non extant, quæque te euidentiâ ſuâ ad palinodiam adegere! Eſt igitur hæc clauſula tùm in Bullis Pontificum, tùm in antiquioribus recentioribuſq; Præmonſt. Ordinis conſtitutionibus, laudabilibuſq; conſuetudinibus toties à ſummis Pontificibus approbatis, & ad hæc noſtra tempora mi-

nimè interruptâ serie seruatis illæsis. Quod & agnouit anno 1643. Rex Christianissimus: cum enim ad Priuatum Consilium delata fuisset R. Patris Simonis Raguet electio in Abbatem Præmonstratensem examinanda, eam Rex à Consilio omnino intactam relinqui, & ad summum Pontificem, vnicum Electioni eiusmodi confirmandæ vel infirmandæ Iudicem Idoneum remitti voluit; gratumque ac ratum se habuisse Sedis Apostolicæ super eiusmodi Electione iudicium anno 1645. Litteris patentibus manifestissimè testatus est.

Sed notanda duo mendacia lineis 10. & 11. pag. 199. expressa. *Id*, inquit, *inprimis Vrbano IV. tribuitur, cui tribuendum est contrarium.* Primùm enim Vrbano IV. id non tribui, patet Ludouici priuilegium inspicienti: nisi fortè velit Inquisitor, quæcumque à Ludouico referuntur ex nominatorum Pontificum diplomatis aliisque documentis authenticis, hæc omnia & singula non illis omnibus collectiuè, promiscuè & respectiuè sumptis, sed singulis distributiuè tribui debere, quod est ridiculum, quodque non patitur priuilegij sensus.

Secundò verò *eidem Vrbano IV. tribuendum esse contrarium.* Puta Confirmationẽ aut infirmationem Electionis Abbatis Præm. non pertinere ad solum Romanũ Pontificem; idque ex eo quòd à Capitulo Laudunensis Ecclesiæ Episcopo Laudunensi presentari supponitur Abbas Premonst. ab eo munus benedictionis accepturus: hæc grossè Philosophantis egena sunt elementa; quasi contraria essent illa duo, præsentari à Capitulo, ab Episcopo benedici, & Confirmationem Electionis suæ recipere à summo Pontifice. Præterquam quod iam sæpius ostensum est, non modò Præmonstratensem Abbatem, sed & alios Abbates Laudunensis diœcesis, imò totius Ordinis à quocumque Episcopo voluissent munus benedictionis potuisse recipere: à diœcesano, cum ab ipso consecrabantur, non potuisse examinari: cum ab ipso benedictionem obtinere non poterant, officio, vice, loco Abbatis plenariè tam in exterioribus prouidendis, quàm in interioribus corrigendis potuisse fungi. Quod & Confirmauit idem Vrbanus IV. priuilegio suo an. 1262. decessorum suorum indulta repetens & instaurans.

Opponit 5. pag. 201. *Hæc omnia*, quæ

nimè interruptâ serie seruatis illæsis. Quod & agnouit anno 1643. Rex Christianissimus: cum enim ad Priuatum Consilium delata fuisset R. Patris Simonis Raguet electio in Abbatem Præmonstratensem examinanda, eam Rex à Consilio omnino intactam relinqui, & ad summum Pontificem, vnicum Electioni eiusmodi confirmandæ vel infirmandæ Iudicem Idoneum remitti voluit; gratumque ac ratum se habuisse Sedis Apostolicæ super eiusmodi Electione iudicium anno 1645. Litteris patentibus manifestissimè testatus est.

Sed notanda duo mendacia lineis 10. & 11. pag. 199. expressa. *Id*, inquit, *imprimis Vrbano IV. tribuitur, cui tribuendum est contrarium.* Primùm enim Vrbano IV. id non tribui, patet Ludouici priuilegium inspicienti: nisi fortè velit Inquisitor, quæcumque à Ludouico referuntur ex nominatorum Pontificum diplomatis aliisque documentis authenticis, hæc omnia & singula non illis omnibus collectiuè, promiscuè & respectiuè sumptis, sed singulis distributiuè tribui debere, quod est ridiculum, quodque non patitur priuilegij sensus.

Secundò verò *eidem Vrbano IV. tribuendum esse contrarium.* Puta Confirmationẽ aut infirmationem Electionis Abbatis Præm. non pertinere ad solum Romanũ Pontificem; idque ex eo quòd à Capitulo Laudunensis Ecclesiæ Episcopo Laudunensi pręsentari supponitur Abbas Pręmonst. ab eo munus benedictionis accepturus: hæc grossè Philosophantis egena sunt elementa; quasi contraria essent illa duo, præsentari à Capitulo, ab Episcopo benedici, & Confirmationem Electionis suæ recipere à summo Pontifice. Præterquam quod iam sæpius ostensum est, non modò Præmonstratensem Abbatem, sed & alios Abbates Laudunensis diœcesis, imò totius Ordinis à quocumque Episcopo voluissent munus benedictionis potuisse recipere: à diœcesano, cum ab ipso consecrabantur, non potuisse examinari: cum ab ipso benedictionem obtinere non poterant, officio, vice, loco Abbatis plenariè tam in exterioribus prouidendis, quàm in interioribus corrigendis potuisse fungi. Quod & Confirmauit idem Vrbanus IV. priuilegio suo an. 1262. decessorum suorum indulta repetens & instaurans.

Opponit 5. pag. 201. *Hæc omnia*, quæ

nimirum ex Ludouico retulit pag. præcedenti, *in Honorij II. Innoc. II. Alex. III. & IV. Vrbani IV. Innocenc. IV. Gregor. IX. & X. Clementis III. IV. & VI. priuilegiis non apparere.* Verùm id quàm falsum sit, patet dictorum & aliorum Pontificum priuilegia integra, atque alia documenta authentica inspicienti: Ex iis enim liquidò constat, nihil omnino hîc à Ludouico relatum, quod ex aliquo nominatorum Pontificum indulto, documentove authentico non fuerit excerptum. Cæterùm (quemadmodum iam obseruauimus) velle vt omnia & singula in Ludouici priuilegio, seu litteris patentibus expressa reperiantur in singulis nominatorum, & aliorum nonnullorum Romanorum Pontificum indultis, nugari est, somniare, desipere: nec enim vnica fuit Honorij II. per succedentes summos Pontifices simpliciter confirmata concessio; sed gratia multiplex per succedentium Pontificum liberalitatem indulta: nec ea quæ Ludouicus exprimit, hæc in vnico à multis Pontificibus repetito confirmatoque indulto; sed in multis Bullis ac litteris Apostolicis, & aliis documentis authenticis sibi exhibitis, quæ inspicere & visitare fecit, contenta & reper-

ta fuisse asserit. Quod quidem quàm verum sit, patet singula, de quibus hîc p. 200. ab Inquisitore sermo instituitur, examinanti & conferenti. Nimirum *potestas Coabbates, Præpositos, aliosque Præmonstratensem Ordinem professos excommunicandi, casu exigente, & absoluendi Abbati Præmonstratensi concessa*; in indultis Pontificum elucet toto lib. 3. Præm. Bib. relatis. *Potestas incarcerandi, & carceri mancipatos* tempore & modo præscriptis *liberandi*; tùm in indultis Pontificum ibidem, tùm in antiquioribus Ordinis Constitutionibus, statutis, consuetudinibus, centies à Pontificibus maximis confirmatis apparet. *Potestatem Abbatibus, Præpositis, Abbatissis, &c. propter infirmitatem, debilitatem, aut aliam iustam & rationabilem causam Coadiutores dandi, resignationes recipiendi, &c.* sæpius videre est expressam tùm in Bullis, cùm in antiquis manuscriptis Ordinis Constitutionibus. *Potestatem* denique *Abbates inutiles, infames, & criminosos, si iusta ex causa casus exegerit, deponendi, & destituendi*; etiam expressam habes centies in indultis passim ab ipsomet Inquisitore laudatis: vt mirum sit hominem, quo cum agimus, ausum fuisse hæc scribere.

Alexander 3. ait, pag. 201. *Præmonstratensi Abbati Monasteria Ordinis visitanti nonnihil indulsit, sed illud longè diuersum est ab iis omnibus, quæ Hubertus Romanis Pontificibus subiecit: Ita se habet.*

Alexander Episcopus, seruus seruorum Dei, dilecto filio Abbati Præmonstratensi salutem & Apostolicam benedictionem. Cùm sis Pater omnium, qui Præmonstratensem Ordinem sunt professi, & Abbatias ipsius Ordinis tenearis ex debito visitare, tibi ad executionem officij tui Apostolicum volumus indulgere fauorem. Inde est quod tuis petitionibus annuentes, præsentibus tibi litteris indulgemus vt fratribus & Conuersis eiusdem, si qui tibi peccata sua confiteri voluerint, pœnitentiam iniungendi, & ipsos absoluendi, etiamsi fortè vinculo sint excommunicationis adstricti, & Tonsuras tuis Nouitiis Clericis faciendi, dummodò Presbyter sis, de authoritate nostra liberam habeas facultatem. DATVM Tusculani tertio Idus Martij. Sed hæc quid ostendunt? nisi Inquisitorem in bardum ac stipitem euasisse, qui sic præposterè Alexandrum III. obtrusit. Enimverò (vt de amplissimo eiusdem Alexandri III. indulto mox referendo sileam, in quo expressè continentur ea seriè omnia, quę hîc à Ludouico enumerantur, & alia multa,

quæ Inquisitorem latere non potuerunt, cum pag. 15. notauerit ab Alexandro 3. Præmonstratensibus concessa esse septem priuilegia in Bib. Prem. relata) quid in indulto hîc relato adeo *longè diuersum est ab ijs omnibus, quæ alij Romani Pontifices Ordini* vel Abbati Præmonstratensi concessere? Alij hîc in litteris Ludouici concessisse dicuntur Abbati Præmonstratensi potestatem, *vt Coabbates, Canonicos, & Conuersos casu exigente excommunicare possit & absoluere*: Alexander hîc in allato diplomate eidem Abbati concedit, *vt Fratres & Conuersos absoluere queat, etiamsi vinculo sint excommunicationis adstricti.* Hîc ab Alexandro conceditur eidem Abbati, *vt Nouitijs Clericis Tonsuras facere valeat*: Hoc similiter alij multi Romani Pontifices eidem Abbati concessere, vt videre est in Bibl. Præmonstrat. passim: atque ex his duobus solummodo totum Alexandri 3. diploma mox relatum coalescit; quid igitur adeo *longè diuersum ab ijs* continet, *quæ alii Pontifices concessere?* Vt autem appareat quàm imprudenter & præposterè Alexandrum 3. tanquam ab alijs Romanis Pontificibus dissentientē adduxerit, legatur diploma sequens.

[Alexander Episcopus, seruus seruo-

rum Dei, dilectis filijs Hugoni Abbati Præmonstratensi, & cæteris Abbatibus & Canonicis Præmonstratensis Ordinis, tam præsentibus, quàm futuris religiosam vitam professis in perpetuum. In Apostolicæ Sedis specula, quanquam immeriti, prouidente Domino constituti, pro singulorum statu solliciti esse compellimur, & ea sincerè tenemur amplecti, quæ ad incrementum religionis pertinent, & ad virtutum spectant ornatum, quatenus Religiosorum quies ab omni sit perturbatione secura, & à jugo mundanæ oppressionis seruetur illæsa, cùm Apostolica fuerit tuitione munita. Attendentes itaque quomodo Religio & Ordo vester multâ refulgens gloriâ meritorum, & gratiâ redolens sanctitatis, palmites suos à mari vsque ad mare extenderit, ipsum Ordinem & vniuersas domos eiusdem Ordinis Apostolicæ protectionis præsidio duximus confouendas, & præsenti priuilegio muniendas. Eapropter, dilecti in Domino filij, vestris iustis postulationibus benigniùs annuentes, vniuersas institutiones & dispositiones, quas de communi consensu, vel majoris & sanioris partis rationabiliter fecistis, sicuti inferiùs denotantur, authori-

tate Apoſtolicâ roboramus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Videlicet, vt Ordo Canonicus, quemadmodum in Pręmonſtratenſi Eccleſia ſecundùm B. Auguſtini regulam & diſpoſitionem recolendæ memoriæ Norberti quondam Præmonſtratenſis Ordinis Inſtitutoris, & ſucceſſorum ſuorum in candido habitu inſtitutus eſſe dignoſcitur, per omnes eiuſdem Ordinis Eccleſias, perpetuis temporibus inuiolabiliter obſeruetur, & eædem penitus obſeruantiæ, ijdem quoque libri, qui ad diuinum officium pertinent, ab omnibus eiuſdem Ordinis Eccleſiis vniformiter teneantur: Nec aliqua Eccleſia vel perſona Ordinis veſtri, aduerſùs communia ipſius Ordinis inſtituta, priuilegium aliquod poſtulare, vel obtentum audeat quomodolibet retinere. Nulla etiam Eccleſiarum ei, quam genuit, quamlibet terreni commodi exactionem imponat; ſed tantū Pater Abbas curam de profectu tam filij Abbatis, quàm Fratrum domûs illius habeat, & poteſtatem habeat ſecundùm ordinem corrigendi, quæ in ea nouerit corrigenda, & illi ei tanquam patri reuerentiam filialem humiliter exhibeant. Abbas autem Præmonſtratenſis Eccleſiæ, quæ mater

esse dignoscitur aliarum, non solùm in illis Ecclesiis quas instituit, sed etiam in omnibus aliis eiusdem Ordinis & dignitatem & officium Patris obtineat, & ei ab omnibus tam Abbatibus, quàm Fratribus debita obseruantia impendatur. Pręterea omnes Abbates Ordinis vestri, singulis annis ad generale Capitulũ Præmonstratum, postpositâ omni occasione, conueniant, illis solis exceptis, quos à labore viæ corporis retardauerit infirmitas, qui tamen idoneum delegare debebunt nuncium, per quem necessitas & causa remorationis suæ Capitulo valeat nunciari. Hi autem qui in remotioribus partibus habitantes, sine graui difficultate singulis annis se nequeũt Capitulo præsentare, in eo termino conueniant, qui in ipso eis Capitulo fuerit cõstitutus. In quo nimirum Capitulo, præsidente Abbate Præmonstratensi, cæterisque consedentibus, & in spiritu Dei cooperantibus, de his, quæ ad ædificationem animarum, ad instructionem morum, & ad informationem virtutum, atque incremẽtum regularis disciplinæ spectabunt, sermo diligens habeatur. Porro de omnibus quæstionibus & querelis, tam spiritualibus quàm temporalibus, quæ in isto Capitulo propositæ

propoſitæ fuerint, illud teneatur irrefragabiliter & obſeruetur, quod Abbas Præmonſtratenſis cum his, qui ſanioris conſilij & magis idonei apparuerint, juſtè ac prouidè judicabit. Sanè ſi Abbas aliquis veſtri Ordinis infamis & inutilis, aut Ordinis ſui præuaricator inuentus fuerit, & priùs per Patrem ſuum Abbatem, aut per nuncios ejus admonitus, ſuum corrigere & emendare delictum neglexerit; aut cedere, ſi amouendus fuerit, ſponte noluerit; authoritate generalis Capituli deponatur; & depoſitus ſine dilatione ad domum, vnde exiuit, ſeu ad aliam eiuſdem Ordinis, quam elegerit, reuertatur, in obedientia Abbatis, ſicut cæteri fratres ipſius domus, firmiter permanſurus. Id ipſum etiam alio tempore, ſi neceſſe fuerit, & Capitulum ſine ſcandalo vel periculo expectari nequiuerit, per Abbatem Præmonſtratenſem, & Patrem-Abbatem & alios Abbates, quos vocauerit, fieri licebit. Quòd ſi depoſitus in ſe datæ ſententiæ contumaciter cõtraire tentauerit, tam ipſe, quã principales eius, qui de Ordine veſtro fuerint in ſua cõtumacia fautores, ab Abbate Præmonſtratenſi & cæteris Abbatibus, cenſurâ Eccleſiaſticâ, donec ſatisfaciant, coër-

ceantur. Verùm cùm aliqua Ecclesiarum vestrarum Abbate proprio fuerit destituta, sub Patris-Abbatis potestate ac dispositione consistat, & cum eiusdem consilio, qui eligendus fuerit, à fratribus eligatur. Electus autem, non quasi absolutus à potestate Patris Abbatis vel Ordinis sui, Archiepiscopo vel Episcopo, in cuius diœcesi fuerit, præsentetur, plenitudinem officij ab eo percepturus; ita tamen quòd post factam Archiepiscopo vel Episcopo professionem, occasione illa non transgrediatur constitutiones Ordinis sui, nec in aliquo eius præuaricator existat. Si quis etiam ex vobis canonicè electus in Abbatem, diœcesano Episcopo semel & iterum per Abbates vestri Ordinis præsentatus, benedictionem ab eo non potuerit obtinere, ne Ecclesia, ad quam vocatus est, destituta consilio periclitetur, vice & loco Abbatis fungatur in ea, tam in exterioribus prouidendis, quàm in interioribus corrigendis, donec aut interuentu generalis Capituli vestri, aut præcepto Romani Pontificis, seu Metropolitani, benedictionem suam obtineat. Cæterùm si aliqua Ecclesiarum vestrarum pastoris solatio destituta, inter fratres de substituendo

Abbate discordia fuerit, vel scissura suborta, & ipsi facilè ad concordiam vel vnitatem reuocari nequiuerint; Pater-Abbas consilio Coabbatum suorum, eis idoneam prouideat personam, & illi eam sine contradictione recipiant in Abbatem. Quam si recipere contempserint, sententiæ subiaceant, quam Pater-Abbas cum consilio Coabbatum suorum in eos duxerit, circumspectione adhibitâ, promulgandam. Si quæ autem Ecclesiæ Canonicorum alterius Ordinis ad Ordinem vestrum venerint, ad eam Ecclesiam vestri Ordinis habeant sine refragatione respectum, in qua vestrum noscuntur Ordinem assumpsisse. Nulla sanè persona Ecclesiastica pro benedictione Abbatum vestrorum Palefridum, aut aliquid aliud exigere; nullus Abbatum vestrorum, etiamsi exigatur, dare præsumat, quia & exigenti & danti nota simoniacæ prauitatis & periculum imminet. Adhæc quoniam Pręmonstratensis Ecclesia prima mater est omnium Ecclesiarum totius Ordinis, & patrem super se alium non habet, sicut ad cautelam & custodiam Ordinis, per tres primos Abbates, scilicet de Lauduno, de Floreffia, & de Cussiacensi statutum est,

annua ibidem visitatio fiat, & ad suggestionem eorum in ipsa domo corrigatur, si quid corrigendum fuerit. Quòd si Abbas in corrigendo tepidus, & fratres sæpius moniti, incorrigibiles permanserint, ad generale Capitulum referatur, & sicut melius visum fuerit, consilio generalis Capituli, emendetur, & sententia in hac parte Capituli sine retractatione aliqua obseruetur. Quoties verò Ecclesia Præmonstratensis sine Abbate fuerit, ad præfatos tres Abbates eius cura respiciat, & à Canonicis ipsius Ecclesiæ, cum eorum consilio, persona in Abbatem idonea eligatur, ad consilium suum quatuor aliis Abbatibus ad eandem Ecclesiam pertinentibus pariter aduocatis, quos ipsi Canonici prouiderint aduocandos. Liceat quoque vnicuique matri Ecclesiæ Ordinis vestri cum consilio Abbatis Præmonstratensis, de Abbatibus Ecclesiarum, quæ ab ea processisse noscuntur sibi quemcunque voluerint, si tamen idoneus extiterit, assumere in Abbatem. Personam autem de alio Ordine nulla Ecclesiarum vestrarum sibi eligat in Pastorem, nec vestri Ordinis aliqua in Abbatem Monasterij alterius Ordinis, nisi de authoritate Romanæ

Ecclesiæ ordinetur. Nulli etiam Canonicos vel Conuersos vestros sine licentia Abbatum suscipere aut susceptos liceat retinere. Si quæ verò inter aliquas vestri Ordinis Ecclesias de temporalibus quæstio emerserit, non extra Ordinem Ecclesiastica vel sæcularis audientia requiratur, sed mediante Præmonstratensi Abbate & cæteris, quos vocauerit, aut charitatiuè inter eas componatur, aut auditis vtrinque rationibus, eadem controuersia iusto iudicio terminetur. Quia verò singula, quæ ad religionis profectum, & animarum salutem ordinastis, præsenti abbreuiationi nequiuerint annecti, Nos cum his, quæ præscripta sunt, consuetudines vestras, quas inter vos religionis intuitu regulariter statuistis, ac deinceps authore Domino statuetis, auctoritate Apostolica roboramus, & vobis vestrisque successoribus, & omnibus, qui Ordinem vestrum professi fuerint, perpetuis temporibus inuiolabiliter obseruandas decernimus. Ad majorem quoque Ordinis vestri reuerentiam, & regularis disciplinæ obseruantiam, vobis filij Abbates subiectos, præuia iustitia & ratione ligandi, & eosdem soluendi, pœnitentiâ & satisfactione præcedente, plenam

concedimus facultatem, majoribus & difficilioribus criminibus, quæ manifesta fuerint, Metropolitano vel Romano Pontifici reseruatis. De cætero, quoniam à strepitu & tumultu sæcularium remoti, pacem & quietem diligitis, Grangias vestras, sicut & Atria Ecclesiarum, à prauorum incursu & violentia libera fore sancimus: Prohibentes, vt ibi nullus hominem capere, spoliare, verberare seu interficere, aut furtum vel rapinam committere audeat. Ob euitandas verò sæcularium frequentias, liberum sit vobis (saluo iure diœcesanorum Episcoporum) Oratoria in Grangiis vestris construere, & in ipsis vobis, & familiæ vestræ, diuina officia, cùm necesse fuerit, celebrare. Prohibemus insuper, ne aliqua persona Fratres Ordinis vestri audeat ad sæcularia iudicia prouocare; sed si quis aduersùs eos aliquid sibi crediderit de iure competere, sub Ecclesiastici examine iudicij experiendi habeat facultatem. Præterea sicut à tempore prædecessoris nostri piæ memoriæ Innocentij, ex eius priuilegio habetis, nos quoque præsentis scripti authoritate firmamus, vt de noualibus, quæ propriis manibus vel sumptibus colitis, seu de nutri-

mentis animalium veſtrorum, nulla Ecclesiaſtica ſæcularíſve perſona decimas à vobis exigere præſumat. Decernimus ergo, vt nulli omninò hominum liceat præfatum Monaſterium, vel cæteras eiûs Abbatias & Obedientias temerè perturbare, aut earum poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel quibuſlibet vexationibus perturbare: ſed illibata omnia & integra conſeruentur eorum, pro quorum gubernatione & ſuſtentatione conceſſa fuerint, vſibus omnimodis profutura, ſaluâ ſedis Apoſtolicæ authoritate. Si qua igitur in futurum Eccleſiaſtica ſæcularíſve perſona hanc noſtræ inſtitutionis paginam ſcienter contra eam temerè venire tentauerit, ſecundò tertióve commonita, niſi præſumptionem ſuam digna ſatisfactione correxerit, poteſtatis honorísque ſui dignitate careat, reámque ſe diuino iudicio exiſtere, de perpetrata iniquitate, cognoſcat, & à ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei & Domini Redemptoris noſtri Ieſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ vltioni ſubiaceat. Cunctis autem eiſdem locis ſua iura ſeruantibus ſit pax Domini noſtri Ieſu Chriſti, quatenus & hîc fructum bonæ actionis

percipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inueniant, Amen. DATVM Ferrariæ per manum Gratiani Romanæ Ecclesiæ Subdiaconi & Notarij V. Calend. Maij Indict. X. Incarnationis Dominicæ Anno 1177. Pontificatus verò Domini Alexandri Papæ tertij decimo octauo.]

Sed quæso te (vir modeste) vndenam priuilegio Alexandri III. hîc à te relato, & duo duntaxat, vt supra vidimus continenti; alterum de potestate Fratres & Conuersos etiam ab excommunicationis vinculo absoluendi; alterum de facultate conferendi Tonsuras Abbati Præmonstratensi concessa, tanta vis inest, vt *quidquid est Ludouico expositum, falsum & subdititium ostendat?* quemadmodum asseris pag. 202. Quæ quæso tam subtilis ac potens diplomatis istius cum aliis Pontificum indultis antipatia, vt *verum* cum *veris* stare omnino non possit? An sic ex tuo contactu, seu citatione fœdantur inficiunturque res sanctissimæ, vt sanctioribus ac germanissimè confœderatis repudium sempiternum, perniciem, exitium certum necessariò afferant? An potius tu de genere es melancholicorum istorum, qui inuisas arces ac propugnacula firmissima leui flatu, vel

solâ digitorum ad ea directione sibi videntur euertere? cum hæc stent intereà, prodaturque hoc facto solummodo cerebri transuersà mutati periculosa infirmitas. *Hoc priuilegium*, ais, *certis quibusdam definitur conditionibus, quæ quidquid est Ludouico expositum, falsum & subdititium ostendunt.*

Nisi fortè à tibi familiari negatiuo argumento hîc non recedis; contendens quidquid ex summorum Pontificum indultis est Ludouico expositum, falsum & subdititium esse, quoniam id totum in allato à te Alexandri III. diplomate non habetur expressum: quod quidem quàm sit ridiculum, pudet pluribus aperire.

In eo denique quod postremò opponit pag. 202. simplicis admodùm figuræ se Theologum testatur; quippe qui, puerorum in morem legens, errorem scribæ vel typographi tam apertum non deprehenderit: quartum nimirùm pro quinto irrepsisse, vti ipsissima verborum series in Alexandri V. priuilegio multoties ab Inquisitore relato publicè exposita clariùs euincit, quàm vt dubitandi locus vlli quantumlibet repugnanti relinquatur.

Quod autem addit Inquisitor in fine pag. 203. *Hubertum Præmonst. Abbatem con-*

fidentiâ pari cum Carolo 8. se gessisse, *ac cum Ludouico 11. se gesserat*, *dum ab eo priuilegium obtinuit*, *in quo Ludouici 11. diploma repetitur & confirmatur*, testimonium est sinceritatis ac fidei ipsius Huberti omni exceptione maius : ecquis enim eò prorupisset impudentis audaciæ, vt Regi, regnique proceribus suspecta, supposititia, falsa documenta inspicienda, palpanda, examinanda iterùm ac tertiò voluisset obtrudere? quorum certè falsitas tam aperto, vt vidimus, plurium annorum vsu singulis exposita; tot Argorum, tot Illustrissimorum Antistitum in Ecclesia Dei vigiles oculos nunquam potuisset effugere.

CAPVT XIX. AD XVIII.

INQVISITIONIS RESPONDENS.

Legendo decipitur Inquisitor, & in confirmatione deficit.

HIc tandem ab incauto mendaci scintillula veritatis excidit, dum fatetur *plura esse à Romanis Pontificibus Ordini Præmonstratensi concessa priuilegia, eaque ab Rege* (vtique Ludouico II. potissimùm) *confirmata.* Quamquam hæc grunniendo à calumniarum volutabro sus non egrediatur : nimirùm *priuilegiis* (ait) *sic ab Rege confirmatis Præmonstratenses non obtemperant.*

Et ne hæc in nos gratis aut temerè iactasse videatur, duo assignat, *in quibus insigne ait reperiri exemplum non parendi ipsis priuilegiorum largitoribus* : alterum ; *Pontificibus Honorio II.* pag. 207. *Innocentio II.* pag. 208. & *Hadriano IV.* ibidem *instituta beati Norberti, modum regulæ, & prærogatiuam Religionis, quæ in Præmonstrata Ecclesia*

obseruabatur, quæque in aliis Ecclesiis dignoscebatur instituta, confirmantibus; eaque vt ab Ordinis professoribus diligenter obseruarentur præcipientibus; Præmonstratenses non parere, sed hæc omnia contemnere ac negligere. Alterum, *Pontificibus Lucio* III. pag. 209. *Clemente* III. *Innoc.* III. *Honor.* III. *Gregor.* IX. *Innoc.* IV. *Vrb.* IV. *&* *Gregor.* X. pag. 210. *vetantibus, ne Præmonstratenses Abbates, Præpositi, & Canonici ad sæcularium Iudicum forum confugiant; eosdem Præmonstratenses ab eiusmodi foro sæcularium se non abstinere; sed vnum ex iis nuper ab Officiali Laudunensi damnatum, Metropolitanam Rhemorum haud appellasse Ecclesiam, sed Senatum Parisiensem; à quo decretum obtinuit, quo causa Officiali Laudunensi interdicitur.*

Sed vir bonus ad tenorem verborum Lucij, aliorumque Pontificum non aduertit, in iisque egregiè est hallucinatus; nimirum non vetant illi Pontifices ne nostri, cum Actores erunt, forum rei sequantur; & ad sæcularium Iudicum auditorium, si casus exigat, prouocent; sed omnino prohibent oppositum, ne videlicet ab aliis ad sæcularia iudicia prouocentur. *Prohibemus* (inquiunt) *ne aliqua persona fratres Ordinis vestri audeat ad sæcularia iudicia prouocare,*

ſed ſi quis aduersùs eos ſibi crederet de iure competere, ſub Eccleſiaſtici examine iudicij experiendi habeat facultatem. Eccleſiaſtici porro examen iudicij contra Præmonſtratenſes fieri debet in Capitulo Generali, iuxta hæc eiuſdem diplomatis verba: *præterea duximus inhibendum ne quis Archiepiſcopus, vel Epiſcopus, aut eorum Officiales Eccleſias veſtras, ſeu regulares perſonas earum abſque manifeſta & rationabili cauſa interdicere, ſeu ſuſpendere præſumant; ſed ſi quid in his fuerit corrigendum, ad audientiam Generalis Præmonſtratenſis Capituli referatur, & ibi prout iuſtitiæ & honeſtati congruerit, emendetur. Porro ſi qui Epiſcopi aut eorum Officiales in perſonas veſtras vel Eccleſias* SENTENTIAM ALIQVAM *contra libertatem eiſdem à prædeceſſoribus noſtris, vel à nobis indultam promulgauerint, eandem ſententiam tanquam contra Apoſtolicæ Sedis indulta prolatam, ſtatuimus irritandam. Si qua igitur in futurum Eccleſiaſtica ſæcularisue perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens contra eam temerè venire tentauerit, ſecundò, tertiòve commonita, niſi reatum ſuum congrua ſatisfactione correxerit, &c. Reamque ſe diuino iudicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & à ſacratiſſimo corpore & ſanguine, &c.* Quibus quidem ex verbis patet

quàm exactè fideliterque Laudunensis Episcopus, eiusve Officialis huic priuilegio & indulto paruerit; insontem Religiosum, liberum, sibi non subditum, semel atque iterum à superioribus iuridicè repetitum negando, persequendo, cruciando; in quas pœnas reus vterque inciderit; quàm iustè ab abusu, iurisque Pontificij tam aperta violatione Sammartinensis Procurator ad senatum Parisiensem prouocauerit, & quàm iuridicè idem Senatus Officiali Laudunensi causam interdixerit decreto suo.

Quod igitur ad primùm attinet, videlicet *Præmonstratenses nonnullos, & eos maximè qui Monasterium sancti Martini Laudunensis incolunt, beati Norberti instituta non obseruare, Regulæ Augustinianæ partes non implere singulas, imò partem eius negligere maximam, & Pontificum mandatis nullatenùs parere*, calumnia est apertissima, quę tot sui condemnatores ac explosores habet, quot Monasterij Sammartinensis inspectores. Quod vnicuiq; vel ex eo abundè persuasum erit, quod cùm impostor circa hoc primum tria sibi probanda proposuisset pag. 205. nempe *beati Norberti instituta, horum obseruandorum partes impositas, & Præmonstraten-*

ſium in ijs obſeruandis contemptum & negligentiam. In tertio (quod potiſſimum erat) defecit ; nec quidquam in particulari aſſignare potuit, vnde iudicarentur Sammartinenſes à Norbertinis inſtitutis vel lato vngue recedere, ſuam ſolummodo pro omni dictorum confirmatione inſcitiam oſtentans ; ac futurorum tam temerariâ quàm iniquâ prædictione diuinitatem mentiens, *ſcio*, inquit pag. 209. (credite poſteri) *cùm alios, tùm eos maximè qui Monaſterium ſancti Martini incolunt Norberti regulæ partem negligere maximam & Pontificum mandatis nullatenùs parere. Quòd ſi regulæ partes ſingulas implere cogerentur, in eos qui cogerent, tumultuoſiſſimè inuaderent, & ad quodcumque ſupremum auditorium ex abuſu prouocarent, &c.*

Sed hîc vnum te rogo (lector beneuole) attendas nimirùm quo ratiocinio hîc tam iucundè paſcatur Inquiſitoris animus : ſcilicet, *in veteribus* (ait) *Præmonſtratenſium Clericorum priuilegiis inſigne reperitur exemplum non parendi ipſis priuilegiorum largitoribus.* Sed quid ſit exemplum, & quòd legis tranſgreſſio non in ipſa lege, cuiuſmodi ſunt priuilegia, ſed in ſubditorum actis reperiatur, vetulus noſter planè neſcit.

Atque ex hoc antecedente sic argutè concepto, consequens Launoio dignum eruitur: nimirum, *si qui Præmonstratenses priuilegiorum largitoribus in quibusdam non parent: importunè & imprudenter Augustinus Præmonstratensis Abbas, alijque Monasteriorum Ordinis Canonici priuilegia sua Episcopis opponunt:* puta quibus nec obtemperare debebunt ipsi Episcopi. Verùm quàm satior esset & sanior hîc concludendi modus: *si qui Præmonstratenses priuilegiorum largitoribus non parent*, ab Abbate Præmonstratensi, Capitulo Generali, & Visitatoribus adigendi sunt vt pareant (quemadmodum fit diligentissimè,) vt debita Ecclesiæ Capiti ab omnibus, seu Episcopis, seu inferioris Ordinis Christi fidelibus exhibeatur subiectio & obedientia.

Cæterùm pudet hîc pluribus aduersùs calumniatorem insurgere, nostrorumque laudem & panegyrim edere. Hanc edunt quotquot æqui rerum æstimatores Præmonstratense, Sammartinense; aliaque Monasteria nostra inuisunt: hanc edidit sæpesæpius moderni Episcopi Laudunensis pius decessor Philbertus de Brichanteau, omnium interiorum nostrorum multoties testis oculatus, solitus apud

nos

nos (quò ab Episcopalibus oneribus respiraret) amicè diuertere, spiritualibusque decem dierum exercitiis mentem reficere, quo purior atque vegetior Angelicis humeris formidanda munera obiret.

CAPVT XX. AD XIX. CAP. INQVISITIONIS RESPONDENS.

Ex Alexandro II. & Clementina à se laudatis iudicatur Inquisitor, &c.

NON solum in recentioribus (si fortè quod centum quinquaginta octo annos excedit recens aut recentius ab Inquisitore iure dici possit,) sed & in antiquioribus Præmonstratensium Clericorum priuilegiis facultas datur statuta mutandi, & noua toties quoties opus erit pro temporum, locorum, personarum, & occurrentium casuum varietate & exigentia condendi, ordinandi, atque promulgandi. Verùm hoc titulo quædam capita prænotari debuerunt ab Inquisitore, vt se quæcumque

extant in Bibliothecario legisse homo conductus ostentaret.

Porro tria præstat hoc in capite: primò diploma Iulij II. ex parte refert, quo *Præmonstratensibus facultas conceditur antiqua statuta interpretandi, limitandi, annullandi, & noua toties quoties opus fuerit, condendi, ordinandi, & promulgandi, dummodo ordinationes & statuta eiusmodi à sacris Canonibus non deuient.* Secundò in fine pag. 213. fragmentum ponit rescripti Alexandri II. ad Geruasium Rhemensem Episcopum. Tertiò in fine pag. 214. Clementinam *Archiepiscopo* repetit pari fide & corruptione, quâ antea notauimus respondendo ad cap. 2. Inquisitionis.

Primùm igitur admitto lubens, contendoque Præmonstratensium consuetudines, ordinationes, & statuta, seu antiqua, seu noua à sacris Canonibus ne lato quidem vngue recedere. Id autem vt fiat apertum, argumenta longè non quæro, cum textus ipse ex Alexandro II. ab Inquisitore relatus rem totam conficiat: *miramur* (inquit Alex. II. Geruasium alloquēs) *tuæ prudentiæ videri prædicta priuilegia dissentiri Ecclesiastico Canoni; cùm constet apud te, alias esse leges Ecclesiarum, quæ Gene-*

rales sunt; alias esse, quæ specialiter in priuilegiis quibusdam prærogantur Ecclesiis ad immunitatem, ne quorumlibet importunitate patiantur inquietudines.

Vnde patet in Canonibus Ecclesiasticis alias contineri leges, quæ generales sunt & communes omnibus Ecclesiis; alias speciales, quæ quibusdam prærogantur Ecclesiis ad immunitatem, ne quorumlibet importunitate patiantur inquietudines. Cùm igitur in constitutionibus & statutis Præmonstratensium, seu antiquis, seu recentioribus omnia sint, seu legibus Ecclesiæ Generalibus, seu specialibus Ordini Præmonstratensi expresse per summos Pontifices ad immunitatem constitutis maximè conformia, nihilque omnino sit ab Ecclesiasticis eiusmodi Canonibus vel minimùm deuians: quis non cum Alexandro II. *miretur*, Inquisitoriæ *imprudentiæ videri Præmonstratensia priuilegia dissentiri Ecclesiastico Canoni?*

Imponit igitur Alexandro II. Inquisitor, cum ait initio pag. 214. *Quod intellexerat Alexander II. danda non esse priuilegia, quæ à generalibus Ecclesiæ legibus dissentiant. Neque enim* (ait Glossa Iuonis in causam 25. q. 1.) *priuilegia aliquibus concederentur, si præ-*

ter generalem legem nulli aliquid speciale indulgeretur.

Clementinæ non minùs fœdè ac turpiter imponit hîc pag. 214. ea quippe Archiepiscopo, vel Episcopo ius non concedit, vt in locis exemptis sacramenta Confirmationis, aut Ordinis conferre queant, (quod ne fieret à Laudunensi, Præmonstratenses impediuere) sed vtrique ius istud planè & apertè adimit, his verbis: *sic tamen quòd prætextu concessionis huiusmodi in locis exemptis &c. nullam aliam jurisdictionem* (præterquam vt populo benedicere & in iis celebrare possint) *idem Archiepiscopus vel Episcopus exerceat &c.*

Putidè etiam Clericis Præmonstratensibus imponit, cum ait pag. 214. circa medium, *eos præsentibus Episcopis sibi ius arrogare benedicendi populo*: quis enim vidit vnquam Clericum Præmonstratensem publicè benedicentem populo? quantò minùs præsentibus Episcopis? Fateor equidem nostros Sammartinenses impediuisse, ne Laudunensis Episcopus in Ecclesia Sammartinensi populo congregato benedictionem solemnem impertiret; (quod quidem ex Clementina citata forsitan potuisset, nisi Alexandri V. lex posterior & spe-

cialis, in Oecumenico Basileensi Concilio approbata & confirmata, per succedentes summos Pontifices Ioan. 23. Eugen. 4. & Gregor. 13. instaurata, vsu & consuetudine plurium sæculorum corroborata obstitisset.)

His accedet vt cumulus; quælibet summorum Pontificum indulta & decretales Epistolas æqualis esse authoritatis, ac si Codici Canonum insererentur: Ita definit Agatho Papa cap. Sic omnes, dist. 19. *Sic omnes*, ait, *Apostolicæ Sedis Sanctiones accipiendæ sunt, tanquam ipsius diuini Petri voce firmatæ sint.* Et cap. Si Romanorum dist. 19. *Decretales Epistolæ Romanorum Pontificum sunt recipiendæ, etiamsi non sint Codici Canonum compaginatæ: quoniam inter ipsos Canones vnũ beati Leonis Capitulum constat esse permixtum, quo ita omnia decretalia constituta Sedis Apostolicæ custodiri mandantur, vt si quis in illa commiserit, nouerit sibi veniam denegari.* Et additur: *His ita, diuinâ fauente gratiâ, prælibatis, ostendimus nullam differentiam esse inter illa decreta, quæ in Codice Canonum habentur Sedis Apostolicæ Præsulum, & ea quæ præ multitudine vix per singula voluminum corpora reperiuntur: cùm omnia & omnium decessorum suorum decretalia constituta atque decretales Epistolas,*

quas beatissimi Papæ diuersis temporibus ab vrbe Roma dederunt, venerabiliter fore suscipiendas & custodiendas, eximios Præsules, Leonem scilicet & Gelasium, mandasse probauimus.

Vnde patet quàm pueriliter & absurdè generales Canones Inquisitor inclamet, quasi verò ij solummodo agnoscantur in Ecclesia Dei; cùm Ius Canonicum, Concilia Oecumenica, summi Pontifices, etiam speciales circa exemptos, *seu Episcopos à Metropolitani potestate, seu Capitula ab Episcopi superioritate, seu Regulares ab Ordinariorum iurisdictione*, ediderint, communibus hisce derogantes, eiusdemque cum illis firmitatis atque authoritatis; à quibus si Præmonstratenses constitutiones nulla ratione deuient (vti nulla ratione deuiant) nunquid Inquisitor stultè inquirit, & in inquisitione deficit?

CAPVT XXI. AD XX. INQVISITIONIS RESPONDENS.

Insulsè Tridentinum garrit Inquisitor.

QVæ tria hîc Inquisitor in fine pag. 217. se iam notasse asserit, (ac tam importunè & insulsè repetit, quàm ignoranter & miserè notauerat) quàm vana sint ac nulla, plus satis ostendimus passim, vbi & Præmonstratensium omnimoda ab Episcopali authoritate exemptio est asserta, & Abbatis Præmonstratensis, Patrum Abbatum, Vicariorum, Visitatorum, Superiorum localium extra Capitulum generale, ne vel ad momentum vllæ culpæ impunitæ remaneant, jurisdictionis executio quotidiano vsu ac praxi est confirmata. Vnde ad ineptam & toties falsi conuictam repetitionem hîc non vlterior responsio.

Pergit verò Canonum Cantillatoris ignorantia loquax, & ex sacro-sancta Tridentina Synodo extra rem propositam bene multa, minimè intellecta, in Sanger-

manensi & Sammedardensi Inquisitionibus effutita, etiamnùm hîc tertiò Conciliorum nouellus Interpres garrit; quæ, quoniam à R. P. Quatremario in priuilegij Sammedardensis propugnatione Capitibus 11. 12. 13. 14. 15. 16. abundantissimè ac neruosissimè confutata sunt & explosa, pluribus hîc non vrgeo.

Viderit interea Inquisitor incautus, quàm parum hîc aut sibi, aut Illustrissimorum Episcoporum Honori ipse prouideat: aut enim locum illum sess. 7 cap. 8. Concil. Trid. hîc pag. 218. relatum, eo modo intellexerunt Antistites Illustrissimi, quo Launoius; vt Ecclesias quascumque quomodolibet exemptas Apostolicâ authoritate singulis annis visitare tenerentur; aut intellexerunt alio modo: si alio modo intellexerunt; temerè saperda noster in Ordinem sacrum impingit, contra tot Gigantes fatuè pugnans homuncio: si intellexerunt eodem modo; vt quid Oecumenici Concilij mandatum tot annos ipsi neglexerunt?

Nec magis cautè pag. 219. initio refert à Concilio Trid. sess. 7. cap. 14. innouatam fuisse Constitutionem Innocentij 4. in Concilio Lugdunensi editam, quæ sic in-

cipit, *volentes, &c.* quaſi Monaſteria exempta Epiſcoporum ordinariæ hæc conſtitutio ſubiecerit poteſtati. Nimirum in ea ſancitur, *Exemptos nec coram Ordinariis ipſis conueniri poſſe, &c. dummodo ſit in loco exempto commiſſum delictum, vel contractus initus, aut res litigioſa conſiſtat.* Quid eſt porro confirmare Monaſteriorum, locorumque exemptiones, niſi hoc ſit?

Caput verò 8. ſeſſionis 21. Concilij Trid. in fine eiuſdem pag. 219. ab Inquiſitore relatum, extra rem eſt, & ad Præmonſtratenſes nihil attinet, cum illud totum conceptum ſit de Monaſteriis commendatis, nec in *Congregatione*, nec ſub *Ordinis Capite* conſtitutis, & in quibus *non viget obſeruantia Regularis*: quæ omnia in Præmonſtratenſium Monaſteria non cadunt. *Epiſcopus* (inquit ſacra Cardinalium Concilij Trid. Interpretum Congregatio in illud cap.) *non debet ſe interponere in Monaſteriis, in quibus viget obſeruantia Regularis, licet Monaſteria ſint commendata.* Item: *Si in Monaſteriis Commendatis viget obſeruantia Regularis, non poteſt Epiſcopus ea viſitare.*

Et in articulis Regi Chriſtianiſſimo per Archiepiſcopos & Epiſcopos Galliæ con-

gretatos oblatis, & ab Rege die 22. Ianuarij an. 1574. confirmatis, hic continetur ordine 41. *Que les Abbez Chefs d'Ordre, & autres Superieurs des Ordres non subiets aux Euesques, qui ont iurisdiction legitime sur les autres Monasteres inferieurs & Prieurez, visitent selon leur office & debuoir les mesmes Monasteres & Prieurez à eux subiets, chacun en son lieu & en son ordre, encor qu'ils ayent esté baillez en commande, & ceux qui ont la charge & gouuernement des susdits Monasteres soyent tenus de receuoir leur susdits Visiteurs, & mettre à execution leurs ordonnances. Et aussi que les Monasteres qui sont Chefs d'Ordres soyent visitez selon les Constitutions du saint Siege Apostolique & de châque Ordre.*

Illud ipsum pro Præmonstratensi Ordine nominatim anno 1571. die verò mensis Ianuarij 27. iam ordinauerat Rex Christianissimus patentibus litteris, in Parlamento Parisiensi 12. Maij eiusdem anni registratis & verificatis; Eidem Parlamento, aliisque Tolosanensi, Burdegalensi, Rothomagensi, Diuionensi, Rhedonensi, atque inferioribus Iudicibus districtissimè præcipiendo mandans, vt Abbati Præmonstratensi, eiusque Vicariis, Visitatoribus, atque aliis Ordinis Præm. Superiori-

bus visitationes & alia in dictis litteris contenta exequentibus efficacis deffensionis ac protectionis mediis assisterent; quemadmodum videre est fusiùs & expressiùs in iisdem litteris, quæ fuerunt in causa productæ.

Quæ quidem omnia ex Concil. Trid. sess. 25. cap. 20. deprompta fuerant, vbi dicitur: *Abbates qui sunt Ordinum Capita, ac cæteri prædictorum Ordinum superiores Episcopis non subiecti, quibus est in alia inferiora Monasteria, Prioratusve legitima iurisdictio, eadem illa sibi subdita Monasteria & Prioratus, suo quisque loco atque ordine ex officio visitent, etiamsi commendata existant. Quæ cum Ordinum suorum Capitibus subsint, declarat sancta Synodus, in iis, quæ aliàs de visitatione Monasteriorum Commendatorum definita sunt, non esse comprehensa: teneanturque quicumque prædictorum Ordinum Monasteriis præsunt, prædictos visitatores recipere, & illorum ordinationes exequi. Ipsa quoque Monasteria quæ sunt Ordinum Capita, iuxta S. Sedis Apostolicæ, & cuiusque Ordinis constitutiones visitentur. Et quandiu durabunt eiusmodi commendæ, Priores Claustrales, aut in Prioratibus Conuentum habentibus Suppriores, qui correctiones & spirituale regimen exercent, à Capitulis Generali-*

bus, vel ipsorum Ordinum visitatoribus instituantur. In cæteris omnibus præfatorum Ordinum priuilegia & facultates, quæ ipsorum personas, loca, & iura concernunt, firma sint & illæsa. Talia proferat Inquisitor, tam non distorta, tam aperta, tam indubia, sic impugnatorem ligantia. Hæc vidit, hæc audiuit; his imperitè saltans intra metas reduci non potuit.

Extra rem similiter illud est quod ex sessionis 24. cap. 11. Inquisitor garrit: Ibi enim, non de priuilegiis Exemptionis ab Episcopali iurisdictione integris Religiosis Ordinibus concessis; sed de iis, quæ ratione quorumdam titulorum honorariorum, vt Protonotariatus, Comitis Palatini, Capellani Regij, &c. plerisque conceduntur, sermo instituitur, quemadmodum inspicienti paterit. Vnde mirum est Inquisitorem sic voluisse hominum credulitati imponere.

Paginâ 221. refert sessionis 25. caput 4. sed mutilum, ac prauè intellectum. Mutilum dico: quia primam huius partem suppressit, quâ cauetur *ne quis Regularis sine sui superioris licentia prædicationis, Electionis, aut cuiusuis pij operis prætextu subiiciat se obsequio alicuius Prælati.* (Proinde nec Epis-

copi.) *Quod si contra fecerit, tanquam inobediens arbitrio (*non Episcopi*) *sed *superioris puniatur.* Praué autem intellectum : quoniam ad casuum hîc memoratorum circunstantias, & ad authoritatem quâ Episcopi tunc agerent, & quibus conditionibus tunc agerent, ipse non aduertit.

Cauit autem diligenter, cum ad Caput illud quartum legendo peruenit, ne ad Caput octauum, ne ad 11. ne ad 20. sessionis eiusdem accederet : vbi tota ad amussim confirmatarum & conseruandarum exemptionum series tam latè & plenè disponitur, quàm exemptus quisque optare posset.

Addo & in Generalibus Regni Comitiis an.1614. propositionem factam esse per Episcopos & reliquos Cleri Gallicani Proceres, vt Concilium Trid. promulgaretur & reciperetur, *saluis Regis ipsius Iure, Ecclesiæ Gallicanæ immunitatibus, priuilegiis, & exemptionibus Capitulorum, Monasteriorum & sodalitatum*; pro quibus priuilegiis, immunitatibus, & exemptionibus supplicaretur, vt reseruari possent, *& in integro permanere, vtque illis ea publicatio nullo modo præiudicaret.* Ita Mercur. Gall. tom. 3. pag. 117.

CAPVT XXII. AD XXI. INQVISITIONIS RESPONDENS.

Præposterè Conciliorum Canones laudat Inquisitor, Clementi VIII. imponit, &c.

HOc in Capite, quemadmodum in præcedenti, manifesta fit Inquisitoria confusio atque garrulitas; sicut enim illic è Tridentino multa ad rem non pertinentia retulit, rem absoluentia reticuit: Ita hîc ex Conciliis Calchedonensi, Aurelianensi, Epaonensi, Arelatensi, Toletano 4. Vernensi, Canones sat multos profert, ad Clericos, Presbyteros, Abbates Episcopis omni iure subiectos spectantes; quique non magis de Regularibus exemptis, ac Religiosis priuilegiatis Ordinibus dictati atque concepti sunt, quàm Odyssea de Ioannis Launoij diuagationibus. Legantur pag. 228. & 229. relegantur, veritas agnoscatur, garrulitas confundatur.

Ad hos nihilominus Canones Clementem VIII. respexisse asserit, hos appellasse, cùm priuilegia, libertates, immunitates, prærogatiuas, antelationes, concessiones, & gratias nobis indultas Apostolicâ authoritate firmauit, & confirmando addidit, *quatenus illæ Concilij Trid. decretis, aliisque sacris Canonibus, &c. non repugnent.* Quasi simul stare possent hæc duo, *priuilegia, libertates, immunitates ab Episcopali iurisdictione possidere*; Et, *Episcopali authoritati ac directioni per omnia subesse.* Item; *Præmonstratensem Ordinem ac eius Religiosos vniuersos specialibus fauoribus & gratiis benignè prosequi; & vt priuilegiis, indultis & gratiis à Romanis Pontificibus ac Apostolica Sede, eorumque de latere Legatis & Nuntiis eidem Ordini concessis perpetuò pacificè frui & gaudere valeant, opportunè prouidere velle.* (Quod de se testatur sanctus ille Pontifex nostra confirmando.) Et, *velle, vt Ordo Præmonstratensis, eius Abbates, ac Religiosi vniuersi Episcopalem in se iurisdictionem & directionem admittant in omnibus*; quod importarent Canones ab Inquisitore laudati.

Discat igitur Inquisitor, cum in priuilegiorum & exemptionum confirmationibus similes inseruntur clausulæ, *quatenus*

CAPVT XXII. AD XXI. INQVISITIONIS RESPONDENS.

Præpostere Conciliorum Canones laudat Inquisitor, Clementi VIII. imponit, &c.

HOc in Capite, quemadmodum in præcedenti, manifesta fit Inquisitoria confusio atque garrulitas; sicut enim illic è Tridentino multa ad rem non pertinentia retulit, rem absoluentia reticuit: Ita hîc ex Conciliis Calchedonensi, Aurelianensi, Epaonensi, Arelatensi, Toletano 4. Vernensi, Canones sat multos profert, ad Clericos, Presbyteros, Abbates Episcopis omni iure subiectos spectantes; quique non magis de Regularibus exemptis, ac Religiosis priuilegiatis Ordinibus dictati atque concepti sunt, quàm Odyssea de Ioannis Launoij diuagationibus. Legantur pag. 228. & 229. relegantur, veritas agnoscatur, garrulitas confundatur.

Ad hos nihilominus Canones Clementem VIII. respexisse asserit, hos appellasse, cùm priuilegia, libertates, immunitates, prærogatiuas, antelationes, concessiones, & gratias nobis indultas Apostolicâ authoritate firmauit, & confirmando addidit, *quatenus illæ Concilij Trid. decretis, aliisque sacris Canonibus, &c. non repugnent.* Quasi simul stare possent hæc duo, *priuilegia, libertates, immunitates ab Episcopali iurisdictione possidere*; Et, *Episcopali authoritati ac directioni per omnia subesse.* Item; *Præmonstratensem Ordinem ac eius Religiosos vniuersos specialibus fauoribus & gratiis benignè prosequi; & vt priuilegiis, indultis & gratiis à Romanis Pontificibus ac Apostolica Sede, eorumque de latere Legatis & Nuntiis eidem Ordini concessis perpetuò pacificè frui & gaudere valeant, opportunè prouidere velle.* (Quod de se testatur sanctus ille Pontifex nostra confirmando.) Et, *velle, vt Ordo Præmonstratensis, eius Abbates, ac Religiosi vniuersi Episcopalem in se iurisdictionem & directionem admittant in omnibus*; quod importarent Canones ab Inquisitore laudati.

Discat igitur Inquisitor, cum in priuilegiorum & exemptionum confirmationibus similes inseruntur clausulæ, *quatenus*

ſacris Canonibus non repugnent : ibi per Canones, intelligi non poſſe eos, à quorum obſeruatione data eſſet ipſa libertas & exemptio; ſed eos duntaxat qui ſpectarent ad fidem, morum integritatem, aut alia iuris Communis, &c. ad quæ ipſa exemptio expreſsè ſe non deberet extendere.

Præterea (inquit pag. 230.) *ſuccurrit inuicta ratio, qua conuincitur voluiſſe Clementem, vt Exemptorum quorumcumque, atque in primis Præmonſtratenſium, ſicut apparet, ſi tamen Exempti ſunt, quomodo Exemptos ſe eſſe credunt, priuilegia ſacris Canonibus locum faciant. Hìc Pontifex cùm alia Romanæ Eccleſiæ officia, tùm maximè Pontificalem librum corrigi, atque inſtaurari curauit. In ritu & ordine, qui ordinandis Presbyteris deſignatur, extare, retineri, ſeruarique voluit formulam profeſſionis ſequentis. Si vero Pontifex non eſt ſuus Ordinarius dicit ſingulis, cum manus eorum inter ſuas tenet, vt præfertur: promittis Pontifici, vel Prælato, Ordinario tuo, pro tempore exiſtenti reuerentiam, & obedientiam? & ille reſpondet, promitto.* Vnde colligit, nullam eſſe Sæcularis & Religioſi, Monachi vel Canonici, Exempti vel non Exempti diſtinctionem; ſed ab omnibus æqualiter Epiſcopo promitti obedientiam & ſubiectionem.

Sed hanc inuictam rationem egregiè vincit futilemque demonstrat R. P. Quatremarius, aduocato duntaxat quartæ classis auditore, qui verbatim explicet quid sit, *promittis Pontifici, vel Prælato, Ordinario tuo, &c.* qui ostendat dictionis disiunctiuæ *vel* hoc loco vim & sensum: qui dicat post vocem *Prælato* appictam esse in Pontificali virgulam eo loci necessariam, aut eius loco parenthesim, quam in allegando expunxit Launoius, sæpe aliàs plagij manifestus. Qui dicat, non eundem illic esse *Pontificem* & *Prælatum*: qui doceat vocem, *Ordinario*, esse *Pontifici* & *Prælato* communem: qui ostendat frustra fuisse positas voces istas *vel Prælato*, nisi de alio, qui non sit *Pontifex* intelligendæ essent: denique sic intelligendam esse interrogationē, *promittis Pontifici Ordinario tuo?* Vel *promittis Prælato ordinario tuo?* aut, si tota simul proponatur, non intelligendam, nisi in sensu accommodo; proinde nec nisi illo in sensu accipiendam Regularis exempti promissionem.

Porro si Pontificale Clementinum consuluisset, legisset illic clarissima Clementis ipsius, & totius Ecclesiæ Catholicæ pro Exemptis testimonia. Legisset distinctam

Abbatis benedictionem *authoritate Apostolica*, ab ea quæ fit *authoritate Ordinarij*. Legisset aliam esse *Abbatis Exempti*, aliam *non Exempti* professionem: sic enim Pontificalis pag. 136. interrogatio. *Vis sanctæ matri Ecclesiæ Romanæ, ac sanctissimo Domino nostro summo Pontifici, eiusque successoribus fidem, subiectionem, obedientiam, & reuerentiam deuotè & fideliter per omnia perpetuò exhibere? R. Volo. Si vero benedicendus exemptus non est, neque authoritate Apostolicâ, sed ab Ordinario suo Pontifice benedicitur, post prædictas omnes interrogationes subiungitur etiam sequens, quæ aliàs omittitur, quando benedicendus est ab Ordinaria iurisdictione exemptus. Vis sanctæ Ecclesiæ.* N. Nominando Ecclesiam Patriarchalem, Metropolitanam, seu Cathedralem, cuius Prælati iurisdictioni Electus Abbas, seu eius Monasterium, subiecti existunt, *mihique eiusdem Patriarchæ, vel Archiepiscopo, vel Episcopo, & meis successoribus fidem, subiectionem, obedientiam & reuerentiam deuotè & fideliter perpetuò exhibere? R. Volo.*

Si probè legisset, Inquisiisset, sapienter inuestigasset: inuenisset vtique in Pontificali Romano, primùm Clementis VIII. denuò Vrbani VIII. authoritate reco-

gnito pag. 64. de ordinat. Præsbyt. hanc formulam : *Si verò Pontifex non est suus Ordinarius, cum manus eorum inter suas tenet, vt præfertur, dicit singulis Præsbyteris sæcularibus : promittis Pontifici Ordinario tuo, &c. singulis verò Regularibus : promittis Prælato Ordinario tuo, &c. promittis Pontifici (vel Prælato) Ordinario tuo pro tempore existenti reuerentiam & obedientiam ? & ille respondet : promitto.*

Postremò si vetus Pontificale Romanum consuluisset an. Domini 1520. Venetiis editum, & ipsum cum Clementino contulisset: animaduertisset Clementem adeò non dictasse formulam ad eum sensum, quem somniat, vt potiùs ad contrarium prorsus dictauerit : prius enim illud formulam istam hoc modo exhibet, *promittis Pontifici Ordinario tuo pro tempore existenti reuerentiam & obedientiam ?* vbi vides deesse dictionem disiunctiuam & sequentem *vel Prælato.* Clemens autem vtramque addi & scribi voluit, sic dicendum iubens : *promittis Pontifici, vel Prælato, Ordinario tuo, &c.* Captum ergo sensu esse ac mente necesse est illum, qui ea de causa his vocibus *vel Prælato* ab ipso Clemente auctam formulam non agnoscat, vt Regularium exem-

ptionem approbaret, confirmaret, defenderet, ſancta & illabata vt ſit, velle omnino ſe demonſtraret.

Regularia Præmonſtratenſis Ordinis inſtituta (ait Inquiſitor pag. 233.) *ſunt ea maximè, quæ Sedes Apoſtolica confirmauit. Quæ verò confirmauit, Epiſcopalem vigilantiam, curam & correctionem non excludunt, ſed in euentibus neceſſariis aduocant. Præclara ſunt in eam rem teſtimonia, quæ cap. 3. 4. 5. 6. referuntur.* Ea igitur ex integro ab Lectore beneuolo legantur; & videatur vtrum ſubiectionem ad Epiſcopos ſignificent, & non potiùs omnimodam ab eorum iuriſdictione exemptionem.

Pergit verò hîc pag. 234. Babylonem ædificare furore inſaniens confuſionis filius; illicque ſibi ſede erectâ, de gutture ſuo, *ſepulcro vtique patenti* altùm vomit, vomituque ſuo ſummos Pontifices, Concilia Oecumenica, Ius denique ipſum reſpergit, his verbis: *Sic in omnium hominum, & præſertim Chriſtianorum vita, probatur mutatio, quæ fit in melius, culpatur quæ fit in deterius. Hic rerum ſtatus, hæc agendi ratio videtur negligi, cum Monachis vel Clericis datur ab omni Epiſcoporum ſubiectione & obedientia Exemptio. Quæ enim tunc interuenit mutatio, in peius, non*

in melius interuenit. En vt sommos Pontifices, *quos omnes pag. 17. dixit, scire se ad bonum Ecclesiæ totius creatos esse, & in illud diligenter incumbere*, dictorum immemor probris afficit. Quasi mutatio illa, qua fit vt Religiosi excellentiori via gradientes, Episcoporum iurisdictioni, aliquando etiam oppressioni subducantur, (sic enim loquitur sanctus Anselmus in Epistola ad summum Pontificem pro obtinenda Exemptione Monasterij sui: *non enim ignotum esse puto excellentiæ vestræ, quia plures Episcopi non tam gaudent Monasteria pietate nutrire & Episcopali cura erudire, quàm austera quadam dominatione, & propria voluntate grauare.*) Vt quietiùs & majori cum fructu Altissimo famulentur, fidelium omnium Parenti arctiùs atque immediatiùs coniungantur, in peius, non autem in melius interueniret: totque sancti Pontifices doctrinâ iuxta ac sanctitate celeberrimi, tot inuictissimi Reges, tot Principes Illustrissimi, qui abiectâ, seu Ecclesiasticâ, seu sæculari purpurâ, Regularium Exemptorum vitam sunt professi, hi non in melius, sed in peius mutati dicendi essent.

Cæterùm cum S. Bernardus, & Petrus Blesensis in priuilegia insurgunt; in ea

vtique, quæ ambitio, libertas, & disciplinæ impatientia extorsit, non in ea quæ iustissimâ exigente ratione suprema Ecclesiæ Parentis authoritas concessit, insurgunt.

Qui verò apprimè noscе voluerit, quæ Christianæ virtutes, & quàm multa modestiæ exempla Exemptionibus inædificentur, & superstruantur, Is Carthusianorum, Cluniacensium, Præmonstratensium, & aliorum claustra circumeat, breui reperturus quantum sit discriminis Launoio similes inter, & Regulares exemptos.

CAPVT XXIII. AD XXII.

Et ad obseruationem 1. Inquisitionis Respondens.

Inquisitoris obseruationes & asserta ridicula.

HOc in Capite, quod Inquisitionis vltimum est, rerum genera duo se Launoius obseruaturum dicit: primum *antedictis lucem & confirmationem maiorem allaturum*:

alterum, ea *tractaturum, quæ in decursu Inquisitionis tractari commodè non potuerunt. His* autem *duobus breuem quandam causæ totius coniectionem vt cumulum accessuram.*

Id porro totum se præstare putat obseruationibus tredecim; quæ quidem (pace Lectorum dixerim) iis, quæ viginti & vno capitibus ridiculè effutiit, tanquam temeritatis, inscitiæ, ac confusionis *cumulus* & superpondium accedunt. Ne verò sint hæc: legatur ex integro prima hæc obseruatio; statim apparebit quàm hebes & emortua sit ingenij illius acies, quæ tam exilibus, exiguè exiliterque conceptis adeò iucundè ac prolixè pascitur.

Priuilegia, inquit, *& immunitatis tabulæ omnes, quæ in lib. 2. & 3. Biblioth. Præmonstratensis editæ sunt, Ex armario Præmonstratensium Clericorum, non è tabulario Romanorum vel Laudunensium Pontificum sunt editæ.* Egregiam verò obseruationem! Ex armario Præmonstratensium, *priuilegia & immunitatis nostræ tabulæ sunt editæ.* Vnde ergo eruendas atque edendas putabas? ex armariis Sinarum aut Iapponensium? *Non sunt editæ ex tabulario Romanorum Pontificum:* id à vero quàm sit alienum, fassus es ipse nuper coram Burgesio à te pag. 35. lauda-

to ad archetyporum intuitum palinodiam canens. *Non* etiam *editæ sunt è tabulario Laudunensium Pontificum* : scilicet hoc addendum erat obseruationi tuę mentis acumen ; quasi de aduersæ partis armario arma expectanda forent, ibique tutò possent asseruari, atque inde ad omnem congressus occasionem semper & vbique præsto esse. Quanquam nec Episcoporum Laudunensium tabularium vacuum sit immunitatum nostrarum tabulis, quemadmodum colligere est ex iis, quæ Inquisitor passim scripsit : has edet Laudunensis Episcopus cum voluerit.

Hoc autem *tribus de causis obseruare se dicit* pag. 237. *1. vt id quod res est vnicuique constet. 2. quia in tanta & tam incredibili priuilegiorum multitudine vix potest accidere, quin plura sint vel supposita vel subreptitia. 3.* pag. 242. *quia nisi priuilegia hæc grata acceptaque fuerint ijs quorum interest, Episcopis videlicet, & cum primis Laudunensi, firmitate omni carent.*

Sed (ad singula vt respondeam) quidnam putas (vir bone) ex hac tua obseruatione vnicuique constare ? an quia de Laudunensium Episcoporum tabulario non sunt editæ immunitatum nostrarum tabulæ, aut quoniam in Romano Bullario desi-

derantur, ideo minùs firmæ ac stabiles? at ipse suspicionem omnem à legentium animis incautus amouisti, temerè effutitorum à te proscriptor & damnator inscius: nimirum, *alia sunt priuilegia* (inquis) *quæ in Bullario comparent, & subreptionis accersiri possunt; alia verò, quæ non comparent, nec tamen vitio vllo laborant*, de quorum posteriorum genere Præmonstratensia esse peruidisti, ad archetyporum exhibitionem mutus & elinguis. Vnde quod res est vnicuique constat, stolidè nimirum obseruasse te ea, quæ indigna obseruatione verba tua demonstrant. *Alia verò, quæ ibi non comparent, nec tamen vitio vllo laborant.*

Deinde (inquis) *in tanta & tam incredibili priuilegiorum multitudine vix potest accidere, quin plura sint vel supposita vel subreptitia.* Et in fine pag. 241. *in Curia sunt falsarij tam arguti, vt illorum fraudes Innocentius non statim deprehenderit. Cæteri quomodò deprehendent, etiamsi in ijs dissuendis diu multumque laborauerint?* Stulto igitur labore te consumptum prodis (ô Ephemeridum cœlestium obseruator magnifice) nisi fortè *non sis ipse sicut cæteri hominum*, sed is cui liberaliore manu concessum sit, quod Ecclesiæ Capiti asseris denegatum. Sed si verum est quod ini-

tio pag. *242.* dicis, *vt quis falsariorum fraudes deprehendat, necessariò videre debet archetypa*; si verum item quod ais pag. 15. & alibi multoties, *archetypa nimirum te non vidisse*, concludet facilè qui hæc leget, quàm temerè & projectè in omnem veritatis impugnationem erumpas.

Sed quid ad rem ex Innocentij III. Epistolis hîc seu indiscretè, seu malitiosè obtrusa tam multa? quæ quidem in Pręmonstratenses hoc tantùm possunt, quod ad nationis fidelissimæ candorem ac sinceritatem labefactandam, vicinorum artes calliditatesque notæ omnibus & execrabiles. Nisi fortè ingenuus obseruator hoc enixè intenderet omnibus persuasum; nullum omnino malum in Ecclesia Dei perpetratum à quoquam, seu sæculari seu religioso, nisi à solis Præmonstratensibus: atque, si à presbyteris, si à parochis, si à Capitulis, si ab Archidiaconis, Episcopis, aut Archiepiscopis indulta extorta conqueratur Innocentius 3. id totum in Præmonstratensium Caput esse refundendũ; quidquid personæ, quidquid rescripta, quidquid summi Pontifices; imò quidquid Obseruator ipse sui oblitus in oppositum clamet. Nimirum pag. 75. Inquisitionis

ſuæ dixit, *ad annum vſque 1272. Præmonſtratenſes Abbates & Canonicos, non, ſicut pleriq; S. Benedicti Monachi fecerant, ab Epiſcoporũ iuriſdictione eximi poſtulaſſe: quinetiam enixè rogaſſe Pontifices, vt Epiſcopalis ſuper ſe iuriſdictionis vſum confirmarent.* Et pag. 230. *Contentione factâ*, inquit, *comperientur paucæ Præmonſtratenſium immunitatum tabulæ, quæ à ſacris Canonibus diſſentiant, vna forſan Alexandri V.* Ergo fuſiùs hîc relatæ ex Epiſtolis Innocentij 3. de ſubreptis indultis conqueſtiones ad Præmonſtratenſes ex ipſomet Obſeruatore nihil attinent: viderit ipſe num de alijs? num de Laudunenſi Capitulo conqueratur Innocentius?

Addo ex Obſeruatoris mente ſuppoſita vel ſubreptitia illa eſſe non poſſe, quæ ipſemet Inquiſitionis ſuæ cap. 3. pag. 45. cap. 5. pag. 55. 56. 57. cap. 6. pag. 67. & cap. 7. pag. 80. aduerſùs Præmonſtratenſes profert, quibuſque eorum omnimodam ab Epiſcopali iuriſdictione libertatem quaſi proprio ipſorum ariete concutere, imò euertere ſe putat: Et hæc ipſa ſunt, quibus ex eodem Innocentio libertatem noſtram tuemur ac protegimus; quæ, ſi quid aduerſùm nos valere poſſint, vtique & pro nobis.

Denique supposita vel subreptitia non sunt indulta illa, à quibus species omnes falsitatis ex eodem Innocentio hîc pag. 241. expressæ longissimè absunt : abesse autem à diplomatibus exemptionis nostræ tum Ecclesiastica, tum Ciuilia Tribunalia millies protestata sunt. Hoc Pontifices Maximi ; hoc Oecumenicum Basileense Concilium ; hoc Lugdunensis, Rhemensis, Rothomagensis, Parisiensis Archiepiscopi ; hoc Episcopi Laudunensis, Suessionensis, Ambianensis, Altissiodorensis, Claromontensis, Trecorensis, Sagiensis Andegauensis, Margacensis, vt vidimus ; hoc à summis Pontificibus & Concilio Basileensi deputati Iudices ; hoc Reges Christianissimi, & ij Præfecti ac Iudices quibus exhibita fuere : qui quidem omnes indulta Præmonstratensi Ordini concessa, *non abrasa, non cancellata, sed sana & integra ; more Romanæ Curiæ Bullata, omni prorsus vitio ac suspicione carentia*, palam & publicè sunt protestati.

Postremò (inquit pag. 242.) *nisi priuilegia hæc grata acceptaque fuerint ijs, quorum interest, Episcopis videlicet, & cum primis Laudunensi, firmitate omni carent.*

O doctrinam singularem ! ô Theologi

Parisiensis laurum emortuam! scilicet Archiepiscopalibus insignibus priuabitur, æternùmque Metropolitano Senonensi subjicietur Parisiensis Archiepiscopus, quia grata acceptaque Senonensi, cuius interest, hæc nunquam fuit Parisiensis exemptio. Romanæ Sedi subducetur Anisiensis Episcopus, atque iterum Metropolitano subjicietur, quoniam à sua jurisdictione libertatem, immediatamque eius ab Apostolica Sede dependentiam nunquam probauit Bituricensis Archiepiscopus. Honoribus suis in posterum prærogatiuaque carebunt Briuatensis, sancti Martini Turonensis, & aliæ sexcentæ Ecclesiæ, quoniam earum immunitates ferre non sustinent diœcesani Episcopi. Credite posteri.

Cæterùm hîc rationes ex Morali Philosophia, confirmationes tam ex Iure Canonico quàm Ciuili, supremarum Curiarum Senatusconsulta, vetera & recentiora, tũ in Archiepiscopi Parisiensis aduersùs Senonensem, tum in Parisiensis Sacelli Regii, aliorumque fauorem edita non moror, quippe res clarior ac notior, quàm vt fusiori probatione indigeat.

Duo tamen sunt adustæ mentis indicia;

quæ hîc dissimulare non possum: alterum, Iuonis Carnotensis textus præposterè & aduersùs Obseruatorem incautum laudatus; hic enim non docet, *Rhemensis Ecclesiæ priuilegia* ideo *apud se nulla esse*, quòd hæc grata acceptaque non habuerit, sed *quòd nec in Generalibus Conciliis ipsis audientibus sint recitata, nec ad Ecclesias ipsorum Epistolari maturitate directa, & vt manifestiùs dicat, nulla ipsis familiari vel publica relatione propalata.* Quod quantum differat à temeraria & seditiosa Obseruatoris assertione, nemo non videt. Alterum est, à se dictorum solita & familiaris inconstantia; quippe, si quid ad Obseruatoris propositionem astruendam valuisset Iuonis testimonium, id totum verbis immediatè sequentibus initio pag. 243. infringit & eneruat: *Et quamuis priuilegia*, inquit, *quæ essent vel supposita vel subreptitia palam recitata fuissent in Conciliis, non idcirco tamen suppositionis aut subreptionis vitium tolleretur.* Sic destruens, & ædificans, sic verba vocesque, aut vt plurimùm apud incautos dubia vendens ac iurgia, præterea nihil.

Quæ de Ansæ Concilio pag. 357. addenda hic monet, eum tam leuis armaturæ, quàm Capitis ambigui militem ostendunt,

qui de fabulosis, iisque, vt solet, non sine suffossione relatis, seditiosis, atque damnatis, doctrinæ peregrinæ quid authoritatis putat accedere posse.

Fabulosum dico hoc Ansæ Concilium, cuius ne vestigium quidem extat in amplissimis Conciliorum omnium voluminibus; quod & amplius positiuè constabit ex dicendis.

Addidi, nec sine suffossione relatum: nimirum ab actu, quem ex Iacobo Seuertio exscripsisse se dicit Obseruator, hæc verba exsecuit, *En duodecim Patres*, quæ in eodem Seuertio habentur immediatè post ista, *Et Vrardus Episcopus Maurianensis*: quæ quidem numerans reflexio, & reflectens affectataque numeratio, quàm nullius fidei sit Matisconense fragmentum; quámque parum sincerus, imò quàm suspectus esse debeat fabricatoris affectus, liquidò demonstrat. Quod certum est Obseruatorem peruidisse, ac propterea hæc verba inuerecundè expunxisse.

Seditiosum dixi Matisconense fragmentum, in quo, dum sic arithmeticè numerati duodecim Patres ponuntur multa de Ecclesiasticis causis & de communi populi vtilitate tractasse (quorum Archetypa &

originalia, si superis placeat, ex transmundanis spatiis breui proferentur in lucem) vnicum, illudque insigne posteritati commendatur non parendi Sedi Apostolicæ, imò repugnandi exemplum : Et hoc ab Obseruatore, Concilium, seu acta Concilij vocatur; tantò certè ab Oecumenicorum, legitimorumque cùm Prouincialium, tùm Nationalium Conciliorum actis diuersa, quantò in iis Apostolicæ Sedis authoritas minùs illæsa.

Damnata dixi huius Concilij acta; (si fortè fabulosum non esset) facto nimirum Petri Ignei Albanensis Episcopi ac summi Pontificis Gregorij VII. Legati, qui in Conuentu Prælatorum à se congregato, conquerente Warmondo Viennensi Archiepiscopo aduersùs Landricum Matisconensem Episcopum Clerumque, B. Hugone Cluniacensi Abbate priuilegium palam exhibente ac legente, Matisconensem pertinaciter & iniquè repugnantem ab Episcopatus & Sacerdotij functionibus suspendit; Clericos Laïcosque, qui in Viennensem propter Ordines in Cluniacensi Monasterio ab ipso collatos manus iniecerant, ab ingressu Ecclesiæ ac consortio Corporis & Sanguinis Domini separauit:

Cluniacensium

Cluniacensium, denique Ecclesias & personas à Gebuino Lugdunensi Archiepiscopo præposterè & iniustè interdictas atque excommunicatas, monito Archiepiscopo vt faceret, & per se facere recusante, ab Interdicto & excommunicatione Apostolica authoritate liberauit, resque Cluniacensium Lugdunensis violentiâ dissipatas in integrum restituit.

Porro ordines à Viennensi Archiepiscopo iterum in Monasterio Cluniacensi anno circiter 1063. inuito Matisconensi Episcopo collati, ostendunt ea esse fictitia, quæ de Burchardo Viennensi dicuntur in fine Matisconensis fragmenti, *vnde prædictus Archiepiscopus ratione conuinctus, petens veniam, &c.* quî enim stare hæc possunt cum hac à Viennensi annis sequentibus iteratò facta in eodem Monasterio Ordinum collatione?

Nisi fortè idem fuerit Warmondi Viennensis de hoc Ansæ Concilio iudicium, quod fuit Iuonis Carnotensis de simili Ansæ Concilio, ad quod vocatus ire noluit, & de quo suo & Comprouincialium Episcoporum nomine ad Ioannem Lugdunensem Archiep. conuocantem ita scribit Epistola 236. *Iure Primatus vestri inui-*

tastis nos ad Concilium apud Ansam celebrandum, in quo tractare disposuistis de fide & Inuestituris Laïcorum: ad quod venire minimè contemnimus, sed terminos quos posuerunt Patres nostri, terminos antiquos transgredi formidamus. Nusquam enim reuerenda Patrum sanxit authoritas, nusquam hoc seruare consueuit antiquitas, vt primæ Sedis Episcopus Episcopos extra Prouinciam propriam positos inuitaret ad Concilium, nisi hoc aut Apostolica Sedes imperaret, aut vna de Prouincialibus Ecclesiis pro causis, quas intra Prouinciam terminare non poterat, primæ Sedis audientiam appellaret. Quod non de corde nostro prophetamus, sed Apostolica authoritate muniti, irrefragabilibusque sententiis approbamus, &c. his authoritatibus muniti nolumus Ecclesiis vestris inauditam nouitatem inducere, vel iura earum antiquitùs instituta permutare. Atque hæc ad Ansæ Concilium.

CAPVT XXIV.

Ad Obſeruationem 2. Inquiſitionis reſpondens.

Blaſphemia in Apoſtolicam Sedem, &c.

DEBEBATVR adeo inſigni operi truculenta hæc obſeruatio, vt conſtaret Launoici pectoris vlcus purulentum; blaſphemięque in Apoſtolicam Sedem paſſim iactatæ, non temerè vel inconſultò, ſed deliberatè & ex animo prodiiſſe monſtrarentur. *Complanata ſunt* (inquit pag. 243.) *omnia quæ veteri diſciplinæ obſtarent, quæ Epiſcopalem correctionem à Præmonſtrat. Clericis prohiberent, quæ tandem illorum humeris impoſitum ſatanæ iugum diutius retinerent.*

Blaſphemia porro vt pateat, ſeparanda ſunt ea, quæ nihil omnino commune habent; priuilegia nimirum duo, alterum Clementis V. Alex. V. alterum, de quibus tamen hic Obſeruator in communi loqui-

tur, quâ sinceritate, quâve intentione, iudicabit Lector oculatus. Notandumque in Clementis V. priuilegio nullum prorsùs imponi iugum, cum totum illud de solis Pontificiis insignibus Apostolicâ authoritate, motu proprio, Præmonstratensi Abbati concessis, conceptum sit.

Quare satanæ iugum Præmonstratensium humeris impositum, ex Alex. V. priuilegio colligendum est. Colligi verò ex eo omnino non potest, nisi ex verbis immediatam personarum, locorumque Præmonstratensium soli Apostolicæ Sedi subiectionem ferentibus, quemadmodum attentiùs legenti & inspicienti constabit. Hæc enim duo duntaxat in Alexandri priuilegio continentur; alterum, Præmonstratensium ab omni superioritate, dominio, & iurisdictione Episcopali immunitas & exemptio; alterum, immediata soli Sedi Apostolicæ subiectio. Iugum igitur cum ab exemptione, cui priuatiuè opponitur, sumi non queat, à subiectione dici necesse est: si autem ab immediata Sedi Apostolicæ subiectione, satanæ iugum dicatur humeris impositum, Sedes Apostolica (mens horret dicere) Launoicâ modestiâ satanas est.

Hæc porro à se dicta asserit religiosus Obseruator hîc pag. 244. *Vt id præstaret, quod Sedi Apostolicæ non potest non esse gratissimum.* Scilicet credendum est venisse tempora, cum trunculento Sacerdoti licebit impunè Christo Domini in faciem spuere, authoritatem authoritati, Deo Deum impingere, desolationis abominationem in sancta intrudere, & (quod mirum) sic abiisse in stipitem hominem illum, (si forte homo appellandus sit,) vt obsequium præstare se Deo, Pontifici, ac Religioni rudere audeat. O superi, nefas prohibete, blasphemi linguam compescite, audacis ac proterui scelus inultum ne relinquite, si quo modo salutari castigatione doctus, resipiscere queat à diaboli laqueis, ac saluus fieri.

Cæterùm quàm vana sit Obseruatoris hîc pag. 244. & 245. Epistolarum Innocentij 3. & Petri Celenensis Episcopi fragmenta, sensu vacua, aduersùs Clement. V. & Alex. V. priuilegia referentis, citatio; vel ex eo manifestum est, quòd Innocentius III. centum & amplius annis ante Clementis V. ducentis autem & amplius ante Alex. similiter V. tempora loquens, seu scribens, de horum Pontificum priui-

legijs, aut etiam de Præmonstratensibus (quos eo tempore nullas immunitates, priuilegia nulla habuisse, sed Episcopali jurisdictioni penitus totosque subditos fuisse, audenter asserit Obseruator) intelligi non possit: sed de presbyteris quibusdam, Clericis &c. conqueratur, quòd ij Apostolicæ Sedi priuilegia surripuissent.

Petrus verò Cesenensis, non Clementis, non Alexandri V. sed Alexandri VI. tempore asserit fabricata fuisse vltra quingenta breuia Apostolica, idque à fine anni primi pontificatus Sanctitatis suæ, vsq; ad mensem Augusti proximè præteritum; cum scriberet (centum circiter annis post Alexandri V. obitum) Ex quibus quidem si liceret argumentari, & ex eorum falsitate, falsi vel suspecti notam omnibus omnino seu anteriorum, seu succedentium Pontificum indultis inurere, nec ipsæ Laudunensis Episcopi, vel insignis Ecclesiæ Capituli prærogatiuæ & iura starent. Discat igitur in eiusmodi materiis, argumentum ab exemplo vel à simili omnino non valere.

Quanquam & ex fragmentis ipsis, vt hîc jacent, liceat in Obseruatorem insur-

gere, eumque propriis armis suffocare. Ex primo quidem vbi dicitur, quòd *à Christo, in Beatorum Apostolorum persona, Romana Ecclesia authoritatem super vniuersas Ecclesias acceperit; & per Bullas totius negotia Christianitatis agantur.* Quæ si vera sunt, quomodo *Bullæ eiusmodi firmitate omni carët, si gratæ acceptæque non sint Episcopis, & præsertim Laudunensi?* vti scribit pag. 242. nisi fortè non sit Ecclesia Laudunensis de vniuersis, super quas authoritatem accepit Romana Ecclesia.

Ex secundo verò constat, *pro litteris de quibus dubium esse posset, an à Sede Apostolica emanassent, ad regestum de consuetudine recurri:* nostrę porro Alexandri V. certissimæ & indubitatæ, ne cuipiam Launoio simili dubiæ esse possent, ex Alexandri V. regesto tum à Ioanne 23. tum à Concilio Basileensi, tum ab Eugenio 4. non semel erutæ sunt, vt ostendi suo loco.

CAPVT XXV.

Ad Obseruationem 3. Inquisitionis respondens.

Injuriæ in quatuordecim Romanos Pontifices &c.

BREVITER hîc Obseruatorem expedio, cuius mihi cœcitas & hebetudo arma subministrant. Scilicet *Canonica non est illa clausula (Si qua igitur in futurum Ecclesiastica sæcularisue persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam venire tentauerit, secundò tertióve commonita, si non satisfactione congruâ emendauerit, potestatis honorisque sui careat dignitate)* quâ Canonum Conditores ac Domini suis in Canonibus efformandis trecentorum & ampliùs annorum spatio constantissimè atque vnanimiter vsi sunt. *Moribus Ecclesiæ Romanæ non conuenit*, quæ ab Ecclesiæ & Reipublicę Romanæ Principibus, supremisque Legislatoribus inter leges condendas promulgandasque toties ac tamdiu est proposita. O igitur, si Lau-

noio credimus, Ecclesiæ Romanæ Rectores insipientes ac stultos! ô infœlicem tantâ annorum intercapedine sub eiusmodi Iudicibus Romanam Ecclesiam! ô lugendum Ecclesiasticæ Reipublicæ statum, in quo nec vultum sui pecoris Pastores agnoscebant, nec populi sibi diuinâ dispensatione commissi conditionem moresque curabant; despoticè dominantes in Clero, crudeliter ac tyrannicè leges imponentes, minaces, elati, iniusti. *Hæc est clausula* (inquit Obseruator hîc in fine pag. 247.) *quæ nec regni nostri, nec Romanæ Ecclesiæ moribus conuenit.* Quis hæc omnia, quis censuram hanc æquanimiter ferat?

Obseruatoris animum, qui verbo hîc destruit, quæ tam operosè ac tam multis ex Innocentio III. collectis astruere nisus fuerat: nimirum si, sublato Alex. V. priuilegio, quæ supersunt priuilegia Episcopalem iurisdictionem & authoritatem admittant, ac propterea nihil in se contineant, quod Trid. Synodi decretis attemperari debeat; inutiliter ac vanè Innocentium III. aduersùs extorquentes, surripientes, supponentes Apostolica priuilegia tam acriter insurgentem & detonantem inducit: nisi fortè in Decanum & Canonicos Laudunenses inuehatur, quorum priuilegia viderit Obseruator an Episcopalem iurisdictionem & authoritatem admittant?

II. A vero quàm sit alienum, *priuilegia quæ supersunt Episcopalem iurisdictionem & authoritatem admittere*, patet ex priuilegij & immunitatis nomine, patet ex immunitatis ab Obseruatore tradita definitione, patet ex ipsa priuilegiorum lectione & inspectione.

III. Cùm innuit, esse talia priuilegia quæ supersunt, vt Tridentini decretis attemperari non debeant: aut ideo censet attemperari non debere, quia sunt

eiusmodi decretis penitus conformia; aut ideo, quia licet iis minimè conformia sint, quoniam tamen à supremâ totius Ecclesiæ authoritate proficiscuntur, non decet ea per vel propter Concilij decreta coarctari, iisque attemperari. Posterius non admittet Obseruator, qui pag. 189. Tridentinam Synodum Alexandro maiorem, hoc est Concilium supra Pontificem, iam velut è tripode definiuit. Restat igitur vt attemperari priuilegia non debeant, quoniam Concilij decretis sunt omnino conformia: vnde sic hominem insequor. Aut quia sunt conformia decretis Concilij priuilegia admittentibus; aut quia conformia decretis ius commune proferentibus. Posterius dici omnino non potest, quoniam priuilegium iam priuilegium non esset: *neque enim* (ait Glossa Iuonis in Causam 25. q. 1.) *priuilegia aliquibus concederentur, si præter generalem legem nulli aliquid speciale indulgeretur.* Restat igitur vt ideo Tridentinæ Synodi decretis attemperari non debeant, quoniam ab eiusmodi decretis circa priuilegiatos editis nihil continent alieni. Cùm itaque & Alex. V. priuilegium à decretis istis nulla ratione sit alienum, nec illud Synodi decretis attemperari debet.

Quæ de Tridentinis Obseruator adducit pag.251. nec sessionem, nec sessionis caput, locumve vlla ratione assignans, *Episcopos* nimirùm *etiam tanquam Sedis Apostolicæ delegatos Exempta Monasteria visitaturos.* Qua quidem ex dictione, *Etiam*, hunc esse germanum propositionis sensum, hanc veram Ecclesiæ Romanæ doctrinam asserit, *& suà & Sedis Apostolicæ authoritate Episcopos id præstare posse.* Hæc, inquam, eâ sinceritate & euidentiâ propono, qua temeritate & inscitia Obseruator obtrusit.

Nimirum dictio *Etiam* eo loci restrictiua est, assertiua, præceptiua & ad emphasim, adeout non nisi ius Episcopis ab Apostolica Sede delegatum afficiat & denotet; nec aliam ab Apostolica authoritatem aut iurisdictionem inferat implicetve; quo ferè modo particulæ istæ *Vel*, ac *Et*, licet respectiuæ atque implicatiuæ videantur, absolutè nihilominus, assertivè, ad elegantiam & energiam vsurpantur, vt cũ dicimus, *nonsi*, Vel, *Iupiter ipse spondeat, hoc sperem,&c. hoc præcipe,* Et, *authoritate regià,&c. Episcopi visitent exempta Monasteria* Etiam *tanquam Sedis Apostolicæ delegati*, id est, quod suâ non possunt propter exemptionem, Apostolicâ sibi delegatâ faciant: vti

quod Præco non poteſt authoritate propriâ, Regiâ præcipit.

Atque hunc eſſe genuinum propoſitionis ſenſum, hanc veram Eccleſiæ Romanæ doctrinam, vel ex hoc euincitur, quòd Monaſteria non poſſint eſſe ſimul exempta, & Ordinariæ Epiſcoporũ iuriſdictioni ſubiecta: cum igitur Conciliũ exempta vocet, exemptionem cõfirmet, exemptos nominatim exprimat, vti cõſtat ex his Cõcilij verbis ſeſſ.25. cap.11. *Excepto Monaſterio Cluniacenſi cum ſuis limitibus, & exceptis etiam iis Monaſteriis, ſeu locis, in quibus Abbates Generales, &c.* Et ex eiuſdem ſeſſ. cap. 20. iam relato, euidens eſt in eiuſmodi Monaſteria, & loca authoritate ſua Epiſcopos nihil omnino poſſe efficere. Ita docent Cardinalium Concilij interpretum declarationes an.1592. ita irrefragabilis omnique exceptione major legum interpres legitima conſuetudo, quâ conſtat, non tantùm Regulares Exemptos, ſed & Capitula Cathedralium Eccleſiarum, illorumque perſonas, (de quibus tamen dicitur ſeſſ. 6. cap. 4. de refor. quòd à ſuis Epiſcopis quoties opus fuerit viſitabuntur, corrigentur, & emendabuntur, *Etiam authoritate Apoſtolicâ*) ordinariâ diœceſanorum authoritate

nec visitari, nec corrigi; quia dictio *Etiam* inibi similiter apposita restringitur ad Apostolicam authoritatem delegatam, atque in iis duntaxat rerum circunstantiis ibidem & alibi expressis, nec ordinariam iurisdictionem infert aut implicat.

Quæ vero de Zozimi Pontificis Epistola decretali ad Hesychium Salonitanum, & de Bonifacij I. expistola quoque decretali ad Hilarium Narbonensem profert, sunt extra rem, vtpotè non de exemptis, sed de iis qui Ordinariæ illorum Episcoporum iurisdictioni suberant, euidentissimè tractantia; quemadmodum & ea, quæ eiusdem 3. partis assertionis Inquisit. in priuilegium Monasterij S. Medardi Suessionensis cap. 13. hisce duobus adiunxit ex Stephano IX. & Nicolao II. vt patet inspicienti.

Extra rem similiter quæ de Sforza Pallauicino pag. 254. & 255. prosequitur. Quid enim nouitatem sensus redolet, quidve antiquioribus Conciliis aduersatur, & in quo sancita à Christo Domino & sacris Canonibus authoritas imminuitur, si priuilegia & immunitates à Christi Vicario Primatibus, Episcopis, Monasteriis, Capitulis, concedantur? si priuilegiati eiusmodi,

modi, non Ordinariâ, ſed delegatâ Pontificis authoritate viſitentur? nouiſſimus certè ſit ille neceſſe eſt, qui hæc noua putat; qui *Conciliis aduerſari*, Conciliorum ſit ipſe breuiator & irriſor; qui *ſancitam à Chriſto ſacriſque Canonibus authoritatem iis imminui*, hic Petri Primatum vertit, ſacrorum Canonum virtutem & energiam reſecat, amputat Eccleſiæ Caput.

Ex his nihilominùs ita diſtortè & inſcitè expreſſis, regulam hanc de ſolito ſupercilio prodeuntem tradit in fine pag. 255. *Si quis igitur errare nolens, memoratam Concilij Trid. clauſulam probè intelligere voluerit, eam non ſeorſim à Zozimi & Bonifacij decretis, & allato exemplo, ſed cum his omnibus coniunctim intelligat neceſſe eſt.* Egregiè ſanè (vir modeſte & ad ſobrietatem ſapiens:) ita, ſi quis errare nolens cœlum probè voluerit intueri, id non ſeorſim ab abyſſo magna, ſed cum ea coniunctim intueatur. Si probè intelligere voluerit quomodo Præco regiâ authoritate queat præcipere; id non ſeorſim à propria Præconis authoritate, ſed cum ea coniunctim intelligat. Si reſcire voluerit quomodo Epiſcopi *tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati* exempta loca viſitare poſſint, id non ſeorſim ab exemplo baculi

in angulo repositi, sed cum eo coniunctim seriò cogitet, cogitet de Legatis Concilij Trid. qui non sunt passi (vti refert Sforza) vt Trid. Synodus diceretur *Vniuersalem Ecclesiam repræsentans.* Quàm arctè coniuncta & germanè confœderata sunt hæc, vir bone!

Sed dignum patellâ spectemus operculum; resolutionem videlicet moralem ex limpidis hisce fontibus erutam: *Quamobrem* (ait Obseruator pag. 256.) *Episcopi non dubitent secundùm Concilij decreta & suâ & Romani Pontificis authoritate visitare Monasteria, eosque qui exempti vocantur, si vitiosi sint, corrigere, & ad frugem bonam reuocare.* Doctrinam singularem tibi gratulabuntur Illustrissimi Episcopi, (vir modeste) quodque tot Ecclesiæ Dei luminibus à Tridentinæ Synodi tempore fuit absconditum, tibi verò pro singulari qua polles gratia Dei iudicio reseruatum, æternùm patriæ tuæ acceptum referent; atque in animi grati testimonium tibi, ne de natiua soli calliditate dubitetur in posterùm, litteras sinceritatis, & confidentiæ destinabunt. Tanti fuerit apud ipsos dubitationem istam sic decretali sententiâ tulisse.

Obseruabit autem hîc prudens Lector

Obseruatoris saltum, certè non ad numeros: qui cum Canonicos insequitur, de Monachis agit; cum inuehitur in Præmonstratenses, de Benedictinis queritur: haud dubiè quia de Præmonstratensibus verè dicere non potuit (quamquam nec de beati Benedicti sequacibus dicere potuerit nisi putidè imponens) quòd *ad puram & cœlestem sancti Augustini regulam, in qua nulla est exemptio, reducerentur laboriosius, quam aquæ rapidi cuiusdam fluuij versùs fontem & originem reuoluerentur.*

CAPVT XXVII.

Ad Obseruationem 5. Inquisitionis respondens.

Pugnantia loquitur Inquisitor, &c.

HIc tandem ex ore tuo, factoque iudicaberis, (Obseruator incaute) nunquid enim tu ipse es, qui toto hoc libro, & præsertim Cap. 14. in priuilegiatos, priuilegiaque & immunitates concedentes tam acriter es

debacchatus? qui priuilegia *bonis moribus aduersari, ijsque remissis habenis aditum ad contemptum virtutis, ad otium, ad negligentiam, ad vitiorum impunitatem patefieri? Iniusta esse priuilegia, impia vota & preces, quibus ab Episcopali iurisdictione liberari postulatur? Immunitates ab Episcoporum subiectione, nec ad religionem respicere, nec ad Ecclesiasticam honestatem pertinere? priuilegiis arceri custodum vigilantiam, virtutum conseruatricem & vitiorum emendatricem remoueri Episcoporum obedientiam? Ad deserenda virtutum studia viam aperiri faciliorem. A filiorum tutela institutos legibus homines prohiberi. Hanc non esse paternam beneuolentiam, sed potius nouercale odium?* Nunquid (inquam) tu es ipse, qui hæc & his truculentiora congessisti? quomodo igitur hîc pag. 260. tam sincerè, tam quietè exemptos admittis? quomodo priuilegia fateris concessa, *quibus bona, personæ, personarum actiones ab Episcopali iurisdictione immunes omnino sunt?* quomodo tam candidè asseris *à sacra Cardinalium Congregatione rectè perspectum, neque Episcoporum ingressu in Monasteriorum Ecclesias, neque Pontificalium munerum exercitio, neque sacramentorum administratione lædi Regularium immunitatem, quæ in bonis, in personis, & personarum actio-*

nibus consistit? Sint actus Ordinis (inquis) *sint actus iurisdictionis, nihil interest, dummodo ad huiusmodi exemptorum bona, personas, & personarum actiones nusquam pertineant.* Tuo igitur iudicio immunitates istæ, quibus bona, personæ, personarum actiones ab Episcoporum subiectione liberantur, nunc *iniustæ non sunt, impiæ, virtuti, vtilitati, honestati, religioni aduersæ, ac nouercale odium inuehentes*: vel si tales sint, quid tantopere prospicitur ne lædantur?

Sed nunquid etiam tu es ipse qui p. 160. priuilegium *in duobus duntaxat esse posse, in bonis videlicet & personis*, asseruisti? hîc autem in tribus tui immemor asseueras?

Sed ad rem venio, in priuilegiorum Præmonst. vtpotè ex hucusque dictis notiorum assertionem nihil vltra proferens. Decretumque Congregationis Eminentissimorum Cardinalium ab Ascanio relatum cum Obseruatore examino, ac discutio; aduertoque mandari, *vt de cætero Episcopi, vbi tam ex consuetudine & priuilegio, quàm ex sacrorum Canonum constitutionibus, & Romani Pontificis præscripto, aut alio iure Pontificalia exercere, &c. interesse possunt, ipsi Regulares quoties opus fuerit, teneantur ibi & debeant, &c. Baldachinum attollere.* At verò

Laudunensis Episcopus, nec *ex consuetudine* (quippe consuetudo & possessio omni hominum memoriâ vetustior oppositum clamat) *nec ex priuilegio* (imò priuilegium, quòd bonorum, personarum, actionum, locorum omnimodam ac plenissimam exemptionem sonat, eorumque immediatam soli Sedi Apostolicæ subiectionem inducit, stat pro Sammartinensi Abbate, sicut ostendimus) *nec ex sacrorum Canonum constitutionibus* (cuiusmodi nullas profert Obseruator, & quibus priuilegio suo Apostolica authoritas, posteriores constitutiones, possessio omni ex parte legitima, præscriptionemque plusquam canonicam inuehens, derogassent) *nec denique ex Romani Pontificis præscripto, aliove iure Pontificalia in Sammartinensi Ecclesia potest exercere*: vnde constat sacræ Congregationis decretum, in alios exemptos si quid valeat, in Sammartinenses omnino nihil valere; qui quidem *priuilegium mererentur amittere*, vt sententiâ Innoc. III. cũ Obseruatore vtar, *si permissâ sibi abuterentur potestate*; abuterentur autem, si quæ sibi seruanda commissa sunt velut territorij Petri, ac Romanæ solius Ecclesiæ ditionis, ea Laudunensi vel cuiuis Episcopo conculcanda subiicerent.

Qui hoc non capit, de Petri principatu ac poteſtate nihil ſapit.

CAPVT XXVIII.

Ad Obſeruationem 6. Inquiſitionis reſpondens.

Inquiſitor Præmonſtratentenſibus imponit, Vitilitigator ipſe.

HÆc Obſeruatio duo Præmonſtratenſibus imponit; alterum eos tegere ſe ac tueri communicatione priuilegiorum cum aliis religioſis Ordinibus; alterum Gregorij Epiſtolis à Gratiano relatis ſe ſuaque priuilegia defendere, ſeu ea potiùs inde emendicare. Non ita ſanè (vitilitigator impudenter affingens.) Aliorum quidem Ordinum libertates noſtri agnoſcunt ac reuerentur; eis ſua gratulantur priuilegia: ſibi verò paria, aut etiam maiora Apoſtolicâ liberalitate conceſſa, gaudent: non aſcititiis, non aliunde emendicatis aut fa-

bricatis, ſed propriis duntaxat armis aduersùs impugnatores libertatis ſuæ dudùm dimicantes, Apoſtolico etiam iudicio dudùm triumphantes.

Porro quàm vetera ſint Præmonſtratenſium priuilegia, quàm à nullis aliorum Ordinum priuilegiis dependentia, quàm grata Romanis Pontificibus ſemper fuerint, quàm probata, quàm chara, conſtat tum ex indultis aliiſque documentis paſſim hoc in opere; tum ex Innocentii 4. ſuperiùs relato diplomate, quo Præmonſtratenſibus indulget, vt *nullæ Litteræ Apoſtolicæ, vel Legatorum Apoſt. Sedis, quæ contra eos vel Monaſteria, ſeu loca eorum obtentæ fuerint, aliquam obtineant firmitatem, niſi expreſſam de Præmonſtrat. Ordine, & hac Indulgentia ſua fecerint mentionem.* Atque hoc ab Innocentij tempore ſtrictè fuiſſe obſeruatum, extant etiam in archiuis Laudunenſis Epiſcopi documenta non pauca.

Imò Præmonſtratenſium exemptionem eſſe reliquis majorem, probatum nuper eſt Romæ in cauſa Monaſterii Wiltinenſis aduerſùs Illuſt. Brixinenſem Epiſcopum, de quo ſupra, idque tum ex aliis quamplurimis, tum vel ex Antonio Auguſtino de ſtilo Datariæ, quæ in derogationibus,

postquam derogauit priuilegiis reliquorũ Regularium, vt Cisterciensium, Cluniacensium &c. Addit, *etiam Præmonstratensium*, denotans singularem & magis latam exẽptionem; idque Romanæ Curiæ sic fuisse persuasum, vt propter euidentem ac pacificam immunitatum nostrarum possessionem, stilo Datariæ clausulam hanc etiam addendam duxerint.

Cæterùm ex Gregorio & Gratiano arma non sumimus, nostris contenti, nostris dimicantes, nostris sufficienter tecti, nostris abundè securi.

Vnde constat quàm inutiliter ac vanè sibi simulacra monstraque confinxerit Obseruator, quæ faciliùs ipse debellaret, quámque graphicè se suis coloribus depinxerit, cum Obseruationis initio *Vitilitigatores* definiuit: scilicet, inquit, *vitilitigator est ille, qui disputare cum nesciat, iurgare tamen & rixari non desinit*: Obseruator autem disputare rectè cum nesciat, rectáque Præmonstratensium libertatum fundamẽta impetere, clamoribus ac jurgiis opplere omnia non desinit, nunc Præmonstratensibus imponendo; nunc respondendo ad Decreti capita, sed nemine proponente vel opponente; nunc Gratianum vt

Gregorii corruptorem incusando; nunc Gregorium eximere conando à Gratiani (vt ait) corruptelis; quasi in Gregorii & Gratiani conflictu ac pugna rerum nostrarum summa verteretur, & ex Gregorii de Gratiano triumpho læthale vulnus infligeretur immunitatibus nostris; quæ quidem, etsi Gratianus stet aut cadat, nunquam excident; quippe vt ait Obseruator ex Gregorio Papa Epistola ad Ioannem Schillitanum Episcopum, *Graue nimis & contra Sacerdotale constat esse propositum, velle cujusquam Monasterij priuilegia olim indulta confundere, & ad irritum, quæ sunt pro quiete disposita, niti deducere.*

CAPVT XXIX.

Ad Obſeruationem 7. Inquiſitionis reſpondens.

Sibi ipſi contrarius Inquiſitor &c.

VERBIS exprimi vix poteſt quàm moleſtum ſit & importunum cum homine diſſerere, cui familiares cum ſint verſationes ac contradictiones aſſiduæ, ſtans aliud, aliud ſedens eadem de re dicere non erubeſcit. Sic nimirum qui cap. 14. Inquiſitionis ſuæ pag. 160. hæc ſcripſit: *quantum ad bona Monaſteriorum, & perſonas attinet, in ijs duobus poteſt eſſe priuilegium: ſed priuilegium & à juriſdictione ſpirituali, & à morum correctione nulla dari poteſt immunitas & exemptio.* Hîc pag. 277. puerorum in modum alibi ædificata deſtruens, hæc ait: *exemptio hæc ſpectat bona, perſonas, perſonarum actiones, præterea nihil. Tunc interdicitur juriſdictio, quæ in bona Monaſterij, in perſonas, & actiones Monachorum ſeu Clericorum exerceatur, quà bonis tributum indicatur, damnumve aliquod impor-*

Gregorii corruptorem incusando; nunc Gregorium eximere conando à Gratiani (vt ait) corruptelis; quasi in Gregorii & Gratiani conflictu ac pugna rerum nostrarum summa verteretur, & ex Gregorii de Gratiano triumpho læthale vulnus infligeretur immunitatibus nostris; quæ quidem, etsi Gratianus stet aut cadat, nunquam excident; quippe vt ait Obseruator ex Gregorio Papa Epistola ad Ioannem Schillitanum Episcopum, *Graue nimis & contra Sacerdotale constat esse propositum, velle cujusquam Monasterij priuilegia olim indulta confundere, & ad irritum, quæ sunt pro quiete disposita, niti deducere.*

CAPVT XXIX.

Ad Obſeruationem 7. Inquiſitionis reſpondens.

Sibi ipſi contrarius Inquiſitor &c.

VERBIS exprimi vix poteſt quàm moleſtum ſit & importunum cum homine diſſerere, cui familiares cum ſint verſationes ac contradictiones aſſiduæ, ſtans aliud, aliud ſedens eadem de re dicere non erubeſcit. Sic nimirum qui cap. 14. Inquiſitionis ſuæ pag. 160. hæc ſcripſit: *quantum ad bona Monaſteriorum, & perſonas attinet, in ijs duobus poteſt eſſe priuilegium: ſed priuilegium & à jurisdictione ſpirituali, & à morum correctione nulla dari poteſt immunitas & exemptio.* Hîc pag. 277. puerorum in modum alibi ædificata deſtruens, hæc ait: *exemptio hæc ſpectat bona, perſonas, perſonarum actiones, præterea nihil. Tunc interdicitur jurisdictio, quæ in bona Monaſterij, in perſonas, & actiones Monachorum ſeu Clericorum exerceatur, quà bonis tributum indicatur, damnumve aliquod impor-

tetur &c. quà personæ modo in vnum, modo in alterum Monasterium transferantur; quà illis Ecclesiastica seu temporalia munia imponantur; quà Monasterii disciplina examinetur, & praui Monachorum seu Clericorum mores emendentur, ac censoriæ seueritatis nota inuratur. Hi sunt certi ac definiti exemptionis istius limites, hic lapis, quem non contingunt Episcopi dum in Monasterii basilica Pontificali more faciunt, populo benedicunt, adolescentes Clericali militiæ ascribunt, baptisatis manum imponunt &c. Certè nullibi contradictionem apertam reperias, nisi hæc est.

Sed & insimul Obseruator ignorantiam prodit, asserens exemptionis plenissimæ hanc esse veram notionem, vt *bona, personas, personarum actiones spectet, præterea nihil:* quasi hæc loca etiam ac territorium non spectaret, essetque difficiliùs Episcopali iurisdictioni loca ipsa, quàm personas & personarum actiones subducere. Certè qui hoc non capit, in Canonici juris prudentia nihil capit.

Sed nec Clementinam *Archiepiscopo* ab Obseruatore rectè intellectam, superiùs demonstrauimus: hâc enim solummodo conceditur Episcopis, vt in locis exemptis populo suo, cum adest, benedicere queãt;

alia quæcumque ne audeant, districtissimè prohibetur : *sic tamen (* ait Clement. *) quod prætextu concessionis eiusmodi in locis ipsis exemptis, vel circa hoc priuilegiatis nullam aliam iurisdictionem idem Archiepiscopus vel Episcopus exerceat &c.* Vnde si Clementinæ stare velit Obseruator, atque ex Clementina iudicari, certum est Episcopos in locis exemptis nec posse adolescentes Clericali militiæ ascribere, nec baptisatis manum imponere, nec chrismare, nec alia Ecclesiæ Sacramenta tradere : enimuerò hæc omnia tam, imò magis sunt actus jurisdictionis, quàm sit *Crucis gestatio*, *celebratio in Pontificalibus*, ac *populi benedictio*; hæc autem posteriora ex Concilii Viennensis & Clementinæ iudicio iurisdictio seu iurisdictionis actus dicuntur; à quorum, vt etiã priorum, exercitio, qui plenissimâ ante Viennense Concilium exemptione fruebantur, absoluti omni ex parte atque immunes erant; & quorum exercendorum in locis exemptis potestas à Concilio Viennensi Episcopis concessa, facta dicitur in præiudicium exemptorum; vnde & additur, *sic tamen quòd prætextu concessionis huiusmodi in locis exemptis, vel circa hoc priuilegiatis nullam aliam iurisdictionem idem Archiepis-*

copus vel Episcopus exerceat ; nec personis exemptis, vel priuilegiatis molestiam inferat vel grauamen, nullumque exemptioni vel priuilegiis, aliud præiudicium generetur, nec ipsis Archiepiscopo vel Episcopo ius acquiratur. Quid clarius?

His adde, si nullum iurisdictionis preiudicium ex eiusmodi actibus metuendum esset, vanè ac friuolè sacri Canones tanta seueritate cauisse viderentur, ne illi exercerentur in aliena diœcesi. Vnde cum per Apostolica priuilegia, *exemptione plenissimâ*, & inter plenissimas *singulari* donati sint Præmonstratenses, quæ omnem Episcoporum, præterquam Romani Pontificis, potestatem procul esse debere significat, jure merito eiusmodi actus in locis suis sine sua licentia exerceri non patiuntur.

Taceo eiusmodi Pontificalium vsu quietem ac pacem Religiosorum plurimùm interturbari, cui quieti ac paci pij Pontifices suis indultis quantum in se fuit prospicere voluerunt. Quod, velit, nolit, agnouisse videtur hîc pag. 278. Obseruator, cum ait: *de Episcopis loquor, qui sanâ mente vtantur, nec velint intempestiuè sacra obire munia, quæ tempestiuè obeunda sunt: neque enim decet bonum*

opus, quod Monachi, seu Clerici statis horis peragunt, alio bono opere abrumpi & interturbari. Quidquid enim Episcopi, Clerici, & Monachi conuenienter institutis suis faciunt, ordine fieri debet, cum non ad ostentationem & sæcularem fastum, sed propter Dei gloriam & sanctum ac commune bonum Ecclesiæ fiat necessariò & absoluatur. Cùm igitur Regularibus viris suum cuique quadranti, cuique momento præfixum ac determinatum sit opus, in communi vt plurimùm absoluendum, vt *dies pleni inueniantur in eis*, (quod & agnouisset Obseruator, si vel vnico die bonus Monachus extitisset.) Cùm præterea eiusmodi muniis obeundis aliæ propemodum infinitæ suppetant Episcopis Ecclesiæ, quas propter sacrorum desuetudinem ac penè non vsum vix à prophanis locis distingueres; certum est in Regularium Ecclesiis non nisi intempestiuè, inordinatè, ac cum regularium exercitiorum, quietisque dispendio Pontificalia ista exerceri posse.

CAPVT XXX.

Ad Obſeruationem 8. Inquiſitionis reſpondens.

Multa extra rem Inquiſitor. Iniurias in Apoſtolicam Sedem innouat.

TAM multa, tamque abſurda, & rem propoſitam adeo parùm promouentia hac in obſeruatione continentur, vt pudeat in his emendandis caſtigandiſque immorari. Quid enim Præmonſtratenſium immunitates minuuntur, ſi *in Bleſenſis opera Ioannes Buſæus notas ediderit?* ſi *ad Malmisburienſis inſaniam nihil repoſuerit?* Si non dixerit (quod certè dicere poterat) *In deciſionibus & examinationibus faciendis, de quorumdam Monaſteriorum atque Religioſorum Ordinum exemptione, ſic Iudicem veritatis exactorem diſtrictiſſimum interceſſiſſe*, vt ridiculus ac phanaticus eſſet ille, qui de eiuſmodi immunitate vel minimùm ambigeret? ſi *nihil obſeruauerit ad Bleſenſis Conſilium*, de non vtendo

vtendo priuilegio concesso? quod quidem reuinci poterat abundanter Sanctorum Anselmi & Bernardi dictis, factisque. Si *Busæus ad Sodalem Henriquem Lectores remittat?* si *pauca de hac materia Henriques?* si *Busæus Henriquesque non consentiant?* quamquam optimè consentiant, concinantque, sed ab imperito musico concentus non percipiatur. Quid, inquam, hæc negatiua, forinseca, & extranea prosunt, nisi vt hâc indigestâ, totiesque recoctâ crambe nausea excitetur, tot non cohærentium multitudine Lectoris fatigetur attentio, patientia ludatur?

Quanquam longè aliud, multóque perniciosius hîc moliri videatur Obseruator; nimirum vt intricato multiloquio, textibus Bernardi, Blesensis, Concilij delectorum Cardinalium præposterè intellectis, mendaciis, iniuriis atrocibus in sanctam Sedem scaturiente, exorcatam Guillelmi de sancto amore doctrinam innouet dissemineṫque: atque hanc à totius orbis Christiani, fideliumque omnium cordibus per fas & nefas veritatem eripiat, *authoritate Apostolicà non solùm posse dari, sed de facto data priuilegia, datas immunitates*: scilicet potentiam iuxta ac actum impetit.

Id porro disertè rediuiuus, dudumque damnatus Guillelmus noster, cùm tota hâc Obseruatione, tum maximè pag. 292. & 293. vbi ait: *dum Pontifex personas quasdam sibi immediatè subijcit, & illarum causas reseruat iudicio suo, fit iniuria potestati Episcoporum à Deo institutæ. Fit iniuria Ecclesiæ, cuius Canones totius mundi obseruatione consecrati in contemptum adducuntur. Fit iniuria Romanis Pontificibus, &c.* Et pag. 300. Bernardo & Blesensi luculenter imponens, ait, docere eos, *exemptiones cum multis scripturæ testimoniis neutiquam cohærere. Neutrum exemptionem vllam, quæ facta sit ob communem Ecclesiæ vtilitatem, agnoscere.*

Certè si nulli concedi possit exemptio, quin tot inferantur iniuriæ, quin Scriptura diuinitùs inspirata, Iusque diuinum positiuum in ea contentum violetur. O iniquos (si Launoio credimus) tot Romanos Pontifices, sanctorum nihilominùs albo ascriptos! ô iniqua tot Oecumenica Concilia! Tridentinum ipsum tot Canones regulasque de Exemptis continens! O iniquos, ô plurimum aberrantes tot Reges Christianissimos, tot supremos Principes, quorumdam Monasteriorum immediatam Romano Pontifici subiectionem eni-

xè procurantes! O denique Ius Ecclesiasticum iniquum, ô Clementinas iniustas, ô totam Ecclesiasticam disciplinam in maligno positam ac sepultam! quis hoc ferat? quis porro Launoij deliria, blasphemiasque?

Sed ad te reuertor (ô inanis homo) nimirum paginis 284. 285. 286. & 287. totus es vt ostendas Regulares in schola perfectionis erudiri efficacius sub Episcopis, quàm sub superioribus exemptis. Id autem bellè confirmas eleganti hac figura Rhetorices, (septies nimirùm repetitis iis vocibus, *Iniuriam parem*, *Iniuriam parem*) vbi tamen de tua quæstione, efficaciusne in schola perfectionis erudiantur exempti, quàm non exempti, ne verbum quidem; esto enim Regulares quibusdam Canonibus Episcopis olim subiecti fuerint, quid inde? si posterioribus Conciliorum Canonibus, si indultis Apostolicis, si Sedis Apostolicæ sanctionibus, quæ *omnes sic accipiendæ sunt tanquam ipsius diuini Petri voce firmatæ sint*, *dist. 19. C. sic omnes*, sint exempti?

Cæterùm quinam efficaciùs in schola perfectionis erudiantur, docet non speculatio, sed ipsa praxis nemini non nota;

docent tot Ecclesiæ lumina, Antistites intelligo Illustrissimos, qui purpuram pastoralem in religiosæ vitæ saccum cineremque commutarunt: docent Bartholomæus toties à te laudatus & Gualterus II. vir copiosissimè eruditus, ex Laudunensibus Episcopis hic apud nostros Sammartinenses Canonicus, ille pauper in Fusniaco Monachus. Doceret etiamnum perfectionis quorumdam Clericorũ Laudunensi Episcopo omni ex parte subiectorum facta cum Carthusianis eiusdem diœcesis collatio. Doceret pij decessoris Laudunensis Episcopi factum, qui Benedictinos sancti Vincentij sibi omni iure subiectos, Regularibus exemptis tradidit erudiendos, aduocatis è Congregatione sancti Mauri Patribus sat multis; quod & prestitit in Monasterio sancti Ioannis Laudunensis. Doceres ipse tu, qui, licet ad pedes Gamalielis quotidie sedeas, necdum tamen tacere, necdum loqui didicisti, scholæ perfectionis, tot annos ridiculus inanisque discipulus.

Quæ porro profers pag. 288. & 299. circa finem: *si possit Romanus Pontifex Regulares omnes ab Episcoporum lege diœcesanæ eximere; ergo potest Christianos omnes populos*

ab Episcoporum lege liberare, sibique immediatè subijcere, &c. Launoici ratiocinij senium produnt, cui Theologica Philosophicaque exciderunt scilicet *à diuisis ad coniuncta* (sapientiam coram perfectis loquimur) argumentari non licet. Ad scholam igitur, ô senex.

CAPVT XXXI.

Ad Obseruationem 9. Inquisitionis respondens.

Inquisitor iterum extra rem benè multa: atque ex minutioribus minutiorum Obseruator iudicatur.

HÆC *Obseruatio* (ait Obseruator pag. 317. in fine) *omitti potuit*; addo, & debuit, nisi effrenis scribendi libido rationem præuertisset; scilicet paginis sexdecim, quibus ipsa tota continetur, ne salis micam, ingenijve compotis sui vel tenuem vmbram exhibet.

Primò enim (quod totum extra rem

longè latéque excurrit) in Ascanium Tamburinum, *sus nimirum aduersùs Mineruam*, insurgit; eique imponit pugnantia fuisse loquutum in materia, quam Obseruator ipse sibi proponit. Quod etsi verum esset, quid nostra referret? quidve ad propositam ab Obseruatore quæstionem?

Tum Obseruator, ex eo quòd Laudunensis Episcopus semel in sancti Martini Laudunensis Monasterio Confirmationis sacramentum administrauerit, & semel Ordines sacros in Monasterio beatę Marię Cuissiacensis contulerit permissu rogatuque nostrorum, ait inde sequi Monasteria illa duo exempta non esse. Quod quidem quàm nullius momenti sit, ostendi cap. 17. ad 16. Inquisitionis respondens.

Sed (inquit Obseruator) *Canonici Sammartinenses in Cathedralem veniunt Ecclesiam, vt solemni intersint supplicationi, quæ in festo Corporis Christi quotannis habetur.* Quid inde, (ô minutiorum Obseruator) cum & Capucini, & Minimi, & Benedictini, & exempti omnes ad honorem, cultum, splendoremque tantæ tamque venerandæ supplicationis pariter intersint, ordine quique suo?

Sed & in eandem conueniunt Ecclesiam (instat

Obseruator) *ad primam cuiusque mensis Dominicam diem, intersuntque supplicationi, quæ pro negotijs communibus decreta est.* Iterum quid inde? cùm etiam intersint Canonici Ecclesiæ Cathedralis, nec propterea se minùs exemptos putent ab Episcopi jurisdictione.

Præterquàm quòd nostri eiusmodi supplicationi intersunt cum commodè possunt; cum verò non possunt, aut id ab ipsis exigitur tanquam jure debeant, absunt frequentissimè, vti patet ex facto Ioannis Abbatis, qui cum per Apparitorem modo judiciario vocaretur, respondit: deuotionis est actus iste, mihi meisque Religiosis liberrimus, non stricti iuris: si per negotia liceat, & adesse voluerimus, aderimus; sin minùs, aberimus, nihil inde metuentes. Atque ista vice inter alias abfuerunt, quemadmodum docet instrumētum sequens.

[In nomine Domini Amen. Per hoc præsens publicum instrumentum cunctis pateat euidenter & sit notum, quòd Anno à Natiuitate eiusdem Domini millesimo quadringentesimo vndecimo, Indictione quarta, mensis Iulii die duodecima, hora quasi nona ante meridiem, Pontificatûs

ſanctiſſimi in Chriſto Patris ac Domini noſtri Domini Ioannis Diuinâ prouidentiâ Papæ vigeſimi tertii anno ſecundo, in mei Notarij publici Teſtiumque infraſcriptorum ad hoc vocatorum ſpecialiter & rogatorum præſentiâ, propter hoc perſonaliter conſtitutus Ioannes Boüillon Clericus Curiæ Laudunenſis Notarius & Apparitor, dixit & expoſuit venerabili in Chriſto Patri & Domino Domino Ioanni Abbati Monaſterii ſancti Martini Laudunenſis, Ordinis Præmonſtratenſis, quòd ordinatum erat per Reuerendum in Chriſto Patrem & Dominum Dominum Laudunenſem Epiſcopum & Clerum Laudunenſem facere in craſtino proceſſionem generalem in villa ſeu ciuitate Laudunenſi pro ſanitate Domini noſtri Regis, bonis terræ & pace : quare eidem Domino Abbati fecit mandatum ex parte Domini Laudunenſis Epiſcopi, quatenus eidem proceſſioni intereſſet. Cui Abbas reſpondit quaſi admirando, ſub his verbis Gallicè. Commandement dea ! commandement ſe je n'ay ma beſoingne à faire, je iray ? Cui Apparitor iterum eidem dixit, Ego facio vobis præceptum ex parte Domini Laudunenſis Epiſcopi, quòd vos ſitis in

dicta processione. Ad quæ idem Dominus Abbas respondit : Si bonum mihi videtur, ibo ; & si bonum mihi non videatur, ibo ad negotia mea, si habuero agere. De quibus omnibus & singulis supradictis præfatus Apparitor recedendo festinanter a Scriptorio dicti Abbatis petiit à me Notario publico infrascripto sibi fieri atque tradi publicum instrumentum vnum vel plura. Acta fuerunt hæc in dicto Monasterio, in quodam Scriptorio existente prope Aulam dicti Abbatis, sub Anno, Indictione, Mense, Die, Hora & Pontificatu prædictis, præsentibus ad hæc Gosseto Baudier Curiæ Laudunensis Ianitore, & Bertrando de Disy Clericis Curiæ Laudunensis Notariis, Testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Item Anno, Indictione, Mense, Die & Pontificatu prædictis, horâ quasi decimâ ante meridiem, in Ecclesia Laudunensi personaliter constitutus Religiosus vir Frater Henricus de Cressy Prior Monasterii sancti Martini Laudunensis nomine præfati Domini Abbatis, & pro ipso petiit à me Notario publico infrascripto, vtrum interfueram in dicto Monasterio sancti Martini Laudunensis prædicto cum præfato Ioanne Boüillon Nota-

rio & Apparitore Curiæ Laudunensis tanquam Notarius publicus, dum idem Ioannes Boüillon eidem Domino Abbati intimauit & cum præcepto Domini Laudunensis Episcopi, quod idem Abbas interesset in crastino diei dictæ in processione generali Lauduni fienda? ad quæ eidem Priori respondi, quòd sic. Quibus à me auditis idem Prior mihi dixit, quòd præfatus Dominus Abbas pluribus aliis arduis negotiis suis & sui Monasterii, vbi pro tunc vacabat & militabatur, præpeditus aduertens quòd non plenè suum intentum pro responsione facta præfato Ioanni Boüillon Apparitori declarauerat, ad pleniùs suam intentionem declarandam iterum dictum Priorem sine interuallo, vel quasi, misit post me Notarium publicum infrascriptum, & præfatum Apparitorem. Qui quidem prior Apparitori & mihi dixit & ex parte dicti Domini Abbatis, quòd præfatus Dominus Laudunensis Episcopus nullam habet jurisdictionem vel dominium in personam dicti Abbatis, Religiosorum, Ecclesiæ, & Monasterii prædictorum: & quòd ad præceptum suum dictus Abbas non tenebatur obedire. De & super quibus omnibus & singulis supradictis

præfatus Prior petiit à me Notario publico infrascripto sibi fieri atque tradi publicum instrumentum, vnum vel plura. Acta fuerunt hæc in dicta Ecclesia Laudunensi, sub Anno, Indictione, mense, die, hora, & Pontificatu quibus supra, præsentibus ad hoc Petro Vairet Clerico, & Petro Feruacque Lauduni manentibus, Laudunensis & Nouiomensis diœcesum Testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Item Anno, Indictione, Mense, die, & Pontificatu prædictis, horâ quasi quintâ post meridiem dictæ diei præfatus Dominus Abbas Monasterii sancti Martini Laudunensis in ostio claustri dicti sui Monasterii iuxta Caudam Prioris eiusdem situato, me Notarium publicum infrascriptum, & Testes infrascriptos illic reperiens, continuando suam intentionem & propositum, omnia & singula suprascripta per præfatum Priorem nomine ipsius Abbatis & pro ipso dicta & enarrata laudauit, ratificauit, & approbauit, ac ea modo præmisso dicta & narrata reiterauit. Vlteriùs dicens, quòd ad dictam processionem propter dictum præceptum non veniret: Nam processio fieri debet ex deuotione & non ex præcepto. Nec vnquam

eidem Abbati ſeu eius prædeceſſoribus tale præceptum factum fuerat: Qui & ante præceptum ſibi factum deliberauerat intereſſe in dicta proceſſione cum cæteris, ſed obſtante eiuſmodi præcepto minimè compareret, dubitans ne ſuis, & ſui Monaſterii & Ordinis derogaret priuilegiis, ſi dicto præcepto obtemperaret. De & ſupra quibus omnibus & ſingulis ſupradictis præfatus Dominus Abbas petiit ſibi fieri atque tradi publicum inſtrumentum, vnũ vel plura, per me Notarium publicum infraſcriptum. Acta fuerunt hęc in loco prædicto, ſub Anno, Indictione, Menſe, die, hora, & Pontificatu prædictis, præſentibus ad hoc Religioſis viris Fratribus Ioanne de Fara Cellario, Ioanne Bertrandi, Religioſis dicti Monaſterii, Ioanne Vairet, Ioanne le Mercier Clericis, & Ioanne Dercommiſſaio Laïco Lauduni manentibus, Teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis. Et infra

Et Ego Ioannes Braſſardi Clericus Cameracenſis diœceſis publicus authoritate Apoſtolicâ Notarius præmiſſis omnibus & ſingulis, dum ſic vt præmittitur, per Pronotarios fierent & agerentur, vnà cum prænotatis Teſtibus præſens interfui, eaq;

ſic fieri vidi & audiui, & ad petita modo præmiſſo reſpondi, idcirco huic præſenti publico inſtrumento de præmiſſis confecto, aliena manu fideliter ſcripto, me aliis arduis præpedito negotiis, ſignum meum ſolitum appoſui, hicque me ſubſcripſi requiſitus & rogatus in fidem & teſtimonium veritatis præmiſſorum. Braſſardi.]

Denique multa rem non tangentia ex opuſculis Hincmari Rhemenſis Epiſcopi. Ex Flodoardo. Ex profeſſione fidei Adalberti Morinorum Epiſcopi, quam obtulit Hincmaro ante ordinationem. Ex Gallicanis Præſulibus. Ex Gerberto. Ex Greg.7. Ex Pontificali M.S. Laudunenſis Eccleſiæ in fidei profeſſione. Ex Pontificali Romano pag.317. vbi dicitur Epiſcopo conſecrando, *vis traditiones Orthodoxorum Patrum, ac decretales ſanctæ & Apoſtolicæ Sedis conſtitutiones veneranter ſuſcipere, docere, ac ſeruare. R. Volo.* Ex quibus omnibus conſtat vnumquemque Epiſcopum, Archiepiſcopum debere veneranter Canones ſacros, & Apoſtolicæ Sedis Pontificum decreta ſuſcipere, docere, obſeruare: quod verum eſt; ſicut & Romanum Pontificem, vniuerſalis Eccleſiæ Recto-

rem, Canonum Conditorem ac Dominum, diſpenſatorem vbi caſus exigit, pro ſuprema ac pleniſſima in fideles Eccleſiamque poteſtate. Cæterùm ſi quibuſdam dicatur ligari; intellige, iis qui de fide, probiſque moribus concipiuntur, non de conſuetudinibus aut Eccleſiaſtica exteriori diſciplina.

CAPVT XXXII.

Ad Obſeruationem 10. Inquiſitionis reſpondens.

Iuſtè ſcienterque à Præmonſtratenſibus obiecta poſſeſſio.

IMPEDIRE ne Laudunenſis Epiſcopus in Baſilicis Præmonſtratenſium benedicat populo, & Tonſuram, Confirmationiſque ſacramentum tribuat, controuerſiæ momenta ſunt duo, in quibus Præmonſtratenſes verè, ſcienterque poſſeſſionem multiplici priuilegio fultam obiiciunt,

quorum vtrumque eſt quouis termino immobilius.

Priuilegia porro videre eſt huius operis cap. 15. & alibi paſſim. Ex quibus conſtat à ſummis Pontificibus, à Conciliis Oecumenicis, à Iudicibus ab vtriſque deputatis, à Chriſtianiſſimis Regibus, à Senatibus ſupremis; imò à Metropolitanis Epiſcopis (e. g. Lugdunenſi) aduersùs inferiores Epiſcopos; ab Epiſcopis ipſis (e. g. Claromontenſi) aduersùs ſeipſos in fauorem Præmonſtratenſium iudicantibus, omnem prorſus in Præmonſtratenſium perſonas & loca Epiſcopis ademptam iuriſdictionem, ſuperioritatem, poteſtatem.

Poſſeſſionem autem manifeſtè demonſtrant, tum acta Rhemenſis Archiepiſcopi, Epiſcoporumque Ambianenſis, Margacenſis, Claromontenſis, Sueſſionenſis, ſupra cap. 15. circa medium, imò Laudunenſis etiam ſupra pag. 312. relata: tum latæ aduersùs Epiſcopos Briocenſem, Ambianenſem, Senonenſem, Brixinenſem, Andegauenſem ſententiæ, à nobis ibidem potiſſimùm, & alibi productæ: tum denique alia paſſim in præcedentibus capitibus expoſita: ex quibus

apertè constat Episcopos in Ecclesiis nostris, non modo ritu solemni benedicere, Tonsuramque & Confirmationem tribuere non posse; sed nec ad ipsas, imò nec ad Parochiales Ecclesias ab iis pleno iure dependentes ingredi posse, nisi de nostrorum licentia; hancque fuisse Archiepiscoporum & Episcoporum ad nos accedentium mentem.

Quod & agnouit Illustrissimus decessor Laudunensis Episcopi Philbertus de Brichanteau, qui cum in Comitiis Generalibus Ordinis an. 1630. præliminariæ concioni voluisset interesse, rogatusque fuisset ab Amplissimo Generali Petro Gossetio, vt Ecclesiastæ concionaturo totique cœtui vellet bene precari, planè recusauit, hanc addens tanto viro dignam sententiam, *locus in quo sto vester est, Territorium Petri, vos ipsi benedicite.*

Id etiam à mensibus non ita multis agnouit Illustrissimus Condomensium Episcopus, qui cum in Monasterio Præmonstratensi Dominica 1. mensis Octobris proximè elapsi summo Sacro interesset, eique se nutu Generalis Amplissimi Thuribularius Acholytus, Diaconusque Euangelium è pulpito cantaturus benedicendos

dicendos obtulissent, omnino renuit, eosque manu ad Amplissimum Generalem benedicendos reduxit.

Id agnouit Illustrissimus Rhemensis Archiepiscopus Leonorius Destempes in Monasterio Branensi, quemadmodum supra vidimus.

Hanc denique possessionem nuper agnouere, atque confirmauere aduersùs Ambianensem Episcopum Integerrimi libellorum supplicum Præfecti sententiâ quæ sequitur.

[Les Maistres des Requestes ordinaires de l'Hostel du Roy. A tous ceux qui ces presentes Lettres verront salut. Sçauoir faisons, qu'en la cause d'entre Frere Iean le Roux, Prestre, Religieux de l'Ordre de S. Augustin, Curé de la Paroisse de Nostre-Dame de Selincourt demandeur en Requeste presentée à l'Official d'Amiens le douziéme Octobre, mil six cent cinquante cinq : *A ce que deffenses soyent faites aux Religieux deffendeurs, de plus à l'aduenir s'immiscer es fonctions Curiales sur les personnes Seculiers demeurants dans l'enclos de l'Abbaye de S. Pierre lez Selincourt soubs les peines de Droit, & pour s'y estre ingerez sans permission, qu'ils soyent condamnez à telles pei-*

nes que de raiſon. Et encore demandeur en autre Requeſte preſentée à la Cour le treiziéme Février dernier, à ce que acte luy ſoit donné de ce qu'il reïtere les Concluſions par luy originairement priſes pardeuant ledit Official d'Amiens, à ce qu'il ſoit dit, qu'il pourra ſeul adminiſtrer les Sacrements aux Laïques, demeurants dans l'enclos & lieux dependants de ladite Abbaye, deffenſes faites auſdits Religieux de l'entreprendre ſoubs les peines de Droit, & pour l'auoir fait, qu'ils ſoyent condamnez à ſes deſpens, dommages & intereſts & deſpens, par Maiſtre Germain Billard, & Martial Germignon ſes Aduocat & Procureur d'vne part, & les Religieux, Prieur & Conuent de ladite Abbaye de S. Pierre lez Selincourt, Ordre de Premonſtré deffendeurs d'autre. Et encore entre leſdits Religieux demandeurs en complainte ſuiuant la Commiſſion obtenuë du Bailly d'Amiens, le vingtiéme Octobre, mil ſix cent cinquante cinq. *A ce qu'il ſoit ordonné, qu'ils ſeront maintenus & gardez en leurs droits & poſſeſſion immemoriale & ſaiſine d'adminiſtrer les ſaints Sacrements aux Receueurs, Fermiers, Meuſnier, & autres perſonnes ſeculieres de-*

meurants dans l'enclos de ladite Abbaye, & les deffendeurs condamnez à reparer le trouble qui leur a esté fait, auec condamnation d'amende, despens, dommages, & interests, & en cas de procez la recreance leur fut adjugée, d'vne autre part; & lesdits le Roux, & *Messire François Faure, Conseiller du Roy en ses Conseils, Euesque d'Amiens prenant le fait & cause pour son Promoteur* deffendeurs, d'autre. Et encore entre *Messire Claude du Val Abbé* de ladite Abbaye interuenant, & aussi *demandeur en complainte* pour le mesme fait, suiuant les Conclusions prises par sa Requeste presentée à la Cour le troisiéme Mars dernier d'vne autre part, & *ledit sieur Euesque d'Amiens* audit nom, & ledit le Roux deffendeurs, d'autre. Et encore *entre lesdits Religieux, demandeurs en Requeste iudiciairement faite & ennocée en la Sentence de la Cour*, du vingt-quatriéme dudit mois de Mars, *à ce que main-leuée leur soit faite de l'opposition* formée par ledit le Roux, *à la proclamation des bans, & autres actes faits en ladite Abbaye, pour les Mariages commencez* entre Iean Cornu & Iossine Boucher fille de leur fermier, & encore entre Pierre Matifas fils de leur meusnier

& Marie Greſſier, & ſans y auoir eſgard, ordonné qu'il ſera paſſé outre audits Mariages, d'vne autre part, & ledit le Roux deffendeur d'autre, ſçauoir ledit le Roux par Maiſtre Germain Billard, & Martial Germignon ſes Aduocat & Procureur, *ledit ſieur Eueſque d'Amiens*, par Maiſtre....... Robert &.......Iurandon auſſi ſes Aduocat & Procureur, & leſdits Abbez & Religieux de Selincourt, par Maiſtre Loüis du Bois, & Iean Couſin, & Pierre Demodaue auſſi leurs Aduocat & Procureur, d'autre. *La Cour parties ouyes, enſemble Foulé pour le Procureur du Roy, pour leur faire droit au principal, les a appointé & appointe en droit à eſcrire par aduertiſſement, & produire tout ce que bon leur ſemblera dans huitaine, bailler contredits & ſaluations dans le temps de l'Ordonnance, & cependant par prouiſion ſans prejudice de leurs droits audit principal à maintenu & gardé, maintient & garde les parties de du Bois en la poſſeſſion, en laquelle ils ſont d'adminiſtrer les Sacrements, & faire fonctions Curiales dans l'Enclos de leur Abbaye; Ce faiſant ordonne que ſans auoir eſgard à l'oppoſition de la partie de Billard, il ſera paſſé outre à la celebration des Mariages, dont eſt queſtion,* tous deſpens, dommages & intereſts re-

seruez, & ne pourront les qualitez prejudicier, & sera la presente Sentente executée, nonobstant opposition, où appellation quelconque, & sans prejudice d'icelles. Si mandons au premier Huissier où Sergent Royal, sur ce requis, mettre ces presentes à execution, de ce faire luy donnons pouuoir. Donné à Paris soubs le Scel desdites Requestes de l'Hostel, le vnziéme Aoust, mil six cent cinquante neuf. Signé le Masier, auec Paraphe.]

Cæterùm ad hoc vt Præmonstratenses possessionem iustè queant opponere, atque impedire ne suis in Basilicis se inuitis Episcopi huiusmodi actus exerceant, non est opus *vt Abbates & Canonici nostri præsente diœcesano Episcopo benedictionem populo impertierint, Tonsuram & Confirmationem ipsi dederint, ac sacros Ordines celebrauerint*, quemadmodum ridiculè effutit hîc p. 319. Obseruator; sed satis superque est, si plenissimæ atque omnimodæ Exemptionis tam ad loca, quàm ad personas se extendentis, priuilegium habeant; si Diœcesani territorio subducti, in alienam (puta Romanam) diœcesim publicè legitimâ authoritate translati sint; si actis suis Episcopi id agnouerint; si Diœcesanis inuitis eius-

modi ſacramenta à quocumque Epiſcopo tranſeunte vel hoſpitante ſuſcipere poſſint & ſuſceperint; ſi aduersùs Epiſcopos, ne ipſi in Monaſteria ſua, ne in grangias, ne in loca à Monaſterijs dependentia, *vtpote ab omni ſuperioritate, dominio, iuriſdictione eorum prorſus exempta, ac totaliter liberata, ſolique Apoſtolicæ Sedi immediatè ſubiecta* ingrediantur, ſententias multiplices obtinuerint; ſi eiuſmodi munia in Baſilicis eorum Epiſcopi diœceſani ipſis inuitis non exercuerint; ſi cum exercuerunt, de Præmonſtratenſium licentia & voluntate id à ſe factum eſſe quibuſdam actis (cum nimirum rogati ſunt) declarauerint. Quæ quidem omnia hîc concurrunt, quemadmodum conſtat ex allatis inſtrumentis.

Ideò verò ad hęc vſque tempora Laudunenſem Epiſcopum inter noſtroſque, de præſentibus caſibus non eſt exorta contentio in exteriori foro per legitimum & idoneum Iudicem dirimenda, quia Laudunenſes Epiſcopi priuilegiorum noſtrorum euidentia conuicti ſimilia nobis inuitis operari nunquam tentarunt.

Sed inſtat Obſeruator pag. 320. *Litis argumentum pertinere ad iura meræ facultatis, quibus homines vtuntur ad arbitrium, vel non*

vtuntur. Quapropter si Laudunenses Episcopi Tonsuram & Confirmationem in Monasteriorum Ecclesiis dare immenso tempore omiserint vel intermiserint, ex intermissione aut vacatione tali nec iura Episcopo minauntur, nec iura Præmonstratensium augentur. Quod quidem argumentum est à falso supposito: supponit nimirum ablatam non esse Episcopis eiusmodi facultatem per superiorem legitimam potestatem, vti de facto ablata est indultis Apostolicis: cum enim publicis atque authenticis instrumentis facultas eiusmodi sic fuit ablata, tunc homines ad arbitrium suum *iuribus* istis *facultatis* ablatæ vti non possunt. Vnde patet inter loca Præmonstratensium, & villarum in agro Laudunensi constitutarum iurisdictioni Episcopali subditarum (in quibus tamen Laudunensis Episcopus Ordines sacros nunquam contulit) discrimen amplissimum: in his Ordines conferre potest, in illis non potest.

De Prætoris Interdicto *(Vti nunc possidetis, ita possideatis)* hîc ab Obseruatore laudato, ego eum remitto ad Quatremarium, egregiè vtique excipientem, priuil. S. Medardi Suess. propug. art. 16. pag. 119. & sequentibus.

Hoc duntaxat addo, in gratiam Sammartinensium: possessionem videlicet Exemptionis & libertatis ipsorum, *nec vi, nec clam, nec precariò* cōparatam esse, quemadmodum sugillat hîc Obseruator p. 320. Quod *nec vi, nec precario*: res ex se nota est

Quòd *nec* etiam *Clam* sit comparata, inde patet; quòd Laudunensis Episcopus anno 1254. viderit Conseruatores priuilegiorum nostrorum agentes & sententiantes in fauorem Sammartinensium aduersùs quosdam tam Ecclesiasticos quàm sæculares Ciuitatis & diœcesis Laudunensis, quemadmodum docent acta, quæ hîc longum esset referre. Quòd sciuerit idem Episcopus, anno 1323. datum ab Archiepiscopo Rhemensi nostris Sammartinensibus actum, quod supra p. 256. retulimus. Quòd ipse per Officialem suum an. 1405. die 3. Ianuarij Sammartinensibus hoc Instrumentum dederit. *Vniuersis præsentes litteras, seu præsens publicum instrumentum inspecturis Officialis Laudunensis salutem in Domino, & præsentibus fidem plenariam adhibere. Noueritis nos litteras sanctissimi in Christo Patris ac Domini nostri Domini Benedicti diuina prouidentia Papæ tertij-decimi, eius vera Bulla plumbea cum cordula Canapis more Romanæ*

Curiæ Bullatas, sanas & integras, non vitiatas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte corruptas, sed omni prorsus vitio, & suspicione carentes, nobis coram Notario & testibus infrascriptis præsentatas vidisse, tenuisse, & diligenter inspexisse, quas per Notarium infrascriptum transcribi & publicari mandauimus, quarum tenor sequitur in hæc verba. Benedictus Episcopus, seruus seruorum Dei. Dilectis filijs S. Vincentij Laudunensis, & S. Genouefæ Parisiensis, ac S. Auberti Cameracensis Monasteriorum Abbatibus salutem & Apostolicam benedictionem. Militanti Ecclesiæ licet immeritò disponente Domino præsidentes, &c. Sanè dilectorum filiorum Abbatis, & Conuentus Monasterij Laudunensis Præmonstratensis Ordinis conquestione percepimus, quod nonnulli Archiepiscopi, Episcopi, alijque Prælati, &c. Quare dicti Abbas & Conuentus nobis humiliter supplicarunt, vt cum eisdem valde reddatur difficile pro singulis querelis ad Apostolicam Sedem habere recursum, (vbi vides immediatam Sedi Apostolicæ subiectionem) *proinde ipsis super hoc paterna diligentia curaremus. Nos igitur aduersùs occupatores, detentores, præsumptores, &c. volentes eisdem Abbati & Conuentui remedio subuenire, &c. discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus*

vos, &c. præfatis Abbati & Conuentui efficacis defensionis præsidio assistentes, non permittatis, &c. Datum Massiliæ apud S. Victorem 14. Kal. Maij, Pontificatus nostri anno 10. *In cuius visionis, & omnium præmissorum testimonium præsens transscriptum, seu transsumptum exinde fieri & per dictum Notarium publicum infrascriptum scribi &* Publicari *mandauimus, sigillique Curiæ Laudunensis fecimus appensione communiri, volentes & authoritate nostra Ordinaria decernentes tenore præsentium, quatenus his præsentibus litteris, ex dictis litteris Apostolicis extractis, & in hanc publicam formam per eundem Notarium redactis, sigilloque dictæ Curiæ sigillatis plena fides adhibeatur, & contentis in eisdem stetur in iudicio & extra firmiter & credatur sicut originalibus litteris, & in his omnibus nostram authoritatem Ordinariam interponimus, pariter & decretum. Datum & actum in auditorio Curiæ Laudunensis coram nobis pro tribunali sedentibus sub anno à natiuitate Domini* 1405. *indict. 13. mensis Ianuarij die 3. Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Domini Benedicti diuina prouidentia Papæ 13. supradicti, an. 11. præsentibus ad hoc venerabilibus & discretis viris, Magistris Ioanne Mathon, & Adam Destricourt Licentiatis in legibus, Anselmo de Cuisy, & Gerardo Charlot Clericis Procuratoribus in Curia Lau-*

dunensi, Laudunensis diœcesis testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Et infra. *Et ego Ioannes Surdi Lauduni oriundus, publicus Apostolica & Imperiali authoritate Notarius præmissis omnibus & singulis dum sic, vt præmittitur, fierent & agerentur vnà cum prænominatis testibus præsens fui, & ea sic fieri vidi, idcirco huic præsenti transcripto, seu transsumpto, seu præsentibus litteris de mandato præfati Domini Officialis per me scripto, seu scriptis diligenti collatione de præsentibus cum discretis viris Ioanne Brassardi authoritate Apostolica prædicta, & Ioanne Bouillon, Curiæ Laudunensis Notariis Clericis, testibus auscultantibus, ad dictas originales litteras concordare inueni, nihil addito vel remoto quod sensum mutet, aut variet intellectum, signum meum apposui consuetum, hìcque me subscripsi requisitus & rogatus in testimonium veritatis præmissorum.* Quo quidem indulto, tres ibidem nominatim expressi Abbates à Pontifice Maximo deputantur Conseruatores priuilegiorum & immunitatum Monasterij S. Martini, quod proinde immunitates habere debuit.

Inde etiam constat eiusmodi possessionem *Clam* non fuisse comparatam, quòd idem Laudunensis Episcopus seu eius Officialis anno 1422. nostris hoc instrumentum dederit. *Vniuersis præsentes litteras inspectu-*

ris. Officialis Laudunensis salutem in Domino. Noueritis nos litteras fælicis recordationis Domini Alexandri quondam Papæ 4. eius vera Bulla Papali plumbea &c. (hâc Pontifex Archiepiscopis & Episcopis præcipit vt sinant parochos à suis superioribus ad Monasteria reuocari) *vidisse, tenuisse, & diligenter inspexisse &c. Item eodem die alias litteras fœlicis recordationis Domini Alexandri quondam Papæ V. eius verà Bullà plumbeà, cum filis sericis more Romanæ Curiæ bullatas, sanas & integras, omnique prorsus vitio & suspicione carentes Noueritis nos vidisse, tenuisse, & diligenter inspexisse, quarum tenor est talis. Alexander Episcopus, seruus seruorum Dei ad futuram rei memoriam. Cum de indultis & gratiis Apostolicis dubitatur, decet vt dubia huiusmodi oraculo summi Pontificis declarentur &c.* vt supra pag. 171. vbi confirmatur omnimoda Præmonstratensium Exemptio. *Quas quidem litteras Apostolicas sic per nos inspectas modo & forma præscriptis transcribi fecimus. In cuius visionis & omnium præmissorum testimonium his præsentibus litteris, diligenti collatione de eisdem ad originales litteras de mandato nostro factà, sigillum Curiæ Laudunensis duximus apponendum. Datum & actum Anno Domini 1422. feriâ 6. ante festum Beati Andreæ Apostoli.*

Inde præterea constat : quòd idem Laudunensis Episcopus eiusve Officialis sequentes Commissiones, Ordinationes, & sententias, à Conseruatoribus Apostolicis, eorumque Subdelegatis aduersùs Sammartinensium iurium impugnatores latas viderit ; tanquam à legitimis idoneisque Iudicibus emanatas agnouerit ; easdem sine contradictione vel oppositione vlla executioni demandarit. *Ioannes Marteguin Decanus Ecclesiæ Laudunensis, Iudex subdelegatus à R. in Christo Patre ac Domino Domino Abbate Ecclesiæ sancti Auberti Cameracensis Iudice & Conseruatore (vnà cum suis in hac parte* Collegis, *cum illa clausula, quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrûm per vos, vel alium, seu alios &c.) priuilegiorum Religiosis & honestis viris Dominis Abbati &* Conuentui *Monasterij sancti Martini Laudunensis, Ordinis Præmonstratensis à sancta Sede Apostolica indultorum, & ab eadem Sede specialiter deputato & commisso. Omnibus & singulis &c. ad quos seu quem nostrum præsens mandatum, imò veriùs Apostolicum peruenerit exequendum, salutem in Domino. Authoritate Apostolicà nobis in hac parte concessâ, vobis omnibus &c. districtè præcipiendo mandamus &c. quatenus citetis promptè coram nobis &c. ad diem competentem &c.*

omnes illos & illas, quos vel quas lator præsentium vobis duxerit nominandos seu nominandas &c. Nonobstante quòd priuilegia dictorum Religiosorum ad vos non mittimus, propter viarum pericula & loca seu locorum distantiam, sed interim erimus parati copiam de eisdem facere, vt fuerit facienda &c. Datum anno Domini 1422. Sabbato post festum Beati Ioannis Baptistæ. signatum WASCEBLET & sigillatum in cera flaua.

Ioannes Marteguin Decanus Ecclesiæ Laudunensis Iudex subdelegatus &c. vt supra. *Omnibus & singulis Presbyteris &c. quatenus citetis promptè coram nobis &c. Thierricum Ioly &c. visurum taxatis expensis, de quibus &c. nonobstante quòd priuilegia dictorum Religiosorum &c.* vt supra. *Concordatum est de principali debito &c. Datum anno Domini 1424. feriâ 6. post festum B. Clementis.* Signatum WASCEBLET & sigillatum.

Ioannes Marteguin &c. vt supra. *Omnibus & singulis &c. Authoritate Apostolica &c. vobis &c. districtè præcipiendo mandamus, quatenus citetis promptè coram nobis &c. Datum Lauduni anno Domini 1429. penultima die Mensis Februarij.* Signatum SVRDI. & sigillatum ex cera viridi.

Vincentius Tabernarij, Canonicus *Laudu-*

nensis, Iudex subdelegatus à R. in Christo P. ac Domino Abbate Monasterij sancti Vincentij extra muros Laudunenses Iudice & Conseruatore &c. vt supra. *Omnibus & singulis &c. necnon Tabellionibus & Notarijs publicis &c. Authoritate Apostolica nobis in hac parte commissa vobis &c. districtè præcipiendo mandamus, quatenus citetis promptè coram nobis &c. octo personas vobis à latore præsentium nominandas &c. nonobstante quòd priuilegia prædicta &c. Datum anno Domini 1431. feriâ quartâ ante festum Beati Andreæ Apostoli.* Signatum & sigillatum.

Iacobus de Vauboulon in Decretis Licentiatus, insignis Ecclesiæ Laudunensis Canonicus, Iudex subdelegatus à Venerabili in Christo P. Domino Abbate Ecclesiæ seu Monasterij sancti Vincentij prope & extra muros Laudunenses Iudice & Conseruatore &c. Notum facimus &c. Datum Lauduni sub sigillo nostro quo vtimur in talibus, anno Domini 1504. feriâ 4. post festum Pentecostes. Signatum LARCHIER. & sigillatum in cera rubra.

Sammartinensium possessionem idem Laudunensis Episcopus etiam agnouit ex facto & instrumento publico capite præcedenti relato.

Agnouit insuper ex Iacobi Burgesij

Prioris Sammartinensis facto: Is nimirum cum in Ecclesia Sammartinensi ramis palmarum præsente Decano Insignis Ecclesiæ benedixisset, resque ad Illustrissimum Philbertum Episcopum fuisset delata, hic factum Prioris præsentibus Decano & quibusdam Canonicis conquerentibus probauit, laudauitque, addens nec ipsis nec sibi quidquam juris in Sammartinensi Ecclesia competere: cuius quidem rei testes oculatos auritosque plures habemus.

Agnouit denique in eo, quòd parochiale sacellum sancti Eligij, Ecclesiæ Sammartinensi conjunctum nunquam ingressus sit; Abbatis Sammartinensis hoc modo in parochiam parochianosque plenum & quasi Episcopale ius recognoscens, quemadmodum & in parochos parochianosque Claromontanæ & Sammouciacæ Ecclesiarum, vt supra vidimus.

CAP. XXXIII.

CAPVT XXXIII.

Ad Obſeruationem II. Inquiſitionis reſpondens.

Falſa iterum obtrudit Obſeruator. Iterum ex minutioribus à ſe laudatis condemnatur.

CONFICTAS eſſe ſchedulas, quæ hîc ab Obſeruatore proferuntur, cap. 8. aſſeruimus: deinde etſi veræ eſſent nec ſuppoſitæ, quàm nihil aduerſùm nos valeant, abundè ſatis oſtendimus.

Liberum fuiſſe, atque etiamnum eſſe Abbatibus Præmonſtratenſis Ordinis Laudunenſis diœceſeos, aliarumque à quocumque vellent munus benedictionis poſtulare. Munus illud ad nulla penitus iuriſdictionis vmbram redolentia ſe extendere aut extendiſſe, conceptiſſimis hac de re Pontificum indultis probauimus.

Quæ & poſſemus confirmare factis eorum, quos hiſce oculis ab aliis conſecrari,

quàm à Laudunensi aut diœcesanis Episcopis vidimus, vti paucis abhinc annis contigit Clari-Fontis, Marchasij-Radulphi, Dommartinensi Abbatibus, quorum primus à Massiliensi, secundus à Dolensi, tertius à Bellouacensi Episcopis consecrati sunt; quique nec obedientiam, nec quidquam aliud seu dictis Episcopis, seu diœcesanis sunt polliciti, sed soli summo Pontifici & superiori Regulari; vti etiam expresse & altâ voce Dolensem monuit Insignis Ecclesiæ Parisiensis Canonicus Dominus Pottier Ceremoniarum Præfectus, earumque iudicio Illustrissimorũ totius Galliæ Antistitum peritissimus. Quod & postea in Sacristia me præsente repetiit: addens, exemptis consecrandis immutandam esse interrogationem, sibique hoc esse in more positum, vt moneat consecrantes Antistites.

Sed (inquit Obseruator pag. 326.) *Præmonstratensis Ordinis Abbates, qui sunt in Laudunensi diœcesi reuerentiæ, subiectioni, & obedientiæ Laudunensis Episcopi dupliciter astringuntur: primò quia Consecrator est Abbatum: deinde quia caput Laudunensis Ecclesiæ.*

Verùm consecratione nihil authoritatis, dominii, vel iurisdictionis acquiri in

Consecratum, nisi Consecrandus aliundè astringatur & sit subditus, res est clarior quàm vt probatione indigeat : præterquam quòd id expressè habent indulta Apostolica passim à nobis laudata.

Ratio verò *Capitis Laudunensis Ecclesiæ* iurisdictionem non importat, cùm nequidem efficere possit, vt præcipua & immediata membra, puta insignis Ecclesiæ Canonici, ei subdita sint.

Cæterùm ab Ordine instituto Præmonstratenses exemptos fuisse ab iurisdictione & correctione Laudunensis Episcopi, patet vel ex charta ipsa initio operis ab Inquisitore laudata ; in qua non solùm Canonici, sed & Abbas Sammartinensis à Bartholomæo Episcopali potestati subducitur, & Præmonstratensi Abbati subditur.

Sed hìc docendus est Canonicus (nisi fortè Acanonicus) quem vel ex rubricis bene multis (à dormiente ne an vigilante ?) hoc in loco citatis, affirmares Ecclesiam Laudunensem nunquam ingressum, nisi captiuus ille ritualis liber, quique aliò transferri non potest, hominem sub maledicendi lege captiuum ductum, Ecclesiæ chorum ingredi coegisset vt legeret.

His igitur peractis (quæ de rituali illo libro fusè exſcribuntur : ea verò leget cui per otium licebit, quique magis ad rem arbitrabitur pertinere, quàm ad Garamantas & Indos) *progreditur Episcopus ad Ecclesiam sancti Vincentij, deinde ad Ecclesiam sancti Martini, postea ad Ecclesiam sancti Ioannis in Burgo, ad vltimum ad Ecclesiam sancti Ioannis in Abbatia. Interim,* (dum ſcilicet fit ad quatuor iſtas Eccleſias ſolemni ritu progreſſio) *cantatur Tertia & Sexta: ad Tertiam Psalmus, Legem pone, cum alijs Psalmis, & non dicitur, Gloria Patri. R. Tristis est anima mea &c. Vigilate. Kyrie Eleison, preces, oratio, Respice Domine. Ad Sextam Psalmus, Defecit, cum alijs Psalmis sine Gloria Patri. R. Ecce vidimus. V. Verè langores nostros &c. preces, oratio, Respice Domine.* Vbi vides tam multa hîc præſcribi cantanda, vt abundè ſufficiant pro toto ſupplicationis iſtius tempore. *Post Sextam* (quæ videlicet finitur, cum Supplicatio Cathedralem Eccleſiam, vnde exierat, ingreditur) *Episcopus stans in sinistro pulpito cum stola & mitra absoluit à peccatis populum sibi à Deo commissum. Sic* (riſum quæſo teneatis amici) *Laudunensis Episcopus in basilica Monasterij sancti Martini, æque ac in Laudunensi Ecclesia sua Pontificalem impertitur absolutionem.*

Vnde verò id colligis, oculate ac religiose senex? An dum progreditur Episcopus ad quatuor istas Ecclesias, quarum nostra ordine secunda est, & *interim cantatur Tertia & Sexta*, simul in singulis istis Ecclesiis *post Sextam* Episcopus populum potest absoluere? An toties finitur & repetitur Sexta; vt in vnaquaque Ecclesiarum istarum *post Sextam* absolutam possit absoluere? an pulpitorum dextri & sinistri distinctiones in singulis istis Ecclesiis in visu noctis ita deprehendisti, vt vbi nullum est, ibi Episcopus *stans in sinistro* populum sibi commissum à peccatis absoluat?

Disce igitur (ô rerum conditionis tuæ satis ignare) distinctionem dextri & sinistri pulpiti reperiri in sola majori Ecclesia; vbi de Supplicatione cum comitante fidelium cœtu redux Episcopus, absoluit populum sibi à Deo commissum. Hæc, inquam, disce à Canonicis (nisi semel Officio Diuino ipse interesse volueris, solicitas postea diuagationes æternùm repetiturus) disce à Choristis junioribus, disce à Laudunensibus mulierculis. Atque apage imprudentis hominis differentiam singularem, qui omnia sursum deorsum jactat, quibus ipse postmodum incautus obruitur.

CAPVT XXXIV.

Ad Obseruationem 12. Inquisitionis respondens.

Obseruatoris Imprecatio in summos Pontifices obseruatur.

HIc non recedit à conuiciis & maledictis in Apostolicam Sedem; imò & aduersùs Sedentem in ea superaddit Imprecationes homo multâ contradicendi febre exæstuans, & veritatem impugnans: *Væ*, inquit pag. 334. *homini per quem scandalum veniet.* Scandali nimirum nomine supremæ in Ecclesia potestatis exercitium appellat; scandali nomine Petri in Cæteros orbis Christiani Antistites Principatum; scandali nomine à regulis cōmunibus (vbi grauissimæ suppetunt causæ, vbi vrget necessitas) dispensandi potestatem, quam etiam homo proiectus agnouit, ad quam à mensibus non ita multis impudenter &

inuerecundè recurrit vt ad duo beneficia dispensationem obtineret, quam nec Laudunensis Episcopus, nec alius quisquam, sed solus Vniuersalis Ecclesię Antistes tanquam verus & vnicus Canonum Dominus, Interpres fidelis, & vbi ratio exigit, dispensator legitimus, concedere poterat.

Quod autem ait pag. 332. *Alexandri V. priuilegium esse decessorum priuilegiis contrarium*; (volens decessorum priuilegiis imponi & præcipi Præmonstratensibus subiectionem ad Episcopos, à qua per Alexandri V. diploma liberantur) pugnantia continet: quod enim, amabo, priuilegium, aut quæ priuilegij vmbra esse potest in eo, quòd Præmonstratenses Episcopis omnino subdantur?

Si quis igitur Launoij dictis seduci noluerit, priuilegia non truncata vtique, nec per partes (vti Launoius) sed integra conferat, & apertè cognoscet quàm bene (seu priuilegium ipsum, seu concedentis intentionem spectet) Alexander decessoresque consentiant.

Discrimen porro est inter ea quæ referuntur ex Symmacho, remque propositam, amplissimum: scilicet nouella erat Anastasij constitutio, non satis firmâ ratio-

ne nixa, in materia de Sacerdotum Ordinationibus, in qua periculosissima semper habita nouitas est. Hîc autem nec nouitas est; (exemptioni enim ab Episcopali iurisdictione plusquam vndecim sæcula numerantur) nec infirma ratione nixa (nisi fortè quis se tot summorum Pontificum, Conciliorum Oecumenicorum exemptiones concedentium confirmantiumve Iudicem Censoremque ridiculum constitueret) nec periculosa, vel Apostolicæ potestati subtracta materia. Enimverò diœceseon limites præscribere; loca, eorumque habitatores transferre in alteram diœcesim; quædam loca, personasque ab omni Ordinariorum potestate eximere, Sedique Apostolicæ immediatè subiicere (vti Ciuitati sancti Germani in Laya & aliis contigit) peculiari semper fuit Romani Pontificis nihil temerè facientis arbitrio affixum.

Seriùs igitur viperarum genimen conceptum est: tardiùs omnino venenum bufo tumens exeruit; matris Ecclesiæ pacata firmata sunt omnia; exemptionumque cana ac reuerenda antiquitas, vt, & vnde manat, Petri Principatus, æternùm stabit, successuris in Ecclesia Dei Præsulibus,

quemadmodum tot retrò ſæculis fuit, chara ſemper acceptáque futura.

CAPVT XXXV.

Ad Obſeruationem 13. Inquiſitionis reſpondens.

Horrenda in Apoſtolicam Sedem vomit Obſeruator; quæ & Illuſtriſſimis Antiſtitibus imponens inuerecundè tribuit.

QVAM non ſit cauſa communis, quæ in diſceptationem & controuerſiam venit, quámque ad omnes Epiſcopos non pertineat, vti falsò aſſerit hîc Obſeruator, ſed Cæſaris Epiſcopi Laudunenſis ſit omnino peculiaris, vel ex eo licet agnoſcere; quòd cæteri Antiſtites Illuſtriſſimi Præmonſtratenſia priuilegia & exemptiones amplexentur; Norbertinum Canonicum ſibi non ſubditum vi ac violentia, ſpectante integrâ Ciuitate, horrendũ in ergaſtulum non coniecerint; in Eccleſia Sammartinenſi nobis inuitis, inuito Cardinali Emi-

nentissimo Sammartinensi Abbate sacros Ordines conferre non tentauerint; ædium Abbatialium ianuas non effregerint; in eos supremi Iudices Senatus-consulto non pronuntiauerint; ac denique aduersùs eos Cardinalis Eminentissimus tanquam pars primaria læsa non prouocauerit. Atque hinc sumenda causę coniectio, hinc status.

Nunc rescindenda *tria capita, quibus omninò constare dicitur Inquisitoriæ coniectionis breuiarium. Primò* (inquit) *Cæsar Laudunensis Episcopus spectari debet vt Archimonasterij Præmonstratensis, id est, Ordinis totius fundator & benefactor amplissimus.* Id quantùm aberret à vero, nosque à Cæsare vel à Laudunensibus Episcopis, quâ Episcopis, temporalium bonorum omnino nihil accepisse, primis huiusce responsionis Capitibus plus satis demonstrauimus, omniaque de Bartholomæi Rouciaci patrimonialibus bonis; si quæ verò de Episcopalibus, hæc nummis nostris empta abundeve compensata probauimus: atque eapropter, nec Laudunensem Episcopum, nec Cæsarem fundatoris aut benefactoris nomine donandum esse: etsi fortè Cæsar à Iuniore Scholastico, ignaro, ac pergratum faciendi cupi-

do, me absente, & contra expressam monitionem meam ne faceret, adulatoriè fundator appellatus sit.

Deinde (ait obseruator) *Laudunensis Episcopus spectari debet vt fundator Monasteriorum Ordinis huius quatuor in diœcesi suà.* Sed ô latam fundatoris acceptionem, si, qui lapidem ponit angularem; qui Ecclesiam primò consecrat; qui ministerio suo Religiosos ducit ad locũ ab aliis iam fundatum constructumve, seu ab aliis fundandum vel construendum, fundatoris nomen mereatur; quod Iura negant. Sed esto; gratis demus hæc omnia, dummodo loco Laudunensis Episcopi Bartholomæus de propriis, non de Episcopalibus fundasse intelligatur; quid hæc ad Cæsarem, aut ad Laudunensem Episcopum?

Imò fundauerit ex Episcopalibus: sit Cæsar eius in hac qualitate successor: fundatori fores non occludentur; sed fundatori limites prætergredienti; fundatori majorum ac superiorum iura euersuro; fundatori fundamenta ipsa concussuro & auulsuro, claudentur æternùm, & quidem ab eo *qui claudit, & nemo aperit.*

Sed quæso, quæ regula; quisve Canon fundatori vel fundatrici concessit, vt in

loco fundationis suæ Clericos facere, aut baptisatos Confirmare possint? aut quis concessit Episcopo, vt in aliena diœcesi, Romano Pontifice expressè prohibente, locum transferente, sibique soli immediatè subdente, Clericos facere aut baptisatos Confirmare audeat? Si de neutra qualitate, puta fundatoris, & Episcopi, Cæsar id potuerit: quid mirum si facturo fores occlusæ sunt?

Cæterùm mira est hîc Obseruatoris impudentia, mira in perpetrandis atrocibus criminibus pertinacia & obduratio, quæ vsque-adeo ascendit, vt (quasi non sufficeret maledicta & blasphemias toties in Apostolicam Sedem vomuisse) vomitu suo omnium Episcoporum ora sacra respergat ac polluat, id ipsis impudenter imponens, à quo certum est purissimam eorum mentem plurimùm abhorrere. *Laudunensis Episcopus* (inquit pag. 339.) *& omnes Episcopi postulant, vt Præmonstratenses interiectum inter antiqua & recentia priuilegia vnicum Alexand. V. priuilegium eiurent, quòd suppositititium sit, aut subreptitium, quòd bonis moribus repugnet, quòd ad omnem animi relaxationem aditum patefaciat, quòd repagula nulla vitiis opponat, quòd nec sit extra*

vitia nec cum virtutibus, quòd simoniam admittat. Quid potuit de Vniuersalis Ecclesiæ Pastore dici horribilius? quidve filiis obsequentissimis imponi detestabilius? &, heu, quot & quanta in hoc Launoici *breuiarij* tertio & vltimo Capite sunt crimina?

Non sic, (ô mortalium impudentissime) non sic: ex auerni faucibus recens erutum idioma respuit mens pia tot Præsulum, inauditumque Patri maledicendi genus, artemque recenter adinuentam, totis pręcordiis execratur & horret; nec sic loquentem diutius impunè patietur, nisi fortè iusto Dei præueniente iudicio, debitas tot flagitiis pœnas iam luerit. Neque enim credẽdum est rediisse tempora, quibus infernalis draco tertiam secũ stellarum partem trahere possit: omnes fixæ, omnes stabiles, omnes fidei, Charitatis, & obedientiæ indissolubili vinculo colligatæ. Quod quidem quàm verum sit, constat ex actis authenticis Parisiensis, Rhemensis, Rothomagensis, Lugdunensis Archiepiscoporum; Episcoporũ Suessionensis, Ambianensis, Trecorensis, Altissiodorensis, Sagiensis, Margacensis, Claromontensis, imò Laudunensis, qui omnes Ale-

xandi V. priuilegium tanquam *verum ac germanum* agnouerunt, susceperunt, robur habere voluerunt: &, ne lapsu temporis, vetustate, aliove discrimine interiret, eius transsumpta quamplurima posteritati reliquerunt, quibus (vt æquali ac pari cum ipsis originalibus virtute non carerent) authoritatis suæ robur addiderunt, sicque à se atque ab omnium Episcoporum pietate & integritate, Impostoris ridiculi calumniam omnem amouerunt.

Deinde verò ab execrandis ad puerilia, ad iniurias, & conuicia descendens; atque hæc, vt illa, Antistitibus Illustrissimis turpiter affingens, ait pag. 340. *Deinde Laudunensis Episcopus & omnes Episcopi postulant vt Præmonstratenses Abbates & Canonici non sint mendaces, periuri, & infideles.*

Et paulò post, eâdem pag. sacram Episcoporum purpuram ad abiecta & stolida deprimendo mentiens, & mentiendo deprimens, ait; *præterea Laudunensis Episcopus & Cæteri Episcopi postulant vt Præmonstratenses detestentur quorumquam ex beati Benedicti secta Monachorum sermonem hunc pestilentissimum, & in Romanam Sedem iniuriosissimum; viles sunt Abbates & miseri qui potestatem Episcoporum, &c.* quasi Malmisburien-

ſis inſania ad Præmonſtratenſes aliqua ratione pertineret; aut de Ioannis Launoij dementia Clericorum Epiſcopis ſubditorum ſtatus inficeretur; atque ab eorum ſingulis, priuſquam ad Præſbiteratum promouerentur, Antiſtites Illuſtriſſimi poſtulare deberent, vt deteſtarentur Launoicas ineptias, aliunde ſat ex ſe deteſtabiles.

Sed quorsùm iſta miſeri textus in infami hoc opere quadrageſies facta repetitio? (vt de aliis Launoij operibus taceam, vbi millies id ipſum repetit, ac libellorum ſuorum frontibus inſcribit.) Aut enim verum eſſe putat Obſeruator quod inſanè prolatum eſt à Malmiſburienſi, *proque annua auri vncia plenam*, omni alia cauſa, vel neceſſitate ceſſante, *à Sede Romana obtineri poſſe libertatem*: aut aſſertum à Malmiſburienſi iniquum reputans, Malmiſburienſis duntaxat inſaniam perſequitur. Si prius, Malmiſburienſi longè culpabilior eſt, cum ille ſemel dixerit, hic quadrageſies repetat, ac ſcripto conſignet: ſi poſterius, quid ad Præmonſtratenſes? quidve proditio Iudæ ad cæteros Chriſti diſcipulos?

Atque hæc ſat fuerit expoſuiſſe, quo-

niam ipsa per se abundè refutantur, & corruunt.

Vt autem Launoius suis se ipse coloribus depingat, atque ex ipso videatur quàm sit expers sani consilij iudicijque mens eius; abs re non erit hîc exponere loca, seu textus duos pag. 342. relatos, quibus ipse sibi videtur Præmonstratenses reducere ad extremas angustias: alter ex Leone I. ad Cæsariensis Mauritaniæ Episcopos scribēre desumptus sic se habet: *vbi est incolumitas obedientiæ, ibi sana est forma doctrinæ.* Alter ex Greg. in lib. 11. Indict. 6. Epistola 44. ad Ioan. Panormitanum Episcopum, monente, & sic est: *Illud autem admonemus, vt Apostolicæ Sedis reuerentia nullius præsumptione turbetur. Tunc enim status membrorum integer manet, si Caput fidei nulla pulset iniuria, & Canonum manet incolumis atque intemerata semper authoritas.*

Quis enim non videt, (qualiscumque & quàm contorta ac distorta interpretatio afferatur) hisce textibus non Præmonstratenses, sed Cæsarem Episcopum Laudunensem feriri; quippe textus isti Pontificum Romanorum monitiones continent ad Episcopos, quibus in priori præscribitur diciturque quòd ad hoc, vt *sana sit forma*

ma doctrinæ eorum, debeat esse in ipsis *incolumitas obedientiæ*; enimverò vbi obedientia deest ad Apostolicam Sedem, ibi sana esse non potest forma doctrinæ ad Dominicum gregem. In posteriori verò admonentur, *vt Apostolicæ Sedis reuerentia nullius præsumptione turbetur.* Hæc, vt notum est, in Præmonstratenses non cadunt, qui Apostolicæ Sedi reuerentiam omnem exhibent, eamque aduersùs auertere molientes totis nisibus tuentur ac protegunt. Atque ex vnge hoc resecto, bestiam agnosce.

Quod spectat ad Officialis Laudunensis iudicium iniquissimè latum; quodque in Launoica nube tonitrui ad instar conceptum agitatumque in insontem violentia excussit; id præter sui fœtorem & horrorem nihil omnino habet residui.

Porro quàm inhumanè ac tyrannicè in Innocentis, sibi non subditi publica & violenta arreptione, coniectione in vincula, oppressione, Iudex non legitimus ac minimè idoneus se gesserit; quænam præceps illius iudicium præcesserint, comitata sint, & subsequuta; hæc dicta sunt à nobis Cap. 1. respondendo ad Inquisito-

riam præfationem, quapropter ea hîc non repetimus: Inquisitori, Obseruatori, Breuiatori, Conclusori, & decies-quater eorumdem Repetitori plurimùm absimiles, qui (ad instar muliercularum, quarum tremula, anxia, intricata, scrupulosa mens est, aut certè memoria fluxa) idem centies importunè ac stolidè repetit: hâc saltem arte recoctam crambem iustis voluminibus aliquando æquans.

Quod & euidentiùs in hac Inquisitoria Conclusione licet obseruare, in qua nihil videas, præter iam alibi multoties ad nauseam dicta: cuiusmodi sunt, quæ de fundatis quinque Ordinis Præmonstratensis Monasteriis à Cæsare in persona Bartholomæi decessoris sui, quod iam quâter (falsò vtique) repetierat. De conditione, quâ Canonicos nostros ad sancti Martini Basilicam accessisse fingit, quod decies. De Episcoporum potestate per immunitates læsa, quod vigesies. De simoniæ crimine per Alexandrum V. admisso, quod decies.

Sed notanda truculenta loquutio, quâ hâc vice id exprimit: *vel certè* (ait hîc pag. 347.) *conuenerunt* (Præmonstratenses

Alexandrum V.) *eumque subornarunt, vt sibi immunitatem ab Episcopali iurisdictione concederet; Concessit, sed ita concessit, vt simoniacum crimen admiserit.*

Quod & adhuc repetit in fine pag. 353. adeò verum est, hominem illum, quo cum agimus, maledictis in Apostolicam Sedem satiari non posse; vnde, si noua non possit adinuenire, inuenta iactataque sæpius saltem repetit. *Præmonstratenses*, ait, *ab illa Sedis Apostolicæ doctrina & traditione deficiunt, si Alexandri V. priuilegium suppositum vel subornatum, à vetustioribus Romanis Pontificibus damnatum simoniacæ hæreseos, opponere pergant.* Vbi notandus est contemptus quem verba Inquisitoria præ se ferunt; modestiùs enim de baiulo, vel de infimę plebis homine loqueretur, quàm loquitur de summo Pontifice. Notandus præterea Inquisitoris genius & affectus, quo Pontifices Pontificibus opponit, falsóque & proterve asserit, *à vetustioribus hæreseos damnatos fuisse successores*: hoc modo ad bellum Papale (quod in Anglia ortum consummatumque putabatur) in Gallia nostra, quæ ad hæc ferè tempora monstris caruit, Classi-

cum sonans, illudque infœliciter instaurans.

Huiusmodi etiam sunt omnes textus hîc repetiti, præposterè intellecti, peioreque interpretatione expositi: in quibus, cùm à summis Pontificibus Episcopi (vtpotè sacris Canonibus omnino subditi, non eorum Domini) prohibentur, ne in Canonum derogationem quid audeant: hanc ipsam prohibitionem etiam ad ipsos sommos Pontifices stolidè extendit. Aut cum iidem Pontifices Maximi insinuant, sibi à sacris Canonibus, qui de fide, Traditione, probisve moribus concepti sunt, non licere discedere: hæc etiam extendit ad Canones exteriorem disciplinam Ecclesiasticam concernentes. Aut denique cum summi Pontifices affirmant, se à statu Canonum etiam ad exteriorem eiusmodi disciplinam pertinentium, *nec gratiâ cuiusquam, nec culpâ* (id est sine æquissima causa, euidentive necessitate) *deflecti posse*: id sic intelligit, aut saltem intelligere se fingit; quasi ob nullam omnino causam, aut necessitatem possint ab eiusmodi Canonibus recedere, nullusque vnquam daretur locus interpretationi, dispensationi,

exemptioni. Quod quidem si verum esset, quid beneficiorum pluralitati, quid pensionum multitudini patrocinari posset, cum hæ longè magis aduersari videantur sacris Canonibus, quàm ab Episcopali iurisdictione exemptio.

CONCLVSIO.

ATQVE hæc sunt (Inquisitor, & Obseruator) quæ inquirenda obseruandaque habui ad delyria tua; ne, dum *poculum crederetur esse quod sumeretur, intùs pernicies hausta grassaretur*: ne cuiquam fucum faceres inanibus verbis, sed *veritas* patesceret, atque ab Inquisitoriis insidiis *liberaret*. In his porro vim vi non repuli, (quod cuique natura concessit) sola authoritatis Apostolicæ propugnatione, sola iurium nostrorum assertione contentus. Errata notaui, ne cui *fierent in laqueum, & in seductionem, & in scandalum*. Errores aperui, quò exulcerato

homini manus humanâ potentior tandem mederetur. Inde verò si contristetur ægrotus, *non me pænitet*, nec æternùm pœnitebit, dummodo *tristitia hæc pœnitentiam in salutem stabilem operetur*. Id autem si fuero assequutus, gratulari mihi non desines grande miraculum; quia *pax erit tibi* (frater hoc posito certè non ampliùs Inquisiture) & *pax erit de te*.

FIAT. FIAT.